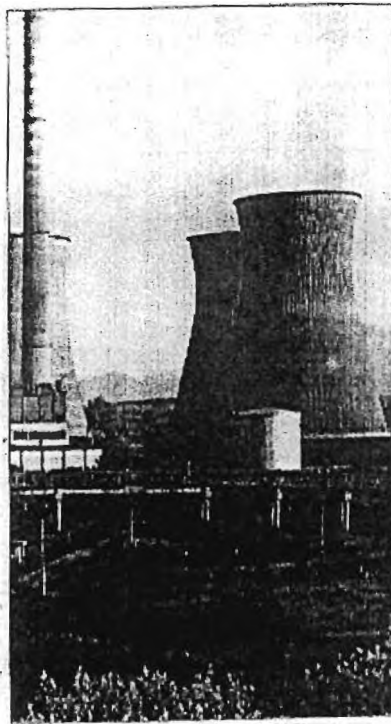

ΤΕΙ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
Τμήμα: Σ.Σ.Ο.Ε.

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
«ΑΠΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ: ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ
ΕΡΓΑΣΙΑΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1980-1997»

Εισηγητής

Π. ΚΑΜΙΓΙΑΝΑΣ

Σπουδάστρια

Γαϊτανάρη Α. Ιωάννα

«1999»

Μια σε βάθος διεύρυνση του θέματος της «Αποβιομηχάνισης και Ανεργίας» που θίγονται στα παρακάτω κεφάλαια, απαιτούσε μια χρονικά πιο εκτεταμένη προσπάθεια και ανάλυση. Ο περιορισμένος χρόνος καθώς και οι λιγιστές μελέτες και έρευνες που έχουν γίνει για το συγκεκριμένο αυτό θέμα, δυσκόλεψαν ακόμα περισσότερο την προσπάθειά μου στην πληρέστερη μελέτη του θέματος αυτού.

Για την ολοκλήρωση διαφόρων τμημάτων της Εργασίας αυτής θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους αρμόδιους υπαλλήλους της Τράπεζας Ελλάδος - της Ε.Σ.Υ.Ε. του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου - τον Ο.Α.Ε.Δ. καθώς και το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, που με βοήθησαν στην συλλογή στοιχείων.

Εκτός αυτών ευχαριστώ τους Υπεύθυνους της Βιβλιοθήκης του Τ.Ε.Ι Μεσολογγίου καθώς και την Βιβλιοθήκη του Οικονομικού Πανεπιστημίου Πειραιά (Α.Β.Σ.Π.)

Τελειώνοντας ένα μεγάλο ευχαριστώ στους καθηγητές: κ. Π. Καμπανά και κ. Καπογιάννη για τον συντονισμό αυτής της εργασίας, μα κυρίως για το ερέθισμα που μου έδωσαν ν' ασχοληθώ και να μελετήσω ένα τόσο σημαντικό πρόβλημα της Βιομηχανίας μας. Μέσα από την όλη μου αυτή προσπάθεια απόκτησα αρκετές γνώσεις και εμπειρίες που ούτε καν φανταζόμουν.

Τους ευχαριστώ όλους.

Σπουδάστρια: ΙΩΑΝΝΑ ΑΘ. ΓΑΪΤΑΝΑΡΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Ι

Εισαγωγή .....σελ. 6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

- 1.1 Ιστορική Αναδρομή : Η δημιουργία βιομηχανίας στην Ελλάδα και προβλήματα αυτής.....σελ.8
1.2 Βιομηχανική κρίση της Ελλάδας στη περίοδο 1970.....σελ.10
1.3 Βιομηχανικός χαρακτήρας της κρίσης σελ.11
1.4 Μικροοικονομικός χαρακτήρας της κρίσης.....σελ.13
1.5 Η κρίση των ρυθμιστικών μηχανισμών.....σελ.14
1.6 Η σύγκρουση για την διαμόρφωση μιας νέας ισορροπίας.....σελ.17
1.7 Καθεστώς σύσσωρευσης και ανάπτυξης.....σελ.20

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

- 2.1 Οι αδυναμίες της ελληνικής βιομηχανίας σήμερα.....σελ.21
2.2 Άρθρο Γ. Σπράου : Η βιομηχανία πάσχει από Ολλανδική ασθένεια σελ.24
2.3 Τι είναι η Ολλανδική Ασθένεια;.....σελ.24
2.4 Πρέπει να γιατρευτούμε.....σελ.25

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

- 3.1 Αποβιομηχανιση και τριτογενοποίηση σελ.28
3.2 Αποβιομηχανιση και αποεπένδυση.....σελ.32
3.3 Ξένο Κεφάλαιο: Η εξάρτηση της βιομηχανίας από το εξωτερικό σελ.34
3.4 Αιτίες μείωσης ξένων επενδύσεων.....σελ.36
3.5 Κάμψη ανταγωνιστικότητας σελ.39
3.6 Όξυνση διεθνούς ανταγωνισμού.....σελ.41
3.7 Έρευνα: Τα ελληνικά προϊόντα στο πεδίο των εξωτερικών αγορών σελ.42
3.8 Παγκοσμιοποίηση.....σελ.43
3.9 Συγχωνεύσεις.....σελ.45
3.10 Στασιμότητα της ελληνικής βιομηχανίας και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σελ.47
3.11 Προσδιοριστικοί παράγοντες εθνικού ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος σελ.50
3.12 Διαθεσιμότητα και όροι προσφοράς συντελεστών.....σελ.52
3.13 Η Ελλάδα και τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της σελ.53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΚΑΜΨΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

- 4.1 Αποβιομηχανιση και η αναδιάρθρωση.....σελ.55
4.2 Μείωση του μεταποιητικού τομέα.....σελ.55
4.3 Σύνθεση της μεταποιητικής παραγωγής.....σελ.56
4.4 Διάρθρωση της παραγωγής.....σελ.58
4.5 Δείκτες ανταγωνιστικότητας.....σελ.61
4.6 Η συμπεριφορά του τομέα των υπηρεσιών.....σελ.62
4.7 Διεθνείς συγκρίσεις.....σελ.63

4.8 Γενικά συμπεράσματα.....	σελ.64
4.9 Πενταετές πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης 1983-1987.....	σελ.65

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5°

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΠΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

5.1 Η μελέτη του F. BlacKaby για την αποβιομηχάνιση.....	σελ.68
Εισαγωγή.....	σελ.68
Πόσο ενοχλητικό είναι το πρόβλημα αυτό.....	σελ.70
Τι μπορεί να γίνει.....	σελ.71
Βιομηχανική πολιτική.....	σελ.72
5.2 Το φαινόμενο στην Ισπανία - Πορτογαλία.....	σελ.73

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6°

6.1 Προβληματικές επιχειρήσεις.....	σελ.76
6.2 Αιτίες προβληματικότητας.....	σελ.77
6.3 Υπόδειγμα της διαχρονικής πορείας των προβληματικών επιχειρήσεων.....	σελ.80
6.4 Προβληματικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα: τάση αποβιομηχάνισης.....	σελ.81
6.5 Αιτίες.....	σελ.82
6.6 Προβληματικοί κλάδοι βιομηχανίας.....	σελ.90
6.7 Βιώσιμες προβληματικές επιχειρήσεις.....	σελ.94
6.8 Εξυγίανση των προβληματικών επιχειρήσεων.....	σελ.94

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΑΝΕΡΓΙΑ.....	σελ.99
-------------------------	--------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7°

7.1 Ιστορική αναδρομή.....	σελ.100
7.2 Ορισμός ανεργίας και μορφές αυτής.....	σελ.101
7.3 Το πρόβλημα της ανεργίας.....	σελ.101
7.4 Αίτια.....	σελ.102
7.5 Αγορά εργασίας και διαίρεση αυτής σε τομείς.....	σελ.104
7.6 Οι κυριότερες συνέπειες στο τρόπο οργάνωσης της εργασιακής δύναμης: ο μέχρι σήμερα τρόπος οργάνωσης.....	σελ.107
7.7 Η προσαρμογή των τεχνολογικών εξελίξεων στις ανάγκες της αγοράς εργασίας.....	σελ.108
7.8 Αδυναμίες αγοράς εργασίας που οδηγούν στην ανεργία.....	σελ.109
7.9 Η πορεία της Ανεργίας στην Ελλάδα.....	σελ.110
7.10 Εξέλιξη της απασχόλησης κατά τομείς οικονομικής δραστηριότητας.....	σελ.111
7.11 Απασχόληση κατά φύλο.....	σελ.114
7.12 Ανεργία στην Ευρωπαϊκή ένωση.....	σελ.115
7.13 Δημόσιες Επιχειρήσεις.....	σελ.118

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8°

ΑΠΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ.....	σελ.120
8.1 Κλαδική και γεωγραφική κατανομή Ανεργίας : παράδειγμα.....	σελ.123
8.2 Αποβιομηχάνιση και παγκοσμιοποίηση.....	σελ.123

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο

9.1 Ανάλυση βασικών οικονομικών μεγεθών.....	σελ. 136
9.2 Απασχόλησης παραγωγικότητας.....	σελ. 139
9.3 Κόστος εργασίας.....	σελ. 139
9.4 Οι εργοδοτικές εισφορές και η κερδοφορία στην βιομηχανία.....	σελ. 142
9.5 Οι μισθοί στην βιομηχανία της Ε.Ε.....	σελ. 144

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^ο

10.1 Αποβιομηχάνιση και Αναβιομηχάνιση.....	σελ. 146
10.2 Οι προοπτικές της Ελληνικής μεταποίησης στο 2000.....	σελ. 150
10.3 Βιομηχανική στρατηγική.....	σελ. 151
10.4 Δίκτυα.....	σελ. 151
10.5 Η βιομηχανική πολιτική στην Ελλάδα.....	σελ. 152
10.6 Η νέα βιομηχανική πολιτική.....	σελ. 153

ΕΠΙΛΟΓΟΣ	σελ. 154
-----------------------	----------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ. 155
---------------------------	----------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	σελ. 157
------------------------	----------

ΜΕΡΟΣ Ι

Εισαγωγή

Στον αιώνα μας και ιδιαίτερα μετά το Β' Παγκόσμιο πόλεμο, ο πολιτισμός περνάει μια συνεχιζόμενη κρίση που εκφράζεται με διάφορες μορφές και αντανακλάται στη γενικότερη κρίση που χαρακτηρίζει το διεθνές σύστημα. Η δραματική αυτή κατάσταση εκδηλώνεται με τη συνεχή προσπάθεια για διεθνή ασφάλεια, οικονομική ανάπτυξη και συνεργασία που αναζητούν πρωτοποριακές κοινωνικές δυνάμεις.

Η κρίση δημιουργείται γενικά και κατευθύνεται από το φαινόμενο της ταχείας και επιταχυνόμενης τεχνολογικής αλλαγής στις παραγωγικές δυνάμεις. Ο άνθρωπος φαίνεται να μένει έκθαμβος μπροστά στις προκλήσεις της δικής του δημιουργίας.

Μόλις πριν μια γενιά η ανθρωπότητα διεξήγαγε τον πιο καταστρεπτικό πόλεμο, διέπραξε τα πιο φοβερά εγκλήματα στην Ιστορία του πολιτισμού, ανακάλυψε την πυρηνική ενέργεια για να παράγει όπλα μαζικής καταστροφής που αμέσως χρησιμοποίησε. Κινήθηκε στη συνέχεια έξω από τον πλανήτη σε μια πρόκληση στις άγνωστες συνθήκες του διαστήματος υπερβαίνοντας τα παραδοσιακά φυσικά σύνορα και τώρα αξιώνει να βρει τρόπους να ελέγξει την διαδικασία δημιουργίας της ζωής. Ο άνθρωπος μένει κατάπληκτος από τις δυνατότητες δημιουργίας του και παράλληλα ανίκανος να πάρει τα ενδεδειγμένα μέτρα για να αποφύγει την πιθανότητα της μαζικής αυτοκτονίας.

Όλα αυτά επιτάχυναν την βιομηχανική επανάσταση, ενεργοποίησαν κοινωνικές δυνάμεις με αποτέλεσμα την κίνηση των μαζών και κοινωνικοοικονομικής ανακατατάξεις, προκαλώντας κινητικότητα και σύγκρουση στις κοινωνικές και πολιτικές δομές.

Κατά κάποιο τρόπο οι μεταπολεμικές γενιές βρέθηκαν παγιδευμένες σ' ένα τραγικό δίλημμα. Από τη μια μεριά κληρονόμησαν τα πιο σοβαρά προβλήματα που αντιμετώπισε ποτέ η ανθρωπότητα στα πλαίσια μιας συνεχώς επιταχυνόμενης ιστορικής διαδικασίας και από την άλλη είναι επιφορτισμένες με το καθήκον να βρουν λύσεις που συγχρονίζουν την κοινωνική διαδικασία με τις δυνάμεις της τεχνοεπιστημονικής επανάστασης.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της κρίσης που περνούν τα κοινωνικοοικονομικά συστήματα βρίσκονται στη φύση της παραγωγικής τους βάσης, δηλαδή στην αντίθεση μεταξύ του κεφαλαίου και εργασίας. Αυτή η αντίθεση εκφράζεται μέσα από την σύγκρουση μεταξύ αυτών που παράγουν και αυτών που οργανώνουν, ελέγχουν και εξουσιάζουν την παραγωγή.

Η βιομηχανική επανάσταση όμως δεν μπορούμε να πούμε ότι οδήγησε μόνο σε άνθηση του αντίστοιχου κλάδου αλλά αντιθέτως, ο κλάδος αυτός της Οικονομίας αντιμετώπισε βαθύτατες περιόδους κρίσεις με αποτέλεσμα σήμερα να υποστηρίζεται ότι η βιομηχανία αποτελεί έναν ασθενικό και ευαίσθητο κλάδο της Οικονομίας, έναν περιθωριακό κλάδο που οδηγεί σήμερα στο φαινόμενο της Αποβιομηχάνισης.

Το υλικό που ακολουθεί αποτελεί μια προσέγγιση σε πολλά ζητήματα πάνω στον κλάδο της βιομηχανίας και προσπαθεί να εξηγήσει το φαινόμενο της αποβιομηχάνισης και της ανεργίας που δημιουργείται, πράγμα δύσκολο αφού δεν υπάρχουν ολοκληρωμένες μελέτες και εργασίας για το θέμα αυτό.

Η αποβιομηχάνιση είναι ένα φαινόμενο που εμφανίστηκε στα χρόνια της κρίσης και παίρνει ποικίλες μορφές και διαστάσεις. Η απουσία πρώτων υλών για την παραγωγή αγαθών, η στροφή προς τις υπηρεσίες, το δημόσιο και γενικά τον τριτογενή τομέα, η μείωση της παραγωγής για πολλούς και διάφορους λόγους, η υπερχρέωση επιχειρήσεων, ο ανταγωνισμός από χώρες χαμηλού κόστους εργασίας που προκαλούν την κινητικότητα πολλών επιχειρήσεων από χώρες σε χώρες, οι κακές οικονομικές πολιτικές, η νοοτροπία των ανθρώπων, τα περιφερειακά προβλήματα, όλα αυτά οδήγησαν στο φαινόμενο της αποβιομηχάνισης και της ανεργίας.

Μια κατάσταση που προσπαθεί ν' αντιμετωπιστεί έτσι ώστε η κοινωνίες να μπορέσουν κάποια στιγμή να οδηγηθούν στην ευημερία και την ανάπτυξη.

Η κατανόηση αυτών των φαινομένων θα γίνει σταδιακά έτσι ώστε να παρατηρήσουμε την κρίση περιοδικά και να αντιληφθούμε τις διαστάσεις που έχει πάρει το φαινόμενο της Αποβιομηχανοποίησης και της ανεργίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Ο άνθρωπος πέρασε από πολλά στάδια στον χώρο εργασίας του, και γενικά στον χώρο παραγωγής.

Από την χειροτεχνία, περάσαμε στη Μανιφακτούρα και μετά στην Μηχανοφακτούρα, δηλαδή στη σύγχρονη βιομηχανία.

Οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις της εποχής μας αποτελούν πλέον τον καθοριστικότερο παράγοντα της Οικονομικής μας ανάπτυξης και της αναδιάρθρωσης της παραγωγής. Η βιομηχανία για να φτάσει στην σημερινή της μορφή πέρασε από διάφορα συστήματα παραγωγής. Όπως από τον Φορντισμό, τον Τείλορισμό καθώς και από συστήματα ευέλικτης εξειδίκευσης έτσι ώστε να μπορέσει ν' αντιμετωπίσει τα προβλήματα και τις δυσκαμψίες που εμφανίζονται.

Η ανάπτυξη και η δημιουργία της Βιομηχανίας στην χώρα μας κάνει την εμφάνισή της δεκαετίες του 1800 και έπειτα. Οι πρώτοι βιομηχανικοί κλάδοι στηρίζονται κυρίως στον αγροτικό τομέα.

Πρότυπα ελαιοτριβεία, βαμβακοκλωστήρια και οινοποιεία ιδρύθηκαν με έξοδα του κράτους, ενώ δόθηκαν δάνεια σε ιδιώτες για την ίδρυση εργοστασίων. Η έλλειψη πείρας με την τεχνολογία, αποτέλεσε πρόβλημα, στην δημιουργία των φάσεων παραγωγής. Το επιχειρηματικό δυναμικό ήρθε κυρίως από τεχνικούς που είχαν διατρίψει στην Ευρώπη - όπου με την βοήθεια διαφόρων κυβερνήσεων, (παροχές και δάνεια) έστησαν επιχειρήσεις οι οποίες αν δεν χρεοκοπούσαν, γίνονταν προβληματικές. Για παράδειγμα το βαμβακοκλωστήριο της Πάτρας που ιδρύθηκε το 1846 με την παροχή εθνικών γαιών για βαμβακοκαλλιέργεια και εγγυημένο δάνειο από την κυβέρνηση, ήταν συνεχώς σε κρίση και το 1861 η Βουλή αποφάσισε να χαρίσει τους οφειλόμενους τόκους. Τα αίτια της κρίσης ήταν η ακαταλληλότητα της γης για βαμβάκι και η έλλειψη τεχνικών που θα μπορούσαν να επισκευάζουν, να συντηρούν τα μηχανήματα. Το ίδιο συνέβαινε και με άλλους κλάδους όπως σαπουνοποιία, οινοποιία, μηχανουργική.

Βέβαια η πορεία της Βιομηχανίας έχει περάσει από φάσεις ανάπτυξης αλλά και επιβράδυνσης.

Η απότομη αύξηση του πληθυσμού και οι ανάγκες στρατού είχαν σαν αποτέλεσμα ν' αυξηθεί η ζήτηση για βιομηχανικά προϊόντα. Όμως τα κέρδη και η επιρροή των «βιομηχάνων» στις υποθέσεις της χώρας προκάλεσαν την αντίδραση των γαιοκτημόνων και των εμπορομεσιτών που έβλεπαν την δύναμή τους να περιορίζεται. Σύντομα άρχισε ένα είδος προπαγάνδας ενάντια στην βιομηχανία που οδήγησε στην ανάπτυξη αντιβιομηχανικής νοοτροπίας.

Στη διαμόρφωση αυτού του κλίματος βοήθησαν και οι εξής παράγοντες: ο Οθωμανικός ζυγός - Εμφύλιοι σπαραγμοί - Ιμπεριαλιστική εξάρτηση - τα Φεουδαρχικά κατάλοιπα - η μεταπρατική νοοτροπία της Ελληνικής μεγαλοαστικής τάξης όπου δεν ολοκλήρωσε την ιστορική της αποστολή- η περιορισμένη εθνική αγορά - πολιτικά - τυχοδιωκτικά - οικονομικοί αποκλεισμοί κ.α. Όλα αυτά στάθηκαν σοβαρά εμπόδια ανάπτυξης επίσης παράγοντες όπως:

- 1) Η αύξηση των τιμών που ήταν αποτέλεσμα συνεχούς υποτίμησης της δραχμής.
- 2) Η επιβολή δασμών στις εισαγωγές και ο έλεγχος ενός μέρους της βιομηχανίας από «ξένους».

- 4) Η χαμηλή παραγωγικότητα της Ελληνικής γεωργίας και η αδυναμία της να προμηθεύσει την βιομηχανία με επαρκής πρώτες ύλες.
- 5) Η έλλειψη όπως είδαμε ειδικευμένου εργατικού δυναμικού
- 6) Το χαμηλό βιοτικό επίπεδο, σε συνδυασμό με την ανισοκατανομή του εισοδήματος, που περιόριζε την αγορά για βιομηχανικά προϊόντα. Παράλληλα η συγκέντρωση πλούτου στα χέρια λίγων είχε αποτέλεσμα να διαμορφωθεί ένα καταναλωτικό πρότυπο που άσκησε πιέσεις πάνω στο ισοζύγιο πληρωμών.
- 7) Τα μικρά περιθώρια για εγχώριες αποταμιεύσεις σε συνδυασμό με τις τεράστιες συναλλαγματικές και δημοσιονομικές αρχές που αντιμετώπιζε η χώρα.
- 8) Η οικονομική και πολιτική αστάθεια που επικράτησε και εμπόδισε εθνικό και ξένο κεφάλαιο για επενδύσεις.
- 9) Το απαρχαιωμένο καθεστώς όπου ήταν υποχρεωμένη να δράσει η βιομηχανία (αναχρονιστικό νομικό σύστημα, χρονοβόρες διαδικασίες κατά την ίδρυση κ' επέκταση επιχειρήσεων, ανεπάρκεια του χρηματοπιστωτικού συστήματος κ.α.

Αποτέλεσμα ήταν να μην μπορέσει η Ελλάδα να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις μιας οικονομικής αυτοδυναμίας. Έτσι η χώρα μας παρέμεινε στο περιθώριο των βιομηχανικών εξελίξεων μέχρι και την πρώτη δεκαετία μετά την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και τον Εμφύλιο. Γενικό χαρακτηριστικό η στασιμότητα και κυρίως για την Βιομηχανία η υποτονικότητα της παραγωγής και των βιομηχανικών επενδύσεων.

Χρειάστηκε να παρθούν σκληρά μέτρα (περικοπή κρατικών δαπανών - περιορισμοί στις εισαγωγές - υποτίμηση δραχμής κ.λπ) προκειμένου να ορθοποδήσει η οικονομία. Έτσι από το 1960 το τομέας της Βιομηχανίας παρουσιάζει άνοδο χωρίς όμως να λείπουν και τα προβλήματα.

Η έλλειψη βιομηχανικής υποδομής στην περίπτωση της Ελληνικής Οικονομίας την εξομοιώνει με τις γρήγορα αναπτυσσόμενες τριτοκοσμικές οικονομίες, αναφορικά με το είδος των βιομηχανικών προϊόντων που είναι σε θέση να προσφέρει στην διεθνή αγορά. Το σχετικό υψηλό βιοτικό επίπεδο της Ελλάδας που αποτελεί συνέπεια της εξάρτησής της από την αλλοδαπή, μειώνει τις ανταγωνιστικές της ικανότητες απέναντι στις αναπτυσσόμενες τριτοκοσμικές οικονομίες. Γιατί το κόστος παραγωγής των Ελληνικών Βιομηχανικών προϊόντων βαρύνεται με υψηλούς μισθούς απ' ότι τ' αντίστοιχα προϊόντα των υποανάπτυκτων οικονομιών. (ανεξάρτητα από το γεγονός ότι το επίπεδο αμοιβής στην χώρα μας εξακολουθεί να είναι χαμηλότερο από τις βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες.)

Παράλληλα η άνοδος του επιπέδου μισθών στην Ελλάδα σε σύγκριση με αναπτυσσόμενες χώρες του τρίτου κόσμου, φαίνεται ότι άρχισε ν' αποθαρρύνει τη ροπή των ξένων επενδυτών για επιλογή της χώρας μας ως τόπου εγκατάστασής τους.

Με την ένταξη της χώρας μας στην ΕΟΚ, το άνοιγμα των αγορών, την διεθνοποίηση της Οικονομίας μας και η σταδιακή μείωση του προστατευτισμού η βιομηχανία δεν μπόρεσε ν' ανταγωνιστεί τις αλλοδαπές αγορές, έχασε την αναπτυξιακή της ορμή κυρίως τέλη της δεκαετίας του '70 και κυρίως τις αρχές του '80. Και το φαινόμενο αυτό δεν πλήττει μόνο την Ελληνική Οικονομία αλλά και άλλες αναπτυσσόμενες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η οικονομική ύφεση και η ένταξη στην ΕΟΚ διαμορφώνουν το πλαίσιο στο οποίο εξελίσσεται η μεταποίηση.

Η οικονομική ύφεση και η ένταξη στην ΕΟΚ διαμορφώνουν το πλαίσιο στο οποίο εξελίσσεται η μεταποίηση.

Μετά το 1974 το Ελληνικό μοντέλο συσσώρευσης είχε ήδη εξαντλήσει τα αναπτυξιακά του αποθέματα. Μέσα σ' ένα διεθνές πλαίσιο και κάτω από την τεχνολογική εξάρτηση και την μείωση της προστασίας της εγχώριας παραγωγής η Ελληνική Οικονομία περνάει κρίση.

Μετά την πρώτη πετρελαϊκή κρίση 1974-1979 παρατηρούνται ανακατατάξεις στους κλάδους της μεταποίησης. Μετά το 1979, την δεύτερη κρίση του πετρελαίου, οι επιπτώσεις της ύφεσης έγιναν ακόμα πιο αισθητές και οι τάσεις που κυριαρχούν είναι η αποβιομηχάνιση και η αποεπένδυση. Οι επενδύσεις μετατοπίστηκαν από την ελαφρά βιομηχανία. Όλοι οι βιομηχανικοί κλάδοι βρέθηκαν σε αδιέξοδο. Οι αυξήσεις των τιμών του πετρελαίου, δημιούργησαν μπλοκαρίσματα σε οικονομίες όπως η Ελληνική η οποία εισάγει τις πιο σημαντικές πρώτες ύλες από το εξωτερικό. Η εξέλιξη των διεθνών τιμών, σε συνδυασμό με την συρρίκνωση των ευρωπαϊκών αγορών για τις ελληνικές εξαγωγές (αποτέλεσμα της πολιτικής λιτότητας) δεν επέτρεψε στην μετατοποίησή μας να μετακυλύσει την αύξηση του κόστους παραγωγής της.

Όλα αυτά δημιούργησαν μια κατάσταση στην οποία η ελληνική μεταποίηση υποφέρει από κάμψη ανταγωνιστικότητας τόσο απέναντι σε νέες βιομηχανικές χώρες (π.χ. Νοτιοανατολική Ασία), όσο και των αναπτυγμένων οικονομιών.

Η πορεία της μεταποίησης και γενικά της βιομηχανίας την περίοδο από το 1970 και έπειτα, απασχόλησαν πολλούς ερευνητές.

Για το λόγο αυτό παρακάτω θα αναφερθούμε αναλυτικά στην κρίση που περνάει η ελληνική βιομηχανία μας από τότε μέχρι σήμερα.

1.2 ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1970.

Η Ελληνική Οικονομία περνάει τις αρχές της δεκαετίας του 1970 σε κρίση η έκταση και το βάθος της οποίας έχουν δυσδιάκριτη οριοθέτηση. Η φάση αυτή διαφοροποιείται πρώτον από την επιβράδυνση ή και την υποχώρηση μακροοικονομικών μεγεθών (επενδύσεις, ζήτηση-παραγωγή) δεύτερον, από την εμφάνιση νέων ποιοτικών (δομικών) χαρακτηριστικών, όπως την επανενίσχυση των παραδοσιακών κλάδων στο βιομηχανικό τομέα την αναδιάρθρωση (από άποψη προϊόντων και γεωγραφικού προσανατολισμού) των διεθνών ανταλλαγών του βιομηχανικού τομέα, την αποδυνάμωση των ξένων άμεσων επενδύσεων στη βιομηχανική ανάπτυξη και τρίτον, την όξυνση βασικών διαρθρωτικών προβλημάτων της οικονομίας, όπως συγκρούσεις για τον καταμερισμό του εσωτερικού πλεονάσματος, την αύξηση των ελλειμμάτων στο ισοζύγιο πληρωμών και την επιδείνωση των όρων εμπορίου (δηλ. τη διακρατική κατανομή του εθνικού πλεονάσματος) την εμφάνιση ανεργίας στα τέλη της δεκαετίας κ.α.

Η κρίση αυτή, πέρα από το να αποτελεί ένα εσωτερικό φαινόμενο, αποτελεί ουσιαστικά κρίση της θέσης της χώρας στην ιεραρχημένη πυραμίδα του διεθνούς καταμερισμού της εργασίας το πεδίο της διεθνούς εξειδίκευσης, όπου αποτυπώνονται οι επιπτώσεις των μετασχηματισμών και των πιέσεων, που χαρακτηρίζουν την Ελληνική οικονομία στην περίοδο αυτή.

Με την έννοια κρίση νοείται μια διαδικασία που θέτει σε αμφισβήτηση τη δομή ενός συστήματος. Ο όρος «κρίση» αποτελεί ταυτόχρονα έκφραση μιας κατάστασης, αλλά και της αναγκαιότητας για επιλογές ώστε ν' αντιμετωπιστούν τα προβλήματα της κατάστασης αυτής. Τρία χαρακτηριστικά προσδιορίζουν το χαρακτήρα της κρίσης της ελληνικής οικονομίας στην τελευταία δεκαετία: Η κρίση έχει βιομηχανικό χαρακτήρα - Τα προβλήματα εντοπίζονται στο

μικροοικονομικό και όχι στο μακροοικονομικό επίπεδο - Υπάρχει κρίση των ρυθμιστικών μηχανισμών του συστήματος.

1.3 Ο Βιομηχανικός χαρακτήρας της κρίσης

Η κρίση που περνάει η οικονομία από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 είναι στην ουσία βιομηχανική. Ο βιομηχανικός τομέας είναι ο χώρος που προσδιορίζει την κρίση της ελληνικής οικονομίας, και μέσα στον οποίο εκδηλώνεται η κρίση. Η κρίση αυτή δεν έχει ελληνο-κεντρικό χαρακτήρα. Είναι φαινόμενο που κυριαρχεί σε όλες σχεδόν τις ανεπτυγμένες οικονομίες. Η συγκέντρωση του κέντρου βάρους της προβληματικής στο βιομηχανικό σύστημα στηρίζεται σε δύο λόγους: έναν πολιτικό και έναν οικονομικό.

Η πολιτική διάσταση έγκειται στο ότι η βιομηχανία είναι ο χώρος των πιο έντονων συγκρούσεων μεταξύ των δομών και των δυνάμεων, που διαμορφώθηκαν στην μεταπολεμική τριακονταετία και των νέων κοινωνικών απαιτήσεων και στόχων. Το βιομηχανικό πεδίο είναι ο χώρος των πιο έντονων ιδεολογικών συγκρούσεων για την αντιμετώπιση της κρίσης, τη στρατηγική της ανάπτυξης, δηλ. τις επιλογές για τη μορφή της κοινωνίας που επιδιώκεται να οικοδομηθεί και τη μορφή που είναι ανάγκη να εγακταλειφθεί.

Τα οικονομικά χαρακτηριστικά είναι δύο: α) στο εσωτερικό της οικονομίας οι εξελίξεις της τελευταίας δεκαετίας οδήγησαν σε κινδύνους αποβιομηχάνισης του παραγωγικού συστήματος και ανάδειξης των υπηρεσιών σε καθοριστικό στοιχείο ανάπτυξης. Β) Η διεθνής βιομηχανική εξειδίκευση της χώρας παίρνει χαρακτηριστικά που δείχνουν μια υποβάθμιση της θέσης της στο διεθνή καταμερισμό εργασίας.

Ο βιομηχανικός είναι ο τομέας, όπου αντανακλώνται, το επίπεδο ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων, η ανταγωνιστική ισχύς της χώρας στον καταμερισμό εργασίας, ο τύπος των σχέσεων της με τη διεθνή οικονομία κ.α. ειδικά για την Ελλάδα η βιομηχανική της εξειδίκευσης «σφραγίζει» τη διεθνή θέση της, που μπορεί να χαρακτηριστεί ως χώρα σε ανάπτυξη «ελλειμματικού τύπου». Παρά το γεγονός δηλ. ότι τόσο ο πρωτογενής όσο και ο τριτογενής τομέας είναι πλεονασματικοί στις εξωτερικές τους ανταλλαγές, η ελλειμματικότητα της βιομηχανίας, καθορίζει και το κυρίαρχο χαρακτηριστικό του ισοζυγίου πληρωμών, που είναι το χρόνιο έλλειμμα.

Η κρίση του βιομηχανικού συστήματος παραγωγής εκφράζεται σε πολλαπλά επίπεδα όπως:

- 1) Η βιομηχανία για πρώτη φορά στη μεταπολεμική περίοδο χάνει τη θέση της ως κυρίαρχο στοιχείο της δυναμικής της μεγέθυνσης. Στη φάση της κρίσης ο τομέας των υπηρεσιών περνάει στη θέση του «ηγετικού» αναπτυξιακού μοχλού. Η κλαδική διάσταση αποτελεί αναγκαίο στοιχείο για την κατανόηση της κρίσης και της διαφοροποίησης που περνάει η βιομηχανία. Κρίση της βιομηχανίας δεν σημαίνει ότι ολόκληρο το σύστημα παραγωγής περνάει σε κρίση. Ιδιαίτερα μετά το 1979 ή μέχρι την ταξινόμηση των κλάδων και των επιδόσεών τους ανατρέπεται σε πολλά σημεία και νέες συνθήκες ιεράρχησης δημιουργούνται, ως αποτέλεσμα της κλαδικής αναδιοργάνωσης που συντελείται στην περίοδο αυτή, της μεταστροφής στα εθνικά καταναλωτικά πρότυπα, της απουσίας επενδύσεων ικανών να μετασχηματίσει τη μορφή του βιομηχανικού παραγωγικού συστήματος της εμφάνισης νέων πηλών ανταγωνισμού και

ως αντανάκλαση του βαθμού δύναμης ή αδυναμίας των διαφόρων τμημάτων της βιομηχανίας.

- 2) Ο κλαδικός μετασχηματισμός της βιομηχανίας συντελείται με μια «προσαρμογή προς τα πίσω» με την έννοια, ότι η βιομηχανική εξειδίκευση «γλιστράει» προς κλάδους, που χαρακτηρίζουν πρώιμες φάσεις ανάπτυξης, όπως κλωστοϋφαντουργία, ρούχα, δέρματα, τρόφιμα, ποτά, οικοδομικά υλικά. Η στροφή αυτή συντελείται, όταν η εγχώρια ζήτηση λόγω βελτίωσης του επιπέδου διαβίωσης, απομακρύνεται από τα παλαιότερα πρότυπα κατανάλωσης και στη διεθνή αγορά έχουμε μετατοπίσεις των παραδοσιακών βιομηχανιών προς αναπτυσσόμενες χώρες φθηνού κόστους με συγκριτικά πλεονάσματα στα είδη αυτά.
- 3) Η αποσύνδεση εγχώριας ζήτησης και παραγωγής εντείνεται, καθώς ο βιομηχανικός τομέας πετυχαίνει να βελτιώνει την εξαγωγική του επίδοση χάνοντας όμως έδαφος στην εσωτερική και διεθνή αγορά. Η διεθνής ανταγωνιστικότητα των Ελληνικών προϊόντων υποχωρεί με συνέπεια όλο και μεγαλύτερα τμήματα της εγχώριας ζήτησης ν' αναπροσανατολίζονται προς εισαγόμενα προϊόντα.
- 4) Η τεχνολογική βάση του βιομηχανικού τομέα αποδυναμώνεται κάτω από την επίδραση τριών παραγόντων:

Πρώτον, την απο-καθετοποίηση, σε κλαδικό επίπεδο, σε όλους σχεδόν τους τομείς βιομηχανικής παραγωγής, εξέλιξη που συντελεί, ώστε η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών βιομηχανικών προϊόντων να στηρίζεται σε μια εξαιρετικά ισχνή παραγωγική βάση,

Δεύτερον, την ανάσχεση της εισροής ξένων άμεσων επενδύσεων, που συντέλεσε στο να εκφραστούν ξεκάθαρα οι πολύ περιορισμένες αναπτυξιακές δυνατότητες της «εγχώριας ιδιωτικής πρωτοβουλίας». Τα χαρακτηριστικά και οι διαφοροποιήσεις που εκδηλώνονται σε διακλαδικό επίπεδο στη φάση της κρίσης, συνδέονται με την ανάδειξη του εγχώριου ιδιωτικού κεφαλαίου σε αποκλειστικό σχεδόν φορέα της διαδικασίας συσσώρευσης βιομηχανικού κεφαλαίου, δεν εκφράζουν δηλ. παρά την αδυναμία του ιδιωτικού τομέα να προωθήσει δυναμικά το βιομηχανικό μετασχηματισμό «προς τα μπρος», να προετοιμάσει την έξοδο από την κρίση με δομές και σχέσεις, που δε θα συνεπάγονται μια υποδάμμιση της χώρας στο νέο διεθνή καταμερισμό της εργασίας και όξυνση των σχέσεων εξάρτησής της.

Τρίτον, την όξυνση των επιπτώσεων της τεχνολογικής εξάρτησης. Στη φάση αυτή η άνοδος της οικονομίας οδηγεί σε μεγαλύτερη εξάρτηση σε τεχνολογικό επίπεδο, καθώς το οικονομικό σύστημα έχει ανάγκη από περισσότερες προηγμένες τεχνολογίες, που όμως αδυνατεί να παράγει.

Τα στοιχεία που αναφέρθηκαν πιο πάνω, όπως η απο-βιομηχανία, η απο-καθετοποίηση, η απο-επένδυση, καθώς και άλλοι μηχανισμοί, όπως ο πληθωρισμός και η ανεργία αποτελούν όμως εκφράσεις της κρίσης. Το να παραμείνει κανείς στην περιγραφή τους ενέχει τον κίνδυνο να χαθεί από τον ορίζοντα της ανάλυσης η δυναμική που διαπερνάει και καθορίζει

το φαινόμενο της κρίσης, και οδηγεί στις εκδηλώσεις αυτές. Η ανάλυση της βιομηχανικής κρίσης περνάει μέσα από το στοιχείο που είναι η συσσώρευση κεφαλαίου. Η εξέλιξη αυτή είναι αίτιο και αποτέλεσμα της κρίσης, όπως είναι και προσδιοριστικό στοιχείο, αλλά και προϊόν της εξόδου από αυτή.

Το πρότυπο συσσώρευσης κεφαλαίου φτάνει στα όρια του στην περίοδο της κρίσης. Κυρίως λόγω της καθήλωσης των επενδύσεων και ο αναπροσανατολισμός σε κλάδους ώριμους - παραδοσιακούς, ελαφρών καταναλωτικών ειδών και σε

δραστηριότητες χαμηλής τεχνολογικής έντασης. Αυτά λειτουργούν περιοριστικά για την έξοδο από την κρίση.

Ενώ οι επενδύσεις ήταν εκτεταμένες και οδήγησαν στον εκσυγχρονισμό παρ' όλα αυτά, τα επιτεύγματα και οι επιδόσεις (αρχές του '70) της βιομηχανίας ήταν φτωχές. Στην τωρινή φάση τμήματα της βιομηχανίας χαρακτηρίζονται από υποσυσσώρευση συγχρόνου εξοπλισμού, που τελικά δεν μπορούν να αξιοποιηθούν. Συνεπώς το πρόβλημα των επενδύσεων κινδυνεύει να οδηγήσει σε λαθεμένες αποφάσεις. Τα προβλήματα βρίσκονται στη διάρθρωση του βιομηχανικού συστήματος. Έτσι το πρόβλημα της συσσώρευσης αποτελεί πρόβλημα δομής και όχι απλώς συγκυριακής ανακάλυψης με διαρθρωτικά χαρακτηριστικά. Άμεση συνέπεια είναι ότι η εξέλιξη της Ελληνικής οικονομίας κάνει επιτακτική μια νέα μορφή συσσώρευσης, επιβάλλει δηλαδή μια μεταβολή των κοινωνικών μορφών που στήριζαν την οικονομική ανάπτυξη μετά το 1950. Αυτό το θέμα θα το αναλύσουμε παρακάτω.

Κυρίαρχοι άξονες της διαδικασίας συσσώρευσης αποτελούν:

Ο τεχνολογικά εξαρτημένος χαρακτήρας της βιομηχανίας, που προκύπτει από την ανυπαρξία βιομηχανικής παραγωγής κ' τμημάτων κεφαλαίου υλικού εξοπλισμού, την εξάρτηση της ανάπτυξης προηγμένων κλάδων από ξένους επενδυτές και την αδυναμία ενδογενούς παραγωγής τεχνολογικών γνώσεων για την εξέλιξη παραδοσιακών τμημάτων του βιομηχανικού δυναμικού. Άλλο είναι η κυριαρχία ενός ολιγοπωλιακού μονοπωλιακού συστήματος ρύθμισης των σχέσεων της βιομηχανίας με την εθνική και διεθνή οικονομία. Τέλος, η δυναμική της συσσώρευσης στηρίχτηκε σ' ένα προνομιακό και ιδιόμορφο πλέγμα σχέσεων της βιομηχανίας με το τραπεζικό σύστημα, που περιόριζε τον τύπο βιομηχανικής ανάπτυξης και τους φορείς της και έτσι την παραγωγική βάση και την ανθεκτικότητα της στην περίοδο της κρίσης.

1.4 Ο Μικρο- Οικονομικός Χαρακτήρας της Κρίσης

Το χαρακτηριστικό στοιχείο στη διάρκεια της κρίσης είναι ότι δεν αφορά τη διαχείριση ορισμένων μακροοικονομικών προβλημάτων. Αν η κρίση ήταν πρόβλημα χειρισμού της ζήτησης, αν υπήρχε πρόβλημα χειρισμών μακροοικονομικών μεγεθών, το σημερινό πρόβλημα για το ξεπέρασμα της κρίσης είναι διαρθρωτικό.

Η βασική του διάσταση έγκειται στη δομή και τα χαρακτηριστικά των μικρό-μονάδων και του πλέγματος των σχέσεων που συγκροτούν το βιομηχανικό σύστημα.

Ο μικροοικονομικός χαρακτήρας της κρίσης αντανακλάται στα διακλαδικά χαρακτηριστικά των μονάδων του βιομηχανικού συστήματος, στο επίπεδο της τεχνολογίας (καθετοποίηση, κλίμακα παραγωγής, ενεργειακή ένταση, οικονομίες κλίμακας), των διακλαδικών και ενδοκλαδικών διασυνδέσεων, των μορφών οργάνωσης και των συγκρούσεων σε μικρο- επίπεδο, των πιέσεων που ασκούνται πάνω στη διανομή της προτιθέμενης αξίας, των χρηματοδοτικών σχέσεων των επιχειρήσεων.

Ο τρόπος ανάπτυξης της βιομηχανίας μεταπολεμικά ήταν τέτοιος ώστε να βρεθεί στη φάση της κρίσης με μια βιομηχανία κατακερματισμένη σε αριθμό ελάχιστων, από άποψη μεγέθους μονάδων, με μικρή παραγωγικότητα με αυτοδύναμη τεχνολογική βάση, με οργανικές διασυνδέσεις, που η βιωσιμότητα τους εξαρτιόταν από το πλέγμα προστασίας που είχε δημιουργήσει το κράτος, και τη μεταφορά κοινωνικών πόρων, μέσω επιδοτήσεων. Από την άλλη μεριά η «μεγάλη» βιομηχανία ακολούθησε μια πολιτική αποδέσμευσης και απεμπλοκής των κεφαλαίων της από το οικονομικό σύστημα. Προσφεύγοντας στο τραπεζικό

σύστημα για κεφάλαια σε χαμηλό κόστος, απέσυρε τα ίδια κεφάλαια που είχε δεσμεύσει στο χώρο αυτό, διαμορφώνοντας έτσι επιχειρήσεις με σημαντικές χρηματοοικονομικές επιβαρύνσεις. Η μεγιστοποίηση της υποκατάστασης δανειακών στα ίδια κεφάλαια οδηγεί στις υπερχρεωμένες και προβληματικές μονάδες και στον κλονισμό ενός σοβαρού τμήματος της βιομηχανίας.

Επίσης μέχρι τότε ο βιομηχανικός τομέας, είχε έντονα στοιχεία συμπληρωματικότητας προς τις βιομηχανοποιημένες χώρες της Δυτ. Ευρώπης. Οι βιομηχανικές δομές στρέφονται στους κλάδους όπως κλωστοϋφαντουργία, γουναρικά κ.λπ., δηλ. εντάσεως εργασίας και συνθέτουν το πεδίο παραγωγής πολλών χωρών που ξεκινούν την ανάπτυξή τους. Απ' την άλλη, ένα τμήμα της βιομηχανίας χαρακτηρίζεται από ένταση ενεργειακών εισφορών, όπως το αλουμίνιο, η μεταλλουργία, τα ορυκτά.

Στη φάση αυτή συντελούνται σημαντικές ανακατατάξεις όπως: Μετατόπιση των συμπληρωματικών στοιχείων της βιομηχανικής εξειδίκευσης των ανεπτυγμένων χωρών προς τις χώρες του Τρίτου κόσμου. Αυτό σήμανε ότι η Ελλάδα έχανε τα πλεονεκτήματα που είχε. Από την άλλη η πολιτική της τεχνολογικής εξάρτησης με το μηχανισμό μεταφοράς τεχνολογίας, χωρίς ανάπτυξη ενδογενών τεχνολογικών βάσεων έκανε απαγορευτική για τη χώρα την προώθηση της βιομηχανικής αναδιάρθρωσης, όπου είναι στρατηγικό στοιχείο που προωθούν οι χώρες για να βγουν από την φάση της κρίσης. Η τεχνολογική διάσταση παίζει για το λόγο αυτό διπλό ρόλο. Από τη μια επιτρέπει τη διαφοροποίηση των παραγωγικών δομών και την απομάκρυνση της από παραγωγικά πρότυπα όπου προωθούνται χώρες του Τρίτου Κόσμου, με καλύτερες προϋποθέσεις από άποψη κόστους. Από την άλλη η ενεργειακή εξάρτηση, η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών, νέων παραγωγικών διαδικασιών και προϊόντων, νέων μορφών ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων στηρίζονται στη φάση της κρίσης στο στοιχείο της τεχνολογίας.

Μπροστά σε αυτές τις διαδικασίες η Ελλάδα βρίσκεται κάτω από την περιοριστική επίδραση μιας «διπλής πρέσας» της πυραμίδας του διεθνούς οικονομικού συστήματος. Πιέζεται από τη μια μεριά αδυνατώντας να παραμείνει ανταγωνιστική σε είδη όπου έχουν ειδικευτεί χώρες με χαμηλό εργατικό μισθό, ενώ από την άλλη αδυνατεί να παρακολουθήσει νέες εξελίξεις που σημειώνονται στις πιο ανεπτυγμένες χώρες, σε τομείς της αναπτυξιακής διαδικασίας. Η κατάσταση αυτή οδηγεί σε ελλείμματα στο ισοζύγιο πληρωμών, που συνδέονται με διόγκωση του εξωτερικού δανεισμού της χώρας. Ακόμα εκδηλώνεται στην εμφάνιση του πληθωρισμού και της ανεργίας ως μηχανισμών βραχυπρόθεσμης αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κρίσης, που όμως δεν οδηγούν παρά σε μεγέθη όξυνσης των προβλημάτων που συνδέονται μ' αυτήν.

1.5 Η Κρίση των ρυθμιστικών μηχανισμών

Η κρίση του βιομηχανικού συστήματος παραγωγής και τα χαρακτηριστικά που αναλύθηκαν εκφράζουν διαστάσεις της κρίσης αλλά χρειάζεται να θεωρηθούν σε συνδυασμό και με ορισμένα γενικότερα στοιχεία που στήριξαν τη βιομηχανική ανάπτυξη στη «προ-κρυσιακή» περίοδο. Η βιομηχανική κρίση συνδυάζεται με τη ρήξη την τομή που χαρακτηρίζει τους μηχανισμούς εκείνους που για μεγάλο διάστημα είχαν στηρίξει την ισορροπία και τη δυναμική του συστήματος. Η ανάλυση των διαρθρωτικών στοιχείων της Ελληνικής Οικονομίας στη δεκαετία του 1970 δείχνει την ύπαρξη μιας τομής σε τέσσερις τουλάχιστον βασικούς μηχανισμούς, που έπαιξαν ρυθμιστικό ρόλο στη λειτουργία και τις επιδιώξεις της «προ- κρυσιακής» βιομηχανίας.

Α) Ο Ρόλος της Οικοδομής

Η οικοδομική δραστηριότητα έπαιξε σημαντικό ρόλο στο ξεπέρασμα των κρίσεων του 1957-59 και 1966-67 για την προώθηση της οικονομίας και συνέχισαν να παίζουν σημαντικό, από πολλές απόψεις, ρόλο και στις αρχές της δεκαετίας του 1970. Το σπάσιμο της δυναμικής των επενδύσεων για κατοικίες του 1974-75, ανεξάρτητα από τις διακυμάνσεις στη μετέπειτα περίοδο, είχε επιπτώσεις πάνω σ' ένα βιομηχανικό τομέα, όπου σημαντικό τμήμα βρισκόταν σε εξάρτηση από την οικοδομική δραστηριότητα (χαλυβουργικά, μη μεταλλικά ορυκτά - επιπλοποιία - ηλεκτρολογικό υλικό κ.λπ.)

Η κρίση του βιομηχανικού τομέα θα ήταν ακόμα μεγαλύτερη αν μετά την ανάδειξη των νέων αγορών στην Μ. Ανατολή και Β. Αφρική δεν ήταν το οικοδομικό κύκλωμα σ' αυτές τις χώρες, που στήριξε ένα σημαντικότερο τμήμα ελληνικών εξαγωγικών επιδόσεων. Η συμμετοχή της Ελλάδας στις διεθνείς ανταλλαγές στη βάση των προϊόντων αυτών που είναι κατά βάση μη ανταλλασσόμενα και ευκαιριακά μόνο αποτέλεσαν τμήματα των ανταλλαγών των περιοχών αυτών, ήταν αναπόφευκτο ότι δεν είναι δυνατό να εξασφαλίσει μακροπρόθεσμα ώθηση ούτε στον εξαγωγικό, ούτε στον παραγωγικό δυναμισμό του βιομηχανικού συστήματος.

β) Ο ρυθμιστικός ρόλος των ξένων άμεσων επενδύσεων

Βασικό μοχλό αναδιάρθρωσης της δεκαετίας του 1960 αποτέλεσαν οι ξένες άμεσες επενδύσεις. Η κατάσχεσή τους οδήγησε στην κρίση του 1966-67. Στη δεκαετία του '70 το «κύμα» των επενδύσεων της προηγούμενης δεκαετίας δεν συντέλεσε στη δημιουργία αναπτυξιακού προσανατολισμού επιχειρησιακού δυναμικού. Το Ελληνικό κεφάλαιο η «ιδιωτική» πρωτοβουλία συνέχισε να κινείται στα παραδοσιακά χνάρια συσσώρευσης και παραγωγής, που ακολούθησε σ' όλη την προηγούμενη περίοδο. Έτσι στη φάση αυτή η απουσία επενδυτικού ενδιαφέροντος από τις πολυεθνικές εταιρίες για τον ελληνικό χώρο λειτουργεί καθοριστικά πάνω στην εξαντλητική πορεία μιας οικονομίας, που είχε στηρίξει όλη τη δυναμική της ακριβώς στην προσέλευσή τους.

γ) Ο ρυθμιστικός ρόλος του κράτους

Η μεταβολή στο ρόλο του κράτους στην περίοδο της κρίσης αποτελεί τη σημαντικότερη ίσως μεταστροφή στους μηχανισμούς του συστήματος, στην περίοδο της κρίσης. Η μεταστροφή αυτή πραγματοποιείται σε όλα τα επίπεδα: πολιτικό - κοινωνικό - οικονομικό.

Το πέρασμα από την δικτατορία στην κοινοβουλευτική οργάνωση της πολιτικής ζωής και το 1981 από συντηρητικές προς σοσιαλιστικές μορφές διακυβέρνησης. Η μεταβολή αυτή εκφράστηκε με μεταβολές στις εργασιακές σχέσεις στις σχέσεις κράτους - ιδιωτικού κεφαλαίου και κράτους - ξένου κεφαλαίου. Γενικά το κράτος το ίδιο περνάει σε φάση κρίσης, καθώς οι κοινωνικοί αγώνες περνάνε, μεταφέρονται στο επίπεδο του μηχανισμού του και προσδιορίζουν τις πολιτικές αποφάσεις. Μια ανάλυση στις σχέσεις Κράτους - Κεφαλαίου (εγχώριου και ξένου) στη φάση της κρίσης σε σύγκριση με την προηγούμενη φάση της μεταπολεμικής ανάπτυξης και των επιπτώσεων της στις μεταβλητές του ελληνικού κοινωνικο - οικονομικού σχηματισμού δεν έχει πραγματοποιηθεί, σε συνθετικό επίπεδο. Μια τέτοια ανάλυση θα ξεπερνούσε τα όρια των στόχων της Εργασίας αυτής και γι' αυτό η προσέγγιση εδώ είναι εντελώς επιφανειακή.

Το στοιχείο που διατρέχει την κρατική πολιτική σ' όλη αυτή την περίοδο είναι η ταλάντευση ανάμεσα σε μια πολιτική που επιδιώκει να συγκρατήσει την πτώση του κέρδους στον ιδιωτικό τομέα και σε μια πολιτική που αποβλέπει να συγκρατήσει και να κοινωνικοποιήσει τις συνέπειες της κρίσης, που

προκαλούνται από τις δομές του συστήματος. Πρώτο, γιατί το ιδιωτικό κεφάλαιο είναι το κυρίαρχο στοιχείο της δυναμικής της οικονομίας, χωρίς κανένα μηχανισμό που θα μπορούσε σοβαρά ν' αμφισβητήσει το ρόλο του. Η κρατική παρέμβαση στη διαμόρφωση του κέρδους γίνεται «αναγκαία επιλογή» στο βαθμό του διαφορετικά, η αντίδραση του κεφαλαίου θα έβαζε σε κίνηση μηχανισμούς που θα οδηγούσαν σε ακόμα μεγαλύτερη από-βιομηχανοποίηση, ανεργία, πληθωρισμό, ελλείμματα στο ισοζύγιο πληρωμών και θα βυθίζουν το σύστημα σε μεγαλύτερη κρίση. Το δεύτερο, γιατί οξυμένες μορφές ανεργίας, θα συνεπάγονταν κοινωνικές συγκρούσεις και ιδεολογικές αμφισβητήσεις που θα αποσταθεροποιούσαν τη λειτουργία του συστήματος και θα δημιουργούσαν συνθήκες αβεβαιότητας - αμφισβήτησης και σύγκρουσης με το ιδιωτικό κεφάλαιο, τα κέρδη και το σύστημα της «ελεύθερης αγοράς» εντείνοντας την κρίση από άλλη βέβαια πλευρά.

Η κρατική πολιτική παγιδεύεται στην ανάληψη του κόστους της κρίσης με την απασχόληση όλο και μεγαλύτερου αριθμού εργαζομένων που δεν πετυχαίνουν να εξασφαλίσουν εργασία στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας και τη λήψη μέτρων για τους εργαζόμενους και την ενίσχυση μηχανισμών επιδότησης και στήριξης του επιχειρησιακού κέρδους. Ταυτόχρονα οι σχέσεις κράτους - ιδιωτικού κεφαλαίου (και ξένου) έχουν πάρει μορφές που δεν επιτρέπανε τις προνομιακές παροχές και μεταχείριση, που πήραν πολλές συμβάσεις στη δεκαετία του 1960 (Πεσινέ, Πετροχημικά διύλιστήρια, Litton ναυπηγεία κ.λπ), ή που υποκρύπτονταν σε διάφορα μέτρα η πρακτικές οικονομικής πολιτικής.

Το «μπλοκάρισμα» της κρατικής πολιτικής επιτείνεται και από την ύπαρξη έντονα συγκρουόμενων συμφερόντων μεταξύ από την μια του τμήματος εκείνου της αστικής τάξης, που συνδέεται με το εμπόριο, τις υπηρεσίες τον τριτογενή δηλ. τομέα, που συνδέει ένα ένα τμήμα των συμφερόντων με το εισαγωγικό εμπόριο και από την άλλη της βιομηχανίας που ένα μέρος έχει μέσολαβητικές εμπορικές λειτουργίες και άρα αντιφατικά συμφέροντα. Η ανικανότητα του βιομηχανικού κεφαλαίου να προωθήσει την έξοδο από την κρίση, το αποδυναμώνει από το να στρέψει την στατική πολιτική σε μια βιομηχανικά προσανατολισμένη αναπτυξιακή στρατηγική, που αν δεν στηριζόταν στο ιδιωτικό κεφάλαιο.

Το κεντρικό πρόβλημα της κρίσης δεν είναι το αν ή πότε θα βγεί η οικονομία απ' τη φάση αυτή, αλλά με ποιο τρόπο θα ξεπεράσει την κρίση, όπως ξεπεράστηκαν προηγούμενες ή πάρηταν αποφάσεις για το μέλλον της οικονομίας που προσδιόρισαν την πορεία και τις δομές του ελληνικού - κοινωνικό - οικονομικού σχηματισμού (όπως το 1950 και 1960, στη φάση δικτατορίας).

δ) Ο ρόλος του διεθνούς εμπορίου

Στη διάρκεια της κρίσης ο βιομηχανικό τομέας παρ' όλο τη μετατόπιση προς παραδοσιακά, τυποποιημένα, απλής τεχνολογίας πετυχαίνει μια ένταση των εξαγωγών. Η πορεία αυτή δεν κρατάει παρά μέχρι τα τέλη του 1970. Από το 1980 το βιομηχανικό σύστημα περνάει σε φάση αρνητικών ρυθμών μεγέθυνσης, συρρίκνωσης. Ακόμα και κλάδοι που είχαν πετύχει να είναι δυναμικοί όπως τα κλωστοϋφαντουργικά κ.α. περνάνε σε κατάσταση προσαρμογής σε χαμηλότερα επίπεδα παραγωγή.

Δύο είναι τα στοιχεία που επηρέασαν την πτωτική τάση της Ελληνικής βιομηχανίας από την πλευρά του διεθνούς εμπορίου.

Α) Η εξειδίκευση σε προϊόντα που χαρακτηρίζονται από στάσιμη ή χαλαρή αύξηση της ζήτησης σε αντίθεση με αναπτυσσόμενες χώρες που πέτυχαν αναδιάρθρωση της βιομηχανικής τους εξειδίκευσης.

β) Η εξειδίκευσή της σε προϊόντα που η εξαγωγική τους επίδοση στηρίζεται στις μεταβολές του εμπορίου. Οι ελληνικές εξαγωγές δεν χαρακτηρίζονται από

δυναμισμό - ανταγωνιστικότητα - κλαδική σύνθεση και γενικά χαρακτηριστικά που να τις κάνει ανθεκτικές στην κρίση των διεθνών ανταλλαγών.

ε) Η μετατόπιση από ολιγοπωλιακά σε ανταγωνιστικά ρυθμιστικά συστήματα παραγωγής.

Την δεκαετία του 1970 αρχίζει η μείωση του βαθμού προστασίας της ελληνικής βιομηχανίας που προβλεπόταν από την συμφωνία σύνδεσης στην ΕΟΚ το 1961. Ο παράγοντας αυτός σε συνδυασμό με αδυναμίες που χαρακτηρίζουν τη φάση αυτή, κυρίως την έλλειψη επενδύσεων, και το ισχύον τεχνολογικό υπόβαθρο, οδηγεί στην διείσδυση εισαγωγών σε κλάδους που εκτοπίζουν τα εγχώρια προϊόντα και αποκόβουν τους μηχανισμούς σύνδεσης μεταξύ εγχώριας ζήτησης κ' παραγωγής. Η εξέλιξη της βιομηχανίας, αρχές δεκαετίας του 1970 χαρακτηρίζονται από ένα τρόπο ανάπτυξης σ' ένα μονοπωλιακό ή ολιγοπωλιακό πλαίσιο που εξασφαλίζουν όχι μόνο ο μεγάλος βαθμός προστασίας απέναντι στον διεθνή ανταγωνισμό, αλλά και η βιομηχανική πολιτική στο εσώτερο. Υψηλοί φόροι - δασμοί στις εισαγωγές - ποσοτικοί περιορισμοί, χρηματικές προκαταβολές, κ. α. συνιστούσαν κύρια στηρίγματα της προστασίας αυτής. Το περιορισμένο μέγεθος αγοράς λειτουργούσε προς την κατεύθυνση των ολιγοπωλιακών μορφών ανταγωνισμού. Ταυτόχρονα μια περιοριστική πολιτική στο θέμα της ίδρυσης νέων μονάδων με το θεσμό της άδειας σκοπιμότητας με την εξασφάλιση θεσμικών μονοπωλιακών ή ολιγοπωλιακών συνθηκών αγοράς, με τον θεσμό της παροχής αποκλειστικότητας στην παραγωγή ορισμένων τομέων καθώς και μια πολιτική επιλεκτικής παροχής προνομίων και απαλλαγών στις περιπτώσεις μεγάλων επενδύσεων. Ένα τμήμα της οικονομίας που περικλείει και τη βιομηχανία μέχρι τα μέσα της δεκαετίας '70, δεν αποτελούσε κοινωνία με επιχειρηματικούς κινδύνους αλλά κοινωνία κάτω από καθεστώς προστασίας. Σοβαροί επιχειρηματικοί κίνδυνοι στη βιομηχανία αντισταθμιζόνταν από κρατικές παραχωρήσεις, προνόμια, επιδοτήσεις, και εξασφάλιζαν κέρδη και επιβίωση από καθεστώς αδράνειας.

Το άνοιγμα της οικονομίας στο διεθνή ανταγωνισμό σε συνδυασμό με την κρίση δημιούργησε πιέσεις στη ζήτηση στο μερίδιο αγοράς εγχώριων και εισαγόμενων προϊόντων ή ελληνικών και ξένων στις διεθνείς αγορές, στις τιμές διάθεσης στην ελληνική αγορά και η επίπτωση αυτών του βαθμού ανταγωνισμού αντανάκλα στην αποδοτικότητα της βιομηχανίας. Το πέρασμα από ένα μονοπωλιακό - ολιγοπωλιακό ρυθμιστικό σύστημα σ' ένα ανταγωνιστικό, δημιουργεί την αναγκαιότητα για ένα διαφορετικό τρόπο λειτουργίας του βιομηχανικού παραγωγικού συστήματος.

1.6 Η σύγκρουση για τη διαμόρφωση μιας Νέας Ιστορίας

Η έξοδος από την κρίση της Ελληνικής Οικονομίας αποτελεί μια διαδικασία συγκρούσεων, αντιφάσεων, μετασχηματισμών, προσπαθειών αναδιοργάνωσης βασικών ρυθμιστικών σχέσεων που θα αποκαταστήσουν μια συνοχή στη λειτουργία της οικονομίας και θα εξασφαλίσουν τη βάση για μια νέα δυναμική.

Στη φάση της κρίσης η έννοια των συγκρούσεων που εκδηλώνονται παίρνουν διπλό περιεχόμενο: α) την προσπάθεια των κοινωνικών ομάδων να διατηρήσουν ισορροπίες και σχέσεις ή να επιστρέψουν σε θέσεις που είχαν διασφαλίσει στο παρελθόν, και β) να διαμορφώσουν μορφές κοινωνικών σχημάτων που κάθε μια θεωρεί ότι θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν την ανάκαμψη της συσσώρευσης.

Σχηματικά, ο κρίσιμος χώρος γύρω από τον οποίο περιστρέφονται οι δυνάμεις και οι πιέσεις που λειτουργούν είναι ο τρόπος οργάνωσης της παραγωγής και τα κεντρικά στοιχεία στα οποία συγκεντρώνεται η δυναμική της

εξόδου από την κρίση είναι τρία, σε στενή αλληλεξάρτηση μεταξύ τους: η μισθολογική σχέση, η τεχνολογία και ο ρόλος του κράτους. Και τα τρία αυτά στοιχεία δεν αποτελούν παρά τις επιμέρους συνισταμένες ενός κρίσιμου ερωτήματος: Ποια θα είναι η μορφή οικονομικής και κοινωνικής οργάνωσης και τα χαρακτηριστικά των ρυθμιστικών λειτουργιών του συστήματος πάνω στα οποία θα στηριχτεί η συσσώρευση κεφαλαίου στη μετακρυσιακή περίοδο. Η απάντηση σ' αυτό δεν είναι προκαθορισμένη αλλά ούτε και ελεύθερη επιλογή. Όσα αναμφισβήτητο, είναι ότι οι δομές που υπάρχουν τα στοιχεία του παρελθόντος προσδιορίζουν τις δυνατές επιλογές.

Το σενάριο της εξόδου από την κρίση είναι αποτέλεσμα «ανοικτής» και όχι «κλειστής» διαδικασίας, όπου η εμπλοκή κρίσιμων παραγόντων όπως η στρατηγική κεφαλαίου, η κρατική πολιτική, οι εργατικές διεκδικήσεις, θα λειτουργήσουν καθοριστικά.

Πάντως η κρίση συνδέεται με το μετασχηματισμό κρίσιμων για τη λειτουργία του βιομηχανικού συστήματος μηχανισμών και τη μετάβασή σε μια ανταγωνιστική σχέση, τη μεταβολή στο πόλο του κράτους και στα χαρακτηριστικά που παίρνει η συσσώρευση κεφαλαίου.

Η στρατηγική μεταβλητή όπου λειτουργούν συνθετικά οι παράγοντες είναι τα επιχειρηματικά κέρδη και η αποδοτικότητα του κεφαλαίου. Αυτό δείχνει ότι η κρίση συνδέεται με μια ρήξη στην ισορροπία μεταξύ αμοιβής κεφαλαίου και αμοιβής εργασίας. Για την Ελλάδα ειδικά η αμφισβήτηση της σχέσης που διαμορφώνεται γύρω από το μισθό συνδέθηκε άμεσα με το πρόβλημα της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Η σύνδεση αυτή δεν οφείλεται απλά στο ότι η αμοιβή της εργασίας αποτελεί ένα στοιχείο του κόστους παραγωγής και της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων. Πέρα από αυτό οφείλεται στη λειτουργία τριών ακόμα πολύ σημαντικών παραγόντων: Πρώτον, ένα τμήμα της Ελληνικής Βιομηχανίας και ιδίως εκείνο με το μεγαλύτερο βαθμό εξωστρέφειας, όπως κλωστοϋφαντουργικά - παπούτσια, δέρματα κ.α. χαρακτηρίζονται από τεχνολογία έντασης εργασίας και δέχονται σε μεγαλύτερο βαθμό τις πιέσεις που δημιουργούνται από την ανατροπή στην ισορροπία μεταξύ μισθολογικής σχέσης και κεφαλαίου. Όμως προς τη διάθρωση της παραγωγής για την οικονομίας μας σημαντικός είναι ο τύπος επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η ύπαρξη μεγάλου αριθμού μονάδων που απασχολούν κάτω από 50 ή 10 άτομα καθιστά την ίδια την επιχειρηματική μονάδα έντασης εργασίας, καθώς λείπουν τα μέσα για τον εξοπλισμό με μέσα παραγωγής, είτε το ίδιο το μέγεθος της επιχείρησης και οι αβέβαιες προοπτικές της καθιστούν αντιοικονομική τη χρησιμοποίηση κεφαλαιουχικού εξοπλισμού.

Ακόμα στην Ελλάδα η τεχνολογική εξάρτηση, η αδυναμία προώθησης επενδύσεων σε τεχνολογικά εξελεγμένους κλάδους και η στροφή προς ώριμες βιομηχανίες στη δεκαετία του 1970 οδηγεί σε μια ένταση στη χρήση εργασίας στην παραγωγική διαδικασία. Ταυτόχρονα εντείνεται η διεθνοποίηση, με την εύνοια ότι αυξάνει η αναλογία των εξαγωγών προς τις πωλήσεις σε πολλούς κλάδους, στοιχείο που εκφράζει τη λειτουργία μεγαλύτερων ανταγωνιστικών πιέσεων. Δεύτερον. Η ανάδειξη χωρών σε νέους ανταγωνιστικούς πόλους του διεθνούς οικονομικού συστήματος σε προϊόντα παραδοσιακών βιομηχανιών που στηρίζουν τ' ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα στη χαμηλή αμοιβή εργασίας. Τρίτον. Γιατί από τα πιο σημαντικά στοιχεία που συνθέτουν το κόστος παραγωγής όπως εργασία, αμοιβή κεφαλαίου, μισθός είναι η μόνη μεταβλητή της επενδυτικής και παραγωγικής διαδικασίας που μπορεί να ελέγξει στην περίπτωση της Ελληνικής οικονομίας ή εθνική πολιτική και η επιχειρησιακή στρατηγική, προκειμένου να εξασφαλίσει την ανταγωνιστικότητα και τη βιωσιμότητα σε

επίπεδο επιχείρησης και οικονομίας. Βέβαια εκτός του εργατικού κόστους, σημαντικό ρόλο παίζουν ο παραγωγικός εξοπλισμός, η ενέργεια, για την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής παραγωγής. Η ελληνική βιομηχανία βρίσκεται στο σημείο, όπου μπλοκάρεται στην αναπτυξιακή της διαδικασία γιατί έχει δομές παραγωγής τέτοιες ώστε ν' αδυνατεί να επιδράσει αποτελεσματικά στα περισσότερα στοιχεία που καθορίζουν την ανταγωνιστικότητά της. Εξαιρέση αποτελεί η εργασία.

Πέρα από αυτό η τεχνολογική αδυναμία της ελληνικής οικονομίας πιέζει και από άλλη πλευρά πάνω στα κέρδη. Σε φάση κρίσης ακόμη και η συγκράτηση του κόστους παραγωγής δεν αρκεί για ν' αντιμετωπιστεί η αποδοτικότητα του κεφαλαίου. Χρειάζεται και η ύπαρξη επαρκούς ζήτησης. Όταν η ύφεση σημειώνει στασιμότητα τότε τα στοιχεία που δεν συνδέονται με την τιμή όσο με ποιοτικά χαρακτηριστικά των προϊόντων όπως (ποιότητα - είδος - λειτουργίες κ.λπ). Αυτά συνδέονται κατ' εξοχήν με ανεπτυγμένες τεχνικές και οργανωτικές ικανότητες, που η έλλειψή τους χαρακτηρίζει σε μεγάλη έκταση την εθνική παραγωγή της χώρας.

Εκτός αυτών η αδυναμία προσανατολισμού επιχειρηματικών κεφαλαίων στη βιομηχανία στην περίοδο της κρίσης επιτρέπει να διατυπωθεί η υπόθεση, ότι ο πληθωρισμός, η πολιτική υποκατάστασης τραπεζικών κεφαλαίων στα επιχειρηματικά κεφάλαια, και οι απολύσεις αποτελούν ένα εργαλείο αποκατάστασης της αποδοτικότητας του βιομηχανικού κεφαλαίου σε υψηλά επίπεδα.

Στο χώρο της μισθολογικής σχέσης των βιομηχανικών οικονομιών, οι νέες τεχνολογίες, η αναδιάρθρωση κ' αναδιάταξη των κλάδων - πιέσεις για περιορισμό των κρατικών κοινωνικών παροχών και για την εξασφάλιση «ευελξίας» και «ευκαμψίας» στην αγορά εργασίας δεν αποτελούν παρά μια προσπάθεια ανατροπής της ισορροπίας που έχει διαμορφωθεί στη βάση της άποψης, ότι το ζήτημα της κρίσης είναι η επιστροφή σε μια πραγματική δηλ. ανταγωνιστικού χαρακτήρα αγορά εργασίας. Δηλαδή μια νέα μισθολογική σχέση που θα υποκαταστήσει όλες τις παλιές και θα ισορροπεί τις πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές και τεχνολογικές πιέσεις και τάσεις, χρειάζεται να διαμορφωθεί.

Σήμερα η άνιση πρόσβαση στην τεχνολογία και στις καινοτομικές δυνατότητες αποκτά στρατηγική σημασία για την αναδιάρθρωση της βιομηχανίας. Η τεχνολογία γίνεται το καθοριστικό στοιχείο των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων μιας χώρας. Όμως η ανάπτυξη της τεχνολογίας δεν συντελείται στο κοινωνικό κενό, είναι αποτέλεσμα συγκεκριμένων κοινωνικών σχέσεων που κυριαρχούν. Έτσι η τεχνολογική βάση της χώρας δείχνει ότι το κρίσιμο στοιχείο αφορά τη δημιουργία κοινωνικών και πολιτικών προϋποθέσεων για την οικοδόμηση συνδετικών κρίκων στο τρίγωνο Ανάπτυξη - Βιομηχανία - Τεχνολογία. Το πρόβλημα είναι πως μπορεί να σπάσει η συμμαχία προνομίων - δύναμης - τεχνολογίας, που προσδιορίζει τους μηχανισμούς τεχνολογικής επιλογής και περιορίζει τις ευχέρειες του κράτους ν' ακολουθήσει ορθολογικούς προσανατολισμούς. Όπως αναφέρει ένα κομμάτι για το θέμα αυτό η Fr Stewart: «ένα σύστημα στηριγμένο στη χρήση εισαγόμενης τεχνολογίας τείνει να δημιουργήσει ψηλά εισοδήματα σε όσους την χρησιμοποιούν. Σύγχρονη τεχνολογία συνδέεται με υψηλούς μισθούς, ενώ παραδοσιακή τεχνολογία με χαμηλά εισοδήματα. Έτσι με δεδομένο το χαρακτήρα των τεχνολογιών αυτών οι κυβερνήσεις μπορούν να έχουν περιορισμένες μόνο ευχέρειες ελέγχου στις σχετικές τιμές. Σε όλους τους τομείς το αίτιο λειτουργεί κυκλικά, προς δυο κατευθύνσεις όπου ένα συγκεκριμένο τεχνολογικό σύστημα δημιουργεί μηχανισμούς που είναι συνεπείς με αυτό και οδηγούν σε αποφάσεις ίδιου τύπου».

1.7 Καθεστώς συσσώρευσης και ανάπτυξης

Το 1974 αρχίζει η πτωτική πορεία της αποδοτικότητας του κεφαλαίου στην ελληνική μεταποίηση και η κρίση της ελληνικής βιομηχανίας συμπαρασύρει όλο το οικοδόμημα της μεταπολεμικής ανάπτυξης. Η βιομηχανία με την ατελή ανάπτυξη της οργάνωσης εργασίας και των οικονομιών κλίμακας, στρέφεται προς παραδοσιακούς κλάδους και ο ρυθμός ανάπτυξης αγγίζει το μηδέν. Οι επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ, μειώνονται συνεχώς και ο ρυθμός αύξησης τους είναι κοντά στο μηδέν. Το κόστος του χρήματος είναι πολύ υψηλό και η διεθνής συγκυρία Άμεσων Ξένων Επενδύσεων αρνητική, καθώς τα διεθνή κεφάλαια στρέφονται προς ανεπτυγμένες χώρες. Οι αμοιβές εργασίας συρρικνώνονται και η εσωτερική αγορά παραμένει περιορισμένη, με ρυθμό μεγέθυνσης λίγο μεγαλύτερο από το ΑΕΠ. Η ζήτηση περιορίστηκε στις αγορές μετά το 1974.

1ον) Λόγω της περιοριστικής πληθωριστικής πολιτικής που ακολούθησαν οι κυβερνήσεις και 2ον) Λόγω της αναδιάρθρωσης των επιχειρήσεων έναντι στην κρίση της υπερσυσσώρευσης. Από την άλλη πλευρά δεν (Ιαπωνία - χώρες Ν.Α. Ασίας) εισέβαλαν δυναμικά στον διεθνή ανταγωνισμό, κερδίζοντας στις αγορές και αντικαθιστώντας παραδοσιακά προϊόντα με υψηλής τεχνολογίας. Η Ελλάδα δεν είναι πλέον χώρα χαμηλού κόστους εργασίας και επομένως το παλαιό καθεστώς συσσώρευσης δεν μπορεί να λειτουργήσει.

Μετά το 1985, παρά τις εντατικές πολιτικές αναδιανομής του εισοδήματος και την αύξηση των κερδών των επιχειρήσεων δεν έχει ξεκινήσει περίοδος επενδύσεων και ανάπτυξης. Οι βιομηχανικές επιχειρήσεις παρουσιάζουν κέρδη αλλά η βιομηχανική παραγωγή παραμένει στάσιμη. Η ελληνική κρίση είναι κρίση υπερσυσσώρευσης παρά κερδοφορίας. Λείπουν νέοι τομείς που μπορούν να εξασφαλίσουν ικανοποιητική απόδοση στις επενδύσεις παρά κέρδη για να επενδυθούν. Τα κεφάλαια στρέφονται σε άλλους τομείς (γη - κτίσματα - κερδοσκοπία στο χρηματιστήριο).

Σήμερα η ανάπτυξη συνδέεται με στροφή σε νέους βιομηχανικούς λαούς, παραγωγή σε όρους τεχνολογίας και ευελιξίας, εκμετάλλευση των αγορών που διανοίγονται στις πρώτες φάσεις δημιουργίας προϊόντων, ο τεχνολογικός εξοπλισμός των παραδοσιακών βιομηχανιών.

Αυτή η πρόσκληση ανάπτυξης της Ελλάδας σε όρους τεχνολογίας ευελιξίας θέτει ερωτήματα όπως πως γίνεται να ευδοκμήσουν τέτοιες παραγωγικές δραστηριότητες στη χώρα μας. Παρακάτω θα αναλύσουμε τα προβλήματα της βιομηχανίας σήμερα αναλυτικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2°

2.1 Οι αδυναμίες της Ελληνικής Βιομηχανίας σήμερα.

Ενώ υπολείπονται λίγες μέρες για να φτάσουμε στο 2000 είναι εύλογο ότι η κατάσταση της ελληνικής βιομηχανίας είναι σε κρίσιμο σημείο. Ελληνική βιομηχανία σχεδόν δεν υπάρχει. Οι επιχειρήσεις που υπάρχουν είναι μετέωρες και παρνούν από περιόδους ανόδου σε περιόδους στασιμότητας και πτώσης με αποτέλεσμα σήμερα η συμμετοχή της στο ΑΕΠ να βρίσκεται στα επίπεδα 14%(1997) αφού είχα φτάσει στο 15,5% το 1990 σε σταθερές τιμές.

Σήμερα η ελληνική βιομηχανία αντιμετωπίζει τόσο σοβαρά διαρθρωτικά, τεχνολογικά αλλά και ψυχολογικά προβλήματα που δικαίως αναρωτιέται κανείς εάν η κατάσταση μπορεί να ανατραπεί θετικά, και εάν θα αναπτυχθεί μελλοντικά. Όταν θα σταματήσουν οι εισροές κοινοτικών κεφαλαίων και θα περιοριστούν οι εισροές αδήλων πόρων κυρίως αυτές που προέρχονται από τη Ναυτιλία και τους Έλληνες του εξωτερικού. Εύλογο είναι επίσης ν' αναρωτηθεί κανείς τι θα συμβεί αν η Ελλάδα δεν ενταχθεί στην οικονομική και νομισματική ένωση που βέβαια απίθανο.

Τα ερωτήματα αυτά όσο και αν έχουν μεσοπρόθεσμο χαρακτήρα και άρα δεν συνάπτουν με τον κυρίαρχο κοντοθωρισμό στην χώρας μας, εν τούτοις είναι πολύ σοβαρά και σαν σενάρια πολύ απίθανα. Με άλλα λόγια στα επόμενα χρόνια η Ελλάδα υπάρχει κίνδυνος να βρεθεί χωρίς παραγωγή ικανή να στηρίξει τις εξαγωγές της, γεγονός που θα έχει επιπτώσεις τόσο στον τομέα της απασχόλησης όσο και στο γενικό βιοτικό επίπεδο, παρ' όλα αυτά ευνοϊκές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της εγχώριας βιομηχανικής παραγωγής υπάρχουν, αρκεί να εκλείψουν όλα τα μακροοικονομικά και μικροοικονομικά φαινόμενα που αποθαρρύνουν τις επενδύσεις και εν τέλει υπονομεύουν την παραγωγική ανάπτυξη. Θα πρέπει επίσης οι Έλληνες βιομήχανοι να ξεφύγουν από κάποιες αρχαϊκές και ξεπερασμένες διοικητικές αντιλήψεις και να συνειδητοποιήσουν ότι οι εθνοκεντρισμοί και οι αναμονές κρατικής βοήθειας δεν έχουν καμία αντικειμενική αξία στη σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης και της ριζικής αναδιάρθρωσης της βιομηχανικής οργάνωσης και παραγωγής.

Με άλλα λόγια, η επιβίωση της εναπομένουσας ελληνικής βιομηχανίας είναι μεταξύ άλλων και συνάρτηση μιας μεγάλης πολιτιστικής επανάστασης στους κόλπους των ανθρώπων που ασχολούνται με αυτήν, ή που θα ήθελαν ν' ασχοληθούν με τον κλάδο της μεταποίησης. Όπως προκύπτει από έρευνες πολλοί Έλληνες επιχειρηματίες πάσχουν από έλλειψη εξωστρέφειας η οποία είναι απότοκο διανοητικού κλίματος που για πολλά χρόνια καλλιεργήθηκε στη χώρα μας από αντιδραστικές δήθεν πατριωτικές πολιτικές δυνάμεις και από συμπλεγματικούς διανοούμενους.

Επομένως πρέπει να καταλάβουμε ότι η ελληνική οικονομία είναι ενσωματωμένη στο διεθνές οικονομικό σύστημα που είναι αυτό της ελεύθερης αγοράς και του ανταγωνισμού. Και επιβιώνουν και κατανοούν την λογική. Σε αντίθετη περίπτωση η οικονομική κατάρρευση είναι η ανταμοιβή αυτών που αρνούνται τη λογική του παγκόσμιου συστήματος.

Μέσα σ' αυτή την οικονομική συγκυρία, η ελληνική βιομηχανία παρουσιάζει μείζονα προβλήματα, τα οποία θα προσπαθήσω να καταγράψω.

•Πρώτο πρόβλημα η μακροοικονομική πολιτική. Τα τελευταία 20 χρόνια οι μακροοικονομικές πολιτικές των κυβερνήσεων υπήρξαν αποθαρρυντικές για τις παραγωγικές επενδύσεις και αντί να ενισχυθεί η ελληνική παραγωγική μηχανή

τονώθηκε ο τριτογενής τομέας της οικονομίας, πολλά από τα γνωρίσματα είναι συνδεδεμένα με τις πωλήσεις αέρα με το χρηματιστηριακό τζόγο και τις διαμεσολαβητικές εργασίες. Έτσι τα τελευταία χρόνια μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις όπου καλύπτουν το 80% του συνόλου των κρατικών προμηθειών σε όλα τα επίπεδα, από οπτικά συστήματα μέχρι στυλό διαρκείας.

•Το δεύτερο πρόβλημα της ελληνικής βιομηχανίας είναι η περιορισμένη συμμετοχή της σε κρατικές προμήθειες, όπου κυριαρχούν εισαγωγικά και διαμεσολαβητικά συμφέροντα. Χαρακτηριστική περίπτωση ο όμιλος Eson που είχε την ψευδαίσθηση ότι μπορούσε ν' ασχοληθεί στην Ελλάδα με υψηλή στρατιωτική τεχνολογία. Ο όμιλος παρ' όλες τις επενδύσεις τους και την προωθημένη τεχνολογία κρίθηκε άξιος ενισχύσεως από το ελληνικό κρατικό σύστημα προμηθειών και σήμερα πληρώνει ακριβά τις φιλοδοξίες του.

•Σοβαρό πρόβλημα αποτελεί η ασήμαντη εξωστρέφεια της Ελληνικής βιομηχανίας, η οποία φαίνεται τόσο στη διάρθρωση των εξαγωγών όσο και στη διαχρονική πορεία από το 1980 και με τα συγκεκριμένα οι βιομηχανίες εξαγωγής μετά από σημαντική ανάπτυξη του (1963-1979) από το 1981 και μετά μπήκαν σε φάση στασιμότητας με αποτέλεσμα η σχέση εξαγωγής προς την ακαθάριστη αξία της εγχώριας βιομηχανικής παραγωγής να είναι καθηλωμένη στο 23% ρεκόρ που επιτεύχθηκε το 1987 χάρη στη πρόσκαιρη σταθεροποιητική και ενισχυτική της μεταποίησης οικονομική πολιτική.

Τα αίτια για την χαμηλή εξωστρέφεια είναι πολλά και σηκώνουν ανταλλαγές απόψεων. Όμως θα πρέπει να επισημανθεί ότι για την όλη κατάσταση σοβαρές είναι οι ευθύνες των βιομηχανιών. Και αυτό παρ' ότι η βιομηχανία αντιπροσωπεύει το 52% των συνολικών εξαγωγών. Η αντιεπιχειρηματική άρνηση των τελευταίων να συνδεθούν με το διεθνές κεφάλαιο και την παγκόσμια οικονομία μοιραία οδηγεί σε απομόνωση και τελικά καθηλώνει στη στασιμότητα κάθε δυνατότητα παραγωγικής δραστηριότητας ενώ το 1982 και μετά παρατηρήθηκαν μια αναδιάρθρωση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας και ενσωμάτωση της στην παγκόσμια αγορά, μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών, στην Ελλάδα αντί αναδιαρθρώσεις έγιναν, άλλα ούτε και συνεργασίες με ξένες επιχειρήσεις. Έτσι ένα απλό πρόβλημα που παρατηρείται στη βιομηχανία είναι το χαμηλό της διοικητικό και οργανωτικό επίπεδο. Λίγες είναι οι επιχειρήσεις που εφαρμόζουν σύγχρονες τεχνικές διοικήσεις και πωλήσεις ιδίως στο εξωτερικό. Το χαμηλό αυτό οργανωτικό και διοικητικό επίπεδο της ελληνικής βιομηχανίας οδηγεί στην ανεπαρκή μελέτη και παρακολούθηση των διακυμάνσεων και ανακατατάξεων στις διεθνείς αγορές. Η αδυναμία αυτή απομακρύνει πολλές επιχειρήσεις από τις πραγματικότητες της αγοράς και της μεταβολές στις καταναλωτικές συνήθειες τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Παρατηρείται έτσι μια διαφοροποίηση στη δυνατότητα της εγχώριας παραγωγής να καλύψει και μέρος της εσωτερικής ζήτησης η οποία με έντονους ρυθμούς καλύπτεται από τις εισαγωγές.

Όλα τα παραπάνω οδηγούν στο πρόβλημα του παραγωγικού μας μηχανισμού. Αυτό της έλλειψης καινοτομικών και κατά συνέπεια της πενιχρής εγχώριας παραγωγής νέων προϊόντων. Όπως προκύπτει από έρευνες τα τελευταία είκοσι χρόνια μειώθηκε δραματικά ο μέσος χρόνος ζωής των βιομηχανικών προϊόντων πολλά από τα οποία δεν ξεπερνούν σε διάρκεια τους 10-12 μήνες. Παράλληλα μειώθηκε σε υπερθετικό βαθμό και ο χρόνος μεταξύ έρευνας για την ανακάλυψη ενός προϊόντος και την παρουσία του στην αγορά. Λόγου χάρη το τηλέφωνο ανακαλύφθηκε το 1820 και μπήκε στην αγορά 56 χρόνια αργότερα. Σήμερα όμως μια εφεύρεση χρειάζεται λιγότερους από 6 μήνες για να μπει στην αγορά, όταν πρόκειται για τεχνολογικά προϊόντα. Πέρα όμως τη σύντηξη του

χρόνου μεταξύ έρευνας και εισόδου στην αγορά ενός δεδομένου προϊόντος ένα άλλο φαινόμενο, είναι ο πολλαπλασιασμός των νέων προϊόντων κατά το Ιαπωνικό κέντρο παραγωγικότητας μόνο το 1995 κυκλοφόρησαν στις διεθνείς αγορές 19000 νέα προϊόντα όπου το 70% αυτών είχαν μ.ο. ζωής λιγότερο από 6 μήνες. Αυτή η εισροή νέων προϊόντων οδηγεί τις επιχειρήσεις να επενδύσουν σημαντικά στην έρευνα και ανάπτυξη νέων προϊόντων διότι η επένδυση αυτή εξασφαλίζει συγκριτικά πλεονεκτήματα και από μόνη της παράγει προστιθέμενη αξία. Η γνώση και η αξιοποίησή της αποτελεί για μια σύγχρονη επιχείρηση κορυφαίο συντελεστή παραγωγής. Στο βαθμό που η γνώση τροφοδοτεί την έρευνα και ανάπτυξη για την παραγωγή νέων προϊόντων και το μάρκετινγκ εξασφαλίζει παρουσία και στην αγορά, ένα νέο φαινόμενο κερδίζει έδαφος στον επιχειρηματικό χώρο. Πρόκειται για την πρακτική της διοίκησης και οργάνωσης δημιουργικής προσφοράς η έλλειψη της οποίας είναι το έβδομο σοβαρό πρόβλημα της ελληνικής βιομηχανίας.

Κατά τον Φίλιπ Κοτλερ στη σημερινή ανταγωνιστική συγκυρία, μια επιχείρηση δεν πρέπει ούτε να ζητά ούτε να περιμένει κίνητρα και ενισχύσεις για ν' αυξήσει τις πωλήσεις της στο εσωτερικό της περίγυρο, αλλά και στην παγκόσμια αγορά. Η σύγχρονη επιχείρηση είναι ζωτικό να μπορεί να διαμορφώνει τους όρους ζήτησης σε μια αγορά μέσω προσφοράς νέων προϊόντων. Είναι απαραίτητο οι επιχειρήσεις να διευρύνουν το πεδίο ζήτησης, προτείνοντας στους καταναλωτές προϊόντα και υπηρεσίες που αντιπροσωπεύουν κάτι παραπάνω σε σύγκριση με τον ανταγωνισμό. Και αυτή η προσφορά στην εξασφάλιση της επιχείρησης την πρώτη θέση στην αγορά, από μόνη της παράγει προστιθέμενη αξία.

Έτσι στην εγχώρια μεταποίηση παρατηρείται το πρόβλημα της αφομοίωσης από μέρους της τεχνολογίας και αξιοποίησης ιδεών και γνώσεων με σκοπό την εξασφάλιση συγκριτικών πλεονεκτημάτων. Για να μπορέσει όμως μια εταιρία να συγκροτήσει τμήματα έρευνας απαιτούνται κάποιες προϋποθέσεις. Η πρώτη που αποτελεί και μια ακόμα πληγή της βιομηχανίας είναι η παιδεία που υπάρχει σε μια χώρα. Είναι ακόμα η σύνδεση των επιχειρήσεων με το σύστημα παιδείας της χώρας αυτής. Δυστυχώς, το ελληνιστικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι αρχαϊκό, εχθρικό προς την παραγωγή και ισοπεδωτικό. Δεν ανταποκρίνεται σε καμιά οικονομική πραγματικότητα. Ακόμα οι προοπτικές αλλαγής της σημερινής κατάστασης και επιδεινώνονται από το γεγονός ότι ζούμε στην εποχή της ταχύτητας. Συνεπώς η ελληνική βιομηχανία και μαζί μ' αυτήν και η χώρα, το παιχνίδι της παιδείας του 2000 το έχουν ήδη χάσει. Απομένει να μειώσουμε τις επιπτώσεις από τις ανεπάρκειες της ελληνικής παιδείας και να δούμε τελικά ποια θα είναι η παιδεία του 2000. Θα πρέπει να τονιστεί ότι η έλλειψη παιδείας σημαίνει αδυναμία επιστημονικής παραγωγής και άρα ανεπάρκεια επιστημονικής εργασίας.

Συνεπώς μια χώρα που στερείται όλων των παραπάνω δυνατοτήτων, αυτοκαταδικάζεται στη μεταβιομηχανική υπανάπτυξη εφόσον γνώση - επιστήμη - πειραματισμός είναι κορυφαίος συντελεστής παραγωγής πλούτου, η σημασία του που ξεπερνά την αντίστοιχη του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού. Με άλλα λόγια οι σύγχρονες επενδύσεις πρώτα στρέφονται προς την άντληση πληροφοριών και τη δημιουργία γνώσεων, και μετά επενδύουν σε πάγιο εξοπλισμό. Τα εκπαιδευτικά συστήματα είναι σημαντικός εθνικός πόρος «διότι οι λαοί είναι αυτοί που παράγουν ευημερία» γράφει ο Τ. Στόνιερ.

Επίσης η ανεπάρκεια της παιδείας, οδηγεί στην κοινωνική αναξιοκρατία όπου αυτό επιδρά αρνητικά στις επιχειρήσεις, διότι τους απαγορεύει να στηρίξουν τη δραστηριότητά τους στο ανθρώπινο κεφάλαιο. Ο Τομ Πίτερς γράφει στο

πηγές ήταν «ορατή». Οι εισροές από την ΕΟΚ βοήθησαν σημαντικά αφού οδηγηθήκαμε σε συνεχή άνοδο της πραγματικής ισοτιμίας. Αποτέλεσμα η στρίμωξη της μεταποίησης (ΠΙΝΑΚΑΣ 3).

Όμως μήπως και η πολιτική της σκληρής δραχμής που ακολούθησε φταίει επίσης; Ο κ. Σπράος δεν αποφεύγει το ερώτημα, και σημειώνει ότι η αιτίαση είναι οριακά δίκαιη. Κάτι που υποστήριξε δύο χρόνια πριν συναινώντας σ' ένα διαφορετικό μείγμα συναλλαγματικής και εισοδηματικής πολιτικής: μια αυστηρότερη εισοδηματική πολιτική ως αντιστάθμιση μιας μείωσης της επιβράδυνσης της διολίσθησης. Η διαφορά δεν θα ήταν μεγάλη διότι οι συναλλαγματικές ροές θα ήταν αντίθετες και ενισχυμένες από τις μεταβιβάσεις από ΕΟΚ, άρα η πραγματική ισοτιμία θα πήγαινε πάντα προς τα πάνω. Η κατάσταση για τη βιομηχανία επιτεινόταν διότι η βελτίωση της παραγωγικότητας το ίδιο διάστημα ήταν βραδεία 0.025% ετησίως στο διάστημα 1980-1992. Ο δείκτης τιμών χονδρικής βιομηχανικών

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΗΝΗ ΑΞΙΑ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ ΑΓΟΡΑΣ

Χώρα	ΠΟΣΟΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΟ ΑΕΠ Σε τρέχουσες τιμές							Δείκτης παραπλήρης αξίας σε σταθερές τιμές 1990=100	
	1975*	1980	1985	1989	1992	1994	1992	1994	
Αυστρία	30,30	27,81	26,91	25,74	26,63	23,54	130	-	
Βέλγιο	26,30	24,16	23,49	22,54	-	-	135*	-	
Δανία	20,00	17,21	17,08	16,25	16,40	16,76	110*	116	
Φινλανδία	25,80	25,38	22,81	20,45	19,39	22,09	124*	145	
Γαλλία	27,00	24,20	21,96	21,42	20,34	19,19	103	108	
Γερμανία	35,30	32,25	31,75	30,57	29,41	25,75	118	110	
Ελλάδα*	19,90	17,36	16,30	14,32	13,01	12,72	99	96*	
Ιρλανδία*	22,30	24,40	27,70	29,40	-	-	172	-	
Ιταλία	26,90	27,81	24,24	22,39	20,53	20,67	127	-	
Λευέμβ.	27,60	28,45	30,03	25,77	24,25*	-	139*	-	
Ολλανδία	23,00	18,90	17,67	18,97	17,83	17,51	115	-	
Νορβηγία	23,90	17,30	15,30	16,20	-	-	117*	-	
Πορτογαλία	27,20	29,30	28,60	27,10	-	-	126	-	
Ισπανία	30,60	-	26,71	22,53	20,96	-	118*	-	
Σουηδία	28,20	20,90	21,55	19,67	17,13	19,64	113*	131*	
Ειθιόπια*	27,70	27,30	24,80	22,60	-	-	123	-	
Η. Ήβρια*	28,20	23,42	21,56	20,26	18,32	18,2	123	-	

Πηγή: OECD, National Accounts, 1994

Υποσημειώσεις:

1. Πηγή: UNIDO, Handbook of Industrial Statistics, 1992. 2. Αποθεθεία: η παλαιά μεθοδολογία μέτρησης του ΑΕΠ. 3. Δείκτης για το 1990. 4. 1985-1990. 5. 1982=100. 6. Εθνική Λογαριασμοί.

Η Ελλάδα, από το 1975 διέθετε μεταποίηση με συγκοπή στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) κατά 20%, το 1992 το ποσοστό αυτό είχε μειωθεί στα 16,20%, και το 1994 στα 12,72%. Η Πορτογαλία, σε και με υψηλότερο ποσοστό (27,20%) το 1975, το διατήρησε. Με σημερινό ποσοστό που είναι ένα μεγάλο μέρος της ελληνικής μεταποίησης, το 31,6%, είναι μοναδική κάτω των 5 σφάλων. Η Ελλάδα δε είναι ίσως η μόνη χώρα που είχε οριστική αύξηση της παραγωγής της μεταποίησης (τελευταία στα 14 του εικοσού).

προϊόντων για εξαγωγές υστέρησε εντυπωσιακά έναντι του δείκτη για εσωτερική αγορά. Φυσικά η Ολλανδική ασθένεια δεν είναι μόνη αιτία υπανάπτυξης. Υπάρχουν και ενδογενείς αιτίες.

2.4 Πρέπει να γιατρευτούμε:

Η ασθένεια αυτή αρχίζει όταν παύσει η εισροή των πόρων, που δημιουργεί την ασθένεια. Διότι ναι μεν πριν η μεταποίηση πιέζεται, η υπόλοιπη οικονομία όμως οφείλεται. Τι θα συνέβαινε αν δεν υπήρχαν οι εισροές κανείς δεν γνωρίζει - αλλά για 20-30 έτη τα οφέλη είναι μεγαλύτερα με τις εισροές παρά χωρίς αυτές. Αν οι εισροές συνεχίσουν έχει καλώς. Όσο αφορά της προοπτικές, από τις πηγές μόνο ο τουρισμός θα διατηρήσει τη δυναμική του. Όσο για τις εισροές από Ε.Ε. μετά το 2004 θα υπάρξει σημαντική συρρίκνωση. Αν όμως σχεδιάζουμε η οικονομία ν' αυξάνει με ρυθμό 3% ετησίως χρειαζόμαστε σημαντικά υψηλότερο ρυθμό αύξησης εισροών συναλλάγματος. Αλλιώς, το ισοζύγιο πληρωμών θα χειροτερεύει και θα φρενάρει την άνοδο του ΑΣΠ. Μια αύξηση των εξαγωγών πλην των βιομηχανικών απαιτείται οπωσδήποτε. Επομένως πρέπει να αναπτύξουμε την μεταποίηση.

Μπορούμε:

Βεβαίως για να γιατρευτούμε έχουμε ν' αντιμετωπίσουμε άρρηκτα εμπόδια.

Ο λόγος επένδυσης προς προστιθέμενη αξία στη μεταποίηση ήταν από τους υψηλότερους στην Ευρώπη, αλλά με τη μικρότερη, απόδοση σχεδόν μηδαμινή. Άρα έχουμε σπατάλη πόρων. Όμως, όχι ακριβώς διότι ένα μέρος της βιομηχανίας αυξάνει την παραγωγή της, ένα μέρος. Μένει πάντοτε ωστόσο το ζήτημα της χαμηλής απόδοσης των επενδύσεων στη μεταποίηση.

Μια ένδειξη ελπιδοφόρα είναι ότι η επίδοση της μεταποίησης στις εξαγωγές είναι αξιόπαινη παρά τη χειροτέρευση της ανταγωνιστικότητας. Αν τα παρεχόμενα κίνητρα που έως σήμερα είναι αδιαφοροποίητα - διαφοροποιούν βασισμένα σε βαθύτερα κριτήρια συγκριτικού πλεονεκτήματος, είτε υπάρχοντος είτε δομήσιμου και ασκηθεί πολιτική δραστηριότητας- πράγματι- προσέλκυσης ξένων επενδύσεων που είναι συμβατές μ' αυτά και αποδώσουν οφέλη, όπως στην απασχόληση, τεχνογνωσία και αναπτυξιακή ώθηση μέσω διασυνδέσεων με την ελληνική οικονομία, τότε μπορεί να γίνει κάτι ένα άλλο είναι το μικρό μέγεθος και οικογενειοκρατία. Χρειαζόμαστε μέγεθος μεγαλύτερο όχι για να δρέψουμε οικονομίες κλίμακας αλλά για να έχουν οι επιχειρήσεις πρόσβαση σε κεφάλαια και να μπορούν ν' αναλαμβάνουν κινδύνους κ.τ.λ. ή να υιοθετήσουν μέσω επιστημονικής διοίκησης στόχους φιλόδοξους και ανοίγματα σε νέους ορίζοντες. Η γεωγραφική θέση θα ήταν ένα σημείο στο οποίο μπορεί ν' αναφερθεί κανείς, πρόσθεσε, αλλά αυτή έχει τις αισιόδοξες και τις απαισιόδοξες όψεις της, συμπλήρωσε αινιγματικά - παρά το κλίμα της εύκολης βαλκανολογίας - και συνόψισε.

Βέβαια το θέμα αυτό είναι ανεξάντλητο και η αναφορά που έγινε παραπάνω δεν καλύπτει ούτε κατά διάνοια το ζήτημα. Όμως παρακάτω θ' αναλύσουμε αρκετά αναλυτικά, μερικά από τα προβλήματα και δυσκαμψίες της ελληνικής βιομηχανίας.

**ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ
ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ, 1984-1994
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ ΑΓΟΡΑΣ**

Χώρα	Εξαγωγές-Εισαγωγές ως ποσοστό του ΑΕΠ			Δείκτης της αξίας των εξαγωγών σε USD
	1984	1990	1994	1984=100
Αυστρία	-3,46	-2,45	-3,06	299
Βέλγιο-Λουξ.	4,88	4,69	7,82	301
Δανία	-2,76	-1,54	-0,98	267
Φινλανδία	4,77	1,00	7,45	246
Γαλλία	1,91	-1,32	0,22	223
Γερμανία	9,81	7,29	5,32	256
Ελλάδα	-8,22	-14,61	-14,09	189
Ιρλανδία	-3,16	1,55	9,92	401
Ιταλία	6,09	3,18	5,97	268
Ολλανδία	-0,60	-2,49	-1,30	269
Νορβηγία	-10,03	-9,21	-8,98	261
Πορτογαλία	1,91	-7,44	-5,19	376
Ισπανία	2,91	-4,03	-1,79	344
Σουηδία	5,50	2,07	5,98	230
Μ. Βρετανία	-1,77	-2,24	-1,58	272

Πηγή: ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές και εγχώριο νόμισμα: OECD, National Accounts. Μέσες επίσημες ετήσιες εγχώριες αγορές ανά USD: IMF Yearbook 1996. Εισαγωγές, Εξαγωγές: OECD, Foreign Trade by Commodities, 1988, 1984.

Σημείωση: Οι εισαγωγές, εξαγωγές προϊόντων μεταποίησης υπολογίζονται ως το άθροισμα των κατηγοριών του SITC: 5+6+7+8-68.

Ο πίνακας αυτός είναι πολύ χαρακτηριστικός και δεν σφίγγει κανέ- να αριθμό για να αποσπράξει κανείς το πρόσωπό του από μια δυσάρεστη πραγματικότητα.

**ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ
ΙΣΟΤΗΜΙΑΣ ΤΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ* ΕΝΑΝΤΙ
23 ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΑΝΕΠΤΥΓΜΕΝΩΝ ΧΩΡΩΝ**
1987=100**

Έτος	ΑΕΠ
1984	116,6
1985	110,6
1986	99,8
1987	100,0
1988	103,9
1989	105,3
1990	110,9
1991	112,8
1992	115,4
1993	117,7
1994	119,9
1995	124,3
1996	129,9

Πηγή: European Commission, Price and Cost Competitiveness, Ιανουάριος 1997.

* Για απαλθωρισμό χρησιμοποιείται ο απαλθωριστής του ΑΕΠ

** Μέλη της Ε.Ε.: Αυστρία, Βέλγιο-Λουξεμβούργο, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Μ. Βρετανία, Ολλανδία, Πορτογαλία, Σουηδία και Φινλανδία.

Άλλες χώρες: Αυστραλία, Ελβετία, ΗΠΑ, Ιαπωνία, Καναδάς, Μεξικό, Ν. Ζηλανδία, Νορβηγία, Τουρκία.

Η άνοδος του δείκτη είναι σχεδόν συνεχής και εντεινόμενη. Καταρτίζεται απαλθωρίζοντας την ονομαστική ισοτιμία με τον απαλθωριστή του ΑΕΠ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Το φαινόμενο της αποβιομηχάνισης, έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις τα τελευταία χρόνια.

Σύμφωνα με τον επικρατέστερο ορισμό «Αποβιομηχανοποίηση» είναι η πτώση της βιομηχανικής παραγωγής και κυρίως του Μεταποιητικού τομέα, και η αύξηση του τομέα των υπηρεσιών (τριτογενής τομέας παραγωγής).

Εκτός αυτού η Αποβιομηχάνιση συσχετίζεται με την αποεπένδυση, τον ανταγωνισμό από τρίτες χώρες την υπερχρέωση επιχειρήσεων, την οικονομική πολιτική που ασκείται από ένα κράτος, καθώς και βασικά οικονομικά μεγέθη που καθορίζουν την πορεία ανάπτυξης μιας χώρας.

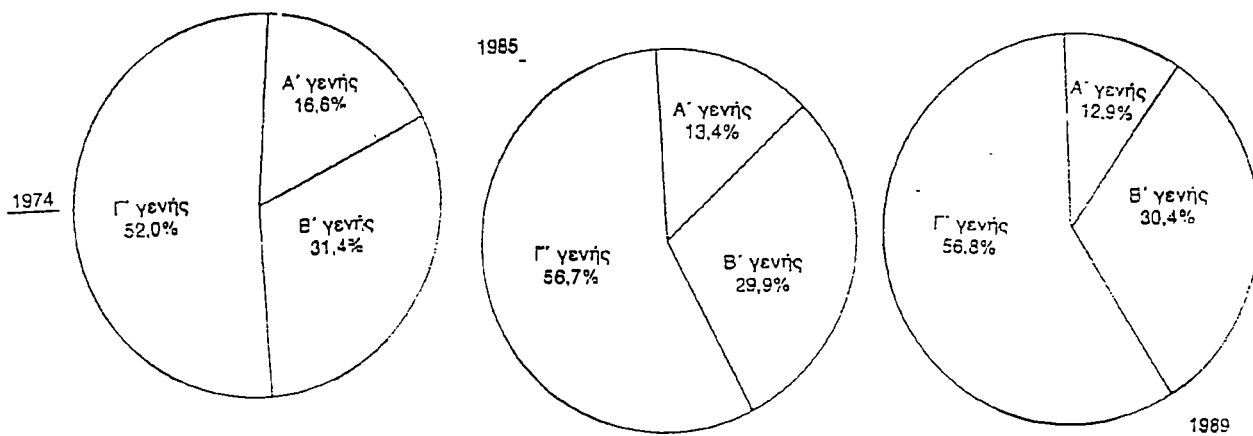
Παρακάτω θ' αναλύσουμε μερικά από τα φαινόμενα αναλυτικά, έτσι ώστε να κατανοήσουμε τον όρο «Αποβιομηχάνιση» και να αντιληφθούν τη μορφή που παίρνει στην χώρα μας.

3.1 Αποβιομηχάνιση και Τριτογενοποίηση

Παρατηρήσαμε ότι η αύξηση των υπηρεσιών και η πτώση του δευτερογενή τομέα χαρακτηρίζεται ως Αποβιομηχάνιση.

Η ελληνική οικονομική ανάπτυξη στην περίοδο 1960-1980 χαρακτηρίζεται από τη συνεχή αύξηση του βιομηχανικού τομέα στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν. Μεταξύ των κλάδων του βιομηχανικού τομέα η μεταποίηση και η παραγωγή ενέργειας ήσαν οι βασικοί προωθητικοί παράγοντες της μεταβολής αυτής. Αντίθετα οι κατασκευές αποχώρησαν ελαφρά. Από τους άλλους τομείς, οι υπηρεσίες παρέμεναν αμετάβλητες και ο Αγροτικός τομέας ήταν εκείνος που συντελέστηκαν οι μεταβολές στην δομή της εγχώριας παραγωγής.

ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΥ ΕΓΧΩΡΙΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

πηγή IOBE

Η δεκαετία 1960-1970 είναι περίοδος μέσα στην οποία συντελείται το μεγαλύτερο τμήμα της μεταβολής στις βιομηχανικές δομές της χώρας.

Στα χρόνια αυτά κυρίως μεταξύ 1963 - 1970 συντελείται το 65% της συνολικής επέκτασης της θέσης της μεταποίησης στην παραγωγή.

Μετά το 1970 κάτω από την επίδραση της κρίσης και άλλων παραγόντων σημειώνεται επιβράδυνση και στις ποιοτικές αλλά και τις ποσοτικές μεταβολές του βιομηχανικού τομέα.

Πιο συγκεκριμένα στα χρόνια της κρίσης εμφανίζεται μια ενίσχυση του τριτογενούς τομέα που στα χρόνια μετά το 1973 παίζουν προωθητικό ρόλο στην

αύξηση του εθνικού εισοδήματος. Στην περίοδο αυτή κρίσιμο χαρακτηριστικό είναι η αποβιομηχάνιση που εκφράζεται με την κάμψη της συμμετοχής της μεταποίησης στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν και την διόγκωση των Υπηρεσιών, τη συνακόλουθη δυσμενή εξέλιξη στη σχέση μεταξύ προϊόντος μεταποίησης και προϊόντος υπηρεσιών (από 1:2,45 κατά μέσο όρο στα χρόνια 1972-73 στο 1:2,62 στην περίοδο 1980-83). Η βιομηχανία χάνει την θέση που είχε μέχρι τότε ως ηγετικός κλάδος για την προώθηση της οικονομίας. Η λειτουργία αυτή περνάει στον τριτογενή τομέα, στις υπηρεσίες. Οι υπηρεσίες συνέβαλαν στην αύξηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος και είναι πέντε φορές μεγαλύτερη από αυτήν της μεταποίησης (77,2% υπηρεσίες 1974-79 έναντι 14,7% της μεταποίησης). Μετά το 1980 οι υπηρεσίες είναι ο τομέας που στηρίζει θετικά την εθνική παραγωγή και αποτρέπει μια κάμψη στους ρυθμούς μεγέθυνσης.

Η μετάβαση της οικονομίας από συνθήκες προστασίας σε συνθήκες ανταγωνισμού συνδέθηκε με δύο βασικές αλλαγές στη διάρθρωση της συνολικής παραγωγής και της βιομηχανικής παραγωγής. Η τάση Υπηρεσιών στο ΑΕΠ που σημειώνεται 57% το 1988 έναντι 52% 1970, οδήγησε στον περιορισμό της μεταποιητικής παραγωγής. Οι τάσεις αυτές αποβιομηχάνισης βρίσκονται σε αντίστροφη σχέση με προηγούμενες τάσεις οπότε η μεταποίηση σημειώνει ρυθμούς μεγέθυνσης και οι υπηρεσίες διατηρούν σταθερό το μερίδιό τους σε μακρόχρονη βάση.

Η εξέλιξη προς την «τριτογενοποίηση και την Αποβιομηχανοποίηση» που ξεκινάει από τα μέσα του 1970 στην Ελλάδα, είναι συνδεδεμένη με την επέκταση υπηρεσιών Τεχνολογικής έντασης συμπληρωματικών και υποστηρικτών της διεθνούς ανταγωνιστικής ικανότητας της Οικονομίας. Αντίθετα η μεταποίηση αυτή φαίνεται να δείχνει μια ανακατανομή των πόρων από δραστηριότητες ενσωματωμένες στον Διεθνή καταμερισμό εργασίας και στην αγορά προς παραγωγικές δραστηριότητες μη εμπορεύσιμων αγαθών κ' υπηρεσιών.

Η Ελληνική παραγωγή κάτω από συνθήκες απελευθέρωσης του ανταγωνισμού μετατοπίζεται σε «προστατευμένες» δραστηριότητες καθώς η εισαγωγική πίεση εντείνεται και οι Έλληνες παραγωγοί χάνουν μερίδια σε όλα τα πεδία της βιομηχανικής δραστηριότητας. Αντίστοιχες τάσεις κ' παράγοντες προσδιορίζουν κ' το γλίστρημα από τις ανεπίσημες δραστηριότητες την παραοικονομία που στη δεκαετία του '80 πήρε ιδιαίτερα μεγάλες διαστάσεις.

Όσο αφορά την επεκτατική δημοσιονομική πολιτική και η νομισματοπιστωτική δεν μπόρεσαν να αλλάξουν την οικονομία. Δεν επιχειρήθηκε αλλαγή του Δημοσιονομικού συστήματος ούτε μια νέα επενδυτική πολιτική, που θα σκοπεύει στην αξιοποίηση των παραγωγικών δυνατοτήτων της χώρας με μια ριζική αναμόρφωση του νομισματοπιστωτικού συστήματος.

Πρέπει να τονιστεί η βασική αδυναμία εκφράζεται από την μη ικανοποιητική σύνθεση του ΑΕΠ. Η ποσοστιαία συμμετοχή του τριτογενή τομέα στο ΑΕΠ διαμορφώνεται σε πολύ υψηλά επίπεδα. Από 52% το 1974 αυξήθηκε στο 52,5% το 1978 και μετά το 1982 παραμένει στο ίδιο επίπεδο. Με βάση τα προκαταρκτικά του πενταετούς προγράμματος οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης 1978-1982, προβλέπεται ότι η συμμετοχή του δευτερογενή τομέα είναι χαμηλή για μια αναπτυσσόμενη χώρα σαν την Ελλάδα, ενώ ο αγροτικός τομέας συνεχώς μειώνεται.

Η Ελληνική Οικονομία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό, από τον τριτογενή τομέα, ενώ η ανάπτυξή της θα έπρεπε να στηρίζεται περισσότερο στη βιομηχανία, που δεν έχει εξάντληση τα όρια επέκτασης και εκσυγχρονισμού της. Βέβαια ο τριτογενής τομέας συμμετέχει με μεγάλα ποσοστά στο ΑΕΠ των αναπτυσσόμενων χωρών. Αλλά η ανάπτυξη των χωρών αυτών βασίστηκε πρώτα στη

βιομηχανία που δημιούργησε τις προϋποθέσεις ανάπτυξης του τριτογενή τομέα. Αντίθετα η Ελληνική Οικονομία δεν πέρασε από αυτό το στάδιο ανάπτυξης του βιομηχανικού τομέα, ο οποίος διαθέτει ορισμένες ιδιότητες που συμβάλλουν στη μεγέθυνση της οικονομίας και στην αύξηση της παραγωγικότητας. Η αποδυνάμωσή τους δημιουργεί κινδύνους για την παγίωση στάσιμων συνθηκών ανάπτυξης, αυξημένης ανεργίας και μειωμένης ανταγωνιστικότητας. Με την ένταξη της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και το άνοιγμα της στις πιέσεις του διεθνούς ανταγωνισμού, η αποδυνάμωση της βιομηχανίας αποτελεί στοιχείο κρίσιμο για την ικανότητα της βιομηχανίας ν' αντιμετωπίσει τον οικονομικό ανταγωνισμό είτε από χώρες της ΕΟΚ, είτε από τρίτες χώρες και για την πορεία του ελλείμματος στο ισοζύγιο πληρωμών και των συνθηκών εξάρτησης που συναρτώνται απ' αυτόν.

Όσο αφορά την συμβολή τομέων από στατιστικά στοιχεία παρατηρούμε παρακάτω τα εξής:

Αξίζει να σημειωθεί ότι μετά την δεύτερη πετρελαϊκή κρίση (1979-1985) η ζήτηση εργασίας υποχωρεί. Ιδίως ο δευτερογενής τομέας έχει αρνητική συμβολή στην Ανάπτυξη που παρουσιάζεται την περίοδο αυτή. Στον τριτογενή τομέα την περίοδο 1981-1986 δημιουργήθηκαν νέες θέσεις εργασίας ενώ στον δευτερογενή η απασχόληση μειώθηκε. Μεγάλο μέρος της αύξησης της απασχόλησης στον τριτογενή τομέα αντιπροσωπεύουν οι αυξημένες προσλήψεις υπαλλήλων στο Δημόσιο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Νέες θέσεις εργασίας στην περίοδο 1981-1986
κατά τομέα και κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

Τομείς και κλάδοι	Απασχόληση		Νέες θέσεις εργασίας 1981-1986
	1981	1986	
Σύνολο τομέων	3.530.900	3.600.815	69.915
Πρωτογενής τομέας	1.083.400	1.025.987	-57.413
Δευτερογενής τομέας	1.022.700	1.012.268	-10.432
Ορυχεία	19.100	24.019	4.919
Μεταποίηση	680.700	717.611	36.911
Ηλεκτρισμός	30.300	35.484	5.184
Κατασκευές	292.600	235.154	-57.446
Τριτογενής τομέας	1.422.900	1.561.873	138.973
Εμπόριο-Εστιατόρια-Ξενοδοχεία	528.600	562.092	33.492
Μεταφορές-Επικοινωνίες	273.800	237.542	-36.258
Τράπεζες-Ασφάλειες	116.700	139.004	22.304
Λοιπές υπηρεσίες	503.800	623.235	119.435
Μη δηλώσαντες κλάδο	1.700	682	-1.018

Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα εργατικού δυναμικού 1981 και 1986.

Όσο αφορά τη διόγκωση του τριτογενή τομέα μπορούμε ν' αναφέρουμε και τα εξής: Η επιβράδυνση της ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας συνδύαστηκε

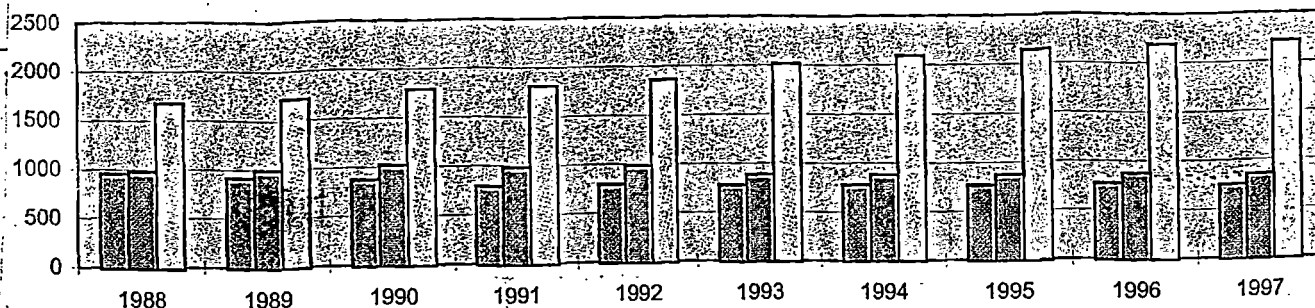
και με μια μείωση του ποσοστού συμμετοχής της βιομηχανίας στο ΑΕΠ (όπως είδαμε) πράγμα που περιόρισε τα θετικά πολλαπλασιαστικά φαινόμενα στους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας των αναπτυγμένων χωρών, ορισμένοι όπως οι BACON και ELTIS, προσπάθησαν ν' αποδείξουν πως η δυσανάλογη διόγκωση των κρατικών προϋπολογισμών οδηγεί σ' ένα μεγαλύτερο κόστος για την οικονομία (αύξηση φόρων και εισφορών), που με τη σειρά τους επιδρά αρνητικά στην αύξηση του ποσοστού κέρδους των επιχειρήσεων, της κατανάλωσης και περιορίζει της δυνατότητες επενδύσεων. Η θεωρία αυτή οδήγησε την αγγλική συντηρητική κυβέρνηση Θάτσερ να περικόψει ουσιαστικά κονδύλια δαπανών, ακόμα και σε τομείς νευραλγικούς για την κοινωνική πολιτική, προκειμένου να μειωθούν οι φόροι και οι εισφορές που επιβαρύνουν κυρίως τις επιχειρήσεις και να τονωθεί έτσι η οικονομική δραστηριότητα.

Στις αναπτυγμένες χώρες, η μείωση του ποσοστού συμμετοχής της βιομηχανίας στο ΑΕΠ συνδυάστηκε με προσπάθεια εξοικονόμηση εργατικών χεριών από τις επιχειρήσεις, για τον περιορισμό των αρνητικών επιπτώσεων που θα είχα στο επίπεδο των κερδών τους η αύξηση του κόστους εργασίας. Έτσι στις κυριότερες ευρωπαϊκές χώρες το ποσοστό συμμετοχής των εργαζόμενων στη βιομηχανία μειώθηκε μεταξύ 1973 και 1975. Οι εξελίξεις αυτές μπορεί να βοήθησαν στην αύξηση του ποσοστού κέρδους των επιχειρήσεων, αλλά συνέβαλαν αποφασιστικά στην αύξηση της ανεργίας, σε μια περίοδο όπου η προσφορά εργασίας μεγάλωσε λόγω της αυξημένης γεννητικότητας στη μεταπολεμική περίοδο.

Η μείωση του βιομηχανικού κλάδου συνεχίζεται και την δεκαετία του '80 και '90. Ο τριτογενής τομέας διογκώνεται και ασφαλώς μεγάλο ρόλο παίζει και η κρατική πολιτική που ακολουθήθηκε. Γνωστό παράδειγμα στην χώρα μας ο αυξημένος αριθμός εργαζομένων στις ΔΕΚΟ που πολλές φορές δεν είναι και χρήσιμος. Το πρόβλημα αυτό προσπαθούν ν' αντιμετωπίσουν με τις ιδιωτικοποιήσεις επιχειρήσεων, έτσι ώστε να μειωθεί ο υπερβολικός διορισμός ατόμων που πολλές φορές δεν έχουν και τα κατάλληλα εφόδια, αλλά και από την άλλη σωστή διοίκηση και προγράμματα έλξης επενδύσεων σε επιχειρήσεις που πριν ιδιωτικοποιηθούν έτειναν προς πτώχευση. Όμως παρ' όλα αυτά η παραγωγικότητα του Δημόσιου τομέα είναι χαμηλή ενώ οι δαπάνες τους ολοένα αυξάνονται. Όσο αφορά τις δημόσιες επενδύσεις καλό θα ήταν να μην περιορίζονται σε έργα υποδομής στη χώρα μας που βοηθούν στην καλύτερη επικοινωνία τις πόλεις της χώρας, αλλά αντίθετα να περιοριστούν οι άλλες δραστηριότητες, θα μπορούσαν οι δημόσιες επενδύσεις να έδιναν κάποια απάντηση στην υποτονικότητα των ιδιωτικών επενδύσεων. Πάντως η νοσηρότητα των δημόσιων επιχειρήσεων που υποστηρίζεται από τις εκάστοτε κυβερνήσεις είναι ότι λύνουν το πρόβλημα της ανεργίας.

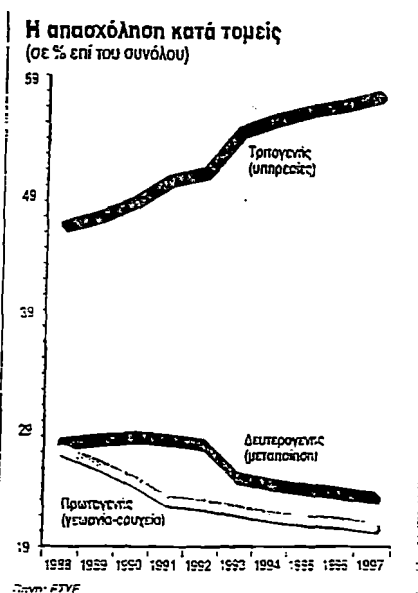
(Σε χιλιάδες)

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ, ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1988-1997, ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

- α) □ Πρωτογενής
- β) ▨ Δευτερογενής
- γ) ▩ Τριτογενής

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ

3.2 ΑΠΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΕΠΕΝΔΥΣΗ

Υποστηρίζεται ότι η Αποβιομηχάνιση είναι συνέπεια της έλλειψης επενδύσεων. Της Αποεπένδυσης, που παίρνει μεγάλες διαστάσεις μετά τη 2^η πετρελαϊκή κρίση. Και αυτό γιατί η δυσμενής εξέλιξη των βιομηχανικών επενδύσεων επί τόσο μακρύ πλέον χρονικό διάστημα, έχει δημιουργήσει την εντύπωση ότι η ελληνική οικονομία αποβιομηχανοποιείται. Τα στοιχεία που στηρίζουν το συμπέρασμα αυτό είναι κατά κύριο λόγο η παρατεταμένη καθήλωση των βιομηχανικών επενδύσεων σε χαμηλά - σε ιστορική βάση - επίπεδα, για όλα τα χρόνια μετά το 1973, δημιουργώντας έτσι το πρότυπο συσσώρευσης κεφαλαίου (μεταπολεμικά) να φτάνει στα όρια του.

Χαρακτηριστικός είναι και ο αποπροσανατολισμός των επενδύσεων σε κλάδους ώριμους - παραδοσιακούς, ελαφρών καταναλωτικών ειδών και σε δραστηριότητες χαμηλής τεχνολογικής έντασης. Τα χαρακτηριστικά αυτά λειτουργούν περιοριστικά πάνω στον εκσυγχρονισμό και στη δυναμική της Οικονομίας και συνεπώς στη δυνατότητα ξεπεράσματος της κρίσης.

Εάν κάνουμε μια ιστορική αναδρομή, παρατηρούμε ότι η επενδυτική δραστηριότητα μπορεί γενικά να διαφοροποιηθεί σε 4 μεγάλα κύματα επενδύσεων που χαρακτηρίζουν 4 διαφορετικές περιόδους (1954-61, 1962-66, 1966-1973/4 και 1974 και μετά). Οι φάσεις κρίσης της επενδυτικής δραστηριότητας συμπλέκονται με μια γενικότερη κρίση στην οικονομία. Οι φάσεις αυτές (μετά το 1954) εκδηλώνονται στα χρόνια 1959-60, 1966-67 και μετά σε όλη τη περίοδο 1973 μέχρι σήμερα.

Οι επενδυτικές κρίσεις των παραπάνω περιόδων είχαν διαφορετικό χαρακτήρα, καθώς προέκυπταν μέσα από διαφοροποιημένες βιομηχανικές και οικονομικές δομές. Στη φάση 1959-60 η επενδυτική κρίση προέρχεται από την εξάντληση των ορίων ανάπτυξης που μπορούσαν να εξασφαλίσουν η διαδικασία ανοικοδόμησης και εσωτερικής επέκτασης μιας οικονομίας, που σφραγιζόταν ακόμα από τα κυρίαρχα προπολεμικά χαρακτηριστικά. Έτσι στα χρόνια 1954-58 συντελείται η αποκατάσταση παραγωγικού δυναμισμού, που είχε υποστεί τις καταστροφές της κατοχής. Γύρω στο 1958 τα όρια επέκτασης βιομηχανικής δραστηριότητας στενεύουν. Η βιομηχανία στηρίζεται αποκλειστικά στην εσωτερική αγορά και στην εγχώρια ζήτηση. Όταν γύρω το 1958 γίνεται φανερό ότι οι εξαγωγικές μας δομές αδυνατούν να εξασφαλίσουν διεύρυνση του εισοδήματος και της εγχώριας αγοράς και ζήτησης, η κρίση εξαπλώνεται, σε πολλά σημεία του οικονομικού συστήματος. Έτσι η εξάρτηση των εξαγωγών από ένα μικρό αριθμό γεωργικών προϊόντων με χαμηλή εισοδηματική ελαστικότητα στη ζήτηση και υψηλό διεθνή ανταγωνισμό οδηγεί σε εξαγωγική κρίση (1956-1962).

Στην περίοδο που ακολούθησε μεταξύ 1966-67 η βιομηχανική επενδυτική δραστηριότητα ενώ μέχρι το 1965 ακολουθούσε αυξητική τάση, μειώθηκε, αφού την χρονιά αυτή 1966-67 έχουμε στην άνοδο της εξουσίας την Δικτατορία.

Για μια πενταετία περίπου (1968-1972/3) η βιομηχανική συσσώρευση κινείται σε χαμηλότερα επίπεδα και μηδενίζεται σχεδόν το 1974 (πρώτη πετρελαϊκή κρίση), να περάσει σε αρνητικούς ρυθμούς, τα επόμενα χρόνια (γι' αυτό παραπάνω μετά το 1974 παρουσιάζεται έντονο το φαινόμενο της αποεπένδυσης δηλαδή της αποβιομηχάνισης).

Κάτω από τα παραπάνω, σε καθαρά ποσοτικό επίπεδο, ο μέσος ετήσιος ρυθμός επέκτασης των βιομηχανικών επενδύσεων ήταν (διακρίνουμε ακόμα μια περίοδο) οι εξής:

1954 - 63	8,91%
1964 - 69	12,24%
1970 - 74	12,17%
1975 - 80	-0,65%
1981 - 83	-6,34%

(πηγή: ΚΕΠΕ 1980, Θ. Σκούντζο- Ακαθ. Επενδ. Παλ. Κεφ)

Στην περίοδο μετά το 1974 το ελληνικό μοντέλο συσσώρευσης μέχρι εξαντλήσει τα αποθέματά του. Κάτω από την τεχνολογική εξάρτηση και τη μείωση της προστασίας της εγχώριας παραγωγής, η μεταποίηση όπως

παρατηρήσαμε περνάει κρίση. Η κρίση αυτή συνεχίζεται και στη δεκαετία του '80. Συγκεκριμένα οι καθαρές επενδύσεις ήταν αρνητικές.

- Την περίοδο 1975-1986 έχουμε πτώση με ρυθμό μείωσης περίπου 10%.
- Την περίοδο πτώσης 1991-1993. (Το 1987 -1990 παρουσιάζεται ανοδική φάση).
- Την άνοδο των ετών 1994-1996.

Επακόλουθο της κάμψης των επενδύσεων ήταν η συνεχής μείωση του βαθμού παγιοποίησης των περιουσιακών στοιχείων των επιχειρήσεων, πτώση στο ποσοστό κέρδους, αύξηση των υποχρεώσεων και χρηματοοικονομικών εξόδων και μείωση των αποσβέσεων σαν ποσοστό των συνολικών δαπανών. Επίσης συντελούνται ποιοτικές μεταβολές. Δημιουργούνται νέες βιομηχανικές δραστηριότητες εκσυγχρονίζεται αξιόλογο τμήμα του παραγωγικού δυναμικού και σημειώνεται μια τεχνολογική μεταβολή στη βιομηχανική παραγωγή. Διεσδύουν πολυεθνικές εταιρίες, μετατοπίζοντας το βάρος προς τους κλάδους κεφαλαιουχικών αγαθών και της ενδιάμεσους βιομηχανικής παραγωγής.

Βέβαια οι επενδύσεις μετά από μια χρονική περίοδο στρέφονται προς τους παραδοσιακούς καταναλωτικούς κλάδους όπως παλαιότερα.

Όλα αυτά πρέπει να ληφθούν σημαντικά υπόψη ώστε να δικαιολογηθεί το φαινόμενο της αποεπένδυσης. Όσο δε την άνοδο της κερδοφορίας από τα μέσα της δεκαετίας του '80 και μετά δεν είχε προκαλέσει την άνοδο των επενδύσεων σε αντίθεση με όσο προέβλεπε το κύριο ρεύμα των οικονομικών. Βεβαίως ανασταλτικό ρόλο σ' αυτήν την δυσμενή εξέλιξη έπαιξε η άνοδος των επιτοκίων.

Ανασταλτικός παράγοντας για νέες επενδύσεις ήταν και ο περιορισμός των εξαγωγών κυρίως ελληνικών κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, ειδών ρουχισμού- υπόδησης, μετά το 1973 κυρίως από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ταυτόχρονα ο ανταγωνισμός που αντιμετώπισαν οι επιχειρήσεις (κλωστοϋφαντουργικές - χαλυβουργικές) στην Ευρώπη από επιχειρήσεις χωρών χαμηλού κόστους εργασίας περιόρισε το πρόγραμμα επένδυσεως καθώς η γενική επιβράδυνση της αύξησης της ζήτησης.

Η μακροχρόνια αυτή μείωση των επενδύσεων εμποδίζει την αύξηση της παραγωγικότητας δημιουργεί πληθωριστικές πιέσεις και οξύνει το πρόβλημα της ανεργίας. Η αποχή από νέες επενδύσεις - η επιτάχυνση των συγχωνεύσεων - η αναδιάρθρωση της Ελληνικής Οικονομίας εντείνουν το φαινόμενο των απολύσεων προσωπικού.

3.3 ΞΕΝΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η εξάρτηση της βιομηχανίας μας από το εξωτερικό

Ουσιαστική διαρθρωτική αδυναμία της Ελληνικής βιομηχανίας είναι η μεγαλύτερη εξάρτησή της από το ξένο κεφάλαιο και ιδιαίτερα από τις πολυεθνικές εταιρείες. Συγκεκριμένα οι ξένες επιχειρήσεις ελέγχουν βασικούς κλάδους της Ελληνικής βιομηχανίας, και αυτό το κάνει εύκολο η ελληνική νομοθεσία που είναι προσαρμοσμένη στα συμφέροντα ξένων επενδυτών. Η Ελλάδα παρέχει στο ξένο κεφάλαιο ασφάλεια, ευνοϊκό έδαφος δραστηριότητας και ένα ευρύ πεδίο αποκόμισης υψηλών κερδών. Επίσης ένα τέτοιο καθεστώς είναι αδύνατο να μην προσελκύσει την προσοχή του ξένου μονοπωλιακού κεφαλαίου. Οι φτηνές πρώτες ύλες, τα χαμηλά ημερομίσθια, η χαμηλή τιμή της γης, η προνομιακή μεταχείριση, η περιφρούρηση της αλλοδαπής ιδιοκτησίας από κάθε ενδεχόμενη απαλλοτρίωση, ο ελεύθερος επαναπατρισμός των κεφαλαίων και των κερδών έχει ως συνέπεια να κατακλυσθεί η ελληνική οικονομία από τα ξένα μονοπώλια, που εκμεταλλεύονται τον τόπο, τους πλουτοπαραγωγικούς τους πόρους και υποβάλλουν σε δυτή εκμετάλλευση τον Έλληνα εργαζόμενο καθώς και το κράτος. Ιδιαίτερα επίμονη

είναι η προσπάθεια του ξένου κεφαλαίου να εισχωρήσει και στη πιστωτική σφαίρα της χώρας.

Σήμερα ο αριθμός των ξένων τραπεζών ξεπερνά τις εγχώριες με επιδίωξη την επιδίωξη του τραπεζικού συστήματος ως μοχλού διείσδυσης στην υλική παραγωγή.

Επίσης το ξένο κεφάλαιο προσανατολίζεται προς τη μεταποιητική βιομηχανία την οποία αγνοούσε στο παρελθόν, και κυρίως προς τα νευραλγικά της σημεία, προς τους νέους κερδοφόρους κλάδους και επιχειρήσεις. Αν εξαιρέσουμε τα Ναυπηγεία, τη Χαλυβουργική και λίγες ακόμη επιχειρήσεις όλες οι άλλες ανήκουν στο ξένο κεφάλαιο ή ελέγχονται από αυτό (αλουμίνια PECHINEE, PHILIPS, PIRELLI, GOODYEAR κ.α.)

Το ξένο κεφάλαιο έχει εισχωρήσει στους κλάδους πετρελαίου, άνθρακα, μεταφορικών μέσων, χημικών, φαρμακευτικών, βιομηχανικών, αλλά και στους παραδοσιακούς κλάδους της βιομηχανίας μας. Εκτός αυτού βέβαια η Ελλάδα χρησιμοποιεί από ξένες εταιρείες τις επιστημονικοτεχνικές παραγωγικές, οργανωτικοδιοικητικές γνώσεις και εμπειρίες ενώ πολύ συχνά παραχωρούν το δικαίωμα σε εταιρείες μας να χρησιμοποιούν δική τους πατέντα παρέχοντας ταυτόχρονα και υπηρεσίες στην οργάνωση και καθοδήγηση της παραγωγής του συγκεκριμένου προϊόντος. Έχουμε δηλαδή το φαινόμενο όπου μετά το 1981 των Ελληνικών εταιριών να συνεργάζονται τεχνολογικά με ξένες εταιρείες μέσω ειδικών συμβάσεων.

Αποτέλεσμα η προσφορά του ξένου κεφαλαίου στην οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας να της στοιχίζει πολύ ακριβά. Το κόστος της είναι πολύ μεγάλο και βρίσκει έκφραση στη διείσδυση ξένου κεφαλαίου στην οικονομική δομή της χώρας, στον αφελληνισμό σημαντικού μέρους του παραγωγικού μηχανισμού στην ενδυνάμωση της εκμετάλλευσης του Ελληνικού λαού, των πλουτοπαραγωγικών πόρων του τόπου. Ο εξαρτημένος χαρακτήρας της Οικονομίας μας έχει μετατραπεί σε οργανικό συστατικό ανάπτυξης. Όμως αυτό που σήμερα ο Ελληνικός λαός πληρώνει στο ξένο κεφάλαιο για η συμβολή του στην οικονομική ανάπτυξη είναι απαράδεκτος για τον τύπο.

Το ξένο κεφάλαιο στην Ελλάδα, ουσιαστικά δεν έχει συμβάλλει στην καθετοποίηση της βιομηχανικής παραγωγής και αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό, στο ότι οι ξένες επιχειρήσεις δεν προώθησαν την διαδικασία αντικατάστασης των εισαγωγών. Έτσι η εξάρτηση της βιομηχανίας από εισαγωγές αυξάνεται διαχρονικά.

Άλλη αδυναμία της Ελληνικής βιομηχανίας είναι η μεγάλη συμμετοχή παραδοσιακών κλάδων στην διαμόρφωση των προϊόντος της. Έτσι τρεις κλάδοι - τροφίμων, κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ειδών ρουχισμού αντιπροσωπεύουν το μέσο της μεταποιητικής παραγωγής. Η ελληνική βιομηχανία χαρακτηρίζεται από ένα μεγάλο αριθμό μικρομεσαίων επιχειρήσεων με οικογενειακό χαρακτήρα με αποτέλεσμα οι ανεξάρτητα εργαζόμενοι ν' αντιπροσωπεύουν στην Ελλάδα περίπου το 60% το πληθυσμό.

Η ανεπαρκής οργάνωση της παραγωγής και η εξάρτηση της οικονομίας από το εξωτερικό αντικατοπτρίζονται από τη δομή του ισοζυγίου πληρωμών.

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Ωστόσο όσο αφορά τις ξένες άμεσες επενδύσεις στη χώρα μας παρατηρούμε:

Στην περίοδο 1970-1980, σημειώνεται μεγάλη υποχώρηση των διεθνών άμεσων επενδύσεων στη χώρα ακόμα και αποεπενδύσεις μεγάλων εταιρειών (π.χ. Pappas στη Χαλυβουργία). Στη φάση αυτή που συμπίπτει και με μια υποχώρηση (μετά το 1974) της επενδυτικής δραστηριότητας στην οικονομία, οι συμφωνίες licensing αποκτούν μεγαλύτερο βάρος.

Στην περίοδο της ενσωμάτωσης της οικονομίας στην διεθνή αγορά μετά το 1980. Στην περίοδο αυτή σημειώνεται υποχώρηση των μεγεθών όλων των κατηγοριών μεταφοράς τεχνολογίας. Η επενδυτική υποχώρηση της περιόδου αυτής προσδιορίζει άμεσα τη ροή κεφαλαιουχικών αγαθών μέσω εισαγωγών. Οι διεθνείς άμεσες επενδύσεις στη βιομηχανία χαρακτηρίζονται από την τάση συρρίκνωσης που παρουσιάζουν μετά το 1974. Καθώς υποχώρηση παρουσιάζουν και οι συμφωνίες licensing (1980-1989).

Γενικά αυτή η περίοδος ενσωμάτωσης συμπίπτει με την καθίζηση όλων των μορφών μεταφοράς τεχνολογίας στη χώρα, και κάνει πειστική την ανάγκη της τεχνολογικά αδύναμης βιομηχανίας να προσφύγει σε ξένη τεχνολογία για να ενισχύσει τη θέση της.

Οι τάσεις αυτές οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα δεν προκάλεσε διόλου το ενδιαφέρον των ξένων επενδυτών για δράση στη χώρα μας. Παρακάτω θα αναλύσουμε τις αιτίες που συνέβαλλαν σε αυτά, την αδιαφορία την αδράνεια του ξένου κεφαλαίου.

3.4 Αιτίες μείωσης ξένων επενδύσεων

Οι βασικές αιτίες της μείωσης του επενδυτικού ενδιαφέροντος του ξένου μονοπωλιακού κεφαλαίου στην Ελλάδα συνίστανται κυρίως:

α) Στην επιδείνωση της παγκόσμιας οικονομικής συγκυρίας, στην εμβάθυνση, ύστερα από κρίση υπερπαραγωγής του 1974-75 της κρίσης του καπιταλισμού και την όξυνση του προβλήματος της αγοράς, στους αναπροσανατολισμούς και τις νέες στρατηγικές επιλογές του διεθνούς μονοπωλιακού κεφαλαίου και σε άλλους παρόμοιους εξωγενείς παράγοντες.

β) Στον κορεσμό της ελληνικής εσωτερικής αγοράς. Η συγκριτικά εντατική βιομηχανική οικοδόμηση - η αναστολή της οποίας σημαίνει ταυτόχρονα και αντάσχυση της διεύρυνσης της εσωτερικής αγοράς - κατά την πρώτη μεταπολεμική περίοδο έχει υπερβεί το πλαίσιο της εσωτερικής ζήτησης και έχει οξύνει την αντίθεση μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης γεγονός που βρίσκει αντανάκλαση στην επιβράδυνση και στη στασιμότητα της αναπαραγωγικής διαδικασίας. Από την άλλη η μείωση της απορροφητικής ικανότητας της παγκόσμιας αγοράς με την οποία συνδέεται η ελληνική και η πτώση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων, έχουν περιορίσει και τη διέξοδο στην σφαίρα των εξαγωγών. Δεν μπορούσε να γίνει και αλλιώς όταν οι εξωτερικές συνθήκες επιδεινώνονται και η χώρα δεν έχει αναπτύξει νέα προϊόντα με ελαστική ζήτηση, τα οποία να είναι εμπορεύσιμα και να έχουν χαμηλό εθνικό κόστος εφάμιλλο του διεθνούς κόστους.

Εκτός αυτού με το παραγωγικό δυναμικό που έχει δημιουργήσει το ξένο κεφάλαιο στην Ελλάδα είναι σε θέση να καλύπτει το μέρος της εσωτερικής αγοράς, που πριν δεν μπορούσε να ικανοποιήσει μέσω των εισαγωγών, διότι ήταν οικονομικά ασύμφορο. Το γεγονός αυτό αντιστρατεύεται την τάση δημιουργίας καινούργιων επιχειρήσεων.

γ) Στην στενότητα του Ελληνικού Οικονομικού χώρου στην ανορθολογική δομή κατάρτισης του εργατικού δυναμικού της χώρας, την κατάσταση από άποψη βιομηχανικών πρώτων υλών κ.λπ., προβλήματα που υπήρχαν και πριν αλλά στις συνθήκες της νέας φάσης της επιστημονικοτεχνικής επανάστασης και των νέων εξελίξεων, προσλαμβάνουν ευρύτερες διαστάσεις. Για το ξένο κεφάλαιο η δημιουργία επιχειρήσεων σε τέτοιο χώρο δυναμικών κλάδων και σύγχρονης τεχνολογικής δομής σήμερα δε θεωρείται και τόσο πρόσφορη, γεγονός που επηρεάζει τις επενδυτικές του πρωτοβουλίες.

Ακόμη και το χαμηλό κόστος εργασίας ως αίτια προσέλκυσης του ξένου κεφαλαίου δεν παίζει ρόλο όσο πριν αφού η αυτοματοποίηση ρομποτοποίηση αντικαθίστανται στην παραγωγή όχι μόνο την μυϊκή αλλά και τη διανοητική εργασία μειώνει το ενδιαφέρον ξένου κεφαλαίου.

Το ενδιαφέρον του στρέφεται προς τις εργασιοβόρες βιομηχανίες που μαζί με τις ρυπογόνες και τις ενεργοβόρες είναι εκείνες τις οποίες ακριβώς το μονοπωλιακό κεφάλαιο προτιμά ν' απωθεί προς τον περιφερειακό χώρο του διεθνούς καταμερισμού εργασίας.

Με τη διεύρυνση τεχνικού, χαμηλού ελέγχου, βιολογικού καθαρισμού του εδάφους, της ατμόσφαιρας και των υδάτων και της ανεύρεσης νέων πηγών ενεργείας τα πράγματα αλλάζουν. Τα επιτεύγματα και η εφαρμογή των «νέων τεχνολογιών» προκαλούν αλυσιδωτές αντιδράσεις σε όλα τα επίπεδα και τομείς της παραγωγής και γενικά της κοινωνικής ζωής.

δ) Στην επαύξηση λόγω δασμολογικού αποπλισμού της χώρας των δυνατοτήτων άμεσης πρόσβασης του ξένου κεφαλαίου στην εσωτερική αγορά της. Παλαιότερα ένας από τους λόγους δημιουργίας θυγατρικών εταιρειών από τα ξένα μονοπώλια ήταν και η υπερφαλάγγιση του δασμολογικού προστατευτικού τείχους που υπήρχε στη χώρα. Με την κατάρρευση του λόγων ένταξης της χώρας στη Ε.Ε. το εμπόδιο αυτό πλέον εκλείπει.

ε) Στην βιομηχανική καχεξία και στην κρίση στην οποία έχει περιπέσει η Ελληνική οικονομία, στους κλυδωνισμούς που υφίσταται στις δυσώϊνες προοπτικές της. Ο οικονομικός μαρasmus που επικρατεί στη χώρα κατά τη δεύτερη μεταπολεμική περίοδο επηρεάζει σοβαρά και τη συμπεριφορά του ξένου κεφαλαίου. Δεν μπορεί το ξένο κεφάλαιο να είναι αδιάφορο για το οικονομικό κλίμα που επικρατεί στη χώρα, για τις οικονομικές συνθήκες που υπάρχουν σ' αυτήν, αφού απ' αυτές εξαρτάται η αποτελεσματικότητα και της δικής του οικονομικής δραστηριότητας. Το ξένο κεφάλαιο δεν μπορεί να υπολογίζει πλήρως στη φερεγγυότητα ενός κράτους που αντιμετωπίζει τόσο πολλά και περίπλοκα προβλήματα. Η επίλυσή τους απαιτεί χρήματα που για την ανεύρεσή τους λόγω έλλειψης εσωτερικών πόρων, το ελληνικό αστικό κράτος προσφεύγει στον εξωτερικό δανεισμό ο οποίος όσο διογκώνει το εξωτερικό χρέος τόσο μειώνει τη δανειοληπτική της ικανότητα και υπόληψη.

Ο επαναπατριsmός των ξένων κεφαλαίων που έχουν τοποθετηθεί στην ελληνική οικονομία, καθώς και των αποκομιζόμενων κερδών προσλαμβάνει τελευταία πιο μαζικό και πιο δυναμικό χαρακτήρα. Πράγμα που προκαλεί αφαιμάξη της χώρας επαναπατριζόμενο το αλλοδαπό κεφάλαιο αφήνει πίσω του τις παλιές στημένες βιομηχανίες του και για την ώρα αρκείται στα κέρδη που αποφέρουν από την επανεπένδυση μέρους των οποίων κάνει και τις αναγκαίες ανακαινίσεις διευρύνσεις και εκσυγχρονισμούς. Το ξένο κεφάλαιο, σήμερα για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, εκδηλώνει δισταγμούς και επιφυλάξεις ως προς την σκοπιμότητα ανέγερσης καινούργιων βιομηχανικών επιχειρήσεων. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι με τη σημερινή διαμόρφωση των διεθνών οικονομικών σχέσεων, οι επενδυτικές επιλογές γίνονται με βάση και την

τεχνολογική υποδομή και υπόσταση της αντίστοιχης χώρας. Οι διεθνείς επενδύσεις και η προοπτική εγκατάστασης βιομηχανιών προηγμένης υψηλής τεχνολογικής αιχμής στηρίζονται σε μεγάλο βαθμό στις εγγυήσεις που παρέχονται στο ξένο κεφάλαιο για την προστασία του τεχνολογικού εξοπλισμού και την αποφυγή διαρροής του σε ανεπιθύμητες ενδιαφερόμενες πλευρές.

Επίσης το μικρό μέγεθος της ελληνικής αγοράς, το μεταφορικό κόστος προς τις αγορές της κεντρικής Ευρώπης δεν φαίνεται να ευνοούν την ανάληψη επενδυτικών προγραμμάτων από τις διεθνείς εταιρείες στη χώρα μας. Το περιορισμένο μέγεθος δεν ευνοεί οικονομίες κλίμακας. Οι τάσεις συγκεντροποίησης της παραγωγής που παρατηρούνται συνδέονται μάλλον με σενάρια Αποεπένδυσης από χώρες όπως η Ελλάδα ή το αντίθετο αποτέλεσμα η αποδυνάμωση της παραγωγής και η στροφή των επενδύσεων στις υπηρεσίες.

Επίσης η βιομηχανική βάση της χώρας που δεν επιτρέπει την ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων με υψηλό βαθμό προστιθέμενης αξίας αντίθετα κεφαλαιουχικά αγαθά εισάγονται, έτσι ώστε να μην μπορούμε να έχουμε οικονομίες κλίμακας στην παραγωγή.

Από την ανάλυση πάντως το πρόβλημα της οικονομίας επικεντρώνεται κυρίως στο ότι η αποβιομηχάνιση και γενικά η συρρίκνωση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας που σφραγίζει την περίοδο από το 1975 μέχρι σήμερα και συμπίπτει με την ενσωμάτωση στην Διεθνή αγορά αντανακλάται και στις τάσεις του ξένου επενδυτικού κεφαλαίου που κατευθύνεται περισσότερο στις υπηρεσίες παρά στην βιομηχανία. Αυτό δείχνει πόσο εύθραυστο και αδύναμο είναι το ελληνικό δυναμικό στο να προσαρμοστεί και να πετύχει ικανοποιητικές επιδόσεις κάτω από συνθήκες ελεύθερης αγοράς. Δείχνει την ισχύτητα προσέλκυσης ξένων επενδύσεων κυρίως σε τομείς όπου οι υψηλές τεχνολογικές απαιτήσεις θα έκαναν τις ξένες επενδύσεις κρίσιμα στοιχεία για τον εμπλουτισμό του παραγωγικού φάσματος και της διεθνούς ανταγωνιστικότητας. Δείχνει ακόμη ότι το πρόβλημα της ροής ξένου επενδυτικού κεφαλαίου είναι μακροπρόθεσμο και διαρθρωτικό.

Πάντως οι ξένες επενδύσεις προσελκύονται από τις δυναμικές προοπτικές μίας οικονομίας. Αντίθετα μια πολιτική που επιδιώκει να προσελκύσει ξένες επενδύσεις προκειμένου να εξασφαλίσει μια δυναμική εξέλιξη, στηρίζεται σε μια πραγματιστική θεώρηση ότι θα ήταν δυνατό ν' αντιστραφεί η σχέση αιτίου κ' αποτελέσματος και να πετύχει τα' αποτελέσματα και μετά να δημιουργήσει τις συνθήκες εκείνες που αποτελούν προϋποθέσεις για τα αποτελέσματα αυτά.

Το κράτος ως φορέας Επενδύσεων

Το κράτος απουσιάζει ολοκληρωτικά από τη διαδικασία συσσώρευσης βιομηχανικού κεφαλαίου ως άμεσος φορέας επενδύσεως. Βέβαια υπάρχουν και περίοδοι εξαιρέσεων.

Η κρατική αυτή αποχή από οποιαδήποτε συμμετοχή στο παραγωγικό δυναμικό του βιομηχανικού τομέα αντικατοπτρίζει μια ολόκληρη ιδεολογική και πολιτική τοποθέτηση απέναντι στο πρόβλημα της ανάπτυξης. Η κρατική λειτουργία εντοπίστηκε στη δημιουργία συνθηκών τέτοιων, που να εξασφαλίζουν κέρδη στο ιδιωτικό κεφάλαιο. Η κατασκευή έργων υποδομής, η προστασία εισαγωγών και η παροχή κινήτρων, είχαν σκοπό να μειώσουν τεχνητά το κόστος λειτουργίας τους ή να κρατήσουν τις τιμές των εγχώρια παραγόμενων προϊόντων στα ψηλά επίπεδα που προσδιόριζε η χαμηλή παραγωγικότητα. Ακόμα και οργανισμοί που ιδρύθηκαν για να προωθήσουν τη βιομηχανική συσσώρευση με την άμεση ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών, γρήγορα αναπροσανατόλισαν

την δραστηριότητα τους προς άλλες κατευθύνσεις και κυρίως την παροχή χρηματοδοτικών πόρων στον ιδιωτικό τομέα.

Έτσι εκεί όπου η οικονομία παρουσίαζε ανεπάρκεια για την αντιμετώπιση των όποιων έπρεπε να κινητοποιηθούν πόροι το κράτος εντοπιζόταν στο να δημιουργήσει συνθήκες ελκυστικότητας τέτοιες που να οδηγήσουν στην κινητοποίηση πόρων με τη μορφή ιδιωτικής επιχειρηματικότητας. Η κρατική παρέμβαση στη δημιουργία παραγωγικού δυναμικού που δεν άνηκε στο χώρο των συλλογικών αγαθών αποκλειόταν διπλά: γιατί αφού δεν εκδηλωνόταν ενδιαφέρον από το ιδιωτικό κεφάλαιο, η συγκεκριμένη δραστηριότητα δεν θα ήταν αποδοτική, και για να γίνει αυτό θα αρκούσε το κράτος να διευρύνει περισσότερο τα κίνητρα και τις επιδοτήσεις προς το ιδιωτικό κεφάλαιο. Η παρέμβαση του κράτους ερμηνευόταν ως προσπάθεια εντοπισμού της ιδιωτικής πρωτοβουλίας ως παραβίαση στοιχειωδών μηχανισμών της αγοράς, που ερχόταν σε άμεση σύγκρουση με την ιδεολογική βάση, όπου στηριζόταν η ισορροπία του όλου κοινωνικού και οικονομικού συστήματος.

Επίσης και σε περίπτωση αποκλεισμού κρατικών δραστηριοτήτων προς την παραπάνω κατεύθυνση εμφανιζόταν δύσκολο να υποστηριχτεί, υπήρξε μια δεύτερη δικλείδα. Η κρατική παρέμβαση μπορεί να μην εκτοπίζει επιχειρηματικά συμφέροντα - αφού δεν υπάρχει προοπτική για ανάληψη επιχειρηματικής δράσης στους τομείς - όμως δημιουργεί αβεβαιότητα στο ιδιωτικό κεφάλαιο ως προς τα όρια της σφαίρας λειτουργίας του. Συμπέρασμα: αφού η δημιουργία τέτοιων συνθηκών υπονομεύει τα θεμέλια του συστήματος που στηρίζεται στην ιδιωτική πρωτοβουλία, το κράτος πρέπει να μείνει σε αδράνεια. Η τοποθέτηση αυτή έχει όχι μόνο ιδεολογική αλλά και υλική βάση. Η απουσία παραγωγής σημαίνει εισαγωγές και μια διεύρυνση της παραγωγικής βάσης από κρατικό φορέα έρχεται σε σύγκρουση με τα εισαγωγικά, τα εμπορικά συμφέροντα, το κέρδος που πραγματοποιείται στην «μη παραγωγική» σφαίρα της οικονομίας. Καθώς η εισαγωγική διείσδυση συνεπαγόταν την διόγκωση των επιχειρηματικών συμφερόντων που συνδεόταν με τον τομέα αυτό οικονομικής δραστηριότητας η δύναμη επιρροής τους στον οικονομικό και κοινωνικό σχηματισμό του Ελληνικού χώρου αυξάνει ανάλογα.

Γενικά πάντως το κράτος παρέλειψε ν' αναλάβει την προώθηση της συσσώρευσης κεφαλαίου στη μεταποίηση. Παρ' όλη την επενδυτική ανεπάρκεια το κράτος δεν προχώρησε στη δημιουργία νέων βιομηχανικών δραστηριοτήτων που θα μπορούσαν να καλύψουν ανάγκες της εγχώριας ζήτησης μ' εξαίρεση την περίοδο 1959-63 όπου η κρίση λειτούργησε ως μέσω πίεσης ώστε οι κρατικές επενδύσεις να καλύψουν το 23% στον τομέα αυτό, έκτοτε η κρατική συμμετοχή εκμηδενίστηκε. Τα 2/3 των επενδύσεων έγιναν στους τομείς μεταφορικών ενέργειας - τηλεπικοινωνίας «με σκοπό την δημιουργία εξωτερικών οικονομιών», που προσελκύουν ιδιωτικές επενδύσεις.

Πάντως το κράτος μέσω χρηματοδοτήσεων, φορολογικών απαλλαγών στήριξε την ελληνική επενδυτική δραστηριότητα.

Με την ενσωμάτωση της χώρας μας στη διεθνή αγορά (1953) προωθήθηκε σημαντικό τμήμα της συσσώρευσης κεφαλαίου στο βιομηχανικό τομέα μέσω των ξένων επενδύσεων. Όμως το άνοιγμα στις εξωτερικές εμπορικές συναλλαγές (1958) οδήγησε στην πρώτη κρίση της παραδοσιακά ακόμα οικονομίας (κάλυψη εξαγωγών πίεσης ισοζυγίου - στασιμότητα επενδύσεων και βιομηχανικής παραγωγής).

3.5 Η κάμψη της Ανταγωνιστικότητας.

Ένα πολύ σοβαρό διαρθρωτικό πρόβλημα της ελληνικής βιομηχανίας - που οξύνεται ολοένα και περισσότερο με το πέρασμα των χρόνων προκύπτει από την

αλλαγή των όρων ανταγωνισμού μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών. Κυρίως αυτό, φαίνεται σε σχέση με ορισμένους παραδοσιακούς βιομηχανικούς κλάδους.

Συγκεκριμένα χώρες χαμηλού κόστους εργασίας (Νότια Κορέα, Ταϊβάν, Βραζιλία), έχουν γίνει ανταγωνιστικές σε βασικά παραδοσιακά βιομηχανικά προϊόντα (κλωστοϋφαντουργικά - είδη ρουχισμού, χαλυβουργικά προϊόντα, ρολόγια κ.λ.π), πετυχαίνοντας έτσι την ευκολότερη διοχέτευση των προϊόντων τους στις αγορές των αναπτυγμένων χωρών, με διάμεσο τις περισσότερες φορές πολυεθνικές εταιρίες.

Η σχετική αύξηση της συμμετοχής των αναπτυσσόμενων χωρών και παγκοσμίως, στην παραγωγή ευαίσθητων και παραδοσιακών προϊόντων, περιόρισε σημαντικά τις δυνατότητες αναπτυγμένων χωρών για επέκταση της παραγωγής τους στους ίδιους τομείς. Και αυτό όχι μόνο γιατί περιορίστηκαν οι δυνατότητες εξαγωγής στις αναπτυσσόμενες χώρες αλλά σαν συνέπεια της διείσδυσης των προϊόντων αυτών των χωρών του τρίτου κόσμου στις αγορές τους. Σημαντικές ήταν οι επιπτώσεις και στην απασχόληση των αναπτυγμένων χωρών. Κυρίως από την μείωση του εμπορίου παραδοσιακών προϊόντων μεταξύ των χωρών αυτών, που προκλήθηκε από την αύξηση εισαγωγών από τις τρίτες χώρες. Η μείωση της απασχόλησης επιτυγχάνεται και από την αύξηση της παραγωγικότητας που έρχεται σαν αποτέλεσμα της εκμηχάνισης.

Παρ' όλα όμως τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν σε ορισμένους κλάδους των ανεπτυγμένων χωρών από τη μεγαλύτερη διείσδυση των προϊόντων των χωρών του τρίτου κόσμου στις αγορές τους, πρέπει να επισημανθεί ότι και οι εξαγωγές των ανεπτυγμένων χωρών προς τις αναπτυσσόμενες χώρες αυξήθηκαν κυρίως στον τομέα των βιομηχανικών προϊόντων υψηλής τεχνολογίας και μηχανολογικού εξοπλισμού δημιουργώντας έτσι νέες θέσεις εργασίας.

Επομένως ο ανταγωνισμός από τις τρίτες χώρες είναι παγκόσμιο φαινόμενο, όπως παρατηρήσαμε (καθώς και όπως επισημαίνει ο κος Blackaby) και δεν επηρεάζει μόνο την Ελλάδα, την εγχώρια αγορά, αλλά και πολλές αναπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες καθώς και εξωευρωπαϊκές χώρες.

Ο οξύς ανταγωνισμός που δέχονται τα Ευρωπαϊκά βιομηχανικά προϊόντα, συνεπώς και τα Ελληνικά από χώρες όπως της Άπω Ανατολής και της Ν.Α. Ασίας. Η εξέλιξη της ανταγωνιστικής θέσεως ορισμένων χωρών ως προς τις σχετικές εξαγωγικές τιμές βιομηχανικών προϊόντων φαίνεται στον πίνακα Α.

Εκτός των γνωστών ανταγωνιστικών χωρών για την Ελλάδα αναφαιίνεται, μετά την καθεστωτική αλλαγή ένας δυνάμει κίνδυνος ανταγωνισμού από τις χώρες του πρώην Σοβιετικού Μπλόκ στα Βαλκάνια και την Κεντρική Ευρώπη. Οι χώρες αυτές προσελκύουν το ενδιαφέρον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία υπογράφει συμφωνίες συνδέσεων και εμπορίου δίνει βοήθεια και ανακατανέμει πόρους. Οι χώρες αυτές μπορεί να πλήξουν τη βιομηχανία της Ελλάδας μέσω κοινωνικού dumping (ότι γίνεται στις χώρες της Ασίας), αλλά και λόγω στρεβλώσεως της κατανομής των κοινοτικών πόρων. Ο κίνδυνος δεν είναι ορατός επί του παρόντος, μπορεί όμως εύκολα ν' αναφανεί στον χρονικό ορίζοντα. Η εισαγωγική διείσδυση στην εσωτερική αγορά βιομηχανικών προϊόντων με πολύ χαμηλότερες τιμές από

τα Ελληνικά
έχει ήδη
δράσει
αποθετικά
για τις
προοπτικές
της
Ελληνικής
βιομηχανίας.
Με αυτόν
τον τρόπο
έχουμε
ανακοπή της
παραγωγικής
δραστηριότη

τας επομένως την αύξηση της ανεργίας. Μαζί με αυτό παρατηρήθηκε μια εντυπωσιακή πτώχευση ενός μεγάλου αριθμού οριακών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων του κλωστοϋφαντουργικού κλάδου. Την περίοδο 1974-76 έκλεισαν περίπου 3.500 τέτοιες επιχειρήσεις. Παράλληλα η απασχόληση μειώθηκε με συνέπεια απολύσεις του προσωπικού. Δημιουργήθηκε έτσι τεράστιο πρόβλημα που ανάγκασε την ΕΟΚ να πάρει προστατευτικά μέτρα ενάντια στις εισαγωγές κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων από τρίτες χώρες.

Τα μέτρα αυτά είχαν αρνητικές συνέπειες για την ελληνική κλωστοϋφαντουργία που δέχτηκε ουσιαστικό πλήγμα. Συγκεκριμένα τον Ιουνίο του '78 η ΕΟΚ περιόρισε της εισαγωγές της από την Ελλάδα για ορισμένα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα καθηλώνοντας την. Αυτό έγινε παρά τις απαγορευτικές διατάξεις της συμφωνίας σύνδεσης για την εφαρμογή ενός τέτοιου περιορισμού με το αιτιολογικό ότι οι επιστροφές εξαγωγικών επιτοκίων στην Ελλάδα είναι μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες κοινοτικές. Αποτέλεσμα η πλασματική ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων. Ανάλογος περιορισμός εφαρμόστηκε από την ΕΟΚ και στις εξαγωγές Ελληνικών Χαλυβουργικών Προϊόντων βέβαια με την ένταξη της Ελλάδας καταργούνται οι κοινοτικοί περιορισμοί για τις Ελληνικές εξαγωγές.

Το πρόβλημα όμως είναι ευρύτερο και έχει διαρθρωτικό χαρακτήρα. Συγκεκριμένα τα ελληνικά προϊόντα δεν μπορούν να προστατευθούν από τον ανταγωνισμό των αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών με αποτέλεσμα τα προϊόντα μας να βρίσκονται σε κατώτερη ανταγωνιστική μοίρα από τα αντίστοιχα προϊόντα άλλων χωρών όχι μόνο στις αγορές της ΕΟΚ αλλά και στην ελληνική αγορά. Επομένως η αναδιάρθρωση τόσο της κλωστοϋφαντουργίας αφού ο κλάδος απασχολεί αρκετά άτομα και συμβάλει στην διαμόρφωση της συνολικής αξίας των εξαγωγών.

Το ίδιο κρίσιμο είναι και το πρόβλημα της εγχώριας χαλυβουργίας και των ναυπηγείων αφού οι κλάδοι αυτοί συνδέονται από την εισαγόμενη πρώτη ύλη και δεν έχει ακόμα εξελιχθεί τεχνολογικά με αποτέλεσμα την περιορισμένη ποικιλία των προϊόντων που παράγονται.

3.6 Όξυνση Διεθνούς Ανταγωνισμού

Ένα πράγμα που πρέπει να τονίσουμε είναι, πως μπορεί να οξυνθεί ο διεθνής ανταγωνισμός σ' έναν κλάδο. Αυτό μπορεί να γίνει σε μια χώρα, είτε όταν παύσουν να γίνονται επενδύσεις σύγχρονης τεχνολογίας ενώ ταυτόχρονα οι άλλες χώρες εκσυγχρονίζουν το παραγωγικό τους δυναμικό στον αντίστοιχο

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΘΕΣΗ: ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΙΚΕΣ ΤΙΜΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ 1991 = 100					
Χώρες	1980	1990	1992*	1993	1994*
ΗΠΑ	103	101	97	98	96
Γερμανία	98	101	103	100	98
Γαλλία	104	103	100	101	99
Ιταλία	88	99	99	92	93
Ισπανία	84	96	103	97	90
Πορτογαλία	110	99	102	98	94
Βέλγιο	108	103	102	103	103
Κορέα	98	100	97	101	105
Ταϊβάν	93	100	100	95	93
Ιαπωνία	88	92	106	120	124
Χονγκ - Κονγκ	126	98	99	104	106

*Εκτιμήσεις
ΠΗΓΗ: OECD: Economic Outlook, June 1994

κλάδο, είτε όταν, με σταθερή τη μέθοδο παραγωγής και την παραγωγική δυναμικότητα του μηχανικού εξοπλισμού του κλάδου, μπου στην παραγωγή χώρες με σχετικά χαμηλό κόστος του εντατικά χρησιμοποιούμενου συντελεστή παραγωγής (π.χ. χαμηλά μεροκάματα) οπότε ο αντίστοιχος εγχώριος κλάδος χάνει τον συγκριτικό του πλεονέκτημα.

Στην περίπτωση της Ελλάδας οι επενδύσεις στην βιομηχανία είχαν παύσει (σε πραγματικούς όρους) ν' αυξάνουν από το 1974 το φαινόμενο αυτό παρατηρείται σε πολλούς βιομηχανικούς κλάδους. Μπορούμε να συμπεράνουμε ότι υπάρχει ήδη σοβαρή υστέρηση σε εκσυγχρονισμό του παραγωγικού δυναμικού των διαφόρων βιομηχανικών κλάδων και οι επενδύσεις που γίνονται αφορούν βασικά αντικαταστάσεις του παλαιού εξοπλισμού.

Κλάδοι εντάσεως εργασίας όπως η κλωστοϋφαντουργία και το έτοιμο ένδυμα, αντιμετώπισαν οξύ ανταγωνισμό από χώρες χαμηλού εργατικού κόστους όπως τονίσαμε παραπάνω, ενώ κλάδοι εντάσεως τεχνολογίας και κεφαλαίου όπως Μεταλλικά προϊόντα, βασικά μέταλλα, μηχανήματα, ηλεκτρολογικό υλικό, αντιμετώπισαν ανταγωνισμό από χώρες που εκσυγχρονίζουν το παραγωγικό τους δυναμικό και κάνουν επενδύσεις υψηλής τεχνολογίας (Ιαπωνία, Ν. Κορέα, Η.Π.Α.) και ο ανταγωνισμός αυτός δεν αφορά μόνο την Ελλάδα αλλά ολόκληρη την Ευρώπη. Παρατηρήσαμε παραπάνω αύξηση εξαγωγών τέτοιων προϊόντων από τις ανεπτυγμένες χώρες.

Οι χώρες αυτές είναι όμως αναγκασμένες, για να διατηρήσουν την ανταγωνιστική τους θέση στη διεθνή αγορά, να προωθούν με τεράστιες επενδύσεις, στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης νέα προϊόντα και μέσα παραγωγής άριστης τεχνολογίας π.χ. ηλεκτρολογικά προϊόντα. Οι επενδύσεις αυτές δίνονται στις αναπτυσσόμενες χώρες πολλές φορές που προσφέρουν ευνοϊκούς όρους εγκατάστασης και χαμηλό κόστος εργασίας.

Έρευνα

3.7 Τα Ελληνικά προϊόντα στο πεδίο των Εξωτερικών Αγορών.

Στο σύγχρονο ανταγωνιστικό περιβάλλον, βασική προϋπόθεση για την επιτυχία μίας επιχείρησης είναι η ικανότητα της να προσφέρει ανταγωνιστικά προϊόντα ή υπηρεσίες. Και βέβαια σε κάθε περίπτωση, η αγορά είναι εκείνη η οποία κρίνει αν κάποιον προϊόν ή υπηρεσία παρέχει συγκριτικό πλεονέκτημα, αν διαθέτει κάποια ιδιότητα ή χαρακτηριστικό το οποίο να δίνει προβάδισμα έναντι των ανταγωνιστικών προϊόντων. Στο πλαίσιο ενδιαφέρον παρουσιάζει η έρευνα της ομάδας διεθνούς μάρκετινγκ της επιχειρησιακής σχολής του πανεπιστημίου Cardiff την Ουαλία, με αντικείμενο τις εξαγωγικές δραστηριότητες των ελληνικών επιχειρήσεων, κυρίως προς χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παράλληλα πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με εμπορικούς οίκους του εξωτερικού που εισάγουν στην Ελλάδα.

«Υπάρχουν δύο μεγάλες κατηγορίες ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, τα οποία μπορεί να επιτύχει μια επιχείρηση» παρατηρεί ο κ. Κατσικέας καθηγητής επιχειρησιακής σχολής του Πανεπιστημίου του Cardiff και επισκέπτης καθηγητής στο «Athens Laboratory of Business Administration».

«Η πρώτη είναι το χαμηλό κόστος ενός προϊόντος σε σύγκριση με τα προσφερόμενα από τους ανταγωνιστές, ενώ η δεύτερη αναφέρεται στη δυνατότητα της επιχείρησης να προσφέρει προϊόντα τα οποία η αγορά κρίνει πως υπερτερούν ως προς την ποιότητα τη συσκευασία και το εμπορικό σήμα, σε σχέση μ' εκείνα των ανταγωνιστών». Τα πλεονεκτήματα αυτά (τιμή, διαφοροποίηση προϊόντος) είναι απαραίτητα για να επιβιώσει ένα προϊόν σε ξένες

αγορές. Η διαφοροποίηση του προϊόντος εντοπίζεται είτε στα χαρακτηριστικά του είτε στη στρατηγική μάρκετινγκ που εφαρμόζει η επιχείρηση.

Σύμφωνα με την έρευνα οι Έλληνες εξαγωγείς υπερέχουν έναντι των ανταγωνιστών τους στις ξένες αγορές, ως προς την τιμή των προϊόντων τους, τα οποία συχνά είναι και μοναδικά. Υστερούν όμως στο επίπεδο της παραγωγικής δυνατότητας, της εφαρμογής συγχρόνων μεθόδων μάρκετινγκ και της δημιουργίας διαφοροποιημένων προϊόντων «οι μεγάλες Ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις» αναφέρει ο κ. Κατσικέας « δεν είναι διατεθειμένες να προσαρμόσουν τα προϊόντα τους στις ιδιαιτερότητες και στις απαιτήσεις των ξένων καταναλωτών. Επίσης δίνουν έμφαση στη μείωση του κόστους παραγωγής και στην προσφορά προϊόντων σε ανταγωνιστική τιμή. Παραμελούν όμως, παράγοντες όπως η στρατηγική μάρκετινγκ, το δίκτυο διανομής των ξένων αντιπροσώπων τους, η ανάλυση των εξελίξεων στις αγορές του εξωτερικού, και η ανάπτυξη προσωπικών επαφών με ξένους πελάτες. Έτσι προώθηση των πωλήσεων στις ξένες αγορές, καθίσταται δύσκολη. Παράλληλα, οι μικρές εξαγωγικές επιχειρήσεις έχουν περιορισμένες δυνατότητες μάρκετινγκ, κατά συνέπεια, δυσκολεύονται να λανσάρουν τα προϊόντα τους στις ξένες αγορές.

Μολονότι οι ελληνικές επιχειρήσεις προσφέρουν ανταγωνιστικές τιμές, ενέργεια που προσελκύει ξένες αγορές, δεν έχουν κατορθώσει να διεισδύσουν στο εξωτερικό. Αυτό εξηγείται από πολλούς λόγους. Οι εταιρείες μας παραγνωρίζουν τη σημασία παραγόντων, όπως συσκευασία του προϊόντος, το μάρκετινγκ, η ποιότητα (όπως την ευνοούν ξένοι πελάτες). Συχνά οι επιχειρήσεις μας αναπτύσσουν εξαγωγική δραστηριότητα μέσω διανομέων ή αντιπροσώπων, γεγονός που συνεπάγεται αύξηση της τιμής του προϊόντος. Παράλληλα πολλές φορές οι αντιπρόσωποι δεν έχουν ανεπτυγμένες εμπορικές σχέσεις ή πάλι προωθούν τα ελληνικά προϊόντα σε μικρού μεγέθους επιχειρήσεις.

Βασική προϋπόθεση διείσδυσης και παραμονής στις ξένες αγορές είναι η ανάπτυξη και διατήρηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Προς την κατεύθυνση αυτή, το κράτος πρέπει να βοηθήσει την ανάπτυξη των εξαγωγικών δραστηριοτήτων με μέτρα μακροχρόνιου χαρακτήρα, όπως οικονομική βοήθεια για συμμετοχή των εξαγωγέων σε διεθνείς εμπορικές εκθέσεις, κίνητρα για επενδύσεις σε σύγχρονο τεχνολογικό εξοπλισμό παραγωγής και διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων για στελέχη επιχειρήσεων.

3.8 ΑΠΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

Η έννοια της παγκοσμιοποίησης αναφέρεται στη συνεχώς μεγαλύτερη οικονομική αλληλεξάρτηση των χωρών στο επίπεδο της υφηλίου, μέσω του αυξανόμενου εμπορίου και της ποικιλίας των διασυνοριακών αλλαγών αγαθών και υπηρεσιών, των διεθνών κεφαλαιακών ροών καθώς και της ταχύτερης διάδοσης της τεχνολογίας.

Η διεύρυνση του παγκόσμιου εμπορίου, όπως άλλωστε και η τεχνολογική αλλαγή αποτελούν μοχλούς οικονομικής μεγέθυνσης και διαρθρωτικής αλλαγής των Οικονομικών. Η Οικονομική πρόοδος είναι, σε μεγάλο βαθμό το αποτέλεσμα επιτυχούς προσαρμογής και ευθυγραμμίσεως στις αλλαγές αυτές. Το πρόβλημα όμως που συνδέεται με την πορεία αυτή είναι ότι τα οφέλη της δεν διανέμονται δίκαια.

Η δεκαετία του 1980 σηματοδότησε για την Ελληνική Οικονομία τη σημαντικότερη απελευθέρωση του παγκόσμιου ανταγωνισμού για βασικά τμήματα του παραγωγικού της συστήματος, όπως η βιομηχανία. Η ολοκλήρωση της Οικονομίας στην διεθνή αγορά συνεπαγόταν δύο θεμελιακές μεταβολές στον τρόπο λειτουργίας του παραγωγικού συστήματος:

α) Αφενός την ένταση των ανταγωνιστικών πιέσεων πάνω σε επιχειρήσεις και κλάδους που μέχρι τότε στηρίζονταν στην προστασία που διασφάλιζε το κράτος για τα κέρδη και την ανάπτυξή τους, και

β) αφετέρου την κατάργηση ενός συστήματος έμμεσων επιδοτήσεων με τη μορφή κινήτρων προς τις βιομηχανικές και άλλες επιχειρήσεις.

Ταυτόχρονα στην ίδια περίοδο το άνοιγμα της Οικονομίας μας συνοδεύτηκε από κρίσιμες εξελίξεις όπως: ο ρόλος της τεχνολογίας στην δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, στις παγκόσμιες συγκρούσεις μεταξύ επιχειρήσεων, χωρών, κοινωνικο-οικονομικών συστημάτων και ηπείρων. Οι τεχνολογικές εξελίξεις οδηγούν στην απαξίωση παραγωγικών διαδικασιών και καταναλωτικών προτύπων. Νέα προϊόντα εκτοπίζουν από τον οικογενειακό προϋπολογισμό παλαιότερα που φθίνουν και η πρόσβαση στις δυναμικές αγορές είναι εφικτή μόνο στους φορείς που ελέγχουν τις γνώσεις για νέες μορφές παραγωγής.

Δεύτερον, η νέα διάσταση που αρχίζει να διαφαίνεται έντονα είναι η παγκοσμιοποίηση των αγορών προϊόντων, κεφαλαίου, τεχνολογίας και εργασίας. Οι επιδράσεις της διαδικασίας αυτής έχουν μια ευρύτερη δυναμική.

Η παγκοσμιοποίηση δημιουργεί νέα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που είναι ανεξάρτητα από συγκεκριμένα προϊόντα, παραγωγικής διαδικασίας και φυσικούς πόρους. Τα πλεονεκτήματα αυτά είναι συνδεδεμένα όλο και περισσότερο με την επιχείρηση και λιγότερο με την χώρα στην οποία αυτές είναι εγκατεστημένες. Αυτό σημαίνει ότι η γνώση και η τεχνολογία που χρειάζεται για την ανάπτυξη μετασχηματίζεται σ' ένα άυλο αγαθό, που είναι δύσκολο ή επικίνδυνο για μια επιχείρηση να το μεταβιβάσει σε τρίτες επιχειρήσεις μέσα από τους παραδοσιακούς μηχανισμούς.

Στην περίπτωση της Ελλάδας η παγκοσμιοποίηση συνδέεται με δύο κρίσιμα προβλήματα.

Πρώτον παίρνει ένα «παθητικό» χαρακτήρα με την έννοια ότι οι ελληνικές επιχειρήσεις δεν διαθέτουν τις αναγκαίες ικανότητες ν' ακολουθήσουν παγκοσμιοποιημένες στρατηγικές. Αποτελούν στόχο τέτοιων στρατηγικών, αλλά όχι πρωταγωνιστή.

Δεύτερον, η παγκοσμιοποίηση στην περίπτωση της ελληνικής οικονομίας παίρνει περισσότερο το χαρακτήρα της ενοποίησης των αγορών μέσα από μηχανισμούς απελευθέρωσης αγορών και διεθνούς ενοποίησης, παρά την ανάπτυξη παραγωγικών μηχανισμών.

Και τα δύο αυτά στοιχεία σημαίνουν έναν «αποκλεισμό» από τις διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης, που θα αναμενόταν να ενισχύσουν το μετασχηματισμό και την αναδιάρθρωση του παραγωγικού συστήματος, ισχυροποιώντας την ανταγωνιστική θέση της χώρας στο Διεθνή καταμερισμό εργασίας. Στάσιμες και άκαμπτες παραγωγικές δομές σ' ένα μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον σε συνδυασμό με άλλους εσωτερικούς παράγοντες είχαν μέχρι σήμερα ως αποτέλεσμα σοβαρές μακροοικονομικές ανισορροπίες και κοινωνικές συγκρούσεις.

Η κοινή γνώμη θεωρεί την αποβιομηχάνιση ως αποτέλεσμα της απελευθέρωσης του εμπορίου της βασικής συνιστώσας της παγκοσμιοποίησης.

Αυτό δεν είναι σωστό επισημαίνεται στην έκθεση του ΔΝΤ. Η Αποβιομηχάνιση είναι μία αναμενόμενη επίπτωση της τεχνολογικής και οικονομικής προόδου στις αναπτυσσόμενες οικονομίες.

Μια άλλη «λαϊκή» εξήγηση της αποβιομηχάνισης δίνεται με την μεταφορά βιομηχανικής παραγωγής σε χώρες του Νότου, που προσφέρουν μικρότερο εργασιακό κόστος. Ούτε η ερμηνεία αυτή είναι ικανοποιητική. Οι μεγάλες

βιομηχανικές χώρες παραμένουν πλεονασματικές στο εμπόριο μεταποιημένων προϊόντων. Η εξαγωγή πρέπει ν' αναζητηθεί στην αισθητά καλύτερη παραγωγικότητα του δυναμικού τμήματος του βιομηχανικού τομέα στις αναπτυγμένες χώρες σε σύγκριση με τον τομέα υπηρεσιών, όσο και με το πλέον παραδοσιακό τμήμα της βιομηχανίας τους.

3.9 Παγκοσμιοποίηση και Συγχωνεύσεις

Οι συγχωνεύσεις αποτελούν την γενικότερη τάση που κυριαρχεί τις τελευταίες δεκαετίες. Εξαγορές, συνενώσεις επιχειρήσεων αποτελούν το επίκεντρο στην απελευθέρωση των αγορών. Στην ουσία οι συγχωνεύσεις έρχονται να εξυπηρετήσουν επιχειρήσεις είτε που βρίσκονται σε χρεοκοπία, είτε επιχειρήσεις που θέλουν να διευρυνθούν στην αγορά ή ακόμα η αύξηση μεριδίου τους στην αγορά. Επίσης οι συγχωνεύσεις επιδιώκουν μείωση κόστους και μεγαλύτερη ευρωπαϊκότητα όσο αφορά ευρωπαϊκές χώρες με στόχο τη «σφαιρικότητα» «globalization» και παγκοσμιότητα, προσπάθεια εξαφάνισης των προοδευτικών ιδεών που διέπουν τις μικρές επιχειρήσεις μέσω της συγχώνευσης ή εξαγοράς.

Επομένως οι εξαγορές είναι ένα από τα κύρια μέσα για τον περιορισμό του κόστους, ενώ αντίθετα διευρύνει το κεφάλαιο και την παραγωγή και επίσης μπορεί να καταστήσει σχέδια επενδύσεων για τις επόμενες δεκαετίες.

Είναι φανερό ότι οι διαδικασίες αυξανόμενων συγχωνεύσεων είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα του σημερινού βιομηχανικού κύκλου, από τις αρχές της δεκαετίας, έστω και αν παίρνει ιδιαίτερους δρόμους στις σημερινές συνθήκες, όπου ο παγκόσμιος κύκλος ακολουθεί καθοδική πορεία. Αυτό επιβεβαιώνεται από την έκθεση της UNCTAD για τις παγκόσμιες επενδύσεις. Σύμφωνα με την έκθεση οι συγχωνεύσεις και εξαγορές αποτελούν τον κύριο και αυξανόμενο μερίδιο των παγκόσμιων άμεσων ξένων επενδύσεων.

Η κίνηση αυτή των συγχωνεύσεων αφορά κυρίως μεγάλες εταιρίες και δεύτερον, ότι γίνεται σε κλάδους που είτε χειρίζονται τεχνολογίας αιχμής, είτε απαιτούν ιδιαίτερες αναδιαρθρώσεις. Οι κλάδοι με τη μεγαλύτερη τάση συγχωνεύσεων είναι ο τράπεζες, οι ασφάλειες, η χημική βιομηχανία, τα φαρμακευτικά προϊόντα, οι τηλεπικοινωνίες και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Στα χαρακτηριστικά αυτά θα μπορούσαμε να προσθέσουμε τις ειδικές επιπτώσεις της κρίσεως (ή της επιβράδυνσης) που εκτός από τους κλάδους επεξεργασίας πρώτων υλών (πετρέλαιο, και όχι μόνο) απαιτούν συρρίκνωση του κόστους, η οποία παίρνει μορφή απολύσεων. Αυτό είναι το αποτέλεσμα, άλλωστε των συγχωνεύσεων.

Αποτελεί πραγματικότητα το γεγονός ότι στις μεγάλες εξαγορές εταιριών η συρρίκνωση του προσωπικού των εταιριών που συγχωνεύονται. Γίνεται δηλαδή εξοικονόμηση προσωπικού.

Επιπλέον η συγχώνευση αυτή αναδεικνύει και ένα άλλο χαρακτηριστικό των συγχρόνων τάσεων που συμβαδίζουν με τις φαινομενικά αντίστροφες τάσεις συρρίκνωσης εταιριών (downsizing) ή και με την τελευταία τακτική εξαγοράς μετοχών από τις ίδιες τις εταιρίες τους. Είναι μια μεγαλύτερη συγκέντρωση σε ειδικούς τομείς, έναντι της διαφοροποίησης στον τομέα των φαρμάκων και των χημικών για την γεωργία, την τάση αυτή ειδίκευσης.

Η συγχώνευση όμως συνεπάγεται γραφειοκρατικούς, συγκυριακούς λόγους, κτρίως η συγχώνευση διαφορετικής φιλοσοφίας ομάδων στη διοίκηση και στην παραγωγή, καθώς και ο συγκερασμός διαφορετικών συμφερόντων (μετοχές) διαφορετικών εταιριών, εργαζόμενοι, διευθυντικά στελέχη, υπάρχει και το πιο

ουσιαστικό ζήτημα που οι φιλελεύθεροι χαιρέκακοι επισημαίνουν. Η συγχώνευση μπορεί να εκληφθεί και ως ομολογία αποτυχίας, στο μέτρο όπου καμιά από τις εταιρίες δεν θα οδηγούνται σε αυτή, αν μπορούσε να επιβληθεί και γι' αυτό οδηγείται σε αδιέξοδο αφού ως διαδικασία η συγχώνευση μπορεί περισσότερο να καλύψει παρά να λύσει προβλήματα υφιστάμενα. Όπως ανακαλύπτουν έρευνες σε 8.000 επιχειρήσεις οι οποίες συγχωνεύθηκαν απέδειξε ότι τη δεκαετία το '60, το 30% που ενσωματώθηκε πτώχευαν μετά 10 χρόνια. Την δεκαετία του '70 το ίδιο ποσοστό αυξήθηκε κατά 10% και σήμερα ανέρχεται σε 47%.

Το 80% από τις συγχωνεύσεις δεν αποφέρει αύξηση κέρδους ή διαφορετική πορεία επιχειρηματικής ανάπτυξης, τονίζεται εν ήδη σε έρευνα ότι οι επιχειρήσεις διευκολύνονται με το ευρώ στη συγχώνευση αλλά δεν αποφασίζουν για τη μέθοδο αυτής της επεκτάσεως λόγω του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος, σύμφωνα με άποψη του Κ «Vitermark» «Η ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά, υπάρχει», είπε, « αλλά δεν μπορώ να δεχτώ ότι οι επιχειρήσεις συγχωνεύονται μόνο για το ευρώ. Βέβαια δεν αλλάζει την πολιτική των συγχωνεύσεων, αντίθετα τις διευκολύνει.»

Παρ' όλα αυτά υπάρχουν τεράστιες δυσκολίες στον τομέα κυρίως της εσωτερικής οργάνωσης των συγχωνευμένων επιχειρήσεων. Επίσης ακαδημαϊκοί οικονομολόγοι δεν δίστασαν να ομολογήσουν ότι οι μισές από τις συγχωνεύσεις δεν είναι επιτυχής. Αν κάποιες επιχειρήσεις κερδίσουν από μια συγχώνευση αυτές είναι οι μικρές, επειδή δεν έχουν περιέλθει, ποτέ, στο χαμηλότερο σημείο κόστους των προϊόντων τους. Ενώ η αγορά μεγαλώνει, οι περισσότερες επιχειρήσεις έχουν αυξηθεί στο βαθμό που έχουν ορίσει στόχο. Το γεγονός αυτό δεν υποδηλώνει ότι το κέρδος αυξάνεται, επειδή έγινε μια συγχώνευση, ή εξαγορά, με δυναμική αγοράς.

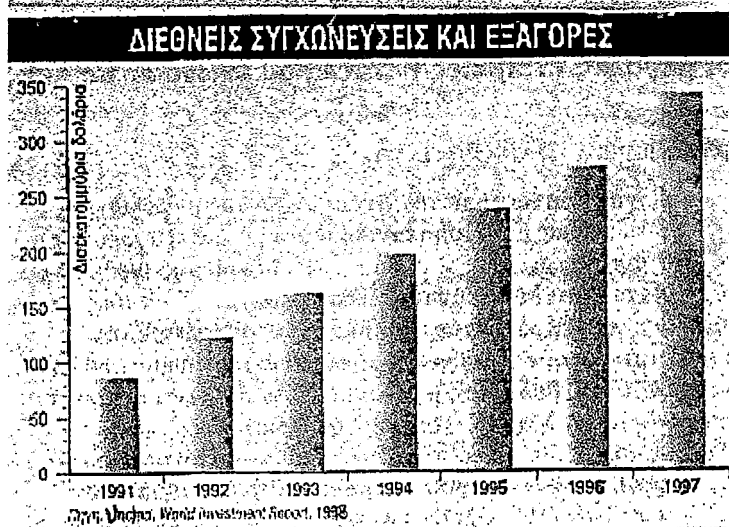
«Ακόμη και αν έχεις 10, και το θεωρείς καλό για τους στόχους σου, αν ο ανταγωνιστής έχει 100, είναι καλύτερος. Δηλαδή ακόμα και αν είσαι πρώτος σε μια αγορά, ενδέχεται σε λίγο καιρό να είσαι ανεπαρκής. Η ανάπτυξη δεν είναι πάντοτε σταθερή και συνεχής. Από την εξέλιξη της Τεχνολογίας μπορείς να κατανοήσεις περισσότερες δραστηριότητες απ' ότι στο παρελθόν χωρίς να χαθεί η σφαιρική θεώρηση της πραγματικότητας. Η κοινωνία έχει γίνει ανταγωνιστικότερη και ο ταχύς ρυθμός είναι το πιο σημαντικό. Η συγχώνευση, η εξαγορά είναι μίμηση. Μπορεί να είναι ορθολογική, αλλά από την άλλη σημαίνει ότι όλη η βιομηχανία μπορεί ν' ακολουθήσει εσφαλμένο δρόμο.»

Παρατηρείτε επίσης ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις εξαγοράζουν τις μικρές επειδή επιδιώκουν να «εξαφανίσουν» τις προοδευτικές ιδέες τους. Αλλά ενώ έγκειται το πρόβλημα η συγχώνευση είναι καλή ως ιδέα, αλλά όλοι πρέπει να έχουν τις ίδιες ιδέες για τη συγχώνευση. Συνήθως, οι επιχειρήσεις μετά την συγχώνευση συνεχίζουν τον «ρουτινιάρικο» ρυθμό τους, όπως είναι και πριν την εξαγορά, και περιμένουν τα έξτρα κέρδη να προκύψουν αυτομάτως επειδή πραγματοποιήθηκε η συγχώνευση. Αυτό πρέπει να προσεχθεί σήμερα όπου οι συγχώνευση. Αυτό πρέπει να προσεχθεί σήμερα όπου οι συγχωνεύσεις και οι εξαγωγές θ' αυξηθούν ακόμα περισσότερο.»

Τον 21^ο αιώνα η Ασία υποστηρίζεται ότι θα γνωρίσει την εντυπωσιακή ανάπτυξη. Οι Ασιάτες θα συνδυάσουν άψογα τον οικονομικό φιλελευθερισμό με τη δική τους εργασιακή ηθική και αυτός ο συνδυασμός θ' αποτελέσει ένα μοναδικής παραγωγικότητας φαινόμενο, καθώς και το επίκεντρο στην εποχή της οικονομικής παγκοσμιοποίησης.

Η τεράστια αγορά της Ασίας υποστηρίζεται ότι αποτελεί κίνδυνο για την Ευρωπαϊκή βιομηχανία, με τις χαμηλού κόστους εξαγωγές της. Αυτό βέβαια είναι υπερβολικό. Το 1996 οι Ασιατικές εξαγωγές υπέφεραν λόγω των νομισματικών

προβλημάτων που είχαν ν' αντιμετωπίσουν και κατά την γνώμη μου τα σχετικά προβλήματα δεν ξεπεράστηκαν ακόμα. Από την άλλη, οι Ευρωπαϊκές εισαγωγές από την Ασία αντιπροσωπεύουν το 11% του συνόλου των εισαγωγών και το 5% συγκεκριμένα από την Ιαπωνία. Αντίθετα οι Ευρωπαίοι δεν αξιοποιούν όσο θα έπρεπε τις δυνατότητες της Ασιατικής Αγοράς. Τόσο από εμπορικής όσο και από επενδυτικής πλευράς. Οι Ευρωπαϊκές επιχειρήσεις θα πρέπει να προσαρμοσθούν στις απαιτήσεις των καιρών και να είναι ανταγωνιστικές. Πρέπει να καταλάβουν ότι βρίσκονται σε κατάσταση ανταγωνισμού με τον υπόλοιπο κόσμο τόσο στις επενδύσεις, όσο και στη δημιουργία θέσεων εργασίας. Η παγκοσμιοποίηση δεν είναι εχθρός αλλά μια απίθανη πηγή παραγωγής πλούτου.

3.10 Στασιμότητα στην Ελληνική Βιομηχανία και αντάξια πλεονεκτήματα.

Στα τελευταία είκοσι χρόνια, οι διεθνείς οικονομικές εξελίξεις διαμόρφωσαν ένα νέο επιχειρηματικό περιβάλλον τόσο στις αναπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες. Το διεθνές σκηνικό αναμορφώθηκε και συνεχίζει ν' αναμορφώνεται όταν από την επίδραση γρήγορης διεθνοποίησης και αλληλεξαρτήσεως των οικονομικών, μιας αύξουσας πολυμερικής διαρθρώσεως των διεθνών οικονομικών σχέσεων και του σχηματισμού περιφερειακών αναπτυξιακών κέντρων. Το νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον δεν στηρίζεται στο στατικό μόρφωμα των σχέσεων των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και των παραδοσιακών δομών. Το παιχνίδι πλέον τροφοδοτείται από νέες μορφές βιομηχανικής οργάνωσης, νέα προϊόντα, νέες τεχνολογίες, που όλα αυτά τροποποιούν τους όρους του παιχνιδιού στην παγκόσμια οικονομική κονίστρα.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι επιδίωξη της επιχειρηματικής πολιτικής κάθε βιομηχανικής μονάδας είναι η αναζήτηση και ανάπτυξη του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος (competitive advantage).

Οι προσδιορίζουσες αυτής της διαστάσεως που λέγεται ανταγωνιστικό πλεονέκτημα είναι κυρίως οι καινοτομίες, η ευρηματικότητα στα νεά προϊόντα, νέες μεθόδους και νέα οργανωτικά σχήματα. Εδώ απαιτείται όπως απαντηθούν μια σειρά από ερωτήματα κρίσιμα για την ελληνική βιομηχανία όπως:

- Ποια είναι η επίδραση της καινοτομικής δραστηριότητας ορισμένων επιχειρήσεων, επί της αναπτύξεως και των κερδών.

- Αν η απάντηση είναι ενθαρρυντική τότε υποδεικνύεται ο δρόμος τον οποίο θα πρέπει να ακολουθήσουν χωρίς επιστροφή οι βιομηχανικές επιχειρήσεις για να σωθεί η ελληνική βιομηχανία και αυτός είναι ο δρόμος των καινοτομιών.

•Είναι οι έχουσες εξαγωγικό προσανατολισμό επιχειρήσεις περισσότερο καινοτόμες από τις λοιπές;

•Αν η απάντηση είναι θετική, τότε ο δρόμος που υποδεικνύεται είναι η εξωστρέφεια της ελληνικής παραγωγής.

•Έχει αποτελεσματικότητα διαχύσεως, η τεχνολογική πρόοδος ορισμένων επιχειρήσεων επάνω στις άλλες επιχειρήσεις και επιτεύγματα τους;

•Αν η απάντηση είναι αρνητική (σπάνια περίπτωση) τότε απαιτείται κρατική παρέμβαση και βοήθεια για να διαχυθεί η καινοτομική και τεχνολογική πρόοδος σε όλη τη βιομηχανία. Εδώ και καιρό έχει ανακοινωθεί το επιχειρησιακό πρόγραμμα για την ελληνική βιομηχανία που χρηματοδοτείται από το Β' ΚΠΣ, στο πλαίσιο του οποίου θα πρέπει να είχαμε ακούσει ότι θα διεξαχθούν τέτοιου είδους έρευνες δηλ. έρευνες ουσιαστικές για το μέλλον της ελληνικής βιομηχανίας.

Δυστυχώς, η ελληνική βιομηχανία στο σύνολό της δεν αύξησε τον όγκο της παραγωγής της πέραν του επιπέδου του 1980. Η μικρή ανάκαμψη που παρουσίασε ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής του 1994 (δες παράρτημα) έναντι του 1993 και του 1995, έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 1994, δεν είναι καθόλου ικανοποιητική, αν αναλογιστεί κανείς με μεγάλη του θλίψη ότι δεν έχουμε ξεφύγει από το επίπεδο του 1980, δεκαπέντε ολόκληρα χρόνια πριν!

Δεν έχουν άδικο όσοι μιλούν για τη χαμένη δεκαετία του 1980, ο μόνος κλάδος που εξήρθη πάνω από το επίπεδο του 1980, ήταν ο κλάδος των καταναλωτικών αγαθών, και τα είδη διατροφής και ποτών, καπνού και χάρτου. Επίσης αύξηση παραγωγής σημειώθηκε στις βιομηχανίες πλαστικών - ελαστικών, τις χημικές και τις βιομηχανίες πετρελαίου. Οι βιομηχανίες κεφαλαιουχικών και διάφορων καταναλωτικών αγαθών δεν σημείωσαν πρόοδο ως προς την παραγωγή τους. Παρά τα πενιχρά αποτελέσματα παραγωγής της ελληνικής βιομηχανίας στο σύνολό της υπήρξαν διακλαδικές και ενδοκλαδικές διαφοροποιήσεις.

Εκτός από την ανάπτυξη των επιχειρήσεων, ειδών διατροφής, ποτών και καπνού, επιχειρήσεων με δικτυακή υποδομή, υπήρξαν πρόοδοι και τους λοιπούς κλάδους, της ελληνικής βιομηχανίας από συγκεκριμένες επιχειρήσεις.

Άλλωστε η βιομηχανική πολιτική στρέφεται από το κλαδικό στο επιχειρηματικό επίπεδο. Αυτό σημαίνει ότι κάθε κλάδος έχει και καλές και κακές επιχειρήσεις. Αυτές θα πρέπει να βοηθηθούν είναι οι προοδευτικές επιχειρήσεις, και όχι οι προβληματικές αυτές που δείχνουν ροπή προς καινοτομίες και ανάπτυξη, ανεξαρτήτου κλάδου.

Έτσι παρά τη στασιμότητα της βιομηχανικής παραγωγής υπήρξαν στους κλάδους διαρθρωτικές αλλαγές. Οι διαρθρωτικές αλλαγές που επισημάναμε υπήρξαν προς δύο κατευθύνσεις: η μία κατεύθυνση για τις προβληματικές επιχειρήσεις ιδιωτικού και δημοσίου τομέα. Όσο αφορά πολλές επιχειρήσεις του δημοσίου τομέα συνεχίζουν να λειτουργούν αλλά πίσω από τη βιτρίνα συσσωρεύονται τεράστιες ζημιές μέρος των οποίων πληρώνει ο δημόσιος προϋπολογισμός, δηλ. οι φορολογούμενοι προς δόξα των συντεχνιακών και κομματικών συμφερόντων. Οι καθυστερούσες και αντιπροοδευτικές αυτές επιχειρήσεις κάνουν κακό σ' ολόκληρο τον κλάδο τους, διότι διαχέουν την αναποτελεσματικότητά τους σ' ολόκληρο το κλάδο.) Δημιουργούν εργασιακές σχέσεις αναχρονιστικής γ) θέτουν σε κίνδυνο υγιείς επιχειρήσεις, αφού προνομιακός μεταχειρίζονται από το κράτος, πράγμα που είναι συγχρόνως αθέμιτος ανταγωνισμός.

Η άλλη κατεύθυνση περιλαμβάνει επιχειρήσει όπου προοδεύουν καινοτομώντας, ανεξάρτητα από το μέγεθος και τον κλάδο που ανήκουν εντούτοις το μέρος αυτό της βιομηχανικής δραστηριότητας που τρέχει πάνω από

τη μέση ταχύτητα δεν είναι ικανό να παρασύρει ολόκληρο το σιδηροδρομικό συρμό σε υψηλότερη ταχύτητα, διότι το άλλο μέρος της βιομηχανικής δραστηριότητας που τρέχει με ταχύτητα κάτω της μέσης έχει προσκολληθεί σε αντιπαραγωγικές και αναποτελεσματικές διαρθρώσεις και συμπεριφορές εδώ και χρόνια. Έτσι η ελληνική βιομηχανία έχει καταντήσει τομέας δύο ταχυτήτων. Υπαίτιοι για τη χρόνια κατάσταση είναι οι κυβερνήσεις, οι συντεχνίες και οι ίδιοι οι επιχειρηματίες, καθόσον αφορά τους εσωτερικούς παράγοντες. Η διαπιστούμενη ανάκαμψη της βιομηχανίας δεν προδικάζει επερχόμενη ανάκαμψη, αφού όλο το οικονομικό περιβάλλον κυρίως το αναφερόμενο στην τεχνολογία και τις καινοτομίες, δεν μεταβάλλεται. Ούτε η χαρακτηριζόμενη Αποβιομηχάνιση μπορεί να τακτοποιηθεί σήμερα. Θα είμαστε σε θέση να μιλήσουμε για το φαινόμενο αυτό μετά την λήξη των αναδιαρθρώσεων και ανακατατάξεων που επισυμβαίνουν στον βαλκανικό ευρωπαϊκό χώρο και μετά την εξάντληση των κονδυλίων του ΚΠΣ (πακέτο Delors) για την βιομηχανία και μεγάλα έργα.

Δεν θα πρέπει, να μην λαμβάνουμε υπόψη και την άποψη κάποιων που υποστηρίζουν ότι δεν υπάρχει μέλλον για την ελληνική μεταποιητική βιομηχανία.

Ας ελπίσουμε ότι οι ελευθεροεμπορικές καταβολές των Ελλήνων δεν θα επαληθεύσουν την άκρως απογοητευτική αυτή πρόβλεψη. Δυστυχώς αυτή που δεν πρόκειται ν' ανασυρθεί από το τέλμα της είναι η δημόσια διοίκηση όπου χωρίς αυτή είναι αδύνατον να βοηθηθεί ο ιδιωτικός τομέας.

Η αδυναμία της ελληνικής βιομηχανίας να παρακολουθήσει τις ανακατατάξεις και προόδους της τελευταίας 20ετίας, οφείλεται σε πολλούς παράγοντες και οι υπαίτιοι είναι:

- Η επενδυτική υποτονικότητα: οι ιδιωτικές επενδύσεις στη μεταποίηση από το 1983 πλην 1987-88 και 1990, είχαν αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής. Επίσης από στοιχεία (βλέπε ΠΠΝΑΚΑ παράρτημα) οι επενδύσεις μειώθηκαν. Το ποσοστό συνολικής αποταμίευσης κυμαίνεται σε χαμηλότερα επίπεδα.

- Ο οξύς ανταγωνισμός. Με τη στασιμότητα της Ελληνικής βιομηχανίας κυρίως μετά το 1980, τα ελληνικά προϊόντα και οι εταιρίες δέχονται τον ανταγωνισμό της Αμερικής, τις Άπω Ανατολής και της Ν.Α.Ασίας. είναι ανησυχητικό το φαινόμενο της αύξησης των εισαγωγικών και την μείωση των εξαγωγικών μας επιδόσεων ως συνέπεια του ανταγωνισμού.

- Η συγκέντρωση βιομηχανικής δραστηριότητας σε κλάδους προϊόντων με χαμηλή εισοδηματική ελαστικότητα ζήτησης.

- Η κακοδιαχείριση επιχειρηματιών, υπερχρεώση επιχειρήσεων, η κομματική διείσδυση στις προβληματικές επιχειρήσεις, η αντίσταση στην εξυγίανση, η εμμονή του κράτους με τους λειτουργούς του (πολιτικούς και δημόσιους υπαλλήλους) και ορισμένες μερίδες του επιχειρηματικού κόσμου σε παλαιούς τρόπους σκέψης, δεν άφησαν την Ελληνική βιομηχανία ν' απογειωθεί.

- Η αδυναμία παροχής άμεσης αρωγής προς τη βιομηχανία εκ μέρους του κράτους (συμφωνίες, προμήθειες, επιδοτήσεις κ.α.) μετά την ένταξη στην Ευρωπαϊκή ένωση. Μια βιομηχανία εθισμένη σε προστατευτική αγωγή και διαφορετική επιχειρηματική συμπεριφορά., ήταν επόμενο να υποστεί κλονισμό μετά την κατάργηση δασμολογικών φορολογικών και τεχνικών εμποδίων μέσα στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά.

- Η κατά τη δεκαετία του '80, ολιγοπρία των Ελληνικών κυβερνήσεων, οι οποίες αντί να καταρτίσουν σχέδιο αναδιάρθρωσης της βιομηχανίας, ίδρυσαν κρατικές επιχειρήσεις εμπορίας (του καφέ κ.α.)

Ο IOBE και ΣΕΒ πιστεύουν ότι η ανακοπή των πτωτικών τάσεων στη βιομηχανική παραγωγή από το 1994 οφείλεται σε κάποια έκταση και στην

εξαγωγική επίδοση των εξωστρεφών εκσυγχρονιζομένων βιομηχανιών. Για μερικές επιχειρήσεις ο εξαγωγικός παράγων υπήρξε καθοριστικός την εξέλιξή του. Αλλά και στο εξαγωγικό τομέα η Ελληνική βιομηχανία πάσχει από δυαδικότητα, ή όπως την χαρακτηρίζουν δύο ταχυτήτων. Η εξωστρέφεια της βιομηχανίας είναι η μόνη ικανή να τη συντηρήσει και να την αναπτύξει. Άλλωστε ποιο είναι το νόημα της ενιαίας Ευρωπαϊκής αγοράς που περικλείει και τον Ελληνικό χώρο: είναι η διεύρυνση της αγοράς, πέραν της μικρής εθνικής αγοράς σε 380 εκατ. Πληθυσμό.

Η εξωστρέφεια με ανάπτυξη του βαθμού της εξαγωγιμότητας των επιμέρους βιομηχανικών επιχειρήσεων, η οποία αποτελεί το κλειδί της αναπτύξεως μας στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς την αναζήτηση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος κάθε επιχειρήσεως. Η εξωστρέφεια μπορεί να επιτευχθεί μόνο με αύξηση της ανταγωνιστικότητας και αυτή δεν εξασφαλίζεται εύκολα.

Για να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα πρέπει να βελτιωθεί η παραγωγικότητα η οποία παρά τη βελτίωση που παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια, ευρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα σε σχέση με την παραγωγικότητα της Ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Την εξαγωγιμότητα μπορούμε να μετρήσουμε με το ποσοστό συνολικής παραγωγής κάθε κλάδου το οποίο εξάγεται. Με βάση το ποσοστό συνολικής παραγωγής έχουμε παρακάτω διαβάθμιση εξαγωγιμότητας των κλάδων. Όπως :

- κατασκευή ειδών ένδυσης 28%
- κατασκευή εξοπλισμού μεταφορών 28%
- παραγωγή μη βασικών μετάλλων 22%
- παραγωγή προϊόντων καπνού 21%
- παραγωγή προϊόντων διύλισης πετρελαίου 19%
- παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών 18%
- παραγωγή προϊόντων μη μεταλλικών ορυκτών 13%
- παραγωγή ηλεκτρικών συσκευών 8%
- τροφίμων και ποτών 8%
- πλαστικών και ελαστικών προϊόντων 7,6%

Η αύξηση της εξωστρέφειας της Ελληνικής βιομηχανίας με βάση τον ανταγωνιστικό πλεονέκτημα κάθε βιομηχανικής μονάδας είναι το κλειδί της επιβιώσής της. Και το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα πρέπει να το δημιουργήσουν οι ίδιες οι επιχειρήσεις με τρόπους που ταιριάζουν στην κάθε μία.

ΡΥΘΜΟΣ (%) ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ (σε σταθερές τιμές)

1983	-6,2	1989	2,9
1984	-5,2	1990	17,8
1985	-12,1	1991	-13,2
1986	0,1	1992	-1,4
1987	19,1	1993	-1,2
1988	21,5	1994	8,99

3.11 Προσδιοριστικοί παράγοντες του Εθνικού ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος

Σε μια εποχή όπου οι συνθήκες μεταβάλλονται ραγδαία και η τεχνολογία αυξάνει τη συμμετοχή της στη δόμηση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος,

διαμορφώνεται το ερώτημα: «γιατί ορισμένες χώρες αποδεικνύονται σε κάποιους συγκεκριμένους κλάδους παραγωγής, πιο ανταγωνιστικές από άλλες». Άποψη η οποία έχει πρόσφατα και με επιτυχία προωθηθεί ως απάντηση στο παραπάνω ερώτημα υποστηρίζει ότι τα κρίσιμα στοιχεία που διαφοροποιούν την εθνική ανταγωνιστικότητα μεταξύ κρατών αναφέρονται:

α) στις συνθήκες οι οποίες σε κάθε χώρα επικρατούν στην αγορά συντελεστών παραγωγής όπως το εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό, η υποδομή κ.α.

β) στην κατάσταση της ζήτησης για τα προϊόντα της συγκεκριμένης χώρας, ιδίως στην κατάσταση της ζήτησης στην εσωτερική αγορά.

γ) στις δυνατότητες άντλησης υποστήριξης από άλλους συνδεδεμένους κλάδους, κλάδους παραγωγής εξαρτημάτων και μερών του τελικού προϊόντος, κλάδους σχεδιασμού ή και εμπορίας ή άλλων υπηρεσιών κ.λπ.

δ) στη στρατηγική των εθνικών επιχειρήσεων, στη διάρθρωση των αγορών και στην ένταση του ανταγωνισμού. Στις συνθήκες με άλλα λόγια με τις οποίες οι επιχειρήσεις δημιουργούνται, οργανώνονται και διοικούνται, καθώς και στην ένταση του ανταγωνισμού που αναπτύσσονται μεταξύ τους.

Η αλληλεπίδραση των παραπάνω παραγόντων επιτρέπει τη διαμόρφωση σειράς προβλέψεων όσον αφορά τις προϋποθέσεις ανάπτυξης ανώτερης ανταγωνιστικότητας.

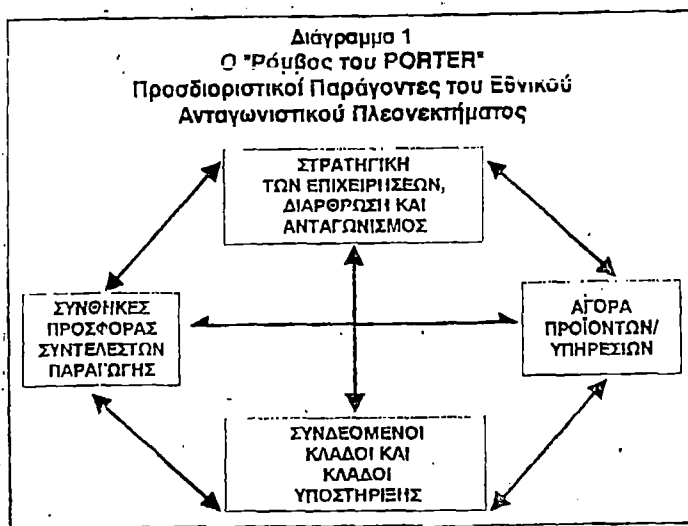
1ον : Οι επιχειρήσεις κάποιας χώρας εξασφαλίζουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα όταν το εθνικό περιβάλλον όπου λειτουργούν, τους επιτρέπει να συγκεντρώνουν και να αξιοποιούν εξειδικευμένους και ανώτερης παραγωγικότητας συντελεστές παραγωγής.

2ον : Οι επιχειρήσεις κάποιας χώρας εξασφαλίζουν επίσης ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα όταν, στο ίδιο αυτό περιβάλλον τους προσφέρονται καλύτερες δυνατότητες - είτε μέσω πληροφοριών ή με άλλους τρόπους- διάγνωσης και πρόβλεψης των αναγκών της ζήτησης.

3ον : Ανάλογα είναι τ' αποτελέσματα και από την ανάπτυξη ιδιαίτερων επιχειρηματικών «φιλοδοξιών» οι οποίες συνοδεύονται και στηρίζονται από συνεχείς προσαρμογές και επενδύσεις.

4ον : Η ανάπτυξη επίσης «κλίματος» δυναμισμού και παρότρυνσης των επιχειρηματικών και επιχειρήσεων για συνεχή αναβάθμιση των επιδόσεών τους αποτελεί και αυτή προϋπόθεση επιτυχίας.

Οι παράγοντες εθνικού ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος (που έχουν διαγραμματικά καθιερωθεί ως ρόμβος του Porter «- Porter's Diamond) χαρακτηρίζονται από έντονες αλληλεπιδράσεις και αλληλεξαρτήσεις (βλ. διάγραμμα 1).

Η ένταση της επίδρασης καθενός από αυτούς εξαρτάται από την κατάσταση η οποία διαμορφώνεται για τους υπόλοιπους π.χ. ευνοϊκές συνθήκες στην αγορά είναι αμφίβολο κατά πόσο θα οδηγήσουν σε διαμόρφωση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, αν οι συνθήκες ανταγωνισμού δεν ωθούν τις επιχειρήσεις να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες όπου η ζήτηση προσφέρει. Επιπλέον δύο παράγοντες που αξίζει να σημειωθούν είναι:

α) Οι «τυχαίοι παράγοντες» όπως η τεχνολογικές καινοτομίες, μη αναμενόμενα πολιτικά γεγονότα, απρόβλεπτης μεγάλης κλίμακας μεταβολής στη διεθνή ζήτηση για ορισμένα προϊόντα και λοιπά. Όλα αυτά προκαλούν διακοπή στη συνέχεια του σχεδιασμού δράσης των επιχειρήσεων και συχνά καταλήγουν σε δραστικές ανακατατάξεις από άποψη συγκριτικών πλεονεκτημάτων, επιχειρήσεων, κλάδων και εθνικών οικονομιών.

β) Η κρατική πολιτική με τη σειρά της μπορεί να επιδράσει στην διαμόρφωση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Οι συνθήκες που επικρατούν π.χ. στο μεταξύ των επιχειρήσεων ανταγωνισμό επηρεάζονται από την ύπαρξη ή μη ολοκληρωμένης πολιτικής προστασίας του ανταγωνισμού. Η εθνική πολιτική κρατικών προμηθειών είναι σε θέση να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα ορισμένων κλάδων όπως κεφαλαιουχικών προϊόντων και, έμμεσα να επιτρέψει την βελτίωση του κόστους επενδύσεων για όλους τους κλάδους. Οι συνθήκες στις αγορές συντελεστών παραγωγής και ιδίως του εργατικού δυναμικού επηρεάζονται από την κρατική πολιτική επενδύσεων σε ανθρωπιστικούς πόρους. Γενικά οι επιδράσεις της πολιτικής μπορεί να είναι θετικές για την δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος αλλά και αρνητικές ή ουδέτερες.

3.12 Διαθεσιμότητα και όροι προσφορά συντελεστών παραγωγής.

Για την διαμόρφωση εθνικού ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος καταλυτικό ρόλο παίζουν οι συντελεστές παραγωγής. Αυτοί περιλαμβάνονται σε πέντε ομάδες.

Πρώτη ομάδα: Ανθρώπινο δυναμικό, το οποίο χαρακτηρίζεται από τη διαθέσιμη ποσότητα, τις δεξιότητες του, το κόστος του και τις τυχόν ιδιαιτερότητές του, αναφορικά με την κινητικότητά του στον χώρο (γεωγραφική κινητικότητα) και μεταξύ επαγγελμάτων (διεπαγγελματική κινητικότητα.)

Δεύτερη ομάδα: Φυσικοί πόροι, όπως έδαφος, υδάτινοι πόροι, πρώτες ύλες, κ.λπ., πάντα με διαστάσεις αξιολόγησης, τη διαθεσιμότητα, τη ποιότητα, την ευκολία και το κόστος πρόσκτησης και μεταφοράς τους σε σημείο όπου να είναι εφικτή η αξιοποίησή τους.

Τρίτη ομάδα: Επιστημονικοί/Τεχνολογικοί πόροι, οι οποίοι προφανώς περιλαμβάνουν τις επιστημονικές γνώσεις, την τεχνογνωσία, και γενικότερα την τεχνολογική εμπειρία που περιέχεται σε διάφορες μορφές, στον εξοπλισμό και τα στελέχη των κέντρων έρευνας δημοσίων και ιδιωτικών Πανεπιστημίων κάθε χώρας κ.λπ. Οι γνώσεις αυτές δεν αφορούν μόνο σε Τεχνικά -Τεχνολογικά θέματα, αλλά και σε κάθε άλλο τομέα επιστήμης θετικής ή κοινωνικής που τελικά έχει ενδιαφέρον για την παραγωγή, την οργάνωση και την διακίνηση προϊόντων και υπηρεσιών.

Τέταρτη ομάδα: Χρηματοδοτικοί πόροι, σε οποιαδήποτε μορφή διατίθενται (δάνεια, εκδόσεις μετοχών - ομολόγων, διάφορες πιστώσεις κ.λπ.) Στις περιπτώσεις αυτές η ροπή για αποταμίευση η οποία χώρα, σε συνδυασμό με την οργάνωση κεφαλαίου αγορών, αποτελούν σημαντικούς προσδιοριστικούς παράγοντες. Η διεθνοποίηση των κεφαλαιαγορών και η απελευθέρωση, σε πολλές περιπτώσεις των κινήσεων κεφαλαίων από χώρα σε χώρα, έχουν αμβλύνει σε σημαντικό βαθμό τη σημασία των εθνικών περιορισμών - στενοτήτων στα

διαθέσιμα κεφάλαια. Είναι αναμφισβήτητο ότι διατηρούνται μεγάλες διαφορές στον βαθμό ελκυστικότητας των χωρών για τις διεθνείς αυτές κινήσεις κεφαλαίων.

Πέμπτη ομάδα: Υποδομή. Οι συγκοινωνίες, οι τηλεπικοινωνίες, το τραπεζικό σύστημα παροχής κοινωνικής μέριμνας αποτελούν όλα τύπους υποδομής που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας των επιχειρήσεων. Κατά συνέπεια αποτελούν και παράγοντες διαφοροποιήσεις της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων διαφόρων εθνικοτήτων. Το ίδιο ισχύει και για λιγότερο παραδοσιακούς τύπους υποδομής όπως ερευνητικά κέντρα υπηρεσίες στήριξης επιχειρήσεων κ.λπ. οι οποίοι επίσης επηρεάζουν τη λειτουργία των επιχειρήσεων.

Είναι φανερό ότι οι συνθήκες διαθεσιμότητας συντελεστών παραγωγής συναρτώνται μεν με τα εθνικά δεδομένα διαθέσιμων αποθεμάτων τους αλλά η εξάρτηση αυτή είναι μερική μόνο. Η δυναμική των «αγορών» των συντελεστών περιέχει επίσης το στοιχείο της αναβάθμισης (μέσω προσαρμογών που επιτυγχάνονται με κατάλληλες επενδύσεις) της τεχνικής υποκατάστασης (που επιτρέπει να εξοικονομούμε συντελεστές οι οποίοι βρίσκονται σε στενότητα) και της υποκατάστασης πηγών (όπου οι εθνικές αποταμιεύσεις αποκαθίστανται από εισροές κεφαλαίων από το εξωτερικό, το εγχώριο εργατικό δυναμικό από μετανάστες κ.α.)

3.13 Η Ελλάδα και τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της

Σε ότι αφορά τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των βιομηχανικών κλάδων της χώρας μας, κατατάσσονται ως εξής:

Κλάδοι που παρουσιάζουν συγκριτικά πλεονεκτήματα:

- Οι κλάδοι ενδύματος, προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά μη σιδηρούχων μετάλλων, βιομηχανίας τροφίμων και πρώτων υλών, παρουσιάζουν δείκτη συγκριτικών πλεονεκτημάτων ο οποίος διαχρονικά, διατηρείται υψηλός.
- Οι κλάδοι της σιδηρουργίας και της υφαντουργίας, παρουσιάζουν επίσης υψηλά συγκριτικά πλεονεκτήματα, αλλά λιγότερο σημαντικά από την παραπάνω κατηγορία. Επιπλέον τα συγκριτικά πλεονεκτήματα αυτών των δύο κλάδων, φθίνουν λόγω την αύξηση των εισαγωγών που συνδέονται με την ανάπτυξη του «φασόν» στην Ελλάδα. Ο κλάδος σιδηρουργίας παραμένει σε οριακή κατάσταση.
- Ο κλάδος αγροτικών προϊόντων παρουσιάζει φθίνουσα συγκριτικά πλεονεκτήματα, αλλά σημαντικά.

Κλάδοι που έχουν τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα μετά το 1980:

- Ο κλάδος της χημείας, στο τέλος της περιόδου (1986-92) χάνει συγκριτικά πλεονεκτήματα.
- Ο κλάδος υποδημάτων, επίπλων - ειδών υγιεινής κ.λπ., μεταλλικών προϊόντων, παρουσιάζουν αρνητικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, ενώ στην διάρκεια της δεκαετίας του '70 ελαφρώς θετικά.
- Ο κλάδος δέρματος -ξύλου- χαρτιού κ.λπ. παρουσιάζει συγκριτικά μειονεκτήματα από τις αρχές του '80. Ωστόσο από το 1986 και μετά η καθοδική του πορεία ανακόπτεται

Κλάδοι που παρουσιάζουν μόνιμα αρνητικά συγκριτικά πλεονεκτήματα.

- Οι κλάδοι μηχανολογικού εξοπλισμού και μεταφορικών μέσων, παρουσιάζουν έντονα αρνητικά δείκτη.

- Οι κλάδοι ηλεκτρονικής και ηλεκτρονικών μηχανών επίσης αρνητικά που φθίνουν ακόμα περισσότερο στα μέσα της δεκαετίας του '70.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Κάμψη της βιομηχανικής παραγωγής

4.1 ΑΠΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗ Η ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ:

Σε ορισμένες μεγάλες βιομηχανικές μονάδες (π.χ. ναυπηγικές, υφαντικές, πλαστικών κ.λπ.) εμφανίστηκαν προβλήματα, φέρνοντας στην επιφάνεια το θέμα της βιωσιμότητας της Ελληνικής Μεταποίησης, όπου αποτελεί σημαντικό τομέα, για την οικονομική δραστηριότητα.

Τα προβλήματα αυτού που αρχίζουν από απολύσεις προσωπικού και φθάνουν μέχρι τη διακοπή της παραγωγής, οφείλονται, στην αποβιομηχάνιση, την διαδικασία αυτή που οδηγεί σε οπισθοδρόμηση αλλά και μεγάλη απειλή για το μέλλον της οικονομίας.

Άλλοι όμως υποστηρίζουν ότι πρόκειται απλώς για συμπτώματα μίας διαδικασίας αναδιαρθρώσεως κατά την οποία, εγκαταλείπονται παραδοσιακές δραστηριότητες που μετατίθενται σε άλλους κλάδους πλέον σύγχρονους και δυναμικούς. Φυσικά μια τέτοια μεταβολή δεν χαρακτηρίζεται ως αδυναμία αλλά σαν θετική αντίδραση προς επιβίωση κάτω από συνθήκες οξύτατου ανταγωνισμού που επικρατούν στη διεθνή αγορά.

Για τις εξελίξεις στον μεταποιητικό τομέα έτσι ώστε να διαπιστωθεί ποια άποψη ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, ορίζουμε τα κριτήρια Αποβιομηχάνισης και κατά πόσο αυτά ικανοποιούνται στην χώρα μας. Επίσης αναλύεται η σύνθεση της παραγωγής και εξετάζεται η συμπεριφορά των άλλων τομέων και ιδίως εκείνου των υπηρεσιών.

Τέλος γίνονται συγκρίσεις της μεταποιητικής δραστηριότητας στην Ελλάδα προς την αντίστοιχη στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4.2 Μείωση του Μεταποιητικού τομέα.

Σύμφωνα με τον επικρατέστερο ορισμό: Αποβιομηχάνιση :είναι η χρόνια και σωρευτική μείωση της συμβολής της μεταποίησης στην Εθνική Οικονομία. Η εμπειρική διαπίστωση του αν η οικονομία βρίσκεται σε στάδιο αποβιομηχανίσεως ενδείκνυται να στηριχθεί στη χρήση όχι ενός μόνο συνολικού μεγέθους, αλλά μιας ομάδας δεικτών που έχουν επαρκή αναλυτική δικαιολόγηση και την απαιτούμενη στατιστική καταλληλότητα. Για το σκοπό αυτό επελέγησαν τρεις τέτοιοι δείκτες που αφορούν το παραγωγικό αποτέλεσμα (προϊόν) και τις εισροές των δύο παραγωγικών συντελεστών (κεφαλαίου και εργασίας).

Συγκεκριμένα ως απόλυτα μεγέθη χρησιμοποιήθηκαν : (Α) Το ακαθάριστο προϊόν της μεταποίησης (σε σταθερές τιμές 1970) (Β) Οι ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου στη μεταποίηση, δηλαδή μηχανήματα, μεταφορικά μέσα, εγκαταστάσεις κτιρίων και (Γ) Ο αριθμός των απασχολούμενων στην μεταποίηση. Ως αντίστοιχα σχετικά μεγέθη παίρνουμε: (Δ) Ποσοστιαία συμμετοχή του προϊόντος της μεταποίησης στο συνολικό ΑΕΠ (σε σταθερές τιμές 1970) (Ε) Ποσοστιαία συμμετοχή ακαθάριστων επενδύσεων στην μεταποίηση στις συνολικές επενδύσεις και (ΣΤ) Ποσοστιαία συμμετοχή της απασχολήσεως στη μεταποίηση στη συνολική απασχόληση. Οι έξι αυτές χρονολογικές σειρές για την περίοδο 1980-1994 απεικονίζονται στο διάγραμμα 1.

Από τα απόλυτα μεγέθη, η μεταποιητική παραγωγή σημείωσε στασιμότητα και σύμφωνα με το δείκτη βιομηχανικής παραγωγής (βλέπε παράρτημα) είναι χαρακτηριστικό ότι ο μέσος δείκτης παραγωγής ήταν κατά 1,3% χαμηλότερος της τιμής του κατά το έτος 1980 και η μέση απόκλιση των επιμέρους ετήσιων δεικτών

από το μέσο τους ήταν 2,1 ποσοστιαίες μονάδες επομένως το μέγεθος αυτό δείχνει έλλειψη δυναμισμού, η οποία δεν αφήνει περιθώρια για να εκδηλωθούν ούτε καν συγκυριακές διακυμάνσεις κάποιας διάρκειας. Στην ίδια όμως περίπτωση, το συνολικό ΑΕΠ είχε αυξητική τάση, που εκτιμάται κατά μέσο όρο σε 1,4% ετησίως. Συνέπεια αυτής της μεταβολής, η ποσοστιαία συμμετοχή του προϊόντος της μεταποίησης στο ΑΕΠ παρουσίασε σημαντική και συνεχή σχεδόν κάμψη, αφού από 21,3% που ήταν το 1980, περιορίστηκε σε μόλις 16,7% το 1994.

Από τα μεγέθη που αφορούν τους παραγωγικούς συντελεστές, οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου στη μεταποίηση είχαν πολύ διαφορετική συμπεριφορά, δεδομένου ότι μέσα στην περίοδο που εξετάζουμε διέγραψαν ένα ευδιάκριτο πλήρη κύκλο, ο οποίος αποτελείται από μια φάση καθόδου (1980-1985) μια φάση ανόδου (1985-1990) και μια φάση πάλι καθόδου (1990-1994). Βέβαια παρά την κύμανση αυτή, το επίπεδο των επενδύσεων κατά το έτος 1994 ήταν ανώτερο του έτους 1980 μόνο κατά 12,8% που σημαίνει ότι μακροχρόνιος και το μέγεθος των επενδύσεων χαρακτηρίζεται, όπως και το παραγωγικό αποτέλεσμα από στασιμότητα. Άλλωστε ο μέσος δείκτης των επενδύσεων στη μεταποίηση ήταν κατά 3,5% περίπου χαμηλότερος της τιμής του κατά το έτος 1980. Παρόμοια εξέλιξη παρουσιάζει και η ποσοστιαία σχέση των επενδύσεων στη μεταποίηση προς τις συνολικές επενδύσεις και εδώ από 16,1% που ήταν το 1980 διαμορφώθηκε σε 18,0% δηλαδή σ' ελάχιστο υψηλότερο επίπεδο το 1994.

Χωρίς αμφιβολία προκύπτει ότι μια κατάσταση γενικής συρρικνώσεως βρίσκεται σε εξέλιξη και μάλιστα με σωρευτικό τρόπο εκείνο που δεν είναι σαφές είναι αν ση συρρίκνωση έχει και χρόνιο χαρακτήρα. Πρέπει να αναφερθεί ότι οι ενδείξεις που υπάρχουν προειδοποιούν ότι στην ελληνική οικονομία έχουν διαμορφωθεί συνθήκες αποβιομηχανίσεως.

4.3 Σύνθεση της μεταποιητικής παραγωγής

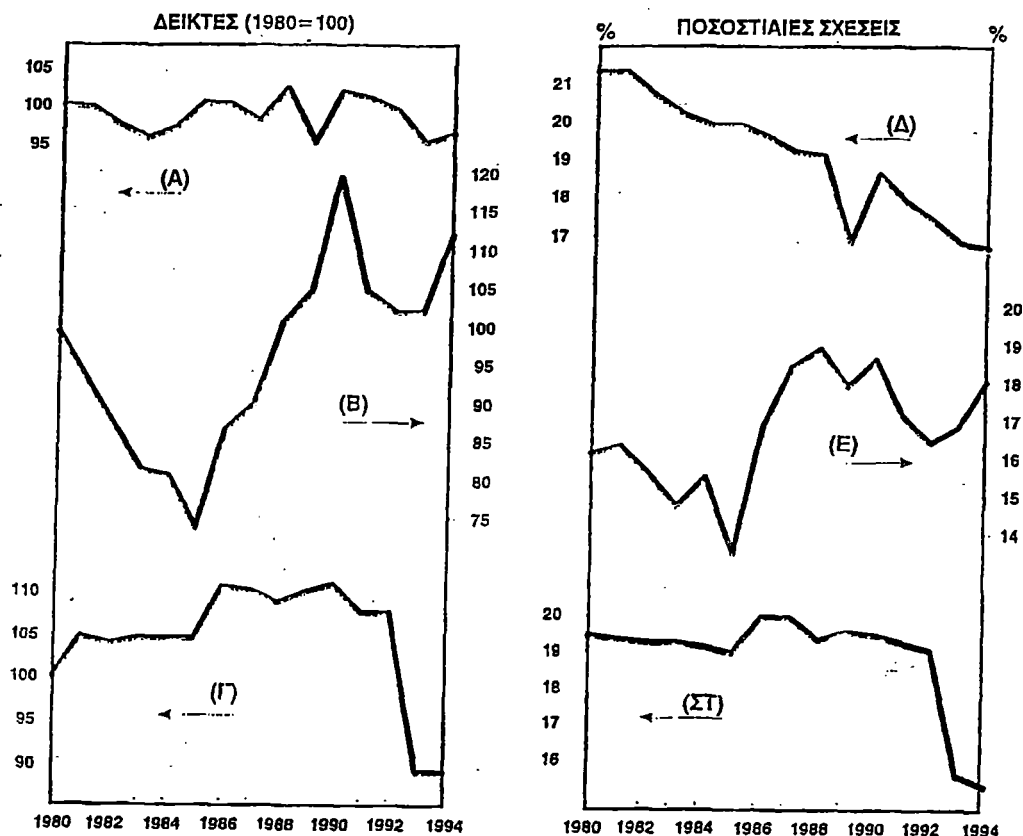
Ιδιαίτερα ενδιαφέρον παρουσιάζει η διαχρονική εξέταση της συνθέσεως του μεταποιητικού προϊόντος, όπου όπως είδαμε, το απόλυτο μέγεθος ήταν στάσιμο, ενώ η ποσοστιαία σχέση προς το συνολικό ΑΕΠ είχε καθοδική τάση. Για τον σκοπό αυτό χρησιμοποιούμε την κλαδική ταξινόμηση (πίνακας 1) και αναφέρεται στα έτη 1980, 1985, 1990, 1994.

Παρατηρούμε ότι οι κλάδοι των μη μεταλλικών ορυκτών, των βασικών μεταλλουργικών, των μεταφορικών μέσων και των λοιπών είχαν μικρής εκτάσεως μεταβολές που δεν στρέφονταν προς ορισμένη κατεύθυνση. Από τους λοιπούς κλάδους, οι κλάδοι ελαφράς βιομηχανίας και ιδίως παραγωγής καταναλωτικών προϊόντων υπέστησαν κάποια συρρίκνωση. Σε αυτούς περιλαμβάνονται οι κλάδοι των υφαντικών, ενδύσεων, και υποδήσεως, ξύλου και επίπλων. Εξαίρεση αποτελεί ο κλάδος τροφίμων, ποτών, καπνού που παρουσίασε αύξηση. Επίσης συρρίκνωση είχε και ο κλάδος των μηχανών, συσκευών. Αντίθετα κάποια διόγκωση της ποσοστιαίας συμμετοχής στο σύνολο είχαν οι κλάδοι χαρτιού, εκδόσεων και εκτυπώσεων και κυρίως χημικών.

Από την επισκόπηση αυτή συνεπάγεται ότι την περίοδο που εξετάζουμε δεν σημειώθηκαν σοβαρές διαρθρωτικές μεταβολές μεταξύ των μεταποιητικών κλάδων. Δεν παρατηρήθηκε δηλαδή σαφής ανάπτυξη ορισμένων κλάδων εις βάρος άλλων. Οι περιπτώσεις των κλάδων των χημικών και των τροφίμων, ποτών, καπνού ήταν μεμονωμένες και πάντως, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως πολύ σημαντικές. Οι ανακατατάξεις που έγιναν οφείλονται είτε σε ειδικούς λόγους, όπως είναι η κάμψη της οικοδομικής δραστηριότητας, που οπωσδήποτε επηρέασε

τους κλάδους μη μεταλλικών ορυκτών, ξύλου και επίπλων και άλλους, είτε σε διάφορους συγκυριακούς παράγοντες.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ι
ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΣ ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

1980 1982 1984 1986 1988 1990 1992 1994
 Πηγή: ΕΣΥΕ, "Εθνικοί Λογαριασμοί της Ελλάδος", ΕΣΥΕ: "Έρευνα Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού"

Πίνακας 1
ΠΡΟΣΕΤΙΜΑ ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΪΩΝΤΟΣ ΤΩΝ
ΕΠΙΜΕΡΩΣ ΚΛΑΔΩΝ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΕΩΣ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ
 (Σε σταθερές τιμές 1980)

Κλάδος	1980	1985	1990	1994
Τροφίμων, πατών, καπνού	19,0	22,4	22,1	26,7
Υφαντικές	17,6	16,6	16,5	14,0
Ενδύσεως, υποδήσεως	8,9	7,2	6,2	5,7
Ξύλου και επίπλων	4,0	2,8	2,9	2,4
Χαρτιού, εκδόσεων και εκτυπώσεων	4,0	5,0	4,9	5,2
Χημικές	12,8	14,8	16,9	17,1
Μη μεταλλικών ορυκτών	8,8	7,7	8,4	7,8
Βασικές μεταλλουργικές	6,1	5,7	5,7	6,5
Μηχανών, συσκευιών	11,8	11,1	9,3	10,1
Μεταφορικών μέσων	4,6	4,0	5,1	3,5
Λοιπές	2,4	2,7	2,0	1,0
Σύνολο:	100,0	100,0	100,0	100,0

Πηγή: ΕΣΥΕ, "Εθνικοί Λογαριασμοί της Ελλάδος"

Σύμφωνα με το παράρτημα πιο αναλυτικά στη βιομηχανική παραγωγή παρατηρούμε τα εξής: (Δες παράρτημα πίνακα για την βιομηχανική παραγωγή).

Το προηγούμενο χρόνο 1998 για το τετράμηνο Ιανουαρίου - Απριλίου ο μ.ο. του γενικού δείκτη ήταν 109,4 όπου στον τομέα της Βιομηχανίας το ποσοστό ήταν 98,8 ενώ μικρά ποσοστά παρατηρούνται στους κλάδους δέρματος (35,7%), ειδών υποδήσεως και ενδυμασίας (47,3) διαφόρων βιομηχανιών (56,5).

Για το 1997 ο δείκτης διαμορφώθηκε στο (110,5) και συγκεκριμένα της βιομηχανίας είναι (101,9) και γενικά τα είδη διατροφής (128,3) των ποτών (106,8) υφαντικών (67,6). Όσο για το 1996, ο γενικός δείκτης ήταν (109,3) και της βιομηχανίας (100,3). Το 1995 έχουμε (108) και ιδίως για την βιομηχανία (100,3).

Το 1994 (106,1) και (98,2) της βιομηχανίας αντίστοιχα το 1993 ο γενικός δείκτης ήταν (104,6).

Παρατηρούμε ότι την περίοδο 1993 με 1998, ο γενικός δείκτης της βιομηχανίας παρουσίασε σταδιακά άνοδο καθώς και για τον κλάδο βιομηχανίας. Συγκεκριμένα αύξηση παρουσίασε ο κλάδος χημικών προϊόντων καθώς και των παραγώγων πετρελαίου κ' άνθρακα, μη μεταλλικών ορυκτών - μηχανών και συσκευών - καταναλωτικών αγαθών.

Σταδιακή μείωση παρουσίασαν τα υφαντικά είδη, είδη υποδήσεως και ενδυμασίας - δέρματος. Στους υπόλοιπους κλάδους παρατηρείται για αυξομείωση μέσα στην περίοδο που αναφέραμε.

Οι βιομηχανίες κεφαλαιουχικών και διαρκών καταναλωτικών αγαθών δεν σημείωσαν πρόοδο, παρά πενιχρά αποτελέσματα παραγωγής της Ελληνικής βιομηχανίας.

Πρόοδοι υπήρξαν στους λοιπούς κλάδους αφού η Βιομηχανική πολιτική στρέφεται πλέον από το κλαδικό στο επιχειρηματικό επίπεδο. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν καλές και κακές επιχειρήσεις. Αυτές που πρέπει να βοηθούν είναι οι προοδευτικές και όχι προβληματικές όσο και επιχειρήσεις που καινοτομούν και προοδεύουν.

Η μικρή ανάκαμψη του 1996 δεν προδικάζει επερχόμενη ανάκαμψη, αφού όλο το οικονομικό περιβάλλον, το αναφερόμενο στην τεχνολογία, στις καινοτομίες, την δημόσια διοίκηση και τις υποδομές δεν φαίνεται να μεταβάλλεται. Ούτε και η Αποβιομηχανοποίηση μπορεί να τακτοποιηθεί σήμερα.

Θα είμαστε σε θέση να αναφερθούμε σ' αυτό μετά την λήξη των αναδιαρθρώσεων και ανακατατάξεων που επισυμβαίνουν στο Βαλκανικό και Ευρωπαϊκό χώρο. Και μετά την εξάντληση χρησιμοποίησεως των κονδυλίων για την βιομηχανία και τα μεγάλα έργα. Δεν θα πρέπει να μην λάβουμε σοβαρά και την άποψη κάποιων που υποστηρίζουν ότι δεν υπάρχει μέλλον για την ελληνική μεταποιητική βιομηχανία. Πάντως η παραγωγή το 1996 βρίσκεται 16 χρόνια μετά - ξανά στο επίπεδο του 1980. Το ζήτημα είναι επομένως αν η ελληνική βιομηχανία, έχει διανύσει την έρημο και βαδίζει τώρα πιο βατά εδάφη. Αυτό παραμένει ως ένα βαθμό, ασαφές ή αβέβαιο. Η αβεβαιότητα προκύπτει από την συζήτηση αν η άνοδος της οικοδομικής δραστηριότητας δεν τραβούσε προς τα πάνω ορισμένους κλάδους της μεταποίησης: 1ον) Ενώ πιστευόταν ότι κάπου αυτό το φαινόμενο έχει πάψει να είναι διάχυτο και απειλητικό, το 1996 επανεμφανίστηκε μια ομάδα επιχειρήσεων με προβλήματα. Μερικές έκλεισαν μάλιστα, ενώ δεν είχαν κλείσει ως πρόβλημα οι παλιές, ήρθαν οι «νέες» προβληματικές. 2ον) το άλλο όμως είναι ότι τα ελληνικά προϊόντα δυσκολεύθηκαν περαιτέρω τόσο στο διεθνή όσο και στην εσωτερική αγορά. Ο ρυθμός ανόδου των εξαγωγών επιβαρύνθηκε, η εισαγωγική διείσδυση, σύμφωνα με την Τράπεζα Ελλάδας αυξήθηκε εκτιμώντας αυτές τις εξελίξεις στη μεταποίηση, η έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδας και παρά την ένταση διεθνώς του ανταγωνισμού μετά την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου, συμπεραίνεται ότι «η ενίσχυση του εξαγωγικού προσανατολισμού της μεταποίησης» θα προσδιορίσει τον ρυθμό ανάπτυξης τα επόμενα έτη.

4.4 Διάρθρωση της Παραγωγής

Ουσιώδη σημασία για τη διαμόρφωση του επιπέδου της συνολικής παραγωγής έχει η σύνθεσή της από πλευράς οικονομικών δραστηριοτήτων. Τις δραστηριότητες αυτές τις διακρίνουμε καταρχήν, σ' εκείνες που αφορούν την παραγωγή αγαθών και την παραγωγή υπηρεσιών.

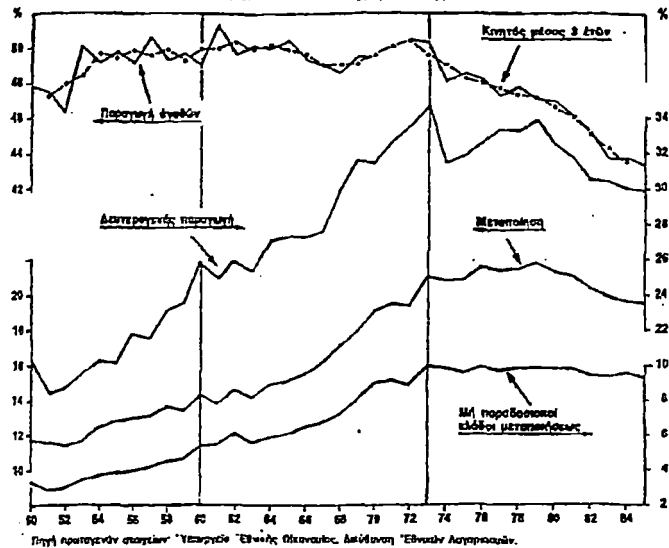
Όπως προκύπτει (ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1), η ποσοστιαία συμμετοχή της παραγωγής αγαθών στο ΑΕΠ κατά την περίοδο 1950-1960 σημείωσε άνοδο, την περίοδο 1961-1973 διατηρήθηκαν με ορισμένες διακυμάνσεις στα υψηλά επίπεδα και κατά την περίοδο 1974-1985 μειώθηκε απότομα.

Είναι χαρακτηριστικό ότι τις δύο πρώτες περιόδους η συμμετοχή της δευτερογενούς παραγωγής αυξήθηκε, ενώ το ίδιο συμβαίνει και για τη μεταποίηση όσο και την παραγωγή μη παραδοσιακών κλάδων. Στην τρίτη περίοδο, ιδίως μετά το 1979, η κάμψη της δευτερογενούς παραγωγής είχε την ίδια ένταση με την κάμψη της πρωτογενούς παραγωγής. Πιο συγκεκριμένα ήταν η κάθοδος της μεταποίησης, και οι μη παραδοσιακοί κλάδοι παρουσίασαν στασιμότητα. Βλέπουμε λοιπόν ότι οι μη παραδοσιακοί κλάδοι της μεταποίησης ήταν όχι μόνο οι πιο δυναμικοί αλλά και πιο ανθεκτικοί στην περίοδο της κρίσης. Αντίστροφη ήταν η πορεία της συμμετοχής των υπηρεσιών, δηλαδή μειωτική στην πρώτη περίοδο στάσιμη στη δεύτερη και ανοδική στην τρίτη. (ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2)

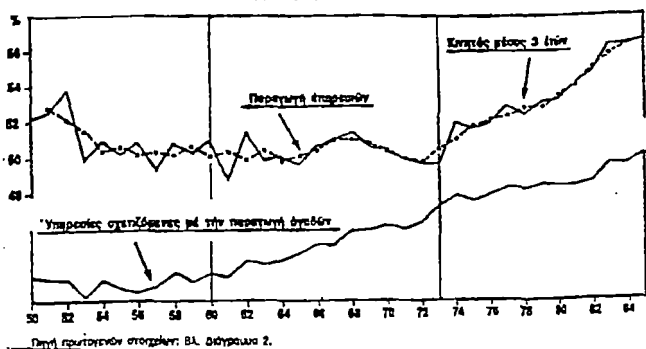
Η διαπίστωση αυτή φαίνεται να μη συμφωνεί με τη διεθνή εμπειρία, όπου η οικονομική ανάπτυξη συνοδεύεται από αύξηση των υπηρεσιών, είναι όμως πιθανό να μην είχαν δημιουργηθεί οι προϋποθέσεις, που θα επέτρεπαν τη στήριξη της ανάπτυξης της οικονομίας. Άλλωστε η άνοδος των υπηρεσιών την τρίτη περίοδο συνοδευτικών με μείωση της παραγωγής αγαθών.

Πάντως η ανοδική τάση των υπηρεσιών δεν μπορούσε να συντηρήσει στην τρίτη περίοδο, τον προηγούμενο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1
Ποσοστά συμμετοχή στο ΑΕΠ (σε τιμές 1970) της παραγωγής αγαθών
και βασικών κατηγοριών της

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2
Ποσοστά συμμετοχή στο ΑΕΠ (σε τιμές 1970)
της παραγωγής υπηρεσιών

Η βιομηχανική παραγωγή εκτιμάται ότι μπορεί να αναπτυχθεί και ο τομέας της μεταποίησης θα εξυγιανθεί. Κάτι τέτοιο μπορεί να επιτευχθεί φυσικά και στην περίπτωση της Ελλάδας μέσω της μείωσης της κρατικής παρέμβασης. Ο προστατευτισμός δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, πλέον. Λόγω παγκοσμιοποίησης, το κράτος δεν μπορεί να παρέμβει αποτελεσματικά, όπως συνέβαινε στην εσωτερική αγορά. Τα δεδομένα έχουν αλλάξει. Οι αγορές έχουν διευρυνθεί και το στοιχείο της παγκοσμιοποίησης δεν επιτρέπει ούτε τον κρατικό παρεμβατισμό, ούτε την επιχειρησιακή εσωστρέφεια. Λιγότερο κράτος, λοιπόν, οδηγεί σε απελευθέρωση του ανταγωνισμού και των αγορών και κατά συνέπεια σε εξωστρέφεια των Ελληνικών επιχειρήσεων.

Βέβαια σημαντικός είναι ο «δυναμισμός» όσο πιο ενημερωμένες είναι οι επιχειρήσεις για τις εξελίξεις και τις αλλαγές που πραγματοποιούνται όσο πιο πολύ προσπαθούν να αδράξουν ευκαιρίες και να προσαρμόσουν τις στρατηγικές τους στα νέα δεδομένα τόσο πιο πολύ θα βελτιώνουν τη θέση και το μερίδιο αγοράς τους, μέσω της βελτίωσης ή της δημιουργίας νέων προϊόντων ή μέσω της αναδιάρθρωσης των επιχειρηματικών τους σχεδίων.

Ωστόσο η εφαρμογή αυτών δεν αποτελεί πανάκεια. Απαιτείται η αποκρατικοποίηση των προβληματικών επιχειρήσεων (οικονομικά καρκινώματα) και παράλληλη κρατική στήριξη των υγιών επιχειρήσεων, μέσω κινήτρων αποδοτικών αναπτυξιακών νόμων. Επενδύσεις σε έρευνα και ανάπτυξη, συνεργασία ιδιωτικού τομέα και κράτους είναι λύσεις που συνδράμουν στην αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής.

Το επιτελείο της κυβέρνησης και όλοι οι φορείς γνωρίζουν ότι λύσεις υπάρχουν. Το πρόβλημα εντοπίζεται στις πολιτικές που θα επιλέγουν που συχνά δυσχεραίνουν ομάδες ενδιαφερομένων και έτσι αποτυγχάνουν. Γι' αυτό πρέπει να εξετάζονται όλες οι παράμετροι και να εφαρμόζονται οι κατάλληλες αποφάσεις.

Γενικά η πτώση της βιομηχανικής παραγωγής εστιάζεται στους κλάδους ελαστικών - πλαστικών - ενδυμάτων - υποδημάτων - δέρματος και υφαντικών ειδών. Κυρίως στον κλάδο ενδυμάτων παίρνει τον χαρακτήρα δραματικής συρρίκνωσης.

Πέραν τούτου ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής είναι ένας μέσος όρος, αφενός των κερδοφόρων και των ζημιογόνων επιχειρήσεων, αφετέρου των μικρών και μεγάλων επιχειρήσεων. Επομένως πίσω από την αύξηση του δείκτη βιομηχανικής παραγωγής αποκρύπτεται μια αύξηση του κερδοφόρου τμήματος της βιομηχανίας.

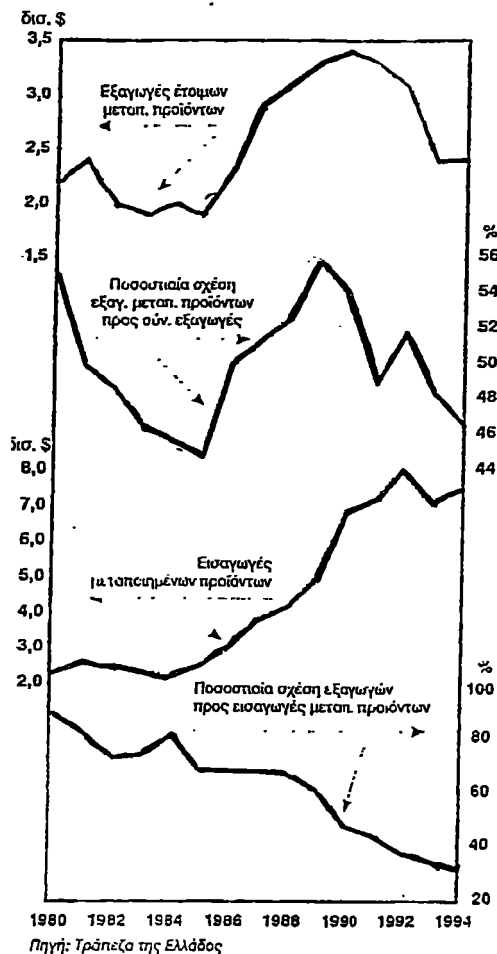
4.5 Δείκτες ανταγωνιστικότητας

Οι εξελίξεις της μεταποιητικής δραστηριότητας διαχρονικά συνδέονται, χωρίς αμφιβολία με την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων της τόσο στη διεθνή όσο και την εσωτερική αγορά. Όπως είναι γνωστό, η ανταγωνιστικότητα προσδιορίζεται καταρχήν από τις ειδικές συνθήκες που υπάρχουν στις επιμέρους παραγωγικές μονάδες από πλευράς οργανώσεων, τρόπου λειτουργίας, μεγέθους κ.λπ. Αποφασιστικό ρόλο, όμως, παίζουν στη διαμόρφωσή της και οι γενικότερες συνθήκες ισορροπίας που υπάρχουν στην οικονομία. Σε όλη την περίοδο που εξετάζουμε το γενικό επίπεδο των τιμών βρισκόταν υπό συνεχή πίεση, με αποτέλεσμα το δραχμικό κόστος παραγωγής ν' ανέρχεται, παρά τις προσπάθειες που κατεβλήθησαν κατά καιρούς προς συγκράτηση της ανόδου της αμοιβής εργασίας. Ταυτόχρονα ακριβώς για να περιορισθούν οι πληθωρικές πιέσεις, ακολουθήθηκε συναλλαγματική πολιτική «σκληρής δραχμής» η οποία, όπως ήταν φυσικό, δυσκόλεψε την διάθεση των ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό και διευκόλυνε τη διάθεση των ξένων προϊόντων στην εσωτερική αγορά.

Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 2, ως αποτέλεσμα των επιδράσεων αυτών, οι εξαγωγές έτοιμων μεταποιητικών προϊόντων παρέμειναν στην περίοδο που εξετάζουμε, περίπου στάσιμες, δεδομένου ότι, παρά τον κύκλο που διέγραψαν (ο οποίος δεν διαφέρει εκείνου των επενδύσεων) βρισκόταν το 1994 σε επίπεδο μόλις 9% υψηλότερο εκείνου του 1980. Σημειωτέον ότι παρόμοια εξέλιξη ακολούθησε και η ποσοστιαία σχέση των εξαγωγών της κατηγορίας αυτής προς τις συνολικές, με τη διαφορά ότι από 55% που ήταν η σχέση αυτή το 1980, μειώθηκε σε 46,5% το 1994. Αυτό ίσως να υποδηλώνει την μεγαλύτερη ευαισθησία των εξαγωγών των μεταποιητικών προϊόντων στις διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Αλλά και οι εισαγωγές μεταποιητικών προϊόντων επηρεάστηκαν σημαντικά από τη μείωση της ανταγωνιστικότητας των αντίστοιχων ελληνικών, αφού κατά την περίοδο 1980-1994 παρουσίασαν συνεχή σχεδόν άνοδο με μέσο ετήσιο ρυθμό 9,3% που δεν δικαιολογείται από τον εισοδηματικό παράγοντα. Τα πράγματα γίνονται ακόμη σαφέστερα αν χρησιμοποιηθεί η ποσοστιαία σχέση των εξαγωγών προς τις εισαγωγές μεταποιητικών προϊόντων, η οποία, από 100% περίπου που ήταν το 1980 μειώθηκε βαθμιαία σε 32,5% το 1994.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2
ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ
ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

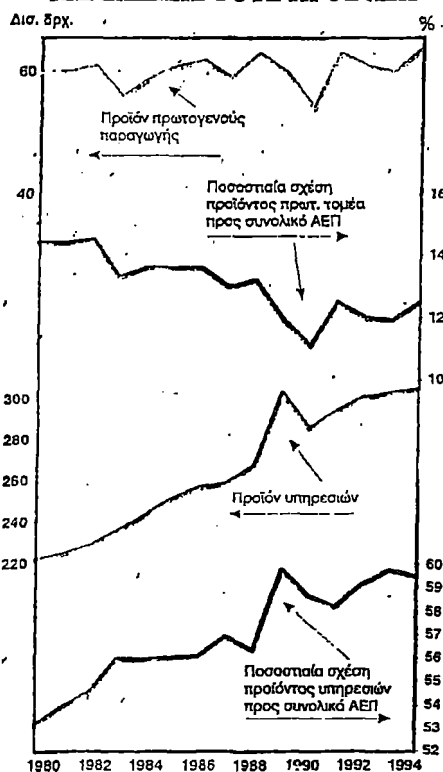
4.6 Η συμπεριφορά του τομέα των υπηρεσιών

Προκειμένου να ολοκληρωθεί η διερεύνηση των μεταβολών που σημειώθηκαν κατά την περίοδο 1980-1994 στη σύνθεση του ΑΕΠ, πρέπει στη συνέχεια να εξετασθούν οι δραστηριότητες όπου μετατοπίστηκε το κέντρο βάρους συνέπεια αυτής της εμφανίσεως του φαινομένου της αποβιομηχανίσεως. Όπως προκύπτει από το διάγραμμα 3 η ποσοστιαία συμμετοχή του προϊόντος του πρωτογενούς τομέα στο συνολικό ΑΕΠ χαρακτηρίζεται από τάση μακροχρόνιας συρρίκνωσης η οποία όμως, όπως έχει γίνει δεκτό διεθνώς από δεκαετίες, αποτελεί αναγκαία φάση στη διαδικασία της οικονομικής αναπτύξεως. Για αυτό τέτοιας φύσεως μεταβολές στη σύνθεση του ΑΕΠ που σημειώθηκαν μέχρι τώρα σε άλλες χώρες - και μάλιστα με ταχύτερους ρυθμούς - δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ιδιαίτερου προβληματισμού.

Επομένως ο μόνος τομέας που παρουσίασε διόγκωση και μάλιστα συνεχή, είναι εκείνος των υπηρεσιών, του οποίου ο μέσος ετήσιος ρυθμός στην περίοδο που εξετάζουμε ήταν 2,2% δηλαδή οπωσδήποτε μεγαλύτερος του αντιστοίχου του συνολικού ΑΕΠ (1,4%). Έτσι και η ποσοστιαία σχέση του προϊόντος των υπηρεσιών αυξήθηκε από 53,1% που ήταν το 1980 σε 59,5% το 1994. Η αύξηση αυτής της ποσοστιαίας σχέσεως δεν είναι βέβαια μεγάλης εκτάσεως. Ωστόσο, θα μπορούσε ίσως να θεωρηθεί ως σημαντική υπό την προϋπόθεση ότι θα προήρχετο από κατηγορίες υπηρεσιών που εκσυγχρονίζουν την οικονομία και έχουν αυξημένη εισοδηματική απόδοση. Η τελευταία αυτή δεν φαίνεται να πληρούται αν κρίνει κανείς από το χαμηλό ρυθμό αύξησεως του προϊόντος κατά

την περίοδο της διεύρυνσας του τομέα των υπηρεσιών. Άλλωστε όπως φαίνεται (πίνακας 2) η σύνθεση του προϊόντος τους κατά κατηγορίες δεν παρουσίασε ουσιώδεις μεταβολές προς τις παραπάνω κατευθύνσεις. Συγκεκριμένα η συρρίκνωση της δημόσιας διοικήσεως ασφάλειας και του εμπορίου ήταν πολύ περιορισμένης εκτάσεως όπως περιορισμένης εκτάσεως ήταν και η επέκταση των μεταφορών - επικοινωνιών και τραπεζών ασφαλείας. Επομένως η διεύρυνση της συμμετοχής των υπηρεσιών στο ΑΕΠ ενόσω η συμμετοχή της μεταποίησης υποχωρούσε δεν είχε τα χαρακτηριστικά μίας ουσιαστικής αναδιάρθρωσης με δυναμισμό και αναπτυξιακές συνέπειες.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3
ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ
ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣ ΑΕΠ

Πίνακας 2

ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ				
	<i>(Σε σταθμικές τιμές 1970)</i>			
Κατηγορίες υπηρεσιών	1980	1985	1990	1994
Μεταφορές, επικοινωνίες	18,0	19,4	19,6	21,0
Εμπόριο	22,9	22,1	21,9	20,2
Τράπεζες, ασφάλειες κ.λπ.	5,0	5,0	5,8	6,7
Κατοικίες	17,2	17,7	17,9	18,5
Δημόσια διοίκηση, ασφάλεια	16,6	17,0	15,4	13,6
Υγεία, εκπαίδευση	7,9	7,5	8,5	8,5
Διάφορες υπηρεσίες	12,4	11,3	10,9	11,5
Σύνολο:	100,0	100,0	100,0	100,0

Πηγή: ΕΙΥΕ, "Εθνικοί Λογαριασμοί της Ελλάδος"

4.7 Διεθνείς συγκρίσεις

Η αποβιομηχάνιση της ελληνικής οικονομίας κατά την περίοδο 1980-1994 πρέπει να εξετασθεί και σε σχέση με τις αντίστοιχες μεταβολές στις λοιπές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκαν συγκρίσιμα στοιχεία βιομηχανικής παραγωγής (χωρίς κατασκευές) των χωρών αυτών, από τα οποία υπολογίστηκαν οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής χωριστά για τις περιόδους 1980-1987 και 1987-1994 (βλ. πίνακα 3).

Πίνακας 3
Μέσοι ετήσιοι μεταβολές της βιομηχανικής παραγωγής
ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΕΠ (σε σταθμερές τιμές) ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1980-1994

Χώρα	Μέσοι ετήσιοι ρυθμοί % της βιομηχανικής παραγωγής			Μέσοι ετήσιοι ρυθμοί % του ΑΕΠ			Λόγος μέσου ετ. ρυθμού βιομ. παρα- γωγής προς μέσο ΑΕΠ
	1980-87	1987-94	1980-94	1980-87	1987-94	1980-94	
Βέλγιο	1,1	1,2	1,1	1,1	2,3	1,7	0,85
Γαλλία	0,1	1,2	0,7	1,8	2,1	1,9	0,37
Γερμανία	1,0	1,5	1,2	1,4	2,9	2,1	0,57
Δανία	2,3	1,0	2,1	2,5	1,7	2,1	1,00
Ελλάς	0,7	0,2	0,4	1,1	1,6	1,4	0,29
Ην. Βασίλειο	1,9	0,8	1,4	2,7	1,6	2,2	0,64
Ιρλανδία	5,3	5,5	5,4	2,6	5,5	4,0	1,25
Ισπανία	1,8	1,1	1,4	2,2	2,5	2,4	0,58
Ιταλία	0,5	1,0	0,8	1,9	1,8	1,8	0,44
Λουξεμβούργο	2,1	2,8	2,9	2,9	3,4	3,1	0,94
Ολλανδία	1,1	1,8	1,4	1,3	2,5	1,9	0,74
Πορτογαλία	4,2	2,2	3,2	2,0	2,4	2,2	1,45
Ευρωπαϊκή Ένωση	1,1	1,2	1,2	1,9	2,2	2,0	0,80

Πηγή: Ευρωπαϊκή Κοινωνία, "European Economic Annual/Economic Report for 1995", No 92, 1995.

Μια πρώτη διαπίστωση είναι ότι η ελληνική βιομηχανική παραγωγή είχε το μικρότερο μέσο ποσοστό αυξήσεως, που υποδηλώνει στασιμότητα. Σημειωτέον ότι η Ιρλανδία και η Πορτογαλία, που ανήκουν στην ομάδα των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών της Ευρώπης, είχαν τα μεγαλύτερα ποσοστά. Επίσης η Ισπανία είχε ποσοστό μεγαλύτερο εκείνο του συνόλου των χωρών της Ενώσεως. Αυτό σημαίνει ότι ως προς τη βιομηχανική παραγωγή, η Ελλάδα απέκλινε ενώ οι τρεις αυτές χώρες συνέκλιναν προς το μέσο επίπεδο. Αλλά και από πλευράς διαχρονικής τάσεως, στην περίπτωση της ελληνικής βιομηχανίας υπήρξε σημαντική χαλάρωση, ενώ στις άλλες χώρες δεν διαπιστώνεται κάποια συστηματική μείωση του μέσου αυξητικού ρυθμού.

Για να αντληθούν πληροφορίες αναφορικά με την εξέλιξη της θέσεως της βιομηχανικής δραστηριότητας στην οικονομία, χρησιμοποιήθηκε και ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του συνολικού ΑΕΠ (βλ. πίνακα 3)

Κατά την περίοδο 1980-1994 στην Ελλάδα ο ρυθμός αυτός ήταν μικρότερος από εκείνον του συνόλου των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης πλην όμως και μεγαλύτερος από τον ρυθμό της βιομηχανικής παραγωγής. Έτσι τελευταία δεν είχε μόνο χαλαρότερη εξέλιξη, σε σύγκριση με τις άλλες χώρες, αλλά υπέστη και την μεγαλύτερη σχετική συρρίκνωση. Προκειμένου σαφέστερες, ποσοτικής φύσεως ενδείξεις για τον βαθμό συρρικνώσεως της βιομηχανικής παραγωγής, χρησιμοποιήθηκε ο λόγος του μέσου ετήσιου ποσοστού αυξήσεως του ΑΕΠ για όλες τις επιμέρους χώρες. (βλ πίνακα 3) Διαπιστώνουμε ότι σε δύο χώρες δηλαδή στην Πορτογαλία και στην Ιρλανδία όχι μόνο δεν σημειώθηκε συρρίκνωση, αλλά αντίθετα υπήρξε σχετική διεύρυνση του βιομηχανικού τομέα;. Στη Δανία η κατάσταση φαίνεται ότι παρέμεινε αμετάβλητη. Είναι όμως χαρακτηριστικό το γεγονός ότι ο μικρότερος λόγος των δύο ποσοστών παρατηρείται στην Ελλάδα. Αυτό υποδηλώνει ότι, ακόμη και με ευρωπαϊκά μέτρα, οι διαστάσεις της αποβιομηχανίσεών της είναι αρκετά μεγάλες.

4.8 Γενικά Συμπεράσματα

Από την ανάλυση αυτή προκύπτει ότι κατά την περίοδο 1980-1994 υπάρχουν ενδείξεις ότι η ελληνική μεταποίηση πέρασε σε φάση αποβιομηχανίσεως. Το φαινόμενο είναι οπωσδήποτε παθολογικό, δεδομένου ότι δεν συνοδεύθηκε από υγιή αναδιάρθρωση των κλάδων της ίδιας της μεταποιήσεως, αλλά και δεν αντισταθμίσθηκε από δυναμική εξέλιξη άλλων τομέων και κυρίως εκείνου των υπηρεσιών. Αποτέλεσμα της μεταβολής αυτής ήταν ότι η οικονομία ακολούθησε μια πορεία που δεν απέχει από την στασιμότητα. Τα αίτια της αποβιομηχανίσεως πρέπει, φυσικά, να αναζητηθούν στους παράγοντες που συντέλεσαν στην αποδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων, μεταξύ των οποίων σημαντικό ρόλο έπαιξε και ο

πληθωρισμός που από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 ταλανίζει την ελληνική οικονομία.

Η αποδυνάμωση ενός βασικού αναπτυξιακού στηρίγματος, ήταν χωρίς αμφιβολία, μια πολύ δυσμενής εξέλιξη για τη χώρα μας. Είχε όμως ιδιαίτερη σημασία, διότι σημειώθηκε σε μια περίοδο, μετά την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, κατά την οποία τα πράγματα έπρεπε προκειμένου να επιτευχθεί σύγκλιση να εξελιχθούν προς εντελώς αντίθετη κατεύθυνση, όπως συνέβη στις λοιπές oligότερο ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης. Ωστόσο παρά τον πολύτιμο χρόνο που χάθηκε η κατάσταση φαίνεται ότι είναι ακόμη αναστρέψιμη, αρκεί χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση, να ληφθούν μέτρα που απαιτούνται - και κυρίως να δημιουργηθεί κλίμα εμπιστοσύνης - για την προσέκλυση του επενδυτικού ενδιαφέροντος στον μεταποιητικό τομέα.

4.9 Πενταετές πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης 1983-1987

Στην Ελλάδα το πρόβλημα της πρόσφατης Αποβιομηχανίσης έχει ελάχιστα διερευνηθεί. Έχει γίνει λόγος γι' αυτό, χωρίς περαιτέρω ανάλυση στο πενταετές πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης 1983-1987 χωρίς άλλη συνέχεια.

Την περίοδο αυτή το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε σταθερές τιμές δεν καλύπτει το στόχο του προγράμματος (1,6% ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης έναντι (3,0%-3,5%) που είχε προγραμματισθεί). Ο ανεπαρκής αυτός αυξητικός ρυθμός παρουσιάζει ποιοτικές αδυναμίες. Συγκεκριμένα η αύξηση του ΑΕΠ προήλθε κατά κύριο λόγο από τον αγροτικό τομέα, και τις υπηρεσίες καθώς και τις κατασκευές.

Η μικρή άνοδος το 1984 στην βιομηχανική παραγωγή ήταν πρόσκαιρη όπως και η διόγκωση των εξαγωγών. Η αύξηση της εσωτερικής ζήτησης που προήλθε από την αύξηση της ροπής για κατανάλωση στράφηκε κυρίως στα εισαγόμενα είδη και άσκησε επίδραση στην εγχώρια παραγωγή. Λόγω αυτών ο αριθμός των ανέργων αυξήθηκε ενώ σύμφωνα με το πρόγραμμα έπρεπε να καταπολεμηθεί η ανεργία.

Χαρακτηριστικό είναι και το πάγωμα των επενδύσεων (εκτός των δημοσίων) ενώ αναμενόταν αύξηση, και είχαν δοθεί κίνητρα για επενδύσεις.

Επίσης το πραγματικό κεφάλαιο υφίσταται μειώσεις από την παύση λειτουργίας επιχειρήσεων όπου λόγω χειροτέρευσης των όρων της ανταγωνιστικότητας περιέχονται στην κατάσταση των λεγόμενων «προβληματικών» (Δες παρακάτω).

Οι δημόσιες επενδύσεις στην μεταποίηση, είχαν μικρό ανοδικό ρυθμό. Όλα αυτά σημαίνουν ότι την περίοδο 1983 έως 1985 εντάθηκε ο καταναλωτικός χαρακτήρας της οικονομίας ενώ οι επενδύσεις είχαν μικρό ρυθμό αύξησης απ' ότι αναμενόταν. Η καταναλωτική δαπάνη ήταν πιο υψηλή σύμφωνα με την αναμενόμενη. Ταχύτερα κινήθηκε η δημόσια κατανάλωση όπου ο ρυθμός της αντιστοιχούσε με τον στόχο του προγράμματος. Όσο αφορά τις εξωτερικές μας σχέσεις, το έλλειμμα ισοζυγίου τρέχουσων συναλλαγών παρουσίαζε αυξομείωση. Στην δυσμενή διαμόρφωση των εξωτερικών μας συναλλαγών, συνετέλεσε η κάμψη των εξαγωγών, αγαθών και υπηρεσιών. Ως προς τα αγαθά η διόγκωση των εξαγωγών το 1982 οφείλεται στην συναλλαγματική πολιτική των συνεχών υποτιμήσεων της δραχμής η οποία δεν μπόρεσε να αντισταθμίσει τις δυσμενείς επιδράσεις που ασκήθηκαν στο μέγεθος αυτό από την ανεπάρκεια των επενδύσεων και την μείωση της παραγωγικότητας. Ως προς τις υπηρεσίες σημαντική ήταν η μείωση του ναυτιλιακού συναλλάγματος, ενώ η αύξηση του τουριστικού δεν ήταν ανάλογη με την αύξηση του αριθμού των τουριστών. Η

εισαγωγές αυξήθηκαν με αποτέλεσμα την αύξηση του εξωτερικού δανεισμού που δεν αναμενόταν. Παράλληλα με τις πληθωριστικές επιδράσεις στο ισοζύγιο πιέσεις ασκήθηκαν από το εσωτερικό επίπεδο των τιμών.

Το πενταετές πρόγραμμα παρόλο ότι τέθηκε σε εφαρμογή μετά την ένταξη της περιόδου στην οποία αναφέρεται, δεν ήταν όσο θα έπρεπε συνδεδεμένο με τις συνθήκες που υπήρχαν στην Ελληνική οικονομία. Οι αποκλίσεις αντί να περιοριστούν με την πάροδο του χρόνου αυξάνονται. Πράγμα που δεν συμβάδιζε με τους στόχους του προγράμματος.

Το επόμενο πρόγραμμα προσπάθησε να αναδιαρθρώσει και να αναπροσαρμόσει την οικονομία: βασικά χαρακτηριστικά της, ο έντονος πληθωρισμός και η στασιμότητα της παραγωγής με διαφαινόμενη τάση αποβιομηχανήσεως. Η κατάσταση αυτή αντικατοπτρίζεται στην διαρκώς εντεινόμενη ελλειμματικότητα του ισοζυγίου εξωτερικών πληρωμών της χώρας, που αποτελεί και το πιεστικότερο βραχυχρόνιο πρόβλημα.

Η κρατική πολιτική, επεδίωκε την αποδυνάμωση του δημόσιου τομέα, καθώς και την αύξηση εισοδημάτων αφού η προσπάθεια για αύξηση της παραγωγής δεν μπόρεσε να τελεσφορήσει τις ανισορροπίες της οικονομίας. Επομένως έπρεπε να ληφθούν μέτρα (πολιτική) για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης (σταθερό πρόγραμμα λιτότητας).

Με την υποτίμηση της δραχμής (1985) και την επιβολή προκαταβολών για την εισαγωγή πολλών αγαθών θα ανέμενε κανείς ότι η τρέχουσα ζήτηση θα καλύπτονταν από τα υπάρχοντα αποθέματα και μετά την εξάντληση τους θα είχαμε διόγκωση εισαγωγών. Όμως τα πράγματα ακολούθησαν διαφορετικό δρόμο, λόγω ψυχολογικούς παράγοντα που αύξησε την ζήτηση εισαγόμενων καταναλωτικών ειδών. Έτσι παρατηρείται άνοδος των τιμών και αύξηση στα εγχώρια παραγόμενα είδη.

Για το εύρος των εισαγωγών συνέβαλαν οι στενότητες και η μειωμένη ανταγωνιστικότητα της εγχώριας παραγωγής (αγροτική και μεταποιητική). Έτσι η εισοδηματική πολιτική που ασκήθηκε είχε ως σκοπό τον περιορισμό της ζήτησης, έτσι ώστε να μειωθούν οι εισαγωγές. Αλλά και οι εισαγωγές πρώτων υλών σημείωσαν αύξηση το 1987. Οι μεταβολές αυτές δικαιολογούνται από την πτώση της βιομηχανικής παραγωγής ή οποία εκφράζει την αδυναμία της εγχώριας προσφοράς να καλύψει την συρρικνούμενη ζήτηση.

Τόσο η υποτίμηση όσο και η ένταση του πληθωρισμού συνέβαλαν όχι μόνο σε επίσπευση των αγορών αλλά και την αύξηση ζήτησεως συναλλάγματος από τους ιδιώτες για αποταμιευτικούς σκοπούς πράγμα που δικαιολογεί την κατολίπηση άδηλων πόρων. Η ζήτηση συναλλάγματος αφορά κυρίως δολάρια. Η ανατίμηση της δραχμής έναντι δολαρίου ανέκοψε την διαρροή συναλλάγματος.

Όμως η συνέχιση της ανοδικής τάσης των τιμών στο εσωτερικό ενίσχυσε την ζήτηση συναλλάγματος (αποταμίευση). Είναι λοιπόν πιθανό το περίσσειμα του ισοζυγίου των άδηλων συναλλαγών να μειώνεται και το τελικό έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών να μην μειωθεί.

Το πενταετές πρόγραμμα της περιόδου 1983-1987, δεν είναι το μόνο που έχει εφαρμοστεί στη χώρα μας.

Προ αυτού οι εκάστοτε κυβερνήσεις προσπαθούσαν θέτοντας οικονομικά προγράμματα και πολιτικές να επιλύσουν αδυναμίες και προβλήματα οικονομίας της χώρας μας. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι έπαιρναν και παίρνουν πάντα τα σωστότερα μέτρα και υλοποιούν τους στόχους που θέτουν. Πάντοτε κάτι θα ξέφευγε από την πορεία που χάραζαν. Και αυτό γιατί οι εξελίξεις στην οικονομία, καθώς και σε όλα τα συστήματα οι αλλαγές και οι εξελίξεις είναι μεγάλες και δεν μπορούν να προνοηθούν.

Επόμενο ήταν και είναι τα διάφορα Οικονομικά προγράμματα να ξεφεύγουν από τους στόχους τους και να μην υλοποιούν ολοκληρωτικά την πορεία τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Το φαινόμενο της Αποβιομηχάνισης στην Ευρώπη

5.1 Η μελέτη (συνέντευξη) του κ. F. Blackaby για την Αποβιομηχάνιση.

Είναι αξιοσημείωτο ν' αναφερθούμε στην εξήγηση του φαινομένου αποβιομηχάνιση από μία μελέτη το 1981 σ' ένα συνέδριο στην Βρετανία ο κύριος Blackaby μίλησε για το φαινόμενο αυτό που ήταν τότε ιδιαίτερα έντονο στο χώρο της Βρετανίας.

Σύμφωνα με τα όσα είπε προκύπτουν τα εξής παρακάτω συμπεράσματα, που μας βοηθούν να κατανοήσουμε τον όρο αποβιομηχάνιση.

«Αποβιομηχάνιση»

Εισαγωγή

Σύμφωνα με τον Blackaby (1981 Manchester) η λέξη «αποβιομηχάνιση» έχει ξεπεράσει την λογοτεχνία.

Σύμφωνα με τον επικρατέστερο ορισμό ο Blackaby τονίζει ότι «αποβιομηχάνιση» είναι η γενική τάση μείωσης του μεταποιητικού τομέα στις ανεπτυγμένες βιομηχανικά χώρες, καθώς και μείωση απασχόλησης στον τομέα αυτό.

Οι λόγοι που οδηγούν σε αυτό είναι πολλοί. Από την στιγμή που μια χώρα γίνεται πλουσιότερη τείνει ν' αυξάνει την αναλογία του εθνικού προϊόντος, που είναι αφοσιωμένος στο να παράγει συλλογικές υπηρεσίες (υγεία, εκπαίδευση κ.λπ). Επίσης όταν τ' άτομα γίνονται πλουσιότερα, ύστερα από ένα συγκεκριμένο σημείο, τείνουν ν' αυξάνουν την αναλογία του εισοδήματός τους, ξοδεύοντας το σε ιδιωτικές υπηρεσίες. Τρίτον στο μεταποιητικό τομέα η παραγωγικότητα έχει γρήγορα αυξηθεί με αποτέλεσμα μια μικρή αναλογία εργατικού δυναμικού ν' απαιτείται και να είναι χρήσιμη για την παραγωγή και προμήθεια των βιομηχανικών αγαθών που ζητούν οι ανεπτυγμένες χώρες (μείωση έργων δυναμικού)

Η μείωση της εργασίας στις βιομηχανίες στο σύνολο της εργασίας στο Δυτικό βιομηχανικό κόσμο είναι μια ενδιαφέρον εξέλιξη.

Ο συγγραφέας όμως δεν αναλύει αυτό το θέμα συζήτησης και υποστηρίζει ότι θα πρέπει να εκτιμηθεί σαν μία ευκαιρία παρά σαν πρόβλημα. Εάν χρειαζόμαστε λιγότερα άτομα για την ζητούμενη παραγωγή βιομηχανικών αγαθών, αυτό πρέπει να εκτιμηθεί ως θετικό παρά αρνητικό. Γιατί αυτό θα επιτρέπει να περισσεύει δυναμικό, να υπάρχουν διαθέσιμα άτομα που θα προμηθεύουν άλλα αγαθά και υπηρεσίες που ζητούνται εκτός των βιομηχανικών. Για παράδειγμα καλύτερες δημόσιες υπηρεσίες.

Εκτός όμως από την γενική αυτή τάση μείωσης της απασχόλησης στη βιομηχανία, ο Blackaby αναφέρεται στην ειδική τάση που επικρατεί, όπου οι καθαρά βιομηχανικές χώρες χάνουν σε ανταγωνισμό από τρίτες χώρες, στην ζήτηση των βιομηχανικών αγαθών τους. Και αυτή η ειδική τάση είναι βέβαια ιδιαίτερα ενδιαφέρον. Διότι η Βρετανία είναι χώρα που χάνει με αυτόν τον τρόπο. Παρακάτω θα αναλύσουμε τέσσερις προτάσεις που δείχνουν την ζημιά αυτή.

Πρώτη πρόταση, η πιο απλή και η οποία δεν συναντάται συχνά. Το μερίδιο της Βρετανίας στο σύνολο του Δυτικού Βιομηχανικού κόσμου, στις βιομηχανικές εκροές. Όπως αναφέρει ο ομιλητής συγγραφέας η Βρετανία το 1960 ήταν υπεύθυνη για 9 ½ % των βιομηχανικών εκροών στην περιοχή του OOSA. Στα

μέσα της δεκαετίας του '80 το μερίδιο της διχοτομήθηκε μόνο σε 4,6%. Καμιά βιομηχανική χώρα δεν είχε δείξει δραματική πτώση. Η Βρετανία ήταν η μόνη χώρα όπου η βιομηχανική εκροή δεν ξεπέρασε την ακραία εικόνα του 1973. Στα μέσα της δεκαετίας του '80 η βιομηχανική εκροή της χώρας έπεσε στο 10% από το 1973 στο σύνολο του Δυτικοβιομηχανικού κόσμου.

Όταν μια παλιά βιομηχανία κλείσει σε ορισμένη περιοχή είναι φανερό ότι δεν υπάρχει μια αυτόματη μέθοδο αγοράς όπου αναγκαία θα οδηγήσει σε ίδρυση νέων βιομηχανιών. Αντίθετα το κλείσιμο των βιομηχανιών, η παρακμή τείνει να κάνει την περιοχή λιγότερο ελκυστική για νέες βιομηχανίες. Έτσι όλα κλείνουν (θέατρα- σινεμά), οι σταθμοί τρένων κλείνουν και γενικά οι συγκοινωνίες ελαττώνονται. Οι νέοι φεύγουν και περιουσίες εγκαταλείπονται, η περιοχή ερημώνει. Μπορούμε να καταλάβουμε ότι η πορεία της περιφερειακής παρακμής είναι δύσκολο να σταματήσει. Επομένως σε διάφορες χώρες, όπως και στην Αγγλία έχουν δοθεί διάφορα δυναμωτικά περιφερειακά κίνητρα για μεγάλο χρονικό διάστημα έτσι ώστε οι επιχειρήσεις να ελέγξουν την κατάσταση.

Επιπλέον η διάσταση ανάμεσα στα ποσοστά Ανεργίας ανάμεσα στη βόρεια και Νότια Βρετανία επιμένει. Δεν μας εκπλήσσει ν' ακούσουμε ότι η περιοχή (Bangow) δείχνει παρακμή.

Σ' έναν κόσμο όπου έχει ιδρυθεί ελεύθερα εμπόριο ανάμεσα σε χώρες για τα βιομηχανικά αγαθά. Και η πορεία επισωρευτικής πτώσης μπορεί να συμβεί σε περιοχές αυτού του κόσμου.

Η κοινότητα του Cambridge έχει επινοήσει μια ορολογία για να περιγράψει αυτήν την πορεία που ακόμα δεν έχει ξεπεραστεί. Επομένως χωρίζουν τον βιομηχανικό κόσμο σε χώρες σχετικά επιτυχής και χώρες σχετικά αποτυχημένες.

Στην βιομηχανική παραγωγή υπάρχει η τάση μετακίνησης της παραγωγής από τις Αποτυχημένες προς τις επιτυχημένες χώρες. Όσο τα προϊόντα αποκτούν «πείρα» και η προστιθέμενη αξία πέφτει, τότε είναι πολύ πιθανό η μεταποίηση συγκεκριμένων προϊόντων να μεταφερθεί σε συγκεκριμένο τόπο. Όσο αφορά την παραγωγή:

Τα πράγματα χειροτέρεψαν για το '80. Αυτό φαίνεται επίσης από το μέγεθος των συνολικών ποσοτήτων αγαθών που παράγονται (σε νούμερα ή τόννους). Την δεκαετία του '60 παρήγαγε η Βρετανία 7,5% των παγκόσμιων εκροών χάλυβα. Την δεκαετία του '80 έπεσαν σε 1,6%. Ενώ για τα επιβατικά αυτοκίνητα το μερίδιο στην παγκόσμια παραγωγή της Βρετανίας ήταν 10,7% το '60 και 3,2% το '80.

Τελικά παρατηρείται όχι απλά πτώση στην μετοχή αλλά εξαφάνιση της βιομηχανίας. Πάντως το καλύτερο παράδειγμα που παρουσιάζει έντονα την έκλειψη (εξαφάνιση) της βιομηχανίας είναι η εξαφάνιση της βιομηχανίας Μοτοσυκλετών.

Παρατηρούμε λοιπόν μια βιομηχανική χώρα να πέφτει από την τάξη της όσο αφορά την παραγωγή, με παραδειγματίστη ταχύτητα. Αυτό το φαινόμενο σημειώνει ο ομιλητής συγγραφέας ταιριάζει στον όρο Αποβιομηχάνιση.

Μερικές προκαταρκτικές παρατηρήσεις σ' αυτό μάλλον, επισημαίνουν πτώση στον Βρετανικό μεταποιητικό τομέα. Ίσως αυτό δεν θα έπρεπε να μας εκπλήσσει ότι δεν θα μπορούσε να συμβεί. Απ' ότι έχουμε παρατηρήσει εδώ και αρκετό καιρό να συμβαίνει σε διάφορες περιφέρειες χωρών. Μέσα σε βιομηχανικές χώρες παρατηρούμε ότι είναι εύκολο για μια συγκεκριμένη περιοχή να οδηγηθεί σε πορεία αποβιομηχάνισης. Είναι καθαρά μια επισωρευτική πορεία.

Χαρακτηρίζει συγκεκριμένες περιοχές. Παράδειγμα η Ιαπωνική κυριαρχία όπου τίποτα δεν την σταματά όσο αφορά την παραγωγή σε κάμερες, κασέτες, τηλεοράσεις, σωλήνων κ.λπ. Ακόμα και για ογκώδες αντικείμενα όπως επιβατικά

αυτοκίνητα. Τίποτα δεν μπορεί ν' αλλάξει το συγκριτικό πλεονέκτημα (πχ. κόστος μεταφοράς, εργασίας) όπου είχε ιδρύσει η Ιαπωνία στην βιομηχανία της.

Περαιτέρω αγοραστικές δυνάμεις θα τείνουν να μην οδηγούνται σε κενό κυρίως τεχνολογικό, ανάμεσα σε χώρες που έχουν αναπτυχθεί και παράγουν νέα προϊόντα και χώρες όπου έχουν μείνει πίσω.

Το κόστος εισόδου σε νέες αγορές γίνεται ολοένα δεινό και η τύχη για επιτυχία ενάντια σε ανταγωνιστικές χώρες είναι αβέβαιη. Ιδιωτικά κεφάλαια υψηλού κινδύνου είναι απίθανο να ρισκάρουν. Όταν μια βιομηχανία έχει εξαφανιστεί τότε πάλι η είσοδος της για επανεγκαθίδρυση δεν είναι ίδια με αυτή μιας εταιρίας ιδιωτικής.

Πόσο ενοχλητικό είναι αυτό το πρόβλημα

Πολλά ισχυρίζονται πως η ανακάλυψη και ανάπτυξη πετρελαίου στην Βόρεια Θάλασσα οδήγησαν σε απόλυτη πτώση της παραγωγής μεταποιητικών αγαθών στην Βρετανία. Βασίζοντας την επιχειρηματολογία τους στο ότι η παραγωγή μη πετρελαϊκών αγαθών και το ισοζύγιο πληρωμών, παραμένουν στάσιμα, ενώ η ανάπτυξη και παραγωγή πετρελαίου αυξάνει. Αυτό οδηγεί στον εκτοπισμό των εξαγωγών μεταποιητικών αγαθών το οποίο συνεπάγεται μια πτώση στην παραγωγή τέτοιων αγαθών.

Αν όμως υποθέσουμε πως η παραγωγή μεταποιητικών αγαθών και το ισοζύγιο πληρωμών δεν παραμένουν σταθερά τότε βλέπουμε μια διαφορετική εικόνα ανάπτυξης απ' την εκμετάλλευση του πετρελαίου στη Βόρεια Θάλασσα.

Κατά πρώτον είναι θεωρητικά και πρακτικά εφικτό το «γεννούμενο» κεφάλαιο απ' το πετρέλαιο της Βόρειας Θάλασσας, να επενδυθεί για αγορές στο εξωτερικό έτσι ώστε να υπάρξει εισροή εισοδήματος, όταν οι πόροι της θάλασσας εξαντληθούν. Πράγματι αν όλο το εισόδημα της Κυβέρνησης της βόρειας Θάλασσας επενδύονταν στο εξωτερικό τότε η μη πετρελαϊκή οικονομία δεν θα επηρεαζόταν. Κάλιστα θα μπορούσε η Βρετανία να ακολουθήσει το παράδειγμα της Σαουδικής Αραβίας και να επενδύσει στο εξωτερικό μεγάλο μέρος των εσόδων της από τις εξαγωγές πετρελαίου. Η εκροή κεφαλαίου θα οδηγούσε σε πτώση της αξίας συναλλάγματος και οι εξαγωγές μεταποιητικών αγαθών στην Βρετανία θα διατηρούνταν καλύτερα και δεν θα γνώριζε το τεράστιο πλήγμα που δέχτηκε την δεκαετία του '80. Ένα πράγμα που μπορούσε να γίνει με το πετρέλαιο της Βόρ. Θάλασσας, ήταν να χρησιμοποιηθεί σα μέσο για τη δημιουργία πραγματικού πλεονάσματος στο ισοζύγιο πληρωμών, αντισταθμιζόμενο από μια ουσιαστική εκροή κεφαλαίου. Τότε η παραγωγή πετρελαίου δεν θα εκτόπιζε την παραγωγή μεταποιητικών αγαθών.

Μια δεύτερη πιθανή διέξοδος είναι να αποδειχθούμε ως δυνατό, ότι η παραγωγή μη πετρελαϊκών αγαθών δεν θα παρέμενε σταθερή κατά τη διάρκεια της εκμετάλλευσης των πετρελαϊκών πόρων της Βόρειας Θάλασσας.

Αποδεχόμαστε το γεγονός ότι χώρες όπως το Μεξικό χρησιμοποιούν τα έσοδά τους από την πώληση πετρελαίου για την ανάπτυξη μιας πιο δυναμικής εγχώριας βιομηχανίας. Άνετα επιτρέπεται κάτι τέτοιο στο Μεξικό γιατί είναι μια χώρα υπ' ανάπτυξη. Το ίδιο δεν θα μπορούσαμε να πούμε και για τη Βρετανία, όσον αφορά καινούργιες τεχνολογίες, ότι είναι αναπτυσσόμενη χώρα. Ο στόχος ξεκάθαρος θα έπρεπε να βρούμε τρόπους εκμετάλλευσης των εσόδων απ' την πώληση πετρελαίου έτσι ώστε να έχουμε μια παραγωγικά ανταγωνιστική χώρα στο διεθνές εμπόριο, όταν οι πηγές πετρελαίου θ' άρχιζαν να φθίνουν. Εάν οι πόροι της Β. θάλασσας ήταν αιώνια ανανεώσιμοι τότε δεν θα υπήρχε λόγος ανησυχίας για την βιομηχανία της Βρετανίας. Εν αντιθέσει όμως το πετρέλαιο είναι ένας εξαντλητικός πόρος κεφαλαίου και κατά συνέπεια είναι καθήκον κάθε

συνεπής κυβέρνησης να μην ακολουθεί πολιτικές που θα ευνοούν την μια πηγή κεφαλαίου και θα εξαιρούν απ' την οικονομική εικόνα της χώρας της ενδυνάμωση και εδραίωση της βιομηχανικής παραγωγής.

Η παραγωγή πετρελαίου στη Β. Θάλασσα οδήγησε στην ύψωση της αξίας της λίρας στην αγορά συναλλάγματος ενώ παράλληλα η αξία του εργατικού δυναμικού αυξανόταν με ραγδαίους ρυθμούς. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η Βρετανία να μην είναι σε θέση ανταγωνιστική στο διεθνές εμπόριο. Και το πιο ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι αυτοί που εκτοπίστηκαν από τη βιομηχανική παραγωγή έμειναν άνεργοι. Αυτοί υποστηρίζουν πως τα έσοδα απ' την εκμετάλλευση πετρελαίου χρησιμοποιούνται για να καλύψουν τα διάφορα επιδόματα ανεργίας αυτών που εκτοπίστηκαν απ' την παραγωγή μεταποιητικών αγαθών, είναι αρκετά παράδοξο το γεγονός ότι καταφέραμε να μετατρέψουμε μια πηγή κεφαλαίου σε δαπάνες.

Τι μπορεί να γίνει

Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον όρο αποβιομηχάνιση στην περίπτωση που η παραγωγή μεταποιητικών αγαθών μιας βιομηχανικής χώρας παρουσιάζει σημαντική ύφεση μέσα σε μια διετία, και όταν το μερίδιο της στον διεθνή χώρο παραγωγής βιομηχανικών προϊόντων έχει μειωθεί κατά το ήμισυ την τελευταία 20ετία. Αυτό έχει συμβεί και στην Βρετανία.

Η ισχύουσα μακρο-οικονομική πολιτική -με υψηλά επιτόκια, υψηλή αξία συναλλάγματος και χαμηλή ενεργός ζήτηση - οδηγεί με γοργούς ρυθμούς στην παρακμή της Βρετανικής Βιομηχανίας, είναι στροφή προς την αντίθετη κατεύθυνση, δηλαδή μείωση επιτοκίων, αξία συναλλάγματος και μείωση φορολογίας. Προς το παρόν αυτό που η κυβέρνηση της Βρετανίας προβάλλει ως επιχείρημα κατά μιας τέτοιας πολιτικής είναι το ότι η αξία του συναλλάγματος διαμορφώνεται από διεθνείς πιέσεις στην αγορά και πως η κυβέρνηση δεν μπορεί να κάνει τίποτα.

Η παραπάνω δήλωση δεν είναι ακριβής γιατί αν η κυβέρνηση χαμήλωνε τα επιτόκια και προχωρούσε στο να κάνει κτήσεις στο εξωτερικό η αξία του συναλλάγματος θα παρουσίαζε κάμψη. Η δεύτερη θέση που παίρνει η αγγλική κυβέρνηση κατά της πτώσης της αξίας του συναλλάγματος είναι ότι υπήρχε μεγαλύτερη κίνηση χρήματος το οποίο θα οδηγήσει σε αύξηση της ανάγκης του δημοσίου τομέα για δανεισμό και η μάχη κατά του πληθωσμού θα χανόταν. Αυτή η θέση δεν ισχύει και πάνω απ' όλα δεν είναι η κίνηση ρευστού που οδηγεί στην πτώση ή μη του πληθωρισμού. Υπάρχει πτώση πληθωρισμού, όχι επειδή υπάρχει έλεγχος στο ρευστό που κυκλοφορεί στην αγορά. Είδαμε πως ο πληθωρισμός αυξήθηκε σημαντικά το 1980 σε αντίθεση με το 1979, εξαιτίας του υψηλού ποσοστού ανεργίας που έχει μεγάλη επίπτωση στην αγορά μισθοδοσίας. Εν πάση περιπτώσει είναι σίγουρα ξεκάθαρο πως αυτό που καθορίζει τον πληθωρισμό είναι το πως κυμαίνονται οι μισθοί στην αγορά και αργά ή γρήγορα η κυβέρνηση θα πρέπει να βρει τρόπους για να κρατήσει σταθερό τον πληθωρισμό άλλους απ' το να αυξομειώνει την ανεργία. Δεν μπορεί να συνεχίζει να υποστηρίζει μια πολιτική που θα οδηγήσει στην μόνιμη αύξηση της ανεργίας.

Επίσης πολλές φορές έχει υποστηριχθεί απ' τους της θέσης του να διατηρηθεί η αξία συναλλάγματος υψηλή, ότι αυτό θα οδηγήσει τις διάφορες εταιρείες να εκσυγχρονιστούν και να παράγουν προϊόντα μεγαλύτερης αξίας των οποίων οι τιμές δεν θα είναι τόσο ευαίσθητες στις διακυμάνσεις της αγοράς. Μπορούμε να πούμε πως κάτι τέτοιο θα ήταν ότι καλύτερο θα μπορούσε να συμβεί, μόνο που η πολιτική υψηλού συναλλάγματος δεν πρόκειται να οδηγήσει σε κάτι τέτοιο. Για να εκσυγχρονιστεί μια εταιρία και για να παράγει αγαθά

υψηλής αξίας θα πρέπει να υπάρχει μεγάλη διαθεσιμότητα ρευστού στην αγορά. Επίσης να υπάρχει δυνατότητα επενδύσεων και αυτό γίνεται μόνο όταν οι διάφορες επιχειρήσεις κάνουν καλά κέρδη. Η παρούσα οικονομική κατάσταση, μόνο σε αυτό δεν οδηγεί. Οι επενδύσεις επιχειρήσεων παραγωγής μεταποιητικών αγαθών ύστερα από μια πτώση της τάξεως το 5% το 1980, προβλέπεται να πέσουν 15% περισσότερο. Αυτό δεν οδηγεί σε βελτίωση των προϊόντων.

Η παρούσα κυβέρνηση υποστηρίζει ότι για να ανακάμψει ο ιδιωτικός τομέας πρέπει να σημειωθεί μείωση στο δημόσιο χρέος ή μείωση των δημόσιων δανείων. Κάτι τέτοιο μπορεί να γίνει μόνο όταν η οικονομία παρουσιάζει πλήρη απασχόληση της εργασιακής δύναμης και εφόσον η μείωση του δημοσιοοικονομικού χρέους συνοδεύεται από μια ισάξια μείωση των φόρων. Παρόλα αυτά η πολιτική που ασκεί η κυβέρνηση της Βρετανίας είναι προσπάθεια μείωσης του δημόσιου χρέους, χωρίς προσπάθεια μείωσης φόρων. Αυτό μειώνει τις πιθανότητες ανάπτυξης του ιδιωτικού τομέα. Παρότι ο επιχειρησιακός κύκλος είχε πεπειστεί πως πληγή όλων των κακών, ήταν το δημόσιο χρέος, αλλά σταδιακά έχουν αρχίσει ν' απορρίπτουν αυτή την ιδέα. Για παράδειγμα, ζητούν περικοπές των δημόσιων δαπανών και εκπλήσσονται όταν η βιομηχανία κατασκευών δεν έχει δουλειά (εξαιτίας της μείωσης των δημόσιων δαπανών).

Αυτό που είναι αναγκαίο για κάθε μάκρο - οικονομική πολιτική είναι να επιτρέψει στα όρια του λογικού, να υιοθετήσει πολιτικές που βοηθούν την βιομηχανική παραγωγή και όχι αυτές που την εξασθενούν.

Βιομηχανική πολιτική

Μια καλοήθης μακρο-οικονομική πολιτική δεν είναι μόνο αρκετή για να εμποδίσει τη συνεχείς πτώση του μεριδίου της Βρετανίας στην διεθνή παραγωγή μεταποιητικών αγαθών. Σε πολλούς τομείς της βιομηχανικής παραγωγής και ειδικότερα στη Μηχανολογική και ηλεκτρονική η Βρετανική βιομηχανία δεν βρίσκεται στην τεχνολογική κορυφή και μιας και δημιουργεί κάποιο τεχνολογικό κενό τότε η κάθε εταιρία-βιομηχανία βλέπει πως είναι πολύ ακριβή και ρισκοκίνδυνη η προσπάθεια κάλυψης αυτού του κενού. Και ο δρόμος της σύνεσης οδηγεί στο να συγκεντρώνονται τέτοιες εταιρίες στην παραγωγή των πιο φθηνών παλιομοδίτικων «πεζών» προϊόντων, με την ήδη ισχύουσα τεχνολογική υποστήριξη. Η αγορά συγκεντρώνεται στην προοπτική κερδών του επόμενου και μεθεπόμενου χρόνου και υπογραμμίζει πως ενώ είναι δυνατό να σημειωθεί αύξηση των κερδών στα επόμενα 5 χρόνια, υπάρχει και ο ανασταλτικός παράγοντας του να χρεοκοπήσει η εταιρία μέσα στον επόμενο χρόνο. Είναι εμφανές ότι ο παραπάνω ανασταλτικός παράγοντας θα πρέπει να παίζει σημαντικό ρόλο στις επιλογές κάθε εταιρίας.

Μπορεί η αγορά να προειδοποιεί προς αποφυγήν ρισκοκίνδυνων κινήσεων για το «κλείσιμο» του χάσματος στο διεθνή χώρο, αλλά κάτι τέτοιο χρειάζεται για να ανακάμψει η βιομηχανική παραγωγή. Ένα κλασικό παράδειγμα βιομηχανικής πολιτικής που λήγει εναντίον των προειδοποιήσεων της αγοράς, είναι αυτή που ακολούθησε η Ιαπωνία μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου πολέμου. Οι Ιαπωνικές εξαγωγές περιορίζονταν στην εποχή εκείνη σε κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και σε ελαφρά μεταποιητικά αγαθά, τα οποία απαιτούσαν παραγωγές με έντονη χρήση εργατικού δυναμικού. Μια τέτοια πολιτική ευνοούσε τους Ιάπωνες οι οποίοι είχαν πλεόνασμα εργατικού δυναμικού και η παραγωγή γινόταν σε χαμηλό κόστος. Το υπουργείο διεθνούς εμπορίου και βιομηχανίας αποφάσισε όμως μια τελείως διαφορετική πολιτική. Αποφάσισε να εγκαταστήσουν στην Ιαπωνία βαριά βιομηχανία που θα απαιτούσε μεγαλύτερες επενδύσεις σε μηχανήματα και

τεχνολογία, μια πολιτική που συγκριτικά ανέβαζε το κόστος παραγωγής και ήταν ακατάλληλη για την Ιαπωνία. Τέτοιες βιομηχανίες συμπεριλάμβαναν ασφάλι, πετρο-χημικών, ηλεκτρονικών και βιομηχανικών μηχανημάτων.

Βραχυπρόθεσμα η παραπάνω πολιτική ερχόταν σε σύγκρουση με τον οικονομικό ορθολογισμό που επικρατούσε εκείνη την εποχή. Αλλά μακροπρόθεσμα αυτές είναι οι βιομηχανίες των οποίων η ελαστικότητα εισοδήματος είναι αρκετά υψηλή και η τεχνολογική πρόοδος είναι γρήγορη και η παραγωγικότητα αυξάνεται σε γοργούς ρυθμούς.

Αυτή ήταν η πολιτική που ακολουθήθηκε τις δεκαετίες του 1950-1960, τώρα στην Ιαπωνία η πολιτική που ακολουθείται είναι αυτή της προώθησης εξειδικευμένων γνώσεων και ικανοτήτων, βιομηχανίες έντονης εξειδίκευσης. Γι' αυτό η Ιαπωνία θεωρείται η μόνη χώρα που μπορεί να συναγωνιστεί την Αμερική σε προϊόντα υψηλής τεχνολογίας.

Στην Ιαπωνία η παραπάνω πολιτική στηρίχτηκε με ανάλογα μέτρα όπως χαμηλότερο δάνειο, κρατικές επιδοτήσεις και αν θεωρείται αναγκαίο «προστασία» μα πάνω από όλα μια συνειδητή απόφαση για ανάπτυξη βιομηχανιών που θα είναι επιθυμητές την επόμενη δεκαετία.; και τα Ιαπωνικά ιδρύματα προσπαθούν να φέρουν κυβέρνηση και επιχειρήσεις σε συμφωνία για το ποιος δρόμος θα ακολουθηθεί.

Το 1980 στην Μεγάλη Βρετανία παρατηρείται μια αδράνεια και απάθεια ως προς τον ορισμό κάποιας πολιτικής που θα βοηθούσε τις ασθενείς βιομηχανίες. Φαίνεται πως κυβέρνηση και φορείς του δημοσίου μονίμως θα παίρνουν αποφάσεις σε βάρος των βιομηχανιών και θα υπάρχει πάντα «πόλεμος» μεταξύ του δημοσίου τομέα και των βιομηχανιών. Η παρούσα κυβέρνηση φαίνεται πως είναι προσηλωμένη σε θέματα οικονομικού μεγαλείου και όχι στα προβλήματα που αντιμετωπίζει η βιομηχανία. Η ιδέα του ότι θα έπρεπε να διαμορφωθεί κάποια πολιτική για το τι θα είναι θεμιτό στην δεκαετία του '90, είναι τελείως άγνωστη.

Οι υπέρμαχοι της ιδέας ότι η Βρετανία χρειάζεται αυτή τη στιγμή μια πιο επιθετική πολιτική για την ανάκαμψη της πάσχουσας βιομηχανίας της δεν μπορούν πλέον να περιμένουν την κυβέρνηση να το διαπιστώσει και πρέπει να παρηγορούν τους εαυτούς τους καθώς βρίσκουν «κλειστές» τις κυβερνητικές «πόρτες», ότι κάποια στιγμή η αλήθεια θα λάμψει.

Ισπανία - Πορτογαλία

Οι τρεις νοτιοευρωπαϊκές χώρες Ισπανία - Πορτογαλία - Ελλάδα αντιμετώπισαν τρεις μεζονες κρίσεις κατά τη διάρκεια των εικοσιπέντε τελευταίων χρόνων: α) την κρίση που προήλθε από το άνοιγμα των παραδοσιακών κλειστών εθνικών οικονομιών στις αρχές του '60.

β) την κρίση από την κατάρρευση των αυταρχικών καθεστώτων στα 1974-1975 και

γ) την κρίση που συνδέθηκε με την παρατεινόμενη ύφεση και στασιμότητα της οικονομικής δραστηριότητας και με τη διευρυνόμενη κοινωνική αποστράτευση από το 1975 μέχρι σήμερα.

Είναι αυτονόητο ότι από τις τρεις κρίσεις η σημαντικότερη και βαθύτερη είναι η τελευταία, η οποία αποκαλύπτει ένα θεμελιώδες πρόβλημα. Πρόκειται για την επείγουσα ανάγκη από βαθιές μεταρρυθμίσεις προς την κατεύθυνση του εκσυγχρονισμού και της πραγματικής εξομάλυνσης, στο επίπεδο τόσο των παραγωγικών όσο και των καταναλωτικών δομών. Επίσης σ' αυτήν τη περίοδο συνέπεσαν για μια περίοδο δέκα έως δεκαπέντε ετών τα υψηλότερα στον κόσμο

ποσοστά οικονομικής μεγέθυνσης με τη συντήρηση και την εμπέδωση των πλέον δυσκίνητων κοινωνικών πολιτικών και ιδεολογικών δομών.

Μέσα στην ευφορία της προγενέστερης οικονομικής μεγέθυνσης, την διεύρυνση της ζήτησης λησμονήθηκε ο πραγματικός στόχος. Δεν σημειώθηκε μεταβολή στην ποιότητα των επενδύσεων, ώστε να συγκροτηθούν οι απαραίτητες οριζόντιες και κάθετες διασυνδέσεις του παραγωγικού συστήματος. Οι έννοιες «επένδυση και επιχείρηση» εξακολουθούν να συγκαλύπτουν φαινόμενα ιδιαίτερος αδιαμόρφωτα, ασυνεχή και πρόσκαιρα, δραστηριότητες βαθιά εξαρτημένες από τη φευγαλέα συγκυρία που δεν επιτρέπουν να λειτουργήσει ούτε η αναφορά σε μια συγκεκριμένη κοινωνική δομή με διάρκεια, ούτε βέβαια να επιβεβαιωθεί η θεώρηση μιας ανερχόμενης κοινωνικής τάξης.

Πενταετές πρόγραμμα

Αυτό που πρέπει να υπενθυμίσουμε είναι ότι τα βιομηχανικά συστήματα στο νότο είναι τόσο αδύναμα και εξαρτημένα στο χρηματιστικό πεδίο από τα δανειακά κεφάλαια και ιδίως από τις κάθε είδους μεταβιβάσεις από το εξωτερικό ώστε οι επιπτώσεις πάνω στη διοργάνωση του παραγωγικού πλέγματος να παραμένουν αμελητέες. Πάντως ο βιομηχανικός τομέας όχι μόνο αποσπά σπουδαίο μέρος από τη συνολική εθνική χρηματοδότηση, αλλά προκαλεί αύξηση των εισαγωγών πράγμα βέβαια το οποίο καθιστά σε τελευταία ανάλυση προβληματική τη συνέχιση του τομέα αυτού λόγω των διογκωμένων υποχρεώσεων στο εξωτερικό χρηματιστικό ισοζύγιο των νοτιοευρωπαϊκών χωρών. Πάντως παρά τις οργανικές ανεπάρκειες του παραγωγικού συστήματος το μερίδιο των επιχειρηματικών κερδών παραμένει σε υψηλά επίπεδα, ενώ τα κέρδη είναι ασυνήθιστα υψηλά, αντίστροφα οι μισθοί παραμένουν ασυνήθιστα χαμηλοί όχι μόνο ανάλογα με τις πραγματικές ανάγκες των εργαζομένων αλλά επίσης ως μερίδιο από την προστιθέμενη αξία.

Συνοπτικά το βιομηχανικό υπόδειγμα που λειτουργεί εδώ και χρόνια στις μεσογειακές όχθες θέτει πολλά προβλήματα απ'όσα επιτρέπει να λυθούν, δεν λύνει το πρόβλημα της απασχόλησης, αλλά η ανεργία επιδεινώνεται. Η βιομηχανική εξωστρέφεια αποφέρει συνάλλαγμα, όμως αυξάνει τις συναλλαγματικές υποχρεώσεις που είναι απαραίτητες για να συντηρούν τα βιομηχανικά συστήματα. Ένα μέρος των στοιχείων της παραγωγής είναι ανάγκη να εισαχθούν π.χ. (πρώτες ύλες) ζήτηση και ειδικευμένη εργασία με τη μορφή μεταβίβασης εισοδήματος από το εξωτερικό. Σχεδόν τα πάντα εισάγονται. Η υψηλή τεχνολογική και χρηματιστική εξάρτηση από το εξωτερικό είναι αιτία για το χαμηλό ύψος της εθνικής προστιθέμενης αξίας στις χώρες αυτές.

Θα ήταν παράληψη να μην αναλύσουμε το πρόβλημα στην Ισπανία, μια χώρα που αντιμετωπίζει και αντιμετώπιζε τεράστια προβλήματα στην βιομηχανία της καθώς και μεγάλο κύμα ανεργίας.

«Αποβιομηχάνιση στην Ισπανία»

Στα τέλη της δεκαετίας του '80 και η ισπανική οικονομία, αντιμετωπίζει πρόβλημα απασχόλησης. Η προσαρμογή στις οικονομικές συνθήκες στην δεκαετία του 1970 (αύξηση των τιμών των πρώτων υλών και των μισθών, μεταβολές στην ζήτηση, μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα, στις εθνικές και διεθνείς αγορές) μεταφράστηκε σε μια δυναμική διαδικασία αποβιομηχάνισης. Έτσι η μείωση της απασχόλησης ή αύξηση της ανεργίας και η περιθωριοποίηση των νέων, των γυναικών και των ηλικιωμένων ατόμων από την αγορά εργασίας, αποτέλεσαν το επίκεντρο της πολιτικής και κοινωνικής μέριμνας.

Μια από τις στρατηγικές για την ανάπτυξη της παραγωγής και της αύξησης της απασχόλησης, η τοπική - περιφερειακή ανάπτυξη.

Η βιομηχανική κρίση της τελευταίας δεκαετίας επιτάχυνε την τάση βιομηχανικής διάχυσης που είχε αρχίσει στα μέσα της δεκαετίας του 1970. Στην περίοδο 1973 -1983 επιταχύνθηκε η διαδικασία διάχυσης σε ισπανικές επαρχίες. Από την περίοδο 1973-1983 αρχίζει μια διαδικασία διαρθρωτικής αλλαγής του παραγωγικού συστήματος. Αποτέλεσμα η μείωση της βιομηχανικής δραστηριότητας. Είναι φανερή η απώλεια της βιομηχανικής σημασίας της Βαρκελώνης (κύρια στην Κλωστούφαντουργία, στο δέρμα και στα υποδήματα, στο χαρτί). Το ίδιο συμβαίνει και σε άλλες πόλεις. Βέβαια υπάρχουν και κάποιες περιοχές που ωθούν την βιομηχανία προς τα πάνω στην διάρκεια της κρίσης.

Τέλος η μεταβολή του βιομηχανικού προτύπου τα τελευταία χρόνια συνοδεύτηκε από μια μείωση της βιομηχανικής απασχόλησης σε όλες τις κοινότητες. Αναμφίβολα η αποβιομηχάνιση επιδρά με διαφορετικό τρόπο στις διάφορες περιφέρειες, αφού η μείωση της απασχόλησης είναι μεγαλύτερη από το μέσο όρο της χώρας στα παραδοσιακά κέντρα βιομηχανικής συγκέντρωσης και στις ζώνες της περιφέρειας που έχουν χαμηλότερα επίπεδα βιομηχανικής δραστηριότητας (π.χ. Andalucía) ενώ σε περιοχές διάχυσης η μείωση της απασχόλησης είναι μικρότερη.

Επομένως η κρίση και η βιομηχανική προσαρμογή επιφέρουν μια σημαντική διαρθρωτική αλλαγή που αρχίζει να καθορίζει ένα πρότυπο περιφερειακής ανάπτυξης με περισσότερο αποκεντρωμένη μορφή και το οποίο πιθανά θα σταθεροποιηθεί στις επόμενες δεκαετίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6.1 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Η Ελληνική βιομηχανία, κατά τα τελευταία χρόνια βρίσκεται σε μια ιδιότυπη φάση ανακατάταξης. Παρατηρείται το φαινόμενο μιας ολόκληρης σειράς από παραδοσιακούς κλάδους να έχει κλείσει τον κύκλο της και οδηγείται σε πορεία αποβιομηχάνισης. Αυτό βέβαια δεν είναι κάτι που μας εκπλήσσει αφού η βιομηχανία αποτελείται από σωρεία αδύναμων επιχειρήσεων, προβληματικών που οδηγούνται στην πτώχευση και κυρίως στο κλείσιμο εργοστασίων. Οι προβληματικές επιχειρήσεις εμποδίζουν και την ανάπτυξη των υγιών επιχειρήσεων. Ας δούμε όμως λίγο τι είναι προβληματικές επιχειρήσεις και ποια τα αίτια της δημιουργίας των.

Αν και δεν είναι γενικά αποδεκτό, ούτε έχει δοθεί επίσημος ορισμός των προβληματικών επιχειρήσεων, μπορούμε να θεωρήσουμε προβληματικές επιχειρήσεις κυρίως εκείνες που παρουσιάζουν τα παρακάτω χαρακτηριστικά.

Α) είναι υπερχρεωμένες. Τα ξένα κεφάλαια είναι πολλές φορές μεγαλύτερα από τα ίδια κεφάλαια (5 προς 1 ή 10 προς 1 και περισσότερο) δηλαδή είναι ανύπαρκτο το κεφάλαιο λόγω της απορρόφησής του από τις συσσωρευμένες ζημιές.

Β) δεν διαθέτουν επαρκές κεφάλαιο κίνησης ή το κεφάλαιο κίνησης είναι αρνητικό

Γ) παρουσιάζουν συνεχώς ζημιές για αρκετά χρόνια και δεν υπάρχει προοπτική ότι θα εμφανιστούν κέρδη στο μέλλον.

Δ) το μεγαλύτερο μέρος των εξόδων αποτελούν τα χρηματοοικονομικά έξοδα (τόκοι ξένων κεφαλαίων)

Ε) δεν έχουν μακροχρόνια δάνεια και όλες οι υποχρεώσεις είναι ληξιπρόθεσμες (λόγω του ότι δεν μπόρεσαν να πληρώσουν τις δόσεις τα δάνεια έγιναν όλα απαιτητικά)

Στ) δεν διαθέτουν έμπειρο και εκπαιδευμένο (ή επιμορφωμένο) επαγγελματικό μάνατζμεντ, ούτε καλή διοίκηση και οργάνωση. Συνήθως διοικούνται εμπειρικά κυρίως από τον φορέα της επιχείρησης ή μέλη της οικογένειάς τους.

Η) δεν διαθέτουν οργανωμένο και επαγγελματικό μαρκέτινγκ ή τμήμα πωλήσεων.

Θ) υπάρχουν δυσμενείς συνθήκες στο κλάδο όπου δραστηριοποιείται η επιχείρηση

Ι) ο τεχνικός εξοπλισμός είναι πολύ παλιός, χαμηλής τεχνολογικής στάθμης και αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της παραγωγικότητας.

Γενικότερα προβληματική ορίζεται μια επιχείρηση όπου δεν έχει την δυνατότητα να εξοφλήσει τις τρέχουσες υποχρεώσεις της για ένα σημαντικό χρονικό διάστημα, είτε γιατί οι εισπράξεις της δεν είναι αρκετές, είτε η δυνατότητά της να δανειστεί έχει μειωθεί σημαντικά. Επομένως οδηγείται στην πτώχευση και στην ρευστοποίηση των περιουσιακών στοιχείων για να ικανοποιηθούν ως ένα βαθμό οι δανειστές της. Όμως προβληματική μπορεί κατ'επέκταση να θεωρηθεί και κάθε επιχείρηση που ο βαθμός ρευστότητάς της έχει μειωθεί επικίνδυνα, αν και εξακολουθεί να εκπληρώνει ως ένα βαθμό τις τρέχουσες υποχρεώσεις της.

Ο Argenti (1976 N. YORK) παραλληλίζει τις επιχειρήσεις με τα πλοία που ταξιδεύουν και τονίζει όπως εκείνα υφίστανται κλυδωνισμούς από τα κύματα έτσι και οι επιχειρήσεις μέσα στο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον

υφίστανται επιδράσεις δυσμενείς γι' αυτές. Και για να κινδυνεύει το πλοίο πρέπει είτε να έχει κακή κατασκευή, είτε ο καπετάνιος του να κάνει λάθη, είτε τέλος το κύμα να είναι μεγάλο. Το ίδιο συμβαίνει και με τις επιχειρήσεις. Χάνονται εκείνες που είτε είναι ετοιμόρροπες, είτε δεν έχουν σωστή διοίκηση, είτε οι οικονομικές και λοιπές συγκυρίες είναι τόσο αντίξοες ώστε να μην μπορούν να τις αντέξουν. Όμως το γεγονός ότι δεν κλυδωνίζονται όλες οι επιχειρήσεις σημαίνει ότι οι συγκυρίες δεν είναι τόσο αντίξοες ώστε να εξαφανίσουν τους πάντες. Άρα η διοίκηση έχει ένα μεγάλο βαθμό ευθύνης. Αυτός είναι ο λόγος όπου πολλοί συγγραφείς αποφαίνονται ότι ο μόνος υπεύθυνος για την πτώχευση είναι η κακή διοίκηση. Κάναμε αυτόν τον παραλληλισμό για να καταλάβουμε αυτό το μεγάλο σύγχρονο θέμα των προβληματικών επιχειρήσεων.

6.2 ΑΙΤΙΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Οι αιτίες μπορούν να καταταγούν σε δύο κατηγορίες:

- α) Αιτίες που οφείλονται στην ίδια την επιχείρηση (ενδοεπιχειρησιακές)
- β) Αιτίες εξωεπιχειρησιακές (που οφείλονται σε εξωτερικούς παράγοντες)

α) Αιτίες ενδοεπιχειρησιακές

-Ανεπαρκείς διοίκηση

Πρώτη και βασική αιτία όπως ήδη έχουμε αναφέρει είναι η κακή διοίκηση της επιχείρησης. Αναφέρουμε τις συνηθέστερες περιπτώσεις κακής διοίκησης που επισημαίνει και ο Argenti (1976 N. YORK): Διοίκηση από ένα άτομο (one man rule), έλλειψη εμπάθουσας στη διοίκηση, νοερό διοικητικό συμβούλιο (η κατάλληλη διάθρηση) ανεξέλεγκτος διευθύνων σύμβουλος κ.α.. Όλα αυτά εύλογο είναι να μην οδηγούν στην εύρυθμη λειτουργία της επιχείρησης.

- Ανεπαρκείς λογιστική πληροφόρηση.

Η ανεπάρκεια αυτή οδηγεί σε προβληματικότητα αφού οι επιχειρήσεις που έγιναν προβληματικές παρουσίασαν αδυναμία σύνταξης προϋπολογισμών και παρακολούθησης της εκτέλεσής τους, καθώς και σε αδυναμία σχηματισμού λόγων ταμειακής ρευστότητας, εφαρμογής ενός συστήματος κοστολόγησης και τέλος, συνεχούς παρακολούθησης της διακύμανσης της αξίας των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης.

- Δυσανάλογο εξάπλωμα της εμπορικής δραστηριότητας.

Όταν μια επιχείρηση θυσιάζει τα κέρδη για χάρη επέκτασης της θέλοντας να κυριαρχήσει σε μεγάλο μέρος της αγοράς, είναι επόμενο ο τζίρος της να γίνει δυσανάλογο μεγάλος από το ενεργητικό της, όπου για να εξυπηρετηθεί χρειάζονται κεφάλαια είτε από τους μετόχους είτε από δανεισμό. Αν δεν γίνει τίποτα από τα δύο η επιχείρηση θα καταλήξει σε ταμειακή δυσχέρεια αφού ούτε οι τράπεζες θα την χρηματοδοτούν.

- Υψηλό ποσοστό δανειακών κεφαλαίων

Η επιχείρηση από την ίδρυση της μπορεί να βρίσκεται με υψηλό ποσοστό δανειακών κεφαλαίων, ή στη μετέπειτα πορεία της, όταν εμφανιστούν αντίξοες οικονομικές συνθήκες, ή έχουν προβεί σε εσφαλμένες επενδυτικές δραστηριότητες. Τότε η τάση για προβληματικότητα είναι φανερή.

- Φιλόδοξα επενδυτικά σχέδια πέρα από τις δυνάμεις της επιχείρησης

Μπορεί η επιχείρηση με μια επένδυση που δεν έχει την δυνατότητα να φέρει σε πέρας, να οδηγηθεί σε αποτυχία. Έχει παρατηρηθεί ότι πολλές επιχειρήσεις έχουν την τάση να υποεκτιμούν το κόστος και να υπερεκτιμούν τα έσοδα- και τα κέρδη - με αποτέλεσμα στο μέλλον να είναι αργά για υπαναχώρηση. Δανείζονται

για να συνεχίσουν και στο τέλος μη μπορώντας να εξοφλήσουν τις τρέχουσες υποχρεώσεις τους αποτυγχάνουν.

Β Αιτίες εξοπεχειρησιακές

Οι εκτός επιχείρησης αιτίες αναφέρονται σε μεταβολές οικονομικού, κοινωνικού, τεχνολογικού, και πολιτικού περιεχομένου (Argenti (1976 N. YORK)

Στον οικονομικό τομέα προτεραιότητα έχουν η ύφεση και οι ανταγωνιστικές τάσεις, εντός και εκτός χώρας, της οποίας η διοίκηση της επιχείρησης πρέπει να προβλέπει και να παίρνει τα κατάλληλα μέτρα. Επίσης η πορεία του πληθωρισμού, οι υποτιμήσεις των νομισμάτων, η πορεία των επιτοκίων διεθνώς, τα διαθέσιμα εισοδήματα και οι προτιμήσεις των καταναλωτών είναι παράγοντες που δεν πρέπει να αγνοούνται από τη διοίκηση.

Στον κοινωνικό τομέα η επιθυμία των εργαζομένων για μείωση των ωρών εργασίας, η επιθυμία για συμμετοχή στις παραγωγικές διαδικασίες κ.λπ. είναι παράγωγος που επηρεάζουν την επιχείρηση άμεσα και πρέπει να αντιμετωπίζονται σωστά.

Τέλος ένας σημαντικός παράγοντας είναι οι εξελίξεις της τεχνολογίας (Thorn) Βέβαια αν κάποιες τεχνολογικές μεταβολές είναι τόσο γρήγορες και τόσο έντονες που να μην μπορούν να αντιμετωπιστούν, τότε πλέον πρόκειται για «κακή τύχη» και η διοίκηση δεν μπορεί να γίνει αντικείμενο κατηγορίας.

Επομένως έχει βγει το συμπέρασμα ότι, όταν η διοίκηση της επιχείρησης δεν ανταποκρίνεται σωστά και γρήγορα στις μεταβολές αυτές, είναι βέβαιο ότι η επιχείρηση θα αποτύχει στις δραστηριότητές της και θα κλείσει. Μια επιχείρηση λοιπόν με σωστή διοίκηση δεν διατρέχει κίνδυνο από μεταβολές στο περιβάλλον της. Όμως υπάρχουν μεταβολές στο περιβάλλον όπου η επιχείρηση δεν μπορεί να αντιμετωπίσει όσο γρήγορα και αν τις συνειδητοποιεί.

Τέτοιες περιπτώσεις είναι οι εξής:

- έλεγχοι των τιμών των προϊόντων που παράγει η επιχείρηση (διατιμήσεις), αφού η επιχείρηση δεν μπορεί να καθηλώσει τις τιμές των πρώτων υλών που αγοράζει ή τα ημερομίσθια των εργατών που απασχολεί.

- έλεγχοι περιβαλλοντικοί. Όταν οι έλεγχοι είναι αυστηροί, ή όταν είναι πολύ δαπανηροί η συγκράτηση της ρύπανσης από την ίδια την επιχείρηση τότε αυτή θα κλείσει.

Για τον έλεγχο της σημαντικότητας των εξοπεχειρησιακών αιτιών που οδηγούν σε προβληματικότητα ή και σε κλείσιμο επιχειρήσεων ο καθηγητής Altman (NY1982) συσχετίζει γραμμικά τον ρυθμό αύξησης των πτωχεύσεων με (α) τον ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ (β) τον ρυθμό μεταβολής της προσφοράς χρήματος (γ) την μεταβολή της αγοραίας (χρηματιστηριακής) αξίας της μετοχής της συγκεκριμένης επιχείρησης.

Καθώς το εθνικό προϊόν παύει να αυξάνει τόσο όσο κατά το παρελθόν, το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας κατέρχεται με αρνητικές επιδράσεις πάνω σε κάθε επιχείρηση, ώστε οι πιο αδύναμες ή οι κακώς διευθυνόμενες να πτωχεύουν.

Η προσφορά του χρήματος έχει επίσης άμεση επίδραση πάνω στις επιχειρήσεις, ιδιαίτερα εκείνες που για διάφορες αιτίες επιζητούν το δανεισμό από το τραπεζικό σύστημα. Όταν ο τζίρος της επιχείρησης συρρικνώνεται, είτε εξαιτίας αυξημένου ανταγωνισμού από άλλες επιχειρήσεις, τότε η πολιτική μείωσης προσφοράς του χρήματος, και ιδιαίτερα των πιστώσεων προς τις επιχειρήσεις επιτείνει την χειροτέρευση της θέσης της επιχείρησης.

Τέλος άλλος παράγοντας προβληματικότητας είναι οι επενδυτικές προσδοκίες, όταν επηρεάζουν πτωτικά τις τιμές των μετοχών των επιχειρήσεων.

Καθώς εμφανίζεται σοβαρή πτώση των τιμών των μετοχών κάποιας επιχείρησης, οι δανειστές της (προμηθευτές, τράπεζες) εξασκούν πίεση για να πάρουν όσο γίνεται πιο γρήγορα τα χρήματά τους πίσω και οδηγούν έτσι την επιχείρηση σε χρεοκοπία.

Ενδείξεις προβληματικότητας

Έχει παρατηρηθεί ότι η χειροτέρευση της υγείας της επιχείρησης γίνεται πρώτα απ' όλα αντιληπτή από τους επιμέρους διευθυντές της και κυρίως από τους κορυφαίους διευθυντές, των οποίων η συμπεριφορά αλλάζει. Επίσης, οι εργαζόμενοι αντιλαμβάνονται πως κάτι δεν πάει καλά, γιατί συναντούν μεγαλύτερες αντιδράσεις τώρα πλέον όταν ζητούν αυξήσεις μισθών. Το ίδιο μπορούν να αντιληφθούν και οι πελάτες όπου τους παρέχονται λιγότερες πιστώσεις ή οι προμηθευτές από τους οποίους ζητούνται μεγαλύτερες πιστώσεις. Οι πελάτες επίσης σημειώνουν ασυνήθιστες καθυστερήσεις στην παράδοση και μη τήρηση των προδιαγραφών. Οι τράπεζες αντιλαμβάνονται την κατάρρευση της επιχείρησης από τις μεγαλύτερες απαιτήσεις για δανεισμό και την μη εξόφληση παλαιών υποχρεώσεων.

Μια επίσκεψη σ' ένα εργοστάσιο αποκαλύπτει σοβαρές καθυστερήσεις αναφορικά με το πρόγραμμα συντήρησης των μηχανημάτων και των άλλων παραγωγικών μέσων, μεγάλα αποθέματα στοιβαγμένα με σκοπό να εντυπωσιάσουν τον επισκέπτη.

Μια άλλη ένδειξη προβληματικότητας είναι η χειροτέρευση των δεικτών (κεφάλαιο κίνησης/ σύνολο ενεργητικού - κατακρατούμενα κέρδη/ σύνολο ενεργητικού, κέρδη προ φόρων και τόκων/ σύνολο ενεργητικού- πωλήσεις / σύνολο ενεργητικού/ αγοραία αξία μετοχών/ συνολικά χρέη).

Οι δείκτες αυτοί μας προειδοποιούν για την προβληματικότητα ή ακόμα το κλείσιμο της επιχείρησης. Μάλιστα έχει παρατηρηθεί ότι σε δείγμα 33 επιχειρήσεων που πτώχευσαν οι δείκτες αυτοί άρχισαν να χειροτερεύουν, 4 χρόνια πριν οι επιχειρήσεις πτωχεύσουν.

Εκτός από τους 5 αυτούς δείκτες χρησιμοποιούνται κατά καιρούς και άλλοι δείκτες όπως τρέχον δείκτης ή κυκλοφορών κεφάλαιο/ τρέχουσες υποχρεώσεις - κέρδη/ πωλήσεις, καθαρά ταμειακή ροή (Cash Flow)/ χρέη ταμείου και πελάτες (χρεώστες), τρέχουσες υποχρεώσεις.

Μεσομακροχρόνια δάνεια + αγοραία αξία μετοχών.

Πάγιο κεφάλαιο

Θεωρείται υγιείς η επιχείρηση εκείνη της οποίας το πάγιο κεφάλαιο καλύπτεται 100% από δάνεια και την αγοραία αξία των μετοχών, ώστε να μπορεί πουλώντας τα πάγια στοιχεία να εξοφλεί τους δανειστές της.

Σύμφωνα με τον Argenti την αξία των δεικτών μπορούν να αλλοιώσουν δύο παράγοντες:

α) ο πληθωρισμός, όπου όταν ο αριθμητής και ο παρανομαστής του δείκτη δεν υπόκεινται στον ίδιο ρυθμό πληθωρισμού τότε ο δείκτης αλλοιώνεται και δείχνει ψευδή εικόνα για την επιχείρηση.

β) η πλασματική λογιστική. Όταν η επιχείρηση βαδίζει σε προβληματικότητα η διοίκηση έχει την τάση για να μην γίνουν εμφανείς οι δυσχέρειές της, να παράγει πλασματικές εικόνες σε μεγέθη που δείχνουν την πορεία της, πράγμα που οδηγεί στην αλλοίωση των δεικτών.

Κάποιος λοιπόν ελεγκτής που ενδιαφέρεται να εξακριβώσει την σωστή εικόνα της επιχείρησης, πρέπει να «αποκαθάρει» τους δείκτες από τους παραπάνω δύο παράγοντες.

6.3 Υπόδειγμα της διαχρονικής πορείας των προβληματικών επιχειρήσεων

Υπάρχουν σαφώς δύο διακεκριμένα υποδείγματα προβληματικών επιχειρήσεων. Για μικρές επιχειρήσεις, των οποίων η ζωή είναι περιορισμένη και για μεγάλες επιχειρήσεις.

Για τις μικρές επιχειρήσεις, βασική αιτία αποτυχίας της είναι η περιορισμένη ή ανύπαρκτη εμπειρία του επιχειρηματία. Δεν χρησιμοποιεί λογιστική, ούτε γνωρίζει από κοστολόγηση, από παραγωγή και αγορά. Πολλές φορές μόλις ξεκινήσουν δανείζονται από τράπεζες λόγω περιορισμένων οικονομικών. Αποτέλεσμα να είναι χρεωμένοι από την αρχή. Δανείζονται χωρίς να υπολογίζουν το κόστος σωστά και τις ωφέλειες της επένδυσης. Υποεκτιμούν το κόστος και υπερεκτιμούν τα έσοδα. Φυσικά δεν αργούν ν' αντιληφθούν τα λάθη και ζητούν ένα συμπληρωματικό δάνειο. Έτσι έχουν να πληρώσουν τόκους που υπερβαίνουν τα κέρδη, χωρίς πλέον να μπορούν να ζητήσουν άλλο δάνειο. Έτσι πτωχεύουν.

Για τις μεγάλες επιχειρήσεις με επιτυχημένο παρελθόν είναι δυνατό να πέσουν έξω όταν: α) συμβούν γεγονότα που θα φανερώνουν τα ελαττώματα της διοίκησης, β) λάβουν χώρα ριζικές μεταβολές στον οικονομικό - κοινωνικό τους περιβάλλον οι οποίες δημιουργούν ανυπέρβλητες δυσκολίες, γ) συμβούν και οι δύο περιπτώσεις (α) και (β) ταυτοχρόνως. Η αρχή της αποτυχίας μπορεί να γίνει είτε π.χ. με μια νέα αλλά όχι καλά υπολογισμένη επένδυση (υποεκτίμηση του κόστους και υπερεκτίμηση των ωφελημάτων), μια επένδυση που υπερβαίνει της πραγματικές δυνατότητες της επιχείρησης, είτε με υπερβολικό άνοιγμα στις πωλήσεις (χαμηλώνοντας κατά κανόνα το ποσοστό κέρδους), είτε, τέλος, συμβαίνει μια έντονη μεταβολή στο ανταγωνιστικό, τεχνολογικό ή κοινωνικό περιβάλλον της επιχείρησης.

Αποτέλεσμα των παραπάνω γεγονότων είναι να χαμηλώσει το πραγματικό ποσοστό κέρδους και να χειροτερεύσουν σχεδόν όλοι οι χρηματο-οικονομικοί δείκτες, αφού η επιχείρηση θα αναγκαστεί να δανειστεί και, αν έχει ταυτόχρονα χάσει την ανταγωνιστικότητά της, τότε δεν θα μπορέσει να επιβιώσει.

Έτσι έχουμε την πρώτη κρίση της επιχείρησης και δεν χρειάζεται παρά ένα ακόμη χτύπημα για να «πέσει έξω» και να κλείσει. Εξαρτάται από τις ενέργειες της διοίκησης πόσο χρόνο θ' αντέξει η επιχείρηση. Ένα σημαντικό ποσοστό πτωχεύσεων ανήκει σ' αυτήν την κατηγορία.

Εκτός από τα δύο παραπάνω υποδείγματα, έχει παρατηρηθεί και ένα τρίτο υπόδειγμα προσωπικής προσωποπαγούς επιχείρησης, που αντιπροσωπεύει ένα πολύ μικρό ποσοστό των πτωχεύσεων. Πρόκειται για επιχειρήσεις που διοικούνται από ένα άτομο φιλόδοξο και δραστήριο. Οι επιχειρήσεις αυτές αναπτύσσονται, κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής τους, με μεγάλη ταχύτητα, όμως λόγω των μειονεκτημάτων στον τρόπο διοίκησής τους αποτυγχάνουν και μάλιστα πολύ απότομα.

Αφού δώσαμε μερικούς ορισμούς του φαινομένου των προβληματικών επιχειρήσεων γενικά, η παρακάτω ανάλυσή μας θα αρκестεί στο πρόβλημά αυτό στην χώρα μας. Δηλαδή θα γίνει μια ανάλυση και ένας εντοπισμός των προβληματικών επιχειρήσεων, των εργοστασίων που έχουν κλείσει ή πτωχεύσει στην χώρα μας. Στην περιοχή της πρωτεύουσας όσο και όλων των περιφερειών της Ελλάδας. Μέσα από την ανάλυση αυτή θα κατανοήσουμε την σημασία του προβλήματος της χώρας μας που πάσχει από το φαινόμενο της «αποβιομηχάνισης» και θα εντοπίσουν το μέγεθος αυτής της κατάστασης. Βέβαιο είναι ότι σε όλη την έκταση της χώρας μας υπάρχουν χιλιάδες προβλήματα σε

βιομηχανίες, καθώς και η ύπαρξη εγκατελειμένων εργοστασίων στην χώρα μας, είναι αυτονόητο να μας υπενθυμίζει την προβληματικότητα της χώρας μας.

6.4 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΤΑΣΗ ΑΠΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗΣ

Στην Ελλάδα οι πρώτες μεγάλες προβληματικές επιχειρήσεις παρουσιάζονται μετά το 1977, όταν αρκετές βιομηχανίες κυρίως μονάδες εμφάνισαν αδυναμία πληρωμής ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων τους. Επιχειρήσεις όπως η ΠΥΡΚΑΛ, ή ΛΑΡΚΟ και άλλες έκαναν φανερή την προ-πτώχευτική κατάσταση στην οποία βρίσκονταν. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τεχνικές εταιρίες (ΣΚΑΠΑΝΕΥΣ, ΑΡΧΙΡΟΔΩΝ), εμπορικές (ΤΣΙΤΣΟΠΟΥΛΟΙ, ΜΙΝΙΟΝ) που εμπλούτισαν τον κατάλογο των προβληματικών επιχειρήσεων.

Ως τον Οκτώβριο του 1985 έχουν δηλώσει επίσημα την προβληματική κατάστασή τους 140 επιχειρήσεις που απασχολούν 40 χιλιάδες άτομα, και μαζί με τις υπεργολαβίες κ.λπ. οι απασχολούμενοι στις προβληματικές βιομηχανίες ανέρχονται σε πολύ μεγαλύτερο αριθμό (70-80 χιλιάδες).

Στις παραπάνω μεγάλες προβληματικές επιχειρήσεις πρέπει να προστεθεί κι ένας αριθμός μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, οι οποίες εμφανίζουν έντονες δυσχέρειες εξόφλησης των υποχρεώσεών τους. Αντίθετα, ένας μεγάλος αριθμός μικρομεσαίων επιχειρήσεων αδυνατεί να χρηματοδοτηθεί από το τραπεζικό σύστημα είτε γιατί δεν έχουν επαρκή εγγυητική κάλυψη, είτε για άλλους λόγους που σχετίζονται με την δυσλειτουργία του πιστωτικού συστήματος της χώρας. Οι επιχειρήσεις αυτές κατά μεγάλο ποσοστό που πλησιάζει το 40% κλείνει μέσα στα 5 χρόνια λειτουργίας τους και κανείς δεν αντιλαμβάνεται το θάνατό του.

Σαν παρατηρήσουμε τις πτωχεύσεις των επιχειρήσεων της μεταποίησης, θα δούμε ότι το ποσοστό των μεγάλων επιχειρήσεων (Α.Ε. μορφής) που πτωχεύουν αυξάνει ήδη από το 1965. Το ποσοστό των χρεών των Α.Ε. στο σύνολο των χρεών της μεταποίησης αυξάνει και από 2,2% που ήταν το 1965 ανέβηκε σε 10% το 1975 και έφθασε στο 20% το 1983.

Τούτο σημαίνει ότι η προβληματικότητα εστιάζεται ολοένα και περισσότερο στις μεγάλες μονάδες και συσχετίζεται άμεσα προς την ευχέρεια με την οποία το τραπεζικό σύστημα χρηματοδοτούσε τις μεγάλες επιχειρήσεις σε σύγκριση με τις μικρές. Η άνετη χρηματοδότηση των μεγάλων μονάδων είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση του ποσοστού δανειακού κεφαλαίου σ' αυτές τις επιχειρήσεις, ώστε με την ύφεση που έπληξε την οικονομία μας, να μην υπήρχαν περιθώρια κερδών για να εξοφληθούν χρέη προς το τραπεζικό σύστημα, στη δημιουργία των οποίων συνέβαλε και ο διπλασιασμός των επιτοκίων σε μικρό διάστημα (1977-81).

Από την εξέλιξη των πτωχεύσεων την περίοδο του 1973-83 παρατηρούμε ότι η προβληματικότητα έχει δυσανάλογη κλαδική κατανομή (Πίνακας 1) εστιάζεται στους κλάδους κλωστοϋφαντουργίας και έτοιμου ενδύματος (41,6% του συνόλου επιχειρ. και 60,4% συνόλου χρεών στην μεταποίηση). Ακολουθούν οι κλάδοι των επίπλων, των τροφίμων και των μεταλλικών προϊόντων. Από τις 1625 επιχειρήσεις (σύνολο μεταποίησης) που πτώχευσαν κατά την περίοδο 1973-1983, οι 991 αναφέρονται στην περίοδο 1979-83, πράγμα που φανερώνει την ένταση της προβληματικότητας και που συσχετίζεται με το διπλασιασμό των επιτοκίων κατά την περίοδο όπως ήδη αναφέραμε.

Για το 1984 η κατάσταση επιδεινώθηκε (ICAP 1986) οι ζημιές αυξήθηκαν, και κυρίως ζημιογόνοι κλάδοι θεωρούνται αυτοί της «βαριάς» βιομηχανίας όπως η βασική μεταλλουργία, η τσιμεντοβιομηχανία, μηχανών και συσκευών κι η βιομηχανία μεταφορικών μέσων.

Τα προβλήματα των ελληνικών επιχειρήσεων δεν σταματούν να υπάρχουν. Και το 1990 μέχρι σήμερα υπάρχει μια συνεχής τάση αποβιομηχάνισης που έρχεται να συμπληρώσει την δεκαετία του '80.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Ποσοστιαία κατανομή των επιχειρήσεων που πτώχευσαν και των χρεών τους στο σύνολο της βιομηχανίας κατά την περίοδο 1973-83 (αθροιστικά)

	Αριθμός επιχειρήσεων	%	Ποσά παθητικού (χιλ. δρχ.)	%	
	20	106	6,5	668.598	4.2
	21	17	1,0	295.877	1.9
	22	1	0,1	—	—
	23	271	16,7	8.816.037	55.6
	24	405	24,9	767.526	4.8
	25	95	5,8	178.498	1,1
	26	128	7,9	535.825	3,4
	27	16	1,0	177.637	1.0
	28	49	3,0	65.491	1.0
	29	38	2,3	197.569	1.2
	30	59	3,6	596.148	3.8
	31	52	3,2	542.545	3.4
	32	5	0,3	—	—
	33	62	3,8	472.552	3,0
	34	19	1,2	281.467	1,8
	35	108	6,6	786.178	5,0
	36	28	1,7	26.681	0.2
	37	45	2,8	1.152.211	7,3
	38	74	4,5	108.518	0.7
	39	47	2,9	80.603	0.5
	Σύνολο	1.625	100,0	15.849.961	100.0

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Στατιστική της Δικαιοσύνης.

6.5 Αιτίες προβληματικότητας

Κατά την περίοδο 1978-1982 ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ ήταν 1,3% έναντι 5,1% την περίοδο 1974-78, και ο αριθμός των πτωχεύσεων αυξήθηκε σημαντικά και τα χρέη αυτών δείχνουν ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις «πέφτουν κυρίως έξω». Όσο αφορά τη χρηματοδότηση, ναι μεν δεν μειώθηκε το ποσό των κεφαλαίων που διατέθηκαν μέσα από το τραπεζικό σύστημα στη βιομηχανία, όμως χειροτέρευσαν οι όροι δανεισμού, είχαμε άνοδο των επιτοκίων πράγμα που δεν αναμενόταν. Έτσι περιορίστηκαν οι προσφορές δανειακών κεφαλαίων στη βιομηχανία με αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις να δανειζονται έναντι οποιουδήποτε κόστους, από το τραπεζικό σύστημα.

Όσο αφορά τις επενδύσεις ήδη είπαμε ότι μειώθηκαν σημαντικά. Η ύφεση λοιπόν, και η χειροτέρευση του επενδυτικού κλίματος και η άνοδος του κόστους του χρήματος έπαιζαν ρόλο στη δημιουργία προβληματικών επιχειρήσεων. Η αφαίμαξη του συναλλάγματος αποθέματος της οικονομίας, εξαιτίας της αύξησης των τιμών του πετρελαίου, οι δαπάνες για την άμυνα και η πολιτική παροχών δημοσίου τομέα που δεν συμβάδιζαν με ανάλογη αύξηση της παραγωγικότητας οδηγούν στην αύξηση του κόστους εργασίας.

Συνέπεια όλων των παραπάνω παραγόντων η αύξηση του κόστους εργασίας οδηγεί στην επιθυμία των εργαζομένων να διατηρήσουν την αγοραστική δύναμη του εισοδήματός τους, όταν ένα μέρος πρέπει να φύγει για το εξωτερικό. Η αύξηση του κόστους εργασίας επέτεινε τη μείωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας με αποτέλεσμα οι εξαγωγές να μειωθούν καθώς και η μείωση του ρυθμού των εισαγωγών, λόγω μείωση της αγοραστικής ικανότητας των εισοδημάτων και την αύξηση του κόστους σε εγχώριο νόμισμα.

Για το κόστος εργασίας, η Ελλάδα παρά το γεγονός ότι δεν συμμετέχει στο σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, ακολουθεί την πολιτική του ανατιμημένου νομίσματος, ήδη από το 1986. Έτσι τα ελληνικά προϊόντα καθίστανται πιο ακριβότερα, εκθέτει τις ελληνικές επιχειρήσεις στο διεθνή ανταγωνισμό και αναγκάζει ένα διευρυνόμενο τμήμα της βιομηχανίας να μπει σε διαδικασία αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού εάν σκοπεύει να γίνει ανταγωνιστικό.

Το κύριο θέμα στην Ευρώπη θεωρεί ότι ο καθοριστικό παράγοντας της ανταγωνιστικότητας σε ότι αφορά το κόστος και όχι την ποιότητα είναι το μοναδιαίο κόστος εργασίας ή καλύτερα το σχετικό μοναδιαίο κόστος εργασίας μιας χώρας σ' ένα νόμισμα αναφοράς (π.χ. ECU) και σε τρέχουσες τιμές προς το προϊόν αυτής της χώρας.

Σύμφωνα με έρευνα η Ελλάδα έχει από τα χαμηλότερα ΜΚΕ στην Ευρώπη, και μόνο η Πορτογαλία διαθέτει φθηνότερη εργασία κατά τη διάρκεια 1970-1989 το ΜΚΕ κυμαίνεται γύρω από το 80% μέσω ΜΚΕ της ΕΟΚ. Εξαίρεση αποτελεί η περίοδος 1982-1985, όταν πλησιάζει το ελληνικό ΜΚΕ το μέσο ευρωπαϊκό αλλά εξακολουθεί να παραμένει κατώτερο από 5%. Από το 1986 με την εφαρμογή της πολιτικής της λιτότητας το ελληνικό ΜΚΕ επανέρχεται στα προηγούμενα του επίπεδα. Αξίζει να σημειωθεί ότι το υπολογιζόμενο ΜΚΕ εμφανίζεται υψηλότερα από το πραγματικό εξαιτίας της παραοικονομίας όπου είναι υψηλότερη στην Ελλάδα από άλλες χώρες. Το ΜΚΕ μπορεί ν' αναλυθεί σε δύο συνιστώσες: στην σχετική παραγωγικότητα εργασίας και στο σχετικό μέσο μισθό. Η Ελλάδα υστερεί λιγότερο σε παραγωγικότητα απ' ότι σε μισθούς. Αποτέλεσμα αυτού το ΜΚΕ στην Ελλάδα να είναι χαμηλότερο του κοινοτικού.

Όμως εκτός των παραπάνω η αύξηση του σχετικού ΜΚΕ της Ελλάδας κατά την τετραετία (1988-1991) δεν είναι δυνατό ν' αποδοθεί στην εξέλιξη των πραγματικών αμοιβών εργασίας, αφού οι μειώσεις των μισθών υπερκαλύπτουν σε αυξήσεις. Αντίθετα, η αύξηση οφείλεται (μ' εξαίρεση τη διετία 1988-89 όπου έχουμε πραγματικές αυξήσεις μισθών) στην πραγματική ανατίμηση της δραχμής, στη βραδεία διολίσθησή της που δεν καλύπτει τη διαφορά πληθωρισμού ανάμεσα στην Ελλάδα και την ΕΟΚ.

Για την αποκατάσταση της ανταγωνιστικότητας των Ελληνικών προϊόντων, όπως αποδεικνύει η εμπειρία της περιόδου 1982-1985 μπορεί να πραγματοποιηθεί με την υποτίμηση της δραχμής, η οποία καθιστά τα ελληνικά προϊόντα φθηνότερα. Έχουμε έτσι αρχές το '80 ισχυρή προωθητική επίδραση της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας πάνω στον όγκο των εξαγωγών αλλά και ανακοπή του όγκου των εισαγωγών. Η πραγματική υποτίμηση της δραχμής είναι η άλλη όψη της υστέρησης της παραγωγικότητας του Ελληνικού καπιταλισμού έναντι των ανταγωνιστικών και τελικά της βαθύτερης οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα. Με τον τρόπο αυτό η Ελλάδα προσπαθεί να συγκρατήσει την ανταγωνιστικότητα του παραγωγικού της μηχανισμού και μέσα στη χώρα αλλά και στο εξωτερικό. Για αυτό το θέμα δεν θα μπορούσαμε ν' αναλύσουμε μόνο μια απλή αναφορά αλλά να το αναλύσουμε περαιτέρω. Όμως το στοιχείο μας είναι άλλο επομένως ας δούμε τις αιτίες σε κλαδικό επίπεδο της ελληνικής

βιομηχανίας. Σε επίπεδο κλάδου άσχετα με το σύνολο της οικονομίας αιτίες των προβληματικών επιχειρήσεων μπορούν να θεωρηθούν οι εξής παράγοντες:

A. Χαλάρωση της ζήτησης

A.1 Εγχώρια ζήτηση

Παρατηρείται σταδιακά αύξηση των εισαγωγών προϊόντων πράγμα που φανερώνει ότι: (α) η εγχώρια ζήτηση για τα συνήθως προϊόντα των κλάδων αυξάνονταν, χωρίς να μπορεί η εγχώρια προσφορά να την ικανοποιήσει ή (β) η ζήτηση στράφηκε σε ανώτερες ποιότητας προϊόντα που δεν παράγονται εγχωρίως στις ζητούμενες ποιότητες. Υπάρχουν ενδείξεις ότι ισχύει το (β) γιατί πληθώρα των εισαγωγών μας μετά το εντοπίζεται στα ευρωπαϊκά τυριά, χυμούς, ξένα τσιγάρα, ενδύματα. Η άποψη αυτή ενισχύεται και από το γεγονός ότι αν και οι εισαγωγές των κλάδων αυτών εντάθηκαν, η παραγωγή έδειξε στασιμότητα ή ακόμη και οπισθοχώρηση. Βέβαια η ένταση των εισαγωγών οφείλεται και στη μεταβολή της προστασίας, αφού το 1981 η Ελλάδα εντάχθηκε στις Ευρωπαϊκές κοινότητες και ζητήθηκαν από τους Έλληνες καταναλωτές καλύτερες ποιότητες, φθηνότερα κοινοτικά προϊόντα. Επομένως η ελλειμματικοί αγορά στράφηκε μετά την ένταξη σε καλύτερα προϊόντα πράγμα που συνέβαλλε στις πτωχεύσεις ετοιμόρροπων επιχειρήσεων των αντίστοιχων κλάδων. Οι εισαγωγές αυτές θα συνεχιστούν εφόσον οι επιχειρήσεις μας δεν εκσυγχρονιστούν, το παραγωγικό τους δυναμικό και δεν βελτιώσουν την ποιότητα των προϊόντων τους, δηλαδή εφόσον δεν προσαρμόζονται στις απαιτήσεις των καταναλωτών.

Οι στενότητες και η μειωμένη ανταγωνιστικότητα της εγχώριας παραγωγής (αγροτικής και μεταποιητικής) συνέβαλαν αποφασιστικά στην αύξηση των εισαγωγών. Έτσι οι περιορισμοί της ζήτησεως από τη συσταλτική εισοδηματική πολιτική αύξησαν της εισαγωγές και αποκλείεται η αυξάνουσα παραοικονομία ν' άσκησε από την πλευρά της έντονη θετική επίδραση στις εισαγωγές.

A.2 Ζήτηση για εξαγωγές

Την περίοδο 1970-1982 η Ελλάδα δεν αντιμετώπισε πρόβλημα εξαγωγών στο σύνολο των προϊόντων της. Υστέρησε όμως στον τομέα των ποτών, των χημικών προϊόντων ακόμα και στα μηχανήματα και μεταφορικά μέσα.

Θεωρώντας την εγχώρια αγορά και τις εξαγωγές από κοινού, παρατηρούμε ότι ο κλάδος των ποτών είναι ο μόνος που αντιμετώπισε πρόβλημα διάθεσης και στις δύο αγορές. Πράγματι στον κλάδο των ποτών παρατηρούνται προβληματικές επιχειρήσεις με 1500 απασχολούμενους και χρέη 13,7 δις δραχμών.

Όσο αφορά τις χημικές βιομηχανίες παρατηρείται χαμηλός ρυθμός εξαγωγών, όμως είναι χαμηλός και ο ρυθμός των εισαγωγών πράγμα που οφείλεται στη διεθνή ύφεση που επικρατεί στον κλάδο αυτό μετά το 1976. Συμπερασματικά μπορούμε να αποφανθούμε ότι η αύξηση της εγχώριας ζήτησης στράφηκε προς ξένα κατά κανόνα καλύτερης ποιότητας προϊόντα και αυτό αποτέλεσε μια από τις πιο σοβαρές αιτίες κλαδικής προβληματικότητας.

B. Πτώση της προστασίας

Η προστασία της εγχώριας αγοράς μετά την σύνδεση με την ΕΟΚ κρατήθηκε σταθερή μέχρι και το '81 παρά που έπρεπε να γίνει σταδιακή μείωση της δασμολογικής προστασίας. Και αυτό γιατί οι έμμεσοι φόροι είχαν αυξητική τάση, επί των εισαγωγών. Μετά το 1981 με την ισχύ της Συμφωνίας η προστασία μειώθηκε. Ιδιαίτερα έντονη ήταν η πτώση της μη-δασμολογικής προστασίας και κλάδοι με τέτοια προστασία χτυπήθηκαν από το διεθνή ανταγωνισμό. Όπως

κλάδοι παραγωγής μηχανημάτων και μεταλλικών προϊόντων. Έτσι επιχειρήσεις αυτό του κλάδου έγιναν προβληματικές (π.χ. ΤΕΜΕΑ, ΓΟΥΝΑΡΑΣ, ΠΑΠΑΡΗΓΑ κ.α.).

Επίσης άλλες επιχειρήσεις που παράγουν άλλα προϊόντα όπως γεωργικά, δέρματα, απορρυπαντικά, υφάσματα, τάπητες, βιβλία, ενδύματα, κοσμήματα, φορτηγά, επιβατικά αυτοκίνητα κ.α. έγιναν κι αυτές προβληματικές όπως ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Τέλος μερικοί κλάδοι έχουν υψηλή δασμολογική προστασία όπως ποτά, καπνός, κλωστοϋφαντουργία.

Επίσης η ΕΟΚ επιμένει στην κατάργηση των εξαγωγικών επιδοτήσεων, ενώ η Ελλάδα....

Γ. Έλεγχοι τιμών

Όπως ήδη αναφέραμε οι έλεγχοι τιμών εκ μέρους του κράτους αποτελούν σοβαρή αιτία προβληματικότητας.

Στην περίπτωση της χώρας μας δεν υπήρξαν σοβαροί έλεγχοι τιμών κατά την περίοδο 1973-83.

Μετά το 1979 οι έλεγχοι επί των τιμών που επιβλήθηκαν, δεν φαίνεται ν' αποτέλεσαν ανασταλτικό παράγοντα για τους περισσότερους κλάδους της βιομηχανίας. Ούτε ακόμα και για τον κλάδο των τροφίμων και ποτών - χημικών προϊόντων στα οποία οι έλεγχοι τιμών ήταν σοβαρότεροι.

Δ. Οξυνση διεθνούς ανταγωνισμού

Ο Διεθνής ανταγωνισμός σ' έναν κλάδο μπορεί να οξυνθεί για μια χώρα είτε όταν παύσουν να γίνονται επενδύσεις σύγχρονης τεχνολογίας ενώ ταυτόχρονα οι άλλες χώρες εκσυγχρονίζουν το παραγωγικό δυναμικό του αντίστοιχου κλάδου είτε όταν με σταθερή την μέθοδο παραγωγής και την παραγωγική δυναμικότητα του μηχανικού εξοπλισμού του κλάδου, μπου στην παραγωγή χώρες με χαμηλό κόστος του εντατικά χρησιμοποιούμενου συντελεστή παραγωγής (π.χ. χαμηλά μεροκάματα) όποτε ο αντίστοιχος εγχώριος κλάδος χάνει το συγκριτικό του πλεονέκτημα.

Στην περίπτωση της Ελλάδας οι επενδύσεις στην βιομηχανία έχουν παύσει (σε πραγματικούς όρους) ν' αυξάνουν από το 1974. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται σε πολλούς βιομηχανικούς κλάδους, Μπορούμε να συμπεράνουμε ότι υπάρχει υστέρηση σ' εκσυγχρονισμό του παραγωγικού δυναμικού των διαφόρων βιομηχανικών κλάδων και οι επενδύσεις που γίνονται αφορούν βασικά αντικαταστάσεις του παλαιού εξοπλισμού. Κλάδοι εντάσεως εργασίας, όπως η κλωστοϋφαντουργία και το έτοιμο ένδυμα, αντιμετώπισαν οξύ ανταγωνισμό από χώρες χαμηλού εργατικού κόστους (Ν. Κορέα - Ταϊβάν - Βραζιλία κ.λπ.) ενώ κλάδοι εντάσεως κεφαλαίου και τεχνολογίας, όπως τα βασικά μέταλλα, τα μηχανήματα και μεταλλικά προϊόντα υψηλής τεχνολογίας, το ηλεκτρολογικό υλικό, αντιμετώπισαν ανταγωνισμό από χώρες που εκσυγχρονίζουν το παραγωγικό τους δυναμικό και κάνουν επενδύσεις υψηλής τεχνολογίας (Ιαπωνία, Ν. Κορέα, Η.Π.Α.) και ο ανταγωνισμός αυτός δεν αφορά μόνον την Ελλάδα αλλά ολόκληρη την Ευρώπη.

Αιτίες σε επίπεδο επιχείρησης

Άσχετα από τα συμβαίνοντα στην Εθνική Οικονομία σε σύνολο είτε στους επιμέρους κλάδους υπάρχουν αιτίες προβληματικότητας που όπως είδαμε οφείλονται καθαρά στην ίδια την επιχείρηση.

Συγκεκριμένα:

(Α) Ανεπαρκής κορυφαία διοίκηση

Έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι οι ελληνικές προβληματικές επιχειρήσεις έχουν οικογενειακό χαρακτήρα πράγμα που υποθάλλει τρία βασικά ελαττώματα του management (α) την επιβολή της θέλησης ενός ανθρώπου (στο Δ.Σ.) (β) Δημιουργία μονομερούς έλλειψης διοικητικών συμβουλίων και (γ) την ύπαρξη αδρανών μελών (ατόμων που δεν λένε τίποτα δεν κάνουν τίποτα, δεν τους νοιάζει για τίποτα). Είναι πολύ σύνηθες φαινόμενο ο Πρόεδρος μιας επιχείρησης να είναι και Δ. Σύμβουλος με αποτέλεσμα να υπάρχει πρόβλημα στην διοίκηση των επιχειρήσεων και να μην μπορεί πολλές φορές η διοίκηση να παρακολουθήσει όλες τις δραστηριότητες της εταιρίας.

Τέλος παρατηρούμε το συχνό φαινόμενο της παρουσίας «νοικοκυρών» σαν μέλη του Δ.Σ. Μια απλή νοικοκυρά είναι βέβαιο ότι δεν είναι σε θέση να βοηθήσει την επίλυση των προβλημάτων της επιχείρησης. Η συμμετοχή νοικοκυρών στα Δ.Σ. δεν έχει άλλο σκοπό από το δυνάμωμα της γνώμης της ψήφου - ενός ατόμου (συνήθως του προέδρου).

Β. Δυσανάλογο εξάπλωμα της Εμπορ. Δραστηριότητας.

Υπάρχουν επιχειρήσεις που όταν αντιληφθούν ότι η αίγλη τους σκιάζεται στην αγορά προσπαθούν μ' ένα παράλογο εξάπλωμα της εμπορικής δραστηριότητας να την ξανακερδίσουν. Έτσι αυξάνουν υπερβολικά τις πωλήσεις χαμηλώνοντας την τιμή ή προωθώντας τις επί πιστώσει πωλήσεις. Το γεγονός αυτό είναι πιθανό ν' αποβεί σε βάρος της επιχείρησης σε σημείο που αυτή να γίνει προβληματική.

Παράδειγμα προβληματικής επιχείρησης δεν προέβησαν σε παράλογη επέκταση της εμπορικής δραστηριότητας για να κρατήσουν το γόητρό τους στην αγορά ή για να εντυπωσιάσουν ώστε να εξασφαλίσουν δάνεια. Μπορούμε να πούμε ότι οι προβληματικές ήταν, περισσότερο υπερχρεωμένες, κατά την έναρξη της διεθνούς ύφεσης, σε σχέση με τις μη προβληματικές οι οποίες φέρθηκαν πιο ορθολογικά και μείωσαν το ποσοστό των δανειακών κεφαλαίων.

Γ. Υπερχρέωση

Συνήθως οι προβληματικές επιχειρήσεις παρουσιάζουν υψηλότερο ποσοστό δανειακών κεφαλαίων στο σύνολο των κεφαλαίων σε σχέση με τις μη προβληματικές επιχειρήσεις. Οι προβληματικές επιχειρήσεις ήταν υπερχρεωμένες, ενώ οι μη προβληματικές φέρθηκαν πιο ορθολογικά και μείωσαν το ποσοστό δανειακών κεφαλαίων τους.

Ποσοστό Δανειακών κεφαλαίων (%) το 1980	
Προβληματικές	87,5
Μη προβληματικές	63,0

Πηγή: (ICAP. Αναλύσεις ισολογισμών για 52 Π.Ε. και 52 Μ.Π.Ε.

Δ. Φιλοδοξίες και παράτολμες επενδύσεις

Ένας από τους βασικότερους παράγοντες προβληματικότητας αναφέρεται η προσπάθεια υλοποίησης από την επιχείρηση ενός φιλόδοξου επενδυτικού προγράμματος που πολλές φορές αποδεικνύεται ότι θα ήταν καλύτερα να μην είχε γίνει η επένδυση.

Ο διευθύνων σύμβουλος μιας από τις μεγαλύτερες ελληνικές προβληματικές επιχειρήσεις, δίνοντας συνέντευξη στον οικονομικό τύπο, (οικον. Ταχυδρ.) σε ερώτηση γιατί ακολουθήθηκε πολιτική δανεισμού και εξογκώθηκαν τα χρηματοοικονομικά έξοδα είπε: «Οι λόγοι είναι πολλοί και ανάγονται στην επεκτατική πολιτική που είχαμε χαράξει σε μακροπρόθεσμη βάση. Η επεκτατική μας πορεία σε περίοδο κρίσεως συνοδεύεται από «ανωμαλίες» στην εκτέλεση των έργων μας οι οποίες βάρυναν την επιχείρηση σε μεγάλο βαθμό» Από αυτά διαφαίνονται οι λόγοι που έκαναν προβληματική την επιχείρηση. Η φιλόδοξη επενδυτική πολιτική της εταιρίας, σε εποχή που είχε φανεί η κλωστοϋφαντουργική κρίση της Ευρώπης και είχαν ήδη γίνει οι επενδύσεις στις χώρες χαμηλού κόστους, ήταν λάθος. Αυτή θα μπορούσε να αποβεί θετική μόνον εάν η εταιρία αυτοματοποιούσε την παραγωγική διαδικασία. Η «σειρά από ανωμαλίες» που ο διευθύνων σύμβουλος επισημαίνει στην εκτέλεση των έργων του δείχνει τη δυσκολία οργάνωσης και διοίκησης της εταιρίας. Δείχνει ότι το management δεν πηγαίνει σε «βάθος».

Παρόμοια παράτολμη επένδυση παρατηρείται και σε άλλη μεγάλη εταιρία όπου κατασκεύασε εργοστάσιο χωρίς τεχνολογικούς εκσυγχρονισμούς. Επρόκειτο για μια επένδυση επεκτατική χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ούτε η κρίση ούτε η νέα τεχνολογία που ελαχιστοποιεί το κόστος «εργασίας».

Γενικά όσες επιχειρήσεις έκαναν επεκτατικές επενδύσεις σε περίοδο κρίσης και με μεγάλο ποσοστό δανειακών κεφαλαίων, έγιναν προβληματικές αν υπολογίσει κανείς και το συνεχώς αυξανόμενο κόστος του χρήματος.

E. Ελλιπής λογιστική πληροφόρηση

Τέλος αιτία προβληματικότητας είναι η ελλιπής λογιστική πληροφόρηση, όπου ο επιχειρηματίας αγνοεί την πραγματική κατάσταση της επιχείρησης, με αποτέλεσμα να φθάνει σε αδιέξοδο. Αυτό παρουσιάζεται συνήθως στις μικρές επιχειρήσεις. Εντούτοις στις μεγάλες επιχειρήσεις - μορφής Α.Ε. - η λογιστική πληροφόρηση είναι ικανοποιητική, όμως δεν αξιοποιείται από το Συμβούλιο των εταιριών ή δεν μπορούν ν' αναλυθούν από την μη ύπαρξη ικανού προσωπικού, πληροφορούμενου και σωστά εκπαιδευμένου. Τότε είναι φυσικό να μην αξιοποιούνται τα λογιστικά στοιχεία των επιχειρήσεων με αποτέλεσμα να υπάρχουν οικονομικές δυσχέρειες στην πορεία της επιχείρησης.

Συμπερασματικά μπορούμε να υπενθυμίσουμε όταν το εθνικό προϊόν κάνει ν' αυξάνεται, όταν η προσφορά χρήματος μειώνεται, όταν τα επιτόκια ανέχονται, ή όταν το χρηματιστήριο υποτιμά συνεχώς τις τιμές των μετοχών των επιχειρήσεων, τότε το κράτος πρέπει ν' αναφέρει πτώχευση των επιχειρήσεων.

Επίσης όπως αναφέραμε όταν υπάρχει τάση προβληματικότητας, αυτό θα επηρεάσει μακροχρόνια όλους τους βιομηχανικού κλάδους, όπου άσχετα από τα συμβάντα στην Ελληνική Οικονομία - μπορεί να γίνει προβληματικός - από τις παρακάτω αιτίες : όξυνση διεθνούς ανταγωνισμού, όπου άλλες χώρες παράγουν πιο φθηνά το προϊόν είτε λόγω νέας τεχνολογίας ή φθηνού κόστους εργασίας ή λόγω μείωσης της εγχώριας προστασίας.

Στροφή της ζήτησης σε παραπλήσια προϊόντα. Επομένως μπορούμε να προβλέψουμε για το κοντινό μέλλον σε ποιους κλάδους θα ενταχθούν οι πτωχεύσεις των επιχειρήσεων.

Κλάδοι που παρουσίασαν ένταση του διεθνούς ανταγωνισμού στην εγχώρια αγορά ήταν το 1978-1982: τα ποτά, τα κλωστοϋφαντουργικά, τα ενδύματα και υποδήματα, τα έπιπλα, το χαρτί, το δέρμα και τα προϊόντα του, τα βασικά μέταλλα και τα μηχανήματα.

Η ένταση του διεθνούς ανταγωνισμού για την Ελλάδα στη διεθνή αγορά παρατηρείται κυρίως στους κλάδους των ποτών, των χημικών και των

μηχανημάτων. Σ' αυτούς τους κλάδους υπάρχουν πολλές προβληματικές επιχειρήσεις, αλλά αναμένεται να δημιουργηθούν και άλλες, εάν δεν υπάρξει αλλαγή των συνθηκών.

Βέβαια η εσωτερική οικονομική κατάσταση κάθε επιχείρησης (κερδοφορία, παραγωγή, πωλήσεις εμπορευμάτων) αποτελούν ουσιαστική αιτία σε περίπτωση κακής διαχείρισης και αρνητικών αποτελεσμάτων να μας πληροφορεί εάν μια επιχείρηση κινδυνεύει με πτώχευση ή υπάρχει κίνδυνος να κλείσει.

Z. Χρηματοοικονομικά προβλήματα.

Η χρηματοοικονομική διάρθρωση που αδιαλείπτως έχουν εμφανίσει οι ελληνικές επιχειρήσεις, την τελευταία εικοσαετία, αναμφίβολα αποτελεί την «Αχίλλειό τους πτέρνα» στον αγώνα τους για εκσυγχρονισμό και ανάπτυξη. Η δανειακή επιβάρυνση διαμορφώνεται σε υψηλά επίπεδα και ο βαθμός ρευστότητας σε χαμηλά, με αποτέλεσμα ο μεταποιητικός τομέας ν' αντιμετωπίζει υψηλό χρηματοδοτικό κίνδυνο.

Με τη σειρά του ο υψηλός χρηματοδοτικός κίνδυνος οδηγεί *ceteris paribus* τους υποψήφιους χρηματοδότες - μετόχους - δανειστές - στην απαίτηση μεγαλύτερων αποδόσεων για το κεφάλαιο, που θα προμηθεύσουν προς τις επιχειρήσεις και συνεπώς αυξάνεται το κόστος κεφαλαίου και αποθαρρύνει την ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών.

Ωστόσο τον τελευταίο καιρό προκύπτει μια αξιοπρόσεκτη βελτίωση της εικόνας των επιχειρήσεων. Όμως ο βαθμός δανειακής επιβαρύνσεως (σύνολο υποχρεώσεων προς σύνολο παθητικού) και η κυκλοφοριακή ρευστότητα (σύνολο κυκλοφορούντος περιλαμβανομένου του ταμείου και διαθέσιμου προς βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις) μας δείχνουν ότι για το έτος 1986 η τιμή δανειακής επιβαρύνσεως για την χώρα μας ήταν στο μέγιστο κατά την τελευταία εικοσαετία.

Στο σύνολο της βιομηχανίας η εξάρτηση από ξένα κεφάλαια μειώθηκε από 85% το 1986 σε 69% το 1993.

Βεβαίως υπάρχουν διαφοροποιήσεις μεταξύ των επιμέρους κλάδων. Στο κλάδο της κατασκευής και των μεταφορικών μέσων η δανειακή επιβάρυνση το 1993 ξεπερνά το 90% και στον προβληματικό υπόκλαδο των μεταλλευτικών επιχειρήσεων η θέση είναι αρνητική. Αντίθετα στους κλάδους επίπλων, εκτυπώσεων ή επιδόσεων, βασικών μεταλλουργικών βιομηχανικών και λοιπών βιομηχανιών ο βαθμός δανειακής επιβαρύνσεως διαμορφώνεται το 1993 στο 30%. Η τάση μείωσης των δανειακών επιβαρύνσεων φαίνεται ότι μειώθηκε και μετά το 1993.

Όσο αφορά τις τιμές για το βαθμό κυκλοφοριακής ρευστότητας είχαν παρουσιάσει για το σύνολο της μεταποίησης μια βελτίωση μεταξύ 1986 και 1990 και υπαναχώρησαν το 1991 και 1992 σε τιμές μικρότερες της μονάδας. Γενικά οι τιμές του δείκτη αυτού για το 1993 δεν μπορούν να θεωρηθούν ικανοποιητικές εφόσον η αξία του κυκλοφορούντος μαζί με το ταμείο και διαθέσιμο μόλις καλύπτει την αξία των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων. Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι στο κυκλοφορούν περιλαμβάνονται στοιχεία που δεν ρευστοποιούνται εύκολα, όπως τα αποθέματα πρώτων υλών και του έτοιμου προϊόντος. Σαν παραστεί ανάγκη να εξοφληθούν οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις. Συνεπώς οι τιμές του δείκτη θα έπρεπε να είναι υψηλότερες από τη μονάδα.

Οι κλάδοι των βιομηχανιών χαρτιού, δέρματος και γουναρικών, προϊόντων από ελαστικό και πλαστική ύλη χημικών προϊόντων και παραγώγων πετρελαίου και άνθρακα, αντανακλούν ικανοποιητικά επίπεδα ρευστότητας.

Τα αίτια για τα παραπάνω φαινόμενα συνδέονται με το βαθμό αναπτύξεως της

ελληνικής κεφαλαιαγοράς καθώς και για την εφαρμογή κινήτρων που προσφέρουν οι αναπτυξιακοί νόμοι. Τα τελευταία έτη η πρωτογενής αγορά του χρηματιστηρίου Αξιών άρχισε να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διοχέτευση κεφαλαίων από τους αποταμιευτές προς τις επιχειρήσεις μέσω της διαθέσεως νέων μετοχικών τίτλων. Την περίοδο 1990-1994 εισήχθησαν πολλές εταιρίες στην αγορά του χρηματιστηρίου. Παράλληλα πολλές επιχειρήσεις έκαναν χρήση των διατάξεων των αναπτυξιακών νόμων για τη χρηματοδότηση παραγωγικών επενδύσεων αξιοποιώντας το κίνητρο αφορολόγητων εκπτώσεων από τα κέρδη για τη δημιουργία αποθεματικών. Αυτό κατέστη δυνατό και από τη βελτίωση κερδοφορίας των επιχειρήσεων.

Οι εξελίξεις αυτές αποτελούν διαφοροποίηση από την παραδοσιακή προτίμηση των ελληνικών επιχειρήσεων προς τον τραπεζικό δανεισμό. Η υποκατάσταση των τραπεζικών κεφαλαίων ενθαρρύνθηκε από τα υψηλά τραπεζικά επιτόκια και την περιοριστική πολιτική που ακολουθήθηκε.

Είναι επίσης αξιοσημείωτη η προσφυγή του ιδιωτικού τομέα γενικά περιλαμβανόμενης και της μεταποίησης προς τον δανεισμό με συνάλλαγμα. Το φαινόμενο από οφείλεται στη μεγάλη διαφορά στα πραγματικά επιτόκια ανάμεσα στον δανεισμό σε δραχμές και σε ξένα νομίσματα σε συνδυασμό με τη συναλλαγματική πολιτική που δημιούργησε προσδοκίες για μικρή μόνο διολίσθηση της ισοτιμίας του εθνικού νομίσματος.

Το πρόβλημα ρευστότητας (ΠΙΝΑΚΑΣ 2) οφείλεται στην υψηλή εξάρτηση των μεταποιητικών επιχειρήσεων μας από βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις, τραπεζικές κάμψεις. Η κατάσταση αυτή αναπόφευκτα θα προκαλεί δυσχέρειες σε ότι αφορά τον μέσο μακροπρόθεσμο προγραμματισμό των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων και να δυσχεραίνει την ανάληψη επενδύσεων.

Το πρόβλημα αυτό απορρέει από τις δυσλειτουργίες που υπάρχουν στην ελληνική κεφαλαιαγορά, και την «παραδοσιακή» τακτική των επιχειρήσεων να παρέχουν πιστώσεις η μιας προς την άλλη στις μεταξύ τους αγοραπωλησίες προϊόντων; Έτσι ώστε να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες σε κεφάλαιο κινήσεων, αφού δεν μπορούν να ικανοποιηθούν πλήρως από το τραπεζικό σύστημα.

Γενικά οι ελληνικές μεταποιητικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα ρευστότητας που αποτελεί τροχοπέδη στην ανάπτυξή τους και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους.

Η αντιμετώπιση αυτού προϋποθέτει τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου έτσι ώστε οι επιχειρήσεις να μπορούν ν' αντλούν από την αποταμίευση μακροπρόθεσμα κεφάλαια.

Πάντως ο αυξανόμενος ανταγωνισμός μεταξύ των εμπορικών τραπεζών δημιουργεί βάσιμες ελπίδες ότι οι ελληνικές μεταποιητικές επιχειρήσεις θα έχουν το εγγύς μέλλον τη δυνατότητα επιλογής από ένα ευρύτερο του σημερινού φάσμα μεθόδων χρηματοδότησης από το τραπεζικό σύστημα.

Κωδικός	Ονοματολογία κλάδων	1986	1990	1991	1992	1993
20	Βιομηχανίες Ειδών Διατροφής εκτός από ποτά	1,0	0,97	1,03	1,10	1,04
21	Βιομηχανίες Ποτών	0,81	1,05	1,35	1,35	1,18
22	Βιομηχανίες Καπνού	1,0	1,24	1,15	1,07	1,12
23	Υφαντικές Βιομηχανίες	1,03	1,04	0,95	1,31	0,98
24	Βιομηχανίες ειδών Υποδήσεως, ειδών Ενδυμασίας και διαφόρων ειδών από Υφασμα	1,13	1,23	1,24	1,27	1,24
25	Βιομηχανίες Ξύλου και Φελαού, εκτός από Επιπλαοποιία	0,93	1,58	1,5	1,37	1,22
26	Βιομηχανίες Επίπλων, Ειδών Επιπλώσεως	0,92	1,04	1,06	1,27	1,21
27	Βιομηχανίες Χαρτιού και Ειδών σπόχαρτί	0,35	1,23	1,41	1,46	1,34
28	Εκτυπώσεις, Εκδόσεις και συναφείς Βιομηχανίες	0,99	1,1	1,07	1,12	0,74
29	Βιομηχανίες Δέρματος, Γουαρισμών και Ειδών από Δέρμα και Γούνα, εκτός από τα είδη Υποδήσεως και Ενδυμασίας	1,29	1,33	1,57	1,38	1,5
30	Βιομηχανίες Προϊόντων από Ελαστικό & Πλαστική Ύλη	1,25	1,35	1,27	1,39	1,3
31	Βιομηχανίες Χημικών Προϊόντων	1,025	1,3	1,32	1,31	1,29
32	Βιομηχανίες Παραγώγων Πετρελαίου και Άνθρακος	1,0	1,14	1,35	1,39	1,41
33	Βιομηχανίες Προϊόντων από μη Μεταλλικά Ορυκτά εκτός από τα Παράγωγα Πετρελαίου και Άνθρακος	0,78	0,81	0,64	0,64	0,83
33α	Μεταλλευτικές επιχειρήσεις με σημαντική μεταποιητική δραστηριότητα που σεπρηγοούμενες εκδόσεις ήταν ενταγμένες στον κλάδο 33	-	0,56	0,47	0,39	0,37
34	Βασικές Μεταλλουργικές Βιομηχανίες	0,9	1,54	1,47	1,32	1,21
35	Κατασκευή τελικών προϊόντων από Μέταλλο εκτός από Μηχανές και Μεταφορικά Υλικά	0,89	1,1	0,93	0,83	1,13
36	Κατασκευή Μηχανών και Συσκευών εκτός από τις Ηλεκτρικές και τα μέσα Μεταφοράς	0,98	1,20	1,21	1,21	1,18
37	Κατασκευή Ηλεκτρικών και Ηλεκτρονικών Μηχανών Γραφείου και Συσκευών Επεξεργασίας Πληροφοριών	0,99	1,17	1,1	1,24	1,08
38	Κατασκευή Μεταφορικών Μέσων	0,94	0,45	0,42	0,46	0,40
39	Λοιπές Βιομηχανίες	1,18	1,21	1,26	0,70	1,30
	Σύνολο Μεταποίησης	0,95	1,03	0,98	0,99	1,01

6.6 Προβληματικοί κλάδοι βιομηχανίας

Κλάδος Κλωστοϋφαντουργίας

Σύμφωνα με στοιχεία της Στατιστικής Δικαιοσύνης (ΕΣΥΕ) προκύπτει ότι οι πτωχεύσεις στη Μεταποίηση έχουν φθίνοντα ρυθμό το 1970 έως το 1977. Από το 1977 φθάνει στις 220, και 220 το 1983 έναντι από 95 που πτωχεύουν το 1977. Ίδια μείωση παρατηρείται στην κλωστοϋφαντουργία (όχι στο έτοιμο ένδυμα). Από το 1978 και μετά οι ζημιές του κλάδου της κλωστοϋφαντουργίας σαν ποσοστό στο σύνολό της μεταποίησης αυξάνουν σημαντικά. Όλα αυτά δείχνουν την έντονη τάση προβληματικότητας που παρατηρείται στην κλωστοϋφαντουργία μετά το 1977, μέχρι σήμερα, συγκεκριμένα ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής του κλάδου μειώνεται δραστικά μέχρι σημείου που γίνεται αρνητικός (1981-1984) αλλά και οι πτωχεύσεις εντείνονται όχι μόνο σε απόλυτα μεγέθη αλλά και σαν ποσοστό στο σύνολο της μεταποίησης.

Από τις επιχειρήσεις που χαρακτηρίστηκαν σαν προβληματικές από το Υ.Π.Ε.Θ.Ο. πολλές ήταν και είναι κλωστοϋφαντουργικές και απασχολούν πάνω από 15.680 άτομα του συνόλου της απασχόλησης όλων των προβληματικών επιχειρήσεων, με τεράστια χρέη. Είναι λογικά αδύνατο να μην προσεγγίσει ο κλάδος αυτόν την προσοχή μας. Ο κυριότερος λόγος δημιουργίας προβληματικών επιχειρήσεων είναι η πτώση ανταγωνιστικότητας του κλάδου αυτού στην εγχώρια αγορά, και αυτό γιατί οι καταναλωτές στρέφονται όλο και περισσότερο σε εισαγόμενα ρούχα, καλύτερης ποιότητας, μάρκας. (Ιταλικής π.χ. βιομηχανίες ονομαστές που λανσάρουν την φίρμα τους Benetton κ.λπ.) Όλα αυτά αποτελούν πρόκληση για την ελληνική βιομηχανία ενδυμάτων. Οι έλληνες παραγωγοί πρέπει να προσέξουν και να διαλέξουν ανάμεσα: α) στην παραγωγή τυποποιημένων προϊόντων, που διατίθενται σε ομοιογενές αγορές και β) στην παραγωγή εξειδικευμένων προϊόντων για φωλιές της αγοράς, ανομοιογενείς ή πολύ μικρές. Η δεύτερη επιλογή φαίνεται πιο κατάλληλη για την ελληνική βιομηχανία, με την προϋπόθεση ότι το κύριο μέλημα δεν θα είναι πια η μείωση του κόστους παραγωγής αλλά η αναζήτηση πλεονεκτημάτων μέσω της πρωτοπορίας στην αναβάθμιση των προϊόντων.

Παρ' όλα αυτά ο κλάδος κλωστοϋφαντουργίας ιδίως των ενδυμάτων παρουσιάζει τον υψηλότερο δείκτη συγκριτικών πλεονεκτημάτων έναντι όλων των άλλων βιομηχανικών κλάδων. Η αυξανόμενη ελευθερία εμπορίου επιτείνει τον διεθνή ανταγωνισμό, στον οποίον συμμετέχουν όλο και περισσότερο οι χώρες φθηνού εργατικού κόστους της Ασίας, Ινδίας, Κίνας και Ινδονησίας όπου τα ημερομίσθια είναι χαμηλά, η κοινωνική νομοθεσία ανύπαρκτη, τα ωράρια επεκτείνονται πέραν του οκταώρου, καθώς και η παιδική απασχόληση και των κρατουμένων. Σ' αυτά θα πρέπει να προσθέσουμε και την επανάσταση των μεταφορών και επικοινωνιών που χαμηλώνουν ακόμα περισσότερο το κόστος των ασιατικών προϊόντων.

Από τα μέσα της δεκαετίας του '80 αρχίζει η αναδιάρθρωση της κλωστοϋφαντουργίας και των επιμέρους κλάδων, με εντατικοποίηση της εργασίας, επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες και στροφή προς ποιοτικά ανώτερα προϊόντα. Ωστόσο η ελληνική κλωστοϋφαντουργία υστερεί σε παραγωγικότητα εργασίας (60% από αντίστοιχη Γερμανική) αλλά παραπλήσια της Ισπανίας και ανώτερη της Πορτογαλίας. Το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στην ελληνική κλωστοϋφαντουργία είναι χαμηλό, αλλά υψηλότερο από αυτό της Γαλλίας, Βρετανίας.

Τελικά το μοναδιαίο κόστος παραγωγικότητας είναι χαμηλό στις χώρες με υψηλή παραγωγικότητα σε εργασίες και όχι στις χώρες χαμηλών μισθών. Αυτή η διαπίστωση υποδεικνύει προφανώς και την κατεύθυνση προς την οποία θα έπρεπε κατά προτεραιότητα ν' αναπτυχθεί η ελληνική κλωστοϋφαντουργία: στην κατεύθυνση της αύξησης της παραγωγικότητας.

Εκτός από αυτή την άποψη η ελληνική βιομηχανία κλωστοϋφαντουργίας και ένδυσης χρειάζεται μια αποτελεσματική στρατηγική. Η καταλληλότερη είναι η διεκδίκηση ενός τμήματος της αγοράς ποιοτικά καλύτερων και επώνυμων προϊόντων. Αυτή είναι εξάλλου η στρατηγική που αρχίζει να προκρίνεται ως η πλέον κατάλληλη και από σειρά επιχειρήσεων της ευρωπαϊκής ένωσης. Χαρακτηριστική από την άποψη αυτή είναι η περίπτωση περισσότερων επιχειρήσεων της Γαλλίας που επαναφέρουν την παραγωγή των προϊόντων τους στο εθνικό τους έδαφος όπου το κόστος εργασίας είναι μεν μεγαλύτερο αλλά η ποιότητα καλύτερη.

Ο κλάδος της κλωστοϋφαντουργίας ήταν ένα ενδεικτικό παράδειγμα προβληματικότητας. Στην πορεία της η βιομηχανία έχει να αντιμετωπίσει προβληματικές επιχειρήσεις και σε άλλους κλάδους για την Ελλάδα.

Η Ναυπηγική - ο χώρος των πετρελαιοειδών είναι μερικοί κλάδοι που έχουν υπαχθεί στην κατηγορία προβληματικών εταιριών. Το πάγιο κεφάλαιο τους έχει υποστεί τεράστια ζημιά που για ν' αντιμετωπιστεί, οι επιχειρήσεις εξαγοράζονταν από το δημόσιο π.χ. το πετροχημικό συγκρότημα ESSO PAPPAS στην Θεσ/νίκη και πιο παλιά η «ΛΠΠΟΛ» της Πτολεμαΐδας.

Στις προβληματικές επιχειρήσεις οι ιδιοκτήτες αντί να επενδύσουν τα δάνεια που έχουν πάρει από το τραπεζοπιστωτικό σύστημα της χώρας της παραγωγής τα διέθεσαν για άλλους σκοπούς, έτσι ώστε να βρεθούν καταχρεωμένοι ανήμποροι να αντιμετωπίσουν τα καταγιστικά πυρά του σύγχρονου μονοπωλιακού ανταγωνισμού, που οξύνεται και ενισχύονται οι δυνατότητές του.

ΠΙΝΑΚΑΣ Π-15

Προβληματικές επιχειρήσεις στον κλάδο της Κλωστοϋφαντουργίας

Επιχείρηση	Αντικείμενο απασχόλησης	Αριθμός Οφελ. Απασχ. (εκ.)
1. Σ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ	Νήματα πλεκτικής μάλλινα πενιέ και εκ τεχν. και συνθετ. ινών	850 3.000
2. ΤΕΣΤΙΛΙΑ		100 150
3. ΔΟΥΡΙΔΑΣ	Βαμβακερά και μάλλινα υφάσματα μάλλινα πλεκτά υφάσματα βαμβ. εσώρουχα Κλωστήρια βάμβακος	600 1.500
4. ΒΕΛΚΑ	Νήματα και υφάσματα βαμβακερά	800 4.500
5. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ ΒΟΛΟΥ	Έτοιμα ανδρικά ενδύματα	600 500
6. ΜΕΚΚΑ	Χαλιά	250 800
7. ΤΡΙΑΝΤΕΣ	Υφάσματα ρεγιόν, βαμβακερά, μάλλινα, συνθετικά	250 2.000
8. Α. ΔΕΣΣΥΛΑΣ	Επεξεργασία γιούτας	200 350
9. Α. ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΣ	Νήματα βαμβακερά καριτέ και πενιέ	280 870
10. ΠΕΡΦΙΑ-ΠΡΟΥΣΑΛΟΓΛΟΥ	Νήματα πενιέ και καριτέ εξ ερίου, τεχνητών ινών ή σύμμικτα	500 2.500
11. ΛΑΚΩΝΙΚΑ ΥΦΑΝΤΗΡΙΑ	Υφάσματα εκ συνθετικών ινών	10 60
12. ΚΟΥΛΙΣΤΑΝΙΔΗΣ		100 300
13. ΑΧΑΪΚΗ ΚΛΩΣΤΟΥΨΑΝΤΟΥΡΓΙΑ	Κλωστές βαμβακερές Υφάσματα βαμβακερά	200 1.000
14. ΒΟΜΒΥΣ	Συνθετικά νήματα nylon και polyester, βαμβακερά νήματα μεταξωτά, συνθετικά, σύμμικτα	420 4.000
15. ΠΑΡ. ΤΕΣΤΙΑ		180 50
16. ΕΛΛΗΝΙΣ	Νήματα υφαντουργίας βαμβ. τσελβόλ βαμβακερά υφάσματα	100 320
17. ΛΕΒΕΝΤΑΚΗΣ	Βαμβακερά και σύμμικτα οεντονόπανα, κουβέρτες κλπ.	300 1.800
18. ΓΕΠΑ	Νήματα υφαντ. συνθετ. υφάσματα jersey (βαμβ. μάλλινα, συνθετικά)	160 850
19. ΣΕΡΡΑΙΑ	Κουβέρτες μάλλινες, βαμβ. συνθετικές κλπ.	150 700
20. ΠΟΛΥΤΕΣ	Υφάσματα εκ συνθετικών νημάτων	140 200
21. ΚΩΣΤΑΡΑΣ	Πουκάμισα, μπλούζες πουλόβερ	120 400
22. ΒΑΛΣΟ	Πλεκτά εσώρουχα, μάλλινα, βαμβακερά, σύμμικτα	100 2.000
23. ΒΙΟΝΥΑ		
24. ΓΕΙΤΣΙΟΠΟΥΛΟΙ		
25. ΚΑΩΣΤΗΡΙΑ ΕΔΕΣΣΗΣ		
26. ΚΑΩΣΤΗΡΙΑ ΘΗΒΩΝ		
27. ΧΡΙΣΤΑΝ		
28. ΑΡΙΣΤΟΝ		
29. ΑΒΙΤΕΣ		
30. ΒΙΟΛΕΝ		
31. ΦΡΙΤΕΣ		
32. ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ		
33. ΒΕΛΜΑ		
34. ΚΟΥΛΗΣ		
35. ΠΑΠΑΝΕΛΟΠΟΥΛΟΙ		
36. ΣΑΡΑΦΙΔΗ ΑΦΟΙ		
37. ΣΤΑΝΤΑΡ ΕΛΛΑΣ		
38. ΠΕΙΡΑΪΚΗ ΠΑΤΡΑΪΚΗ		

ΠΗΓΗ ΕΣΥΕ

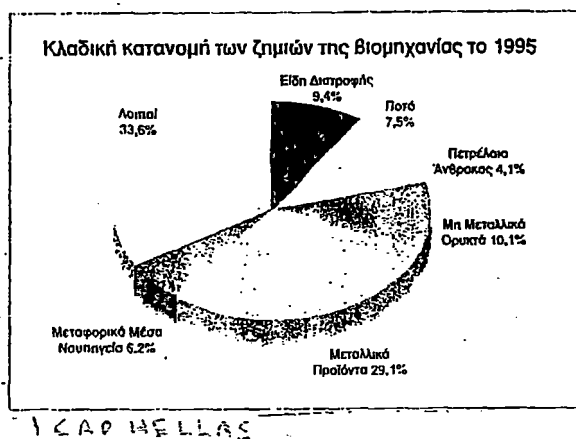
(πολλές από τις παραπάνω επιχειρήσεις έχουν όπως είδαμε αποκρατικοποιηθεί - συγχωνευτεί κ.λπ)

Και εν συνέχεια με χρήματα του φορολογούμενου λαού, το κράτος προσπαθεί να τις διασώσει καθιστώντας τις βιώσιμες. Σήμερα το κράτος «τα

βγάξει στο σφυρί» επιχειρώντας μέσω της ιδιωτικοποίησης να βρει κάποια διέξοδο.

Οι ευθύνες βέβαια δεν βαρύνουν μόνο το μεγάλο κεφάλαιο αλλά και το κράτος που αφήνει τα πράγματα να φθάνουν σ' αυτό το σημείο. Το γεγονός ανεξέλεγκτης δανειοδότησης του ιδιωτικού τομέα από δημόσιους και άλλους πιστωτικοτραπεζικούς οργανισμούς που βρίσκονται υπό την αιγίδα του κράτους, είναι αρκετό για να αντιληφθούμε την υπαιτιότητα του κράτους στην κατιούσα πορεία της ελληνικής βιομηχανίας μετά την κρίση του 1974-1975.

Η ένταξη της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα - η αύξηση του ανταγωνισμού δημιούργησε έξαρση και προβλήματα ακόμα εντονότερα.

ΠΡΩΤΑΘΛΗΤΕΣ ΖΗΜΙΩΝ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΟ 1995

Σε 000 Δρχ.

Είδη Διαστροφής	ΑΓΡΟINVEST Α.Ε.	1.950.048
Ποτά	ΚΑΜΠΑΣ, Α., Α.Ε.	2.433.039
Επεξεργασία Καπνού	ΝΤΑΙΜΟΝ ΕΛΛΑΣ - ΚΑΠΝΙΚΗ Α.Ε.	1.192.592
Τσιγάρα	ΕΘΝΟΣ ΚΑΠΝΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ Γ.Α. ΚΕΡΑΝΗΣ Α.Ε.	914.242
Κλωστοϋφαντουργίες	ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΚΛΩΣΤΗΡΙΑ Α.Ε.	950.853
Λευκά Είδη	ΚΛΩΣΤΗΡΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ Α.Ε.	144.324
Ενδύματα	ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ Α.Ε.	1.576.936
Υπόδημα-Δερμάτινα	ΣΤΑ ΕΛΛΑΣ ΑΦΟΙ Ι. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΙ ΑΒΕ	766.990
Ξύλο-Φελός	ΕΠΑΣ ΑΦΟΙ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΙ Α.Φ	2.563.962
Έπιπλα	ΣΥΜΜΕΤΡΟΝ, ΕΠΙΠΛΟ, ΑΒΕΕ	192.676
Χαρτί και προϊόντα	ΧΑΡΤΕΛΛΑΣ Α.Ε.	483.906
Εφημερίδες-Περιοδικά	ΒΕΛΛΙΔΗΣ, Ι.Κ., ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ Β. ΕΛΛΑΔΟΣ	731.675
Εκδόσεις-Εκτυπώσεις	ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΤΥΠΟΥ Α.Ε.	296.738
Δέρμα-Γούνα	ΕΥΡΩΔΕΡΜ Α.Ε.	1.776.725
Ελαστικό-Πλαστικά	ΑΖΙΝΚΟ ΑΒΕ	1.081.553
Χημικά	ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΔΡΑΠΕΤΣΙΝΑΣ Α.Ε.	1.305.860
Φάρμακα-Καλλυντικά	ΠΑΠΟΥΤΣΑΝΗΣ, Π.Δ., ΑΒΕΕ	1.318.130
Εμφύλιση Υγραερίου	ΠΕΤΡΟΛΙΝΑ Α.Ε. ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ	420.376
Πετρέλαιο-Άνθρακας	ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ (ΕΛΛΑΣ) ΔΙΥΛΙΣΤΗΡΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ Α.Ε.	2.455.024
Μη Μεταλλικά Ορυκτά	HELLAMAT ΑΒΕΜΕ	3.481.010
Βασικές Μεταλλουργικές	ΕΛΑΣΜΑΤΟΥΡΓΕΙΑ ΧΑΛΥΒΟΣ ΠΑΤΡΩΝ Α.Ε.	468.030
Μεταλλικά Προϊόντα	ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΥΡΡΙΔΟΠ. & ΚΑΛΥΚΟΠ. Α.Ε.	24.565.281
Μηχανήματα-Συσκευές	ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, ΜΥΡΩΝ, Α.Ε.	194.953
Ηλεκτρολογικά Υλικά	FOR SOL ΠΥΚΝΩΤΑΙ Α.Ε.	30.935
Ηλεκτρικές Συσκευές	ΕΛΙΝΤΑ ΑΒΕ	889.491
Μεταφορικά Μέσα	ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΑΥΠΗΓΕΙΑ Α.Ε.	5.662.857
Διάφορες	ΙΑΤΡΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ Α.Ε.&Β.Ε.	189.858

ICAP HELLAS.

6.7 Βιώσιμες προβληματικές επιχειρήσεις

Από τις προβληματικές επιχειρήσεις μπορούν να χαρακτηρισθούν βιώσιμες αυτές που παρουσιάζουν τα εξής κυρίως χαρακτηριστικά:

α) Χρησιμοποιούν αποδεκτή ακόμη τεχνολογία η οποία αν και παλιά η πλήρως αποσβησμένη, δεν είναι όμως τεχνολογικά απαξιωμένη.

β) Παράγουν ένα ποιοτικά ανταγωνιστικό προϊόν. Το προϊόν δηλαδή δεν είναι κατώτερης ποιότητας και γίνεται ικανοποιητικά αποδεκτό από την αγορά.

γ) Υπάρχει σημαντική ζήτηση και ίσως γίνουν σημαντικές εισαγωγές για την ικανοποίησή της αν σταματήσει ή περιοριστεί η εγχώρια παραγωγή.

δ) Το περιθώριο συνεισφοράς είναι όχι μόνο θετικό αλλά αρκετά μεγάλο ώστε γρήγορα να καλύψει τα σταθερά έξοδα και να φτάσει η επιχείρηση στο νεκρό σημείο. Το περιθώριο συνεισφοράς είναι η διαφορά μεταξύ της τιμής πώλησης του προϊόντος (P) και του ανά μονάδα μεταβλητού κόστους (V), δηλ. $PV > O$.

Ας σημειωθεί ότι με την πρόσφατη νομοθεσία ένα σημαντικό μέρος του εργατικού κόστους, μπορεί να χαρακτηριστεί ως σταθερό κόστος λόγω της αδυναμίας μείωσης αυτού σε περίπτωση μείωσης της παραγωγής (απαγορεύονται οι απολύσεις πέρα από ένα ορισμένο ποσοστό).

ε) Αν χρησιμοποιηθεί εκσυγχρονισμένο επαγγελματικό μάνατζμεντ, τότε θα εξοικονομηθούν πολλές δαπάνες και θ' αυξηθεί η παραγωγικότητα και η αποτελεσματικότητα σε όλους τους τομείς της επιχείρησης με την καλύτερη οργάνωση και διοίκηση αυτής.

στ) Αν χρησιμοποιηθούν μοντέρνες αρχές του μάρκετινγκ θ' αυξηθεί η ζήτηση, το προϊόν θα εισαχθεί σε νέες αγορές και ίσως αυξηθούν οι εξαγωγές του.

η) Αν υπήρχε τρόπος να απαλειφθούν τα χρηματοοικονομικά έξοδα ή να μειωθούν σ' ένα λογικό και κανονικό επίπεδο, τότε οπωσδήποτε η επιχείρηση θα εμφάνιζε κέρδη. Στο τελευταίο αυτό χαρακτηριστικό βασίζονται και οι σπουδαιότερες προτάσεις εξυγίανσης των βιώσιμων προβληματικών επιχειρήσεων, όπως παγιοποίηση χρεών, μετοχοποίηση χρεών, πώληση μετοχών στους εργαζομένους κ.λπ.

6.8 Εξυγίανση των ήδη προβληματικών επιχειρήσεων

Τα χαρακτηριστικά μιας προβληματικής επιχείρησης εκτός από την αδυναμία εξόφλησης των υποχρεώσεων της είναι η αποδιοργάνωση όλων των λειτουργιών της. Τα μηχανήματα δεν είχαν συντηρηθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα, οι σχέσεις των παραγωγικών τμημάτων έχουν χαλαρώσει, η παραγωγικότητα έχει μειωθεί γιατί οι εργαζόμενοι ζουν με το άγχος της απόλυσης, οι πελάτες παραπονιούνται για ασυνέπεια στο χρόνο παράδοσης και στην ποιότητα, οι προμηθευτές διστάζουν να συνεχίσουν έναν κανονικό ρυθμό προμηθειών φοβούμενοι μήπως δεν πληρωθούν, οι τράπεζες και οι πιστωτές αγωνιούν, και παύουν να στηρίζουν την επιχείρηση.

Η πρώτη ενέργεια εξυγίανσης είναι η αναδιοργάνωση της επιχείρησης. Είναι λογικό και κοινωνικά επιβεβλημένο να συναρτάται η βιωσιμότητα με την κερδοφορία σε ανταγωνιστικό περιβάλλον γιατί αλλιώς η επιχείρηση αποτελεί βάρος για το κοινωνικό σύνολο, εκτός αν για άλλους λόγους είναι επιβεβλημένη η βιωσιμότητά της. Πάντως σε άλλες χώρες η οικονομική πολιτική ενίσχυσης προβληματικών έπαυε εφ' όσον δεν υπήρχαν προοπτικές κερδοφορίας. Έπαυε η χρηματοδότηση ενώ παρέχονται μόνο υπηρεσίες management. Αυτά είναι παραδείγματα προς μίμηση για την Ελλάδα.

Επιχειρήσεις που είναι επιβεβλημένη η βιωσιμότητά τους παρά την έλλειψη προοπτικών κερδοφορίας είναι αυτές που επεξεργάζονται εγχώριες πρώτες ύλες, ή έχουν διασυνδέσεις με λοιπούς κλάδους των οποίων η βιωσιμότητα εξαρτάται από τις επιχειρήσεις αυτές ή είναι στρατηγικής σημασίας επιχειρήσεις, οι οποίες πρέπει να υπάρχουν στην χώρα σε καιρό διεθνούς απομόνωσης. Τέτοιες επιχειρήσεις είναι αυτές που παράγουν βασικά είδη κατανάλωσης (ζάχαρη) πρώτες ύλες, για την γεωργία και την βιομηχανία. Γι' αυτές τις επιχειρήσεις όταν γίνονται προβληματικές δεν ενδιαφέρει τόσο η μακροχρόνια κερδοφορία όσο η επιβίωσή τους με το ελάχιστο δυνατό κοινωνικό κόστος.

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

«ΟΑΕ»

Για την εξυγίανση των προβληματικών επιχειρήσεων, ιδρύθηκε στην χώρα μας Οργανισμός Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων (ΟΑΕ) με βάση το νόμο 1386/83, σαν ανώνυμη εταιρία που λειτουργεί από σωματική εποπτεία και με σκοπό την συμβολή του στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας, με έργο την οικονομική εξυγίανση των προβληματικών επιχειρήσεων καθώς και την ίδρυση και εκμετάλλευση κοινωνικοποιημένων ή μεικτής οικονομίας επιχειρήσεων.

Συγκεκριμένα όταν μια επιχείρηση ζητήσει να υπαχθεί στις διατάξεις του νόμου 1386/83 ο ΟΑΕ επιλαμβάνεται του θέματος και κρίνοντας από την σημασία της επιχείρησης στην οικονομία (μέγεθος, απασχόλησης, πωλήσεις, εξαγωγές) μπορεί να την συντάξει στον παραπάνω νόμο.

α) Ο Υπουργός Εθνικής Οικονομίας μπορεί να αναθέσει την διοίκηση της επιχείρησης στο ΟΑΕ, ή να αυξήσει το Εταιρικό Κεφάλαιο ή την κεφαλαιοποίηση οφειλών της επιχείρησης.

Το 1985 ο αριθμός των επιχειρήσεων που είχαν υπαχθεί στον ΟΑΕ ήταν 44 όπου οι ληξιπρόθεσμες οφειλές τους είχαν ανασταλεί. Ο οργανισμός επίσης παράσχει σημαντική οικονομική βοήθεια (δανειοδότηση), έχει ορίσει νέα διοικητικά συμβούλια στις επιχειρήσεις και προχωρεί στην εσωτερική αναδιοργάνωση έτσι ώστε να επανέλθουν οι πελάτες των προβληματικών επιχειρήσεων και να αυξηθούν ξανά οι πωλήσεις.

Επίσης, από πλευράς κυβερνητικής πολιτικής είχε αρχίσει να υλοποιείται ο θεσμός των προγραμματικών συμφωνιών με ιδιαίτερο πεδίο εφαρμογής τις προβληματικές επιχειρήσεις. Αναφέρουμε την συνεργασία ΔΕΗ - ΠΥΡΚΑΑ, όπου η τελευταία αναλαμβάνει να κατασκευάζει για την ΔΕΗ εξοπλισμό και μηχανολογικές εγκαταστάσεις, είτε στην εξόρυξη του λιγνίτη είτε στην αξιοποίησή του για παραγωγή ενέργειας.

Για τις μικρές επιχειρήσεις που εμφανίζουν προβληματικότητα παρέχεται οικονομική και τεχνική υποστήριξη στις ΜΠΕ από την ΕΟΜΜΕΧ όμως το θέμα των υπερχρεωμένων μικρών επιχειρήσεων που συνεχώς κλείνουν δεν έχει αντιμετωπιστεί συστηματικά και αυτό είναι κάτι που εισηγούμεθα να γίνει.

Το 1995 ο Οργανισμός Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων βρισκόταν σε κρίσιμο σταυροδρόμι για την μελλοντική του πορεία. Από την μια υπήρχε περίπτωση διάλυσής του, μετά την ολοκλήρωση του έργου του, ενώ από την άλλη να διατηρηθεί έστω και υπό πρότυπο οργανισμών που δραστηριοποιούνται στο εξωτερικό για την διαχείριση προβληματικών χαρτοφυλακίων - επιχειρήσεων, κράτους ή ιδιωτών.

Οι επιχειρήσεις που ανήκουν στον ΟΑΕ αντιμετώπιζαν και αντιμετώπιζον ακόμα προβλήματα στην πορεία ιδιωτικοποίησής τους.

Πάντως μέχρι σήμερα πολλές επιχειρήσεις έχουν συγχωνευτεί έχουν ιδιωτικοποιηθεί, εκκαθαριστεί, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που τους υφίστανται και να ξαναγίνουν υγιείς.

Βέβαια πολλές φορές οι μετοχοποίηση επιχειρήσεων εμποδίζεται λόγω ζημιών από οφειλές των εταιριών στο Ελληνικό Δημόσιο από φόρους που δεν καταβλήθηκαν στο παρελθόν.

Μερικά παραδείγματα προβληματικών επιχειρήσεων που έχουν υπογραφεί συμφωνίες αποκρατικοποίησης είναι τα παρακάτω:

ΜΕΡΟΣ II

Απασχόληση και ανεργία

Από όσα αναλύσαμε για την τάση αποβιομηχάνισης είναι γενικά αποδεκτό ότι η αποβιομηχάνιση οδηγεί στην Ανεργία. Αποτελεί δηλαδή η αποβιομηχάνιση αιτία σοβαρή και κύριας σημασίας εμφάνισης του φαινομένου της Ανεργίας. Και αυτό αποτελεί εύκολο γεγονός αφού η αποβιομηχάνιση συνδέεται με τον υπερδανεισμό των επιχειρήσεων, το κλείσιμο μεγάλων βιομηχανικών μονάδων που έχει σαν αποτέλεσμα απολύσεις πολλών εργαζομένων.

Παρακάτω αφού δώσουμε τον γενικό ορισμό του φαινομένου της Ανεργίας και των γενικών χαρακτηριστικών της, καθώς και γενικά της Αγοράς και Εργασίας, θα αναφερθούμε στο περιφερειακό πρόβλημα της χώρας. Θα αναλύσουμε το φαινόμενο της Αποβιομηχάνισης και της Ανεργίας σε μερικές περιφέρειες της χώρας μας.

Τέλος θα αναλύσουμε διάφορα οικονομικά μεγέθη συναφή με την αγορά Εργασιακής Δύναμης κυρίως για την περίοδο 1980-1997.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΑΠΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗ-ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ-ΑΝΕΡΓΙΑ

7.1 ΙΣΤ. ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η ανεργία ήταν ένα γενικό φαινόμενο που εμφανίστηκε στην δεκαετία του 1970 και κατά τα τελευταία χρόνια πήρε μεγάλες διαστάσεις. Ήταν επακόλουθο του πληθωρισμού, που εξασθένησε και ανάντησε την οικονομία σε πολλές χώρες. Ένα από τα μέτρα για την αντιμετώπισή του ήταν η λιτότητα, ο περιορισμός των αναγκαιών που είχε ως φυσική συνέπεια την μείωση παραγωγής.

Τα αίτια της ανεργίας είναι σημαντικά, δεν μπορούν εύκολα να αντιμετωπιστούν ούτε να δοθούν απλές και επιφανειακές λύσεις. Οι λύσεις πρέπει να είναι βαθιές, άμεσες, και σκληρές. Το άτομο μόνο δεν μπορεί να αντιμετωπίσει το τεράστιο θέμα «Εργασία» με βάση τον νόμο προσφοράς και της ζήτησης γιατί δεν είναι εύκολο να αλλάζει κανείς επάγγελμα σε κάθε μια χρονική περίοδο.

Το κράτος έχει μεγαλύτερες δυνατότητες να αντιμετωπίσει το κοινωνικό πρόβλημα της ανεργίας. από διάφορα κράτη συστήθηκαν γραφεία ευρέσεως εργασίας και καταπολέμησης της ανεργίας. Ακόμα σε πολλά κράτη καθιερώθηκαν η υποχρεωτική ασφάλιση κατά της ανεργίας καθώς και ο θεσμός των εργατικών συντάξεων λόγω γήρατος. Στην διάσκεψη της Ουάσινγκτον το 1919, που συγκλήθηκε από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας της Κοινωνίας των Εθνών αναλύθηκαν διεθνείς υποχρεώσεις για την ίδρυση γραφείων εργασίας και μέτρα κατά της ανεργίας.

Υπάρχουν τρόποι όπου το κράτος μπορεί να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της ανεργίας όπως: με τη μετακίνηση του εργατικού δυναμικού σε αγορές εργασίας εξωτερικού, με την ίδρυση βιομηχανιών, ύστερα από τη συμφωνία με ξένες εταιρίες ή εκτέλεση διάφορων δημόσιων έργων από ξένες εταιρίες. Ακόμα προβαίνει σε κρατικοποίηση των επιχειρήσεων και οργάνωση γενικά της κοινωνικής πολιτικής σε πιο σοσιαλιστικές βάσεις.

Κατά των Τζων Γκανλμπρεϊθ (σελ.243) : «Το εργατικό δυναμικό είναι ένα δεδομένο που διαμέσου της ιστορίας συμβολίζει κυρίως το βιομηχανικό μας πολιτισμό. Ο πιο ουσιαστικός παράγοντας στη λειτουργία του εργοστασίου, και αυτό από παράδοση, είναι το προλεταριάτο της βιομηχανίας. Πρόκειται για μεγάλες μάζες ανθρώπων που αναλαμβάνουν εργασία και την τερματίζουν κατά κύματα. Αποτελείται από σχετικά ανειδίκευτους εργάτες που καθοδηγούν ή επιμελούνται τις μηχανές και από μια ολιγάριθμη αριστοκρατία, της οποίας η ειδίκευση δεν σταματάει στην απλή μηχανή. Όταν το σύστημα λειτουργεί καλά το εργατικό δυναμικό απασχολείται στην ολότητά του ή σχεδόν ολοκληρωτικά. Όταν το σύστημα δεν λειτουργεί καλά, το εργατικό δυναμικό απολύεται. Οι εργάτες μένουν σπίτι τους. Όταν πάλι στις εργατικές σχέσεις υπάρχει αρμονία, βλέπουμε τους εργάτες να διέρχονται ήρεμοι τις πύλες του εργοστασίου. Όταν συμβαίνει το αντίθετο, ομάδες απεργών εμφανίζονται στις πύλες του εργοστασίου που είτε σταματά τις εργασίες, είτε εξακολουθεί να εργάζεται σε πείσμα ορισμένων ανδρών που το περιτριγυρίζουν. « Η εικόνα αυτή του εργατικού δυναμικού δεν έχει πάψει να ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα του βιομηχανικού συστήματος. Έχει όμως πάψει να αντανακλά την θεμελιώδη τάση του συστήματος αυτού στους κόλπους του οποίου το προλεταριάτο εξασθενίζει τόσο αριθμητικά όσο και από άποψη επιρροής. Η ανεργία όλο χάνει την σημασία που είχε στο βιομηχανικό σύστημα. Η κυριότερη ανάγκη του συστήματος είναι η

προοδευτική προσαρμογή του μορφωμένου εργατικού δυναμικού στις απαιτήσεις του. Η νέα δομή απασχόλησης και της ανεργίας κάνει διαρκώς πιο δύσκολη την επίτευξη της πλήρους απασχόλησης.

Δημιουργεί έτσι στους κόλπους του βιομηχανικού συστήματος μια πηγή αστάθειας που καθιστά αναγκαία την παρέμβαση του κράτους.»

Η ανεργία αναφέρεται στο εργατικό δυναμικό μιας χώρας και κατά το μεγαλύτερο μέρος δείχνει το μέτρο της αποτυχίας ενός οικονομικού συστήματος. Η παραδοσιακή εύνοια της ανεργίας χάνει χρόνο με το χρόνο όλο και πιο πολύ τη σημασία της. Οι άνεργοι αντιπροσωπεύουν τους ανθρώπους που το καινούργιο βιομηχανικό σύστημα, αυτό που στηρίζεται στη νέα τεχνοδομή δεν μπορεί να τους χρησιμοποιήσει γιατί δεν έχουν τα προσόντα. Παράλληλα υπάρχει ανεπάρκεια ανθρώπων με προσόντα. Τελευταία το βιομηχανικό σύστημα όλο και λιγότερο έχει ανάγκη από εργάτες που βασίζονται στην δεξιοτεχνία και την πείρα για την εκτέλεση της εργασίας τους καθώς και ανειδίκευτους εργάτες. Η τεχνολογία εγκατέστησε στη βιομηχανία μηχανές που μπορούν εύκολα να εκτελέσουν ένα έργο παρά χειρονακτικά. Όμως την ανεργία επιβαρύνουν εκτός η τεχνολογία, η οικονομική ύφεση και ο πληθωρισμός. Ωστόσο η ανεργία είναι καταστροφική για την κοινωνία. Δημιουργούνται διάφορα ρήγματα στην κοινωνική αρμονία, τα οποία αν δεν μεσολαβήσει έγκυρα στήριξή τους εγκυμονούν τεράστιους κινδύνους στην όλη κοινωνική δομή.

7. 2 Ορισμός ανεργίας και μορφές αυτής.

Με τον όρο «ανεργία» υπονοείται η ακούσια αργία των ατόμων που προσφέρουν την εργασία τους έναντι ημερομισθίων - μισθού ή οποιοδήποτε άλλου τρόπου αμοιβής, εξαιτίας της ελλείψεως επαγγελματικής-ειδικής εργασίας. Η λέξη αυτή δεν πρέπει να συγχέεται εννοιολογικά με την α εργία, δηλ. την εκούσια φυγοπονία, την νωθρότητα, την θελημένη αποχή από κάποια εργασία.

Επιφανειακά, η ανεργία εμφανίζεται σαν αποτέλεσμα της δυσαναλογίας ανάμεσα στην ζήτηση εργασίας και την προσφορά εργασίας.

Η ανεργία μπορεί να πάρει τρεις μορφές. Να είναι:

1) Κυμαινόμενη 2) Λανθάνουσα 3) Χρόνια

Η λανθάνουσα μορφή ανεργίας διακρίνεται στη υπό απασχόληση, δηλαδή τη μικρότερη από 40 ώρες εργασία ανά βδομάδα από τον εργαζόμενο, και την ετεροαπασχόληση, κατά την οποία το άτομο που έχει ειδικευτεί σε κάποιο τομέα εργασίας αναγκάζεται (επειδή δεν βρίσκει δουλειά στο τομέα αυτό), να απασχοληθεί σε κάποιον άλλο που δεν ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα και τις γνώσεις του.

7. 3 Το πρόβλημα της Ανεργίας

Το κοινωνικό φαινόμενο της ανεργίας δεν αποτελεί φαινόμενο της σημερινής εποχής. Όμως σήμερα παρουσιάζεται σε μεγαλύτερη έκταση και οξύτητα, γιατί η τεράστια ανάπτυξη της τεχνολογίας έφερε και την αντίστοιχη ανάπτυξη και επέκταση της μηχανής σε όλους τους τομείς της εργασίας. Με αποτέλεσμα να μειωθεί η προσφερόμενη από τους ανθρώπους εργασία. Χάνοντας πολλή την εργασία τους ύστερα από την αντικατάστασή τους από την μηχανή, αναγκάζονται να αναζητήσουν ένα καινούργιο επάγγελμα και αν δεν μπορέσουν να το βρουν παραμένουν για ένα μεγάλο ή μικρό διάστημα Άνεργοι.

Το πρόβλημα της ανεργίας βασικά προέρχεται από την ύπαρξη μεγαλύτερης προσφοράς εργατικών Χεριών από την υπάρχουσα ζήτηση, όπου με βάση το γενικό νόμο προσφοράς και ζήτησης, η υπερπροσφορά αυτή εργατικών Χεριών στην αγορά εργασίας φέρνει τη μείωση της ζήτησης και επομένως την ανεργία

ενός μεγάλου αριθμού εργαζομένων που το αποτελούν κυρίως ορισμένες κατηγορίες του πληθυσμού οι «ειδικές ομάδες» στις οποίες κατατάσσονται οι νέοι, τα ηλικιωμένα άτομα, οι μειονεκτούντες σωματικά και οι έγχρωμοι.

Ωστόσο η πραγματικότητα είναι ότι με την ανεργία δημιουργούνται πέραν από τις οικονομικές επιπτώσεις πολλά άλλα προβλήματα, κοινωνικά και ψυχολογικά.

7.4 Αίτια ανεργίας και αντιμετώπιση

Στη σύγχρονη εποχή αίτια της ανεργίας θεωρούνται οι τεχνολογική ανάπτυξη και επέκταση της μηχανής σε πολλούς τομείς της οικονομίας, δημιουργώντας καλές προϋποθέσεις για την εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών, αλλά συγχρόνως αποστερεί την εργασία από πολλά άτομα.

- Η συσσώρευση κεφαλαίου σε ορισμένες μεγάλες επιχειρήσεις και η κατάργηση των μικρότερων φέρνει την ανεργία στους εργαζόμενους σ' αυτές.

- Η μη κατάλληλη αξιοποίηση παραγωγικά των κερδών των επιχειρήσεων, στην περίπτωση που ο κεφαλαιούχος αποθησαυρίζει τα κέρδη και δεν τα διαθέτει στη παραγωγική διαδικασία.

- Η μη ύπαρξη σωστού προγραμματισμού για τη λειτουργία επαγγελματιών δημιουργεί κορεσμό για ορισμένα επαγγέλματα, ενώ σε άλλα υπάρχει περιορισμένος αριθμός λειτουργίας, γι' αυτό δεν μπορούν να εξυπηρετήσουν τις απαιτήσεις του κοινωνικού συνόλου.

- Το κοινωνικό φαινόμενο της πολυθεσίας είναι σοβαρό και πολύπλευρο κοινωνικό πρόβλημα γιατί οι επιπτώσεις του είναι οικονομικοκοινωνικές και ψυχολογικές.

- Αποκλεισμός από τη γνώση και από την πληροφόρηση πάνω στις τεχνολογικές μεθόδους, οι οποίες εξελίσσονται με ραγδαίους ρυθμούς ώστε να μην υπάρχει η δυνατότητα να τις κατέχουν τ' άτομα και να μην μπορούν να ενταχθούν στις σύγχρονες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

Αναμφισβήτητη η ανεργία είναι ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματά μας. Δεν επιτρέπει ένα επίπεδο ποιότητας ζωής, ενώ αποτελεί τη βασική πηγή ανασφάλειας, άγχους, μοναξιάς και άλλων ψυχολογικών προβλημάτων. Επίσης οι πολιτικές συνέπειες της ανεργίας είναι σημαντικές. Πρώτο αποτελεί μια κοινωνική αδικία που μπορεί να δημιουργήσει αντιθέσεις μεταξύ ανέργων και απασχολούμενων. Επίσης ευνοεί την ανάπτυξη του αυταρχισμού, στα πλαίσια της ιεραρχικής δομής που χαρακτηρίζει το σύστημα και περιορίζει την ανάπτυξη του κινήματος των εργαζομένων.

Επομένως είναι σαφές ότι η αντιμετώπιση της ανεργίας πρέπει ν' αποτελεί μια κοινωνική πολιτική και οικονομική προτεραιότητα. Το ερώτημα που πρέπει ν' απαντηθεί είναι πως μπορεί ν' αντιμετωπιστεί η ανεργία. Αυτό βέβαια απαιτεί την κατανόηση των δημιουργών αιτιών της.

Βασική πηγή αιτιών είναι ως γνωστή η υποανάπτυξη και έλλειψη ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής Οικονομίας. Οι ανάγκες της εγχώριας κατανάλωσης δεν καλύπτεται παρά μόνο κατά ένα μέρος από την εγχώρια παραγωγή. Βιομηχανικοί κλάδοι στρατηγικής σημασίας, όπως η βιομηχανία κεφαλαιουχικού εξοπλισμού (μηχανήματα κ.λπ) και η βιομηχανία διαφόρων καταναλωτικών αγαθών (αυτοκινητοβιομηχανία, ηλεκτρικού εξοπλισμού, ηλεκτρονικών, πολεμικού υλικού κ.λπ) που έπρεπε ν' αποτελούν τον κορμό της εθνικής οικονομίας, είναι σχεδόν ανύπαρκτοι. Αυτό βέβαια σημαίνει μη ύπαρξη θέσεων εργασίας αντιστοίχων της κατανάλωσης και αρνητικές συνέπειες στην υπόλοιπη βιομηχανία.

Εκτός αυτού, η υφιστάμενη βιομηχανία χαρακτηρίζεται από έλλειψη ανταγωνιστικότητας με αποτέλεσμα οι εισαγωγές καταναλωτικών προϊόντων (καλλυντικά, ρούχα, τρόφιμα, ποτά κ.λπ) σε σχέση με τις ελληνικές εξαγωγές να είναι μεγαλύτερες. Αυτό σημαίνει επίσης ότι ένα μέρος της εγχώριας κατανάλωσης καλύπτεται από θέσεις εργασίας ξένων χωρών.

Πολλοί ίσως αναρωτηθούν: γιατί στο παρελθόν, με ίδια οικονομία, δεν υπήρξε ανεργία; Αυτό είναι αναληθές. Στην μεταπολεμική Ελλάδα, υπήρχε πάντα υψηλή ανεργία. Καλύφθηκε, όμως με τους τρεις ανορθόδοξους τρόπους, που τουλάχιστον οι δύο συνέβαλαν στην δημιουργία ενός φαύλου οικονομικού κύκλου. Ο πρώτος ήταν η μετανάστευση ενός εκατομμυρίου περίπου ενεργού πληθυσμού προς τις βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες. Ο δεύτερος ήταν υποαπασχόληση στον αγροτικό τομέα και των γυναικών κάτι που δεν είχε υπολογισθεί. Και ο 3^{ος} ήταν η απορρόφηση κάποιου μέρους του ενεργού πληθυσμού από τη δυσανάλογη με την υπόλοιπη οικονομία, διόγκωση του δημοσίου τομέα και η ανάπτυξη κάποιων (παρασιτικών) οικονομικά επαγγέλματα (π.χ. έντονος εμπορισμός).

Δεύτερη αιτία της ανεργίας είναι η κρίση που περνά το παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα με το υφιστάμενο μοντέλο παραγωγής και κατανάλωσης. Συγκεκριμένα η εξέλιξη της τεχνολογίας (τρίτη βιομηχανική επανάσταση) μειώνει τον απαιτούμενο χρόνο ανθρωπιστικής εργασίας. Η αυτοματοποίηση της παραγωγής, με την εισαγωγή των ρομπότ, και η επανάσταση της μικροπληροφορικής, έχουν σαν αποτέλεσμα τη μείωση των ανθρωποωρών εργασίας και στην παραγωγή και στις υπηρεσίες.

Για παράδειγμα, μελέτη που έκανε η ελβετική εταιρία (prognos) προβλέπει ότι η ανάπτυξη της μικρο-ηλεκτρονικής θα δημιουργήσει ως το 2000 στη Γερμανία μέχρι και 4 εκατ. Ανέργους. Η εξέλιξη συνεπώς, της τεχνολογίας σε συνδυασμό με τον κορεσμό της αγοράς για πολλά προϊόντα και την αδυναμία του κοινωνικο-οικονομικού συστήματος να προσαρμοσθεί, μειώνοντας το χρόνο εργασίας, προκαλεί την ανεργία. Η Κεϋνσιανή θεωρία της επίτευξης πλήρους απασχόλησης με επενδύσεις, έχει πεθάνει μαζί με τον Keynes. Αυτό άλλωστε το επιβεβαιώνουν τα εκατ. άνεργοι που υπάρχουν στις βιομηχ. Ανεπτυγμένες χώρες που εκτός της ανταγωνιστικής οικονομίας που διαθέτουν, έκαναν και κάνουν σημαντική συσσώρευση κεφαλαίου από τις αποικίες και τις νεοαποικίες ..... Είναι πλέον βέβαιο, ότι από ένα σημείο και μετά, η ανάπτυξη, αντί ν' αυξάνει, μειώνει την απασχόληση.

Απ' όσα προηγήθηκαν, ριζική λύση του προβλήματος δεν είναι δυνατή σε σύντομο χρονικό διάστημα. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης της κατάστασης βραχυπρόθεσμα. Αρκεί να υπάρξει μια αποτελεσματική κρατική παρέμβαση. Αυτή πρέπει να στηριχθεί σε δύο βασικούς άξονες, που θα κινηθούν συγχρόνως και παράλληλα. Ο πρώτος αφορά μια συγκεκριμένη βραχυπρόθεσμη και μεσοπρόθεσμη πολιτική περιορισμού της ανεργίας, με την εφαρμογή μιας σειράς μέτρων.

Πρώτο, είναι δυνατό και πρέπει να εξαλειφθεί η πολυθεσία από τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Επίσης να περιοριστούν τα εκατομμύρια των υπερωριών.

Δεύτερο, χρειάζεται να γίνει προσαρμογή της προσφοράς εργασίας με τη ζήτηση ιδιαίτερα σε ότι αφορά την κατανομή του ενεργού πληθυσμού μεταξύ χειρωνακτικής και μη εργασίας. Οι νέοι πρέπει να προσανατολίζονται από νωρίς και να κάνουν σωστή επαγγελματική επιλογή που δεν θα τους απογοητεύσει.

Τρίτον, πρέπει να γίνει προσπάθεια αύξησης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, με στόχο ν' αυξηθούν οι εξαγωγές και να μειωθούν οι εισαγωγές.

Εδώ πρέπει να τονιστεί ότι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας δεν είναι μόνο θέμα κόστους εργασίας. Κυρίως στις σημερινές συνθήκες ανταγωνισμού είναι ζήτημα απόδοσης των διοικητικών λειτουργιών, των δικτύων διανομής και εξαγωγών των συστημάτων πληροφοριών και μεταφορών της διαφήμισης, της ανάπτυξης του προϊόντος (συσκευασία, διαφοροποίηση κ.λπ.) Το κράτος ή οι ιδιώτες ή από κοινού, πρέπει να αντιμετωπίσουν όλες τις δυνατότητες υποκατάστασης των εισαγωγών και να δημιουργήσουν νέες ανταγωνιστικές επιχειρηματικές δραστηριότητες και συγχρόνως να προχωρήσουν στον εκσυγχρονισμό όλων των παραγόντων που προσδιορίζουν την ανταγωνιστικότητα των ήδη υφισταμένων.

Τέταρτο, πρέπει να συνεχισθεί η ανακατανομή του εθνικού εισοδήματος προς όφελος των ασθενέστερων οικονομικά στρωμάτων, διότι έτσι τονώνεται η ζήτηση εγχώριων προϊόντων αφού τα στρώματα αυτά καταναλώνουν κυρίως εγχώρια προϊόντα.

Ο δεύτερος άξονας κρατικής παρέμβασης αλλά και των εργαζομένων, αφορά ριζική λύση μακροπρόθεσμη της ανεργίας. Απαιτείται μια συνολική στρατηγική όχι μόνο αλλαγής του κοινωνικο-οικονομικού συστήματος αλλά συγχρόνως και του μοντέλου παραγωγής και κατανάλωσης. Βασικά χαρακτηριστικά ενός εναλλακτικού μοντέλου (χωρίς ανεργία) πρέπει να είναι: Η μείωση του χρόνου της ετεροπροσδιοριζόμενης εργασίας (με την κοινωνικά αποτελεσματική αξιοποίηση της τεχνολογίας) δίκαιη κατανομή της ίδιας και του προϊόντος, αύξηση ελεύθερου χρόνου, που προκύπτει μεταξύ όλων των μελών της κοινωνίας, ο επαναπροσδιορισμός του μοντέλου κατανάλωσης με βάση τις πραγματικές ανθρώπινες ανάγκες (ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ).

Αγορά εργασίας και διαίρεση αυτής σε τομείς.

Ο ρυθμός τεχνολογικού και οργανωτικού εκσυγχρονισμού κατά την περίοδο 1970-1985, χαρακτηρίζεται από μια προϊούσα επιβράδυνση. Όμως από το 1986 μέχρι σήμερα, παρουσιάζεται μια φάση επιτάχυνσης της εκμηχάνισης /αυτοματοποίησης ή και του απλού εξορθολογισμού της παραγωγής.

Αυτή η διαδικασία του εκσυγχρονισμού, ωστόσο, πέρα από τους αργούς ρυθμούς με τους οποίους πραγματοποιείται έχει μικρές, τουλάχιστον προς το παρόν, επιπτώσεις στην παραγωγή. Διότι, η ελληνική βιομηχανία είναι δύο ταχυτήτων: την «μεγάλη» βιομηχανία (>10 ασχολούμενοι) η οποία εκσυγχρονίζεται και αυξάνει την «παραγωγικότητα» του κεφαλαίου της, και την μικρή βιομηχανία η οποία καταφανώς καθυστερεί.

Η ελληνική οικονομία διαιρείται σχηματικά σε δύο τομείς: έναν διεθνοποιημένο, και έναν προστατευμένο. Ο διεθνοποιημένος τομέας, αφενός διεκδικεί μερίδιο στις διεθνείς αγορές και αφετέρου απειλείται από τη διείδυση των εισαγωγών στην εγχώρια αγορά. Ο προστατευμένος τομέας από τη φύση του, αντίθετα, είναι ελάχιστα εξωστρεφής, και δέχεται μικρή ανταγωνιστική πίεση στην εσωτερική αγορά (πλην το κλάδο εκτυπώσεων και εκδόσεων). Επομένως είναι λογικό ο διεθνοποιημένος τομέας να εξωθείται σε εκσυγχρονισμό, μείωση του κόστους και των τιμών, πολύ περισσότερο από το μη-εκτεθειμένο τομέα. Αλλά και στον εκτεθειμένο παρατηρούνται άνισα αποτελέσματα: ένα τμήμα του τείνει να εκσυγχρονιστεί τεχνολογικά, να εγκαταστήσει νέες μορφές οργάνωσης της εργασίας, να εκπαιδεύσει την εργασιακή δύναμη και ένα τμήμα του τείνει σε μια «φυγή προς τα πίσω», δηλαδή σε μια προσαρμογή κακήν κακώς στο διεθνή ανταγωνισμό, μη εκμετάλλευση ευκαιριών «υπερεκμετάλλευση» δηλαδή, χαμηλούς μισθούς χρήση των ωφελημάτων της, αντιρρύθμισης των εργασιακών σχέσεων κ.λπ.

Κατ' αντιστοιχία με τα παραπάνω η κατακερματισμένη αγορά εργασίας τείνει να διαιρεθεί καταρχήν σε δύο μεγάλα τμήματα:

- Ένα τμήμα ειδικευμένης εργασιακής δύναμης όπου συμμετέχουν άνδρες, ελληνικής υπηκοότητας, που εργάζονται στη μεγάλη βιομηχανία, των οποίων οι μισθοί είναι πάνω από το μέσο εθνικό όρο και των οποίων η εργασία διέπεται από σαφές θεσμικό πλαίσιο. Γίνεται φανερό ότι ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός στο διεθνοποιημένο τμήμα της ελληνικής οικονομίας δεν μπορεί να προχωρήσει χωρίς τη συμμετοχή των εργαζομένων, η τάση συγκρότησης ενός τέτοιου τμήματος αγοράς εργασίας, καθώς και η τάση αποχωρισμού του από την υπόλοιπη εργασιακή δύναμη στο μέλλον θα εντείνονται.

- Ένα τμήμα ανειδίκευτης εργασίας, όπου συμμετέχουν γυναίκες, μετανάστες, νέοι και το οποίο αφορά τη μικρή βιομηχανία (αυτή που προσαρμόζεται στο διεθνή ανταγωνισμό με «φυγή προς τα πίσω» ή η εσωστρεφής) το μη διεθνοποιημένο κομμάτι των υπηρεσιών, την οικοδομή της οριακής αγροτικής εκμετάλλευσης - Οι μισθοί εδώ είναι κάτω από το μέσο όρο, το θεσμικό πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων χαλαρό ως ανύπαρκτο, άρα η εργασιακή δύναμη «ευέλικτη» δηλαδή έρμαιο των διαθέσεων του εργοδότη. Το τμήμα αυτό της αγοράς εργασίας θα τείνει ν' αναπτυχθεί στο βαθμό που αυξάνεται η ανεργία και η αντι-ρύθμιση, στο βαθμό όπου η προσαρμογή κακήν κακώς ενός κομματιού του διεθνοποιημένου τμήματος της ελληνικής οικονομίας θα συνεχίζεται, και στο βαθμό που θα διατηρούνται ή θα αναπτύσσονται νησίδες παραγωγής προστατευμένης από το διεθνή ανταγωνισμό.

Σε ότι αφορά την υπεράσπιση των συμφερόντων των εργαζομένων, δημιουργείται σ' αυτό το θέμα ένα δυϊσμός. Στο τμήμα αγοράς εργασίας της αναβάθμισης του παραγωγικού συστήματος υπάρχει, και θα αναπτύσσεται στο μέλλον ευνοϊκό έδαφος παρέμβασης. Στο τμήμα της αγοράς εργασίας που αντιστοιχεί στον πόλο της «φυγής προς τα πίσω», αντίθετα η υπεράσπιση των συμφερόντων των εργαζομένων γίνεται δυσκολότερη. Ο τόπος του «κοινωνικού συμβολαίου» ως προσωρινής ανακωχής μεταξύ του μεγάλου βιομηχανικού κεφαλαίου και των συνδικάτων είναι το «ανώτερο» τμήμα της αγοράς εργασίας.

Βέβαια πέρα από την παραπάνω διαίρεση της αγοράς εργασίας, υπάρχουν και παρά πέρα διαφοροποιήσεις. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η ύπαρξη δημοσίου τομέα, τόσο στην βιομηχανία όσο και στις υπηρεσίες, στο οποίο απασχολείται μερίδα της εργασιακής δύναμης που ανήκει κυρίως στο πρώτο τμήμα αγοράς εργασίας, αλλά διαθέτει μικρότερη εργασιακή ανασφάλεια και ευνοϊκότερους όρους υπεράσπισης των εργασιακών δικαιωμάτων.

Η διαίρεση της αγοράς εργασίας θα γίνεται όλο και πιο έντονη, στο βαθμό που θα εντείνεται η πόλωση της συσσώρευση και θα δημιουργείται οικονομία με διπλή υπόσταση: το κομμάτι εκσυγχρονισμού και το κομμάτι που θα φεύγει «προς τα πίσω» μέσω της επαναφοράς των πιο παλαιών μορφών εκμετάλλευσης της εργασιακής δύναμης.

Τα δύο τμήματα της αγοράς εργασίας θα τείνουν, έτσι να χωρίζουν όλο και περισσότερο μεταξύ τους, θα χαρακτηρίζονται δηλαδή από σχετική αυτονομία:

- 1) Θα διαθέτουν ισχυρούς φραγμούς στην είσοδο. Αυτό σημαίνει ότι η κοινωνική κινητικότητα θα περιοριστεί και ότι η απελαστικότητα της αγοράς εργασίας θα αυξηθεί.
- 2) Θα διαθέτουν διαφορετικούς μηχανισμούς αναπαραγωγής. Η αναπαραγωγή του «ειδικευμένου» τμήματος δεν μπορεί παρά να είναι ενδογενής, δηλαδή να στηρίζεται στην ίδια την «θεσμοποιημένη» εργασιακή δύναμη, στην ανάπτυξη της εκπαίδευσης και της πρόσβασης

των εργαζομένων στους καρπούς της οικονομικής ανάπτυξης. Η αναπαραγωγή του δεύτερου τμήματος, τείνει αντίθετα να πραγματοποιηθεί με την εκμετάλλευση νέων «κοιτασμάτων» εργασιακής δύναμης που μετά την εξάντλησή τους θα εγκαταλείπονται στην τύχη τους ή θα εκδιώκονται από την αγορά εργασίας «πίσω στον τόπο προέλευσής τους: στην ύπαιθρο, στο νοικοκυριό, ή σε άλλες χώρες...»

Η ανεργία και το πρώτο τμήμα της αγοράς εργασίας

Η αυτοματοποίηση της παραγωγής ανοίγει αναγκαστικά μια περίοδο αναδιάρθρωσης των αντιθέσεων ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία και ξανά βάζει στο επίκεντρο των ταξικών συγκρούσεων την ικανότητα της εργατικής τάξης να θέτει σε κίνηση τα μέσα παραγωγής, να αναδεικνύει νέες μορφές οργάνωσης της εργασίας, να παρεμβαίνει πάνω στην διαίρεση της δουλειάς σε χειρωνακτική και διανοητική δουλειά εκτέλεσης και δουλειά διεύθυνσης να διεκδικεί την κατάργηση της ιεραρχικής οργάνωσης της τεχνικής γνώσης μέσα στο εργοστάσιο.

Η αυτοματοποίηση της παραγωγής ανοίγει και άλλα πεδία διεκδίκησης, όπως το περιεχόμενο, η διάρκεια και ο τρόπος της εκπαίδευσης, η χρησιμότητα εμπορευμάτων, η οργάνωση της καθημερινής ζωής κ.α. Με άλλα λόγια ή αυτοματοποίηση, δεν δημιουργεί για την απλή εισαγωγή των καινούριων μηχανών στην παραγωγή, συνθήκες οπωσδήποτε ευνοϊκές μόνον για την εργοδοτική πλευρά. Η καπιταλιστική αναδιάρθρωση της παραγωγής περνάει από την αυτοματοποίηση με τους όρους που συμφέρουν το κεφάλαιο. Και καθώς αυτοί οι όροι δεν είναι ένα τεχνικό δεδομένο, ή καπιταλιστική αναδιάρθρωση προϋποθέτει την υποταγή της εργατικής τάξης στις καπιταλιστικές συνθήκες εφαρμογής των νέων επιστημονικών και τεχνικών γνώσεων στην παραγωγή. Η εργοδοσία χρησιμοποιεί σήμερα δύο βασικά μέσα για το σκοπό αυτό: την εργατική συναίνεση και συμμετοχή αφενός, και την πειθαρχία στη δουλειά αφετέρου- πειθαρχία που επιτυγχάνεται με την αβεβαιότητα της απασχόλησης και την ανεργία.

Η ανεργία είναι το κυριότερο όπλο της εργοδοσίας στην πάλη που διεξάγει για την επιβολή των καπιταλιστικών όρων εφαρμογής των νέων επιστημονικών και τεχνικών γνώσεων στην παραγωγή.

Η σημασία της ανεργίας, ως όπλου της εργοδοσίας στην προσπάθεια της για την καπιταλιστική αναδιάρθρωση της παραγωγής, είναι ακόμη μεγαλύτερη επειδή η αυτοματοποίηση της παραγωγής όταν πραγματοποιείται με κεφαλαιοκρατικούς όρους αντικαθιστά εργασία με λειτουργίες των μηχανών. Η αντικατάσταση προκαλεί ανεργία όταν ο ρυθμός συσσώρευσης του κεφαλαίου αυξάνεται αρκετά γρήγορα. Η αυτοματοποίηση εντείνει την ανεργία, εγκαθίσταται έτσι μια αυτοτροφοδοτούμενη διαδικασία ανεργία - αυτοματοποίηση - ανεργία, η οποία εξασθενίζει διαρκώς τις εργαζόμενες τάξεις, αν και η ανεργία οφείλεται μόνον εν μέρει στην υποκατάσταση εργασίας από μηχανές.

Η ανεργία και το δεύτερο τμήμα της αγοράς

Στο δεύτερο τμήμα της αγοράς εργασίας η αύξηση της ανεργίας προφανώς μετατρέπει το συσχετισμό δυνάμεων υπέρ της εργοδοσίας, όπως και στο πρώτο τμήμα, πλην όμως, τα αποτελέσματα της είναι διαφορετικά: ενώ στο πρώτο τμήμα, ο στόχος της είναι η υπαγωγή των εργαζομένων τάξεων στο συγκεκριμένο (κεφαλαιοκρατικό) τύπο αυτοματοποίησης, στο δεύτερο τμήμα ο στόχος είναι η υπαγωγή των εργαζομένων τάξεων στο συγκεκριμένο

(κεφαλαιοκρατικό) τύπο αυτοματοποίησης, στο δεύτερο τμήμα, ο στόχος είναι η περαιτέρω μείωση των μισθών. Διότι η ανεργία διαρρηγνύει την ενότητα της εργατικής τάξης, εξουδετερώνει τις αντιστάσεις της, μειώνει τις δυνατότητες της οργανωμένης παρέμβασης της στο χώρο της παραγωγής όσο και στην πολιτική σκηνή, μετατρέπει τον συσχετισμό δυνάμεων όλο και πιο πολύ υπέρ της εργοδοσίας, ενισχύει τις συντεχνιακές τάσεις στους κόλπους του εργατικού κινήματος και αναβιώνει τα πιο αντιδραστικά, ρατσιστικά και σεξιστικά ανακλαστικά ορισμένων μερίδων των εργαζομένων τάξεων.

Η ανεργία γίνεται λοιπόν, σ' αυτό το τμήμα της αγοράς εργασίας το όπλο της εργοδοσίας στη μικρή βιομηχανία και τις υπηρεσίες για την επιβολή μιας συνεχούς μείωσης του ποσοστού που ιδιοποιούνται οι εργαζόμενοι από την καινούργια αξία που - αυτοί οι ίδιοι - παράγουν, δηλαδή για την επιβολή μιας συνεχούς αύξησης του βαθμού εκμετάλλευσης (μείωση του μεριδίου εργασίας). Περισσότερη ανεργία σε συνδυασμό με την «φιλελευθεροποίηση» της αγοράς εργασίας και την αποδυνάμωση του συνδικαλισμού, καταλήγουν την κατάργηση κάθε θεσμικού πλαισίου εργασιακών σχέσεων, μείωση μισθών, παραβιάσεις δικαιωμάτων εργαζομένων, κατάργηση στην πράξη των κατακτήσεων δεκαετιών.

7.6 Οι κυριότερες συνέπειες στον τρόπο οργάνωσης της εργασιακής δύναμης, ο μέχρι σήμερα κυρίαρχος τρόπος Οργάνωσης.

Η αντικειμενοποίηση των ανθρωπίνων χειρωνακτικών και διανοητικών ικανοτήτων παραγωγής χαρακτηρίζει την ανάπτυξη του βιομηχανικού τρόπου παραγωγής. Πρόκειται για μια διαρκή υπό κατάσταση της ζωντανής ή παρούσας εργασίας από μια νεκρή ή παρελθούσα εργασία. Μία υποκατάσταση που αυξάνει τις ποσότητες των παραγόμενων αγαθών.

Η υποκατάσταση των ανθρωπίνων χεριών από τις μηχανές αύξησαν την αποτελεσματικότητα της ανθρώπινης εργασίας που συνίσταται στον χειρισμό των μηχανών-εργαλείων. Από την άλλη μεριά όμως υπέταξε τον εργαζόμενο στις απαιτήσεις μιας αυξημένης παραγωγικότητας της οποίας δυνητικός φορέας είναι η μηχανή.

Η επιθυμία για πλήρη εκμετάλλευση των νέων παραγωγικών δυνατοτήτων, οδήγησε στην περίφημη «επιστημονική οργάνωση της εργασίας», «ΕΟΕ» όπως διατυπώθηκαν από τον F.W. Taylor, πατέρα του Ταιηλορισμού (1870 ΗΠΑ).

Ο Ταιηλορισμός συνιστά μία προσπάθεια εισαγωγής και εφαρμογής του επιστημονικού πνεύματος και της επιστημονικής αναλυτικής μεθόδου στην οργάνωση της εργασιακής διαδικασίας. Βασίζεται σε μια διπλή κατανομή των εργασιών στα πλαίσια κάθε οργανισμού - επιχείρησης.

Συμπλήρωμα του Ταιηλορισμού ο Φορντισμός, όπου συνεχίζει τον Ταιηλορισμό στο μέτρο που «μηχανοποιεί» τη στο έπαρκο εξειδικευμένη από τον Ταιηλορισμό εργασία. Οργανώνει τις αποσπασματικές εργασίες (Ταιηλορισμός) σε μια σειρά ή αλυσίδα, έτσι ώστε να υπάρχει μια αδιάκοπη συνέχεια στις αποσπασματικές παρεμβάσεις των εργατών πάνω σε ένα προϊόν που κινείται με ταχύτητα και ρυθμό που επιβάλλουν οι μηχανές. Έτσι ο χρόνος επιβάλλεται εξωτερικά και με τρόπο καταναγκαστικό πάνω στους εργαζόμενους.

Όταν μερικοί από τους παραπάνω λόγους όπου προκάλεσαν οικονομική ανάπτυξη έπαυσαν να υπάρχουν, όταν π.χ. εμφανίστηκε ένας κορεσμός της αγοράς σε διαρκή καταναλωτικά αγαθά, και η αύξηση της παραγωγικότητας άρχισε να επιβραδύνεται και όταν ακόμα μειώθηκαν στο ελάχιστο οι δυνατότητες συμπίεσης, λόγω της πετρελαϊκής κρίσης (αρχές του 1970), καθώς και όταν οι κοινωνικές δαπάνες των επιχειρήσεων αυξήθηκαν σε συνδυασμό με την χαμηλή παραγωγικότητα του δημοσίου τομέα που υπερδιογκώθηκε, και όταν επί

πρόσθετα το φαινόμενο της «κρίσης της εργασίας» που εμφανίζονται με συχνές απουσίες των εργαζομένων από τους χώρους δουλειάς με «λευκές» απεργίες - επιβραδύνσεις της παραγωγής, με ηθελημένες κακοκατασκευές- «λάθη» σαμποτάζ, όταν τέλος όλα τα παραπάνω συσσωρεύτηκαν μαζί με τις πτωτικές τάσεις του κέρδους και αλληλοεπέδρασαν μεταξύ τους- η οικονομική κρίση ξέσπασε την δεκαετία του 1970.

Το 1980 δεκαετία ανάπτυξης, δημιούργησε τις προϋποθέσεις για τον τονισμό ενός φαινομένου που πάντοτε υπήρχε: του φαινομένου των κοινωνιών που κινούνται με διαφοροποιημένες στο εσωτερικό τους ταχύτητες. Επιπλέον εμφανίζεται και μια κατηγορία «φτωχών» των οποίων ο αριθμός στα τέλη του 1980 υπολογίζεται στις ΗΠΑ σε 3 εκατ. και στην ΕΟΚ 20 εκατ. ανθρώπους.

Η εισαγωγή της νέας τεχνολογίας του αυτοματισμού και η απόπειρα οργάνωσης της εργασιακής διαδικασίας σε νέες βάσεις συνιστούν μια προσπάθεια μεγαλύτερης εξορθολογικοποίησης της παραγωγής και δημιουργίας νέων μορφών κατανάλωσης προκειμένου το οικονομικό σύστημα να ξεπεράσει τη νέα κρίση.

Όπως η εισαγωγή νέας τεχνολογίας έτσι και η πάνω σε νέες βάσεις οργάνωση της εργασιακής διαδικασίας είναι αυτή τη στιγμή « εν τω γίνεσθαι» και συνιστούν αντικείμενα διαπραγμάτευσης οργάνωσης εργασιακής διαδικασίας δεν μπορεί παρά να έχει υποθετικό χαρακτήρα και να στηρίζεται σε ενδείξεις που προκύπτουν από τα κοινά χαρακτηριστικά γνωρίσματα των μέσων που συνθέτουν τη νέα τεχνολογία αυτοματισμού.

7.7 Η ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ ΣΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.

Οι συνέπειες του νέου τρόπου παραγωγής στην ανεργία.

Όταν μελετάμε τις συνέπειες της εισαγωγής της νέας αυτοματοποιημένης τεχνολογίας πάνω στην ανεργία, πρέπει να προβληματισθούμε γύρω από το φαινόμενο της «τεχνολογικής ανεργίας».

Το φαινόμενο αυτό προκαλεί τη διχογνωμία και διεγείρει έντονες πολεμικές μεταξύ των οικονομολόγων. Στις αρχές του δέκατου ένατου αιώνα υπήρξε η αντίθεση ανάμεσα στον Ricardo και Jean - BaptisteSan, και από τότε το θέμα της «τεχνολογικής ανεργίας» επανέρχεται περιοδικά στην επικαιρότητα, και απαιτεί απάντηση στο ερώτημα: «Η εισαγωγή μιας νέας τεχνολογίας στην παραγωγή επιφέρει μείωση της απασχόλησης και αύξηση της ανεργίας;»

Σύμφωνα με την επιχειρηματολογία του Jean - BaptisteSan και των διαδόχων του που φθάνουν ως τους φιλελεύθερους «νέους οικονομολόγους» η υιοθέτηση μιας νέας τεχνολογίας συνεπάγεται τη δυνατότητα μείωσης της τιμής πώλησης των παραγόμενων προϊόντων στο μέτρο που βελτιώνεται η παραγωγικότητα και συμπίεζεται το κόστος παραγωγή. Η μείωση της τιμής πώλησης προκαλεί διεύρυνση της αγοράς σε φθηνή τιμή προσφερόμενων αγαθών με τον όρο φυσικά ότι η ζήτηση των αγαθών δεν είναι κορεσμένη. Η διεύρυνση της αγοράς προκαλεί αύξηση της ζήτησης τόσο των αγαθών όσο και των εργατικών χεριών όχι μόνο στις μονάδες παραγωγής που προϋπήρχαν και επωφελήθηκαν από την νέα τεχνολογία, αλλά και στις νέες δραστηριότητες που προκάλεσε η υιοθέτηση αυτής της τελευταίας.

Στο μέτρο που η νέα αυτοματοποιημένη τεχνολογία προκαλεί τη δημιουργία νέων προϊόντων και υπηρεσιών μειώνουν το κόστος παραγωγής από την άλλη είναι δυνατό να επιφέρουν μείωση της ανεργίας .

Κάθε τεχνική πρόοδος που εισαγόταν στην παραγωγική διαδικασία προκαλούσε αύξηση της απασχόλησης. Αν είχε συμβεί το αντίθετο τότε η σχέση

εργαζόμενων και ανέργων θα ήταν αντίστροφα ανάλογη απ' αυτήν που πράγματι υπάρχει στις βιομηχανικά αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες (Sauvy Alfred «La machine le chômage»)(1990).

Υπάρχει και άλλη εκδοχή ότι η νέα τεχνολογία οδηγεί στην αύξηση της ανεργίας. Πολλές κοινωνικές ομάδες αναγκάζονται ν' αλλάξουν εργασία, τρόπο ζωής, τόπο κατοικίας κ.λπ. Η ανάπτυξη και εφαρμογή των νέων τεχνολογιών, επηρεάζει άμεσα τους εργαζομένους, την οικονομία, τη γενικότερη πολιτική κατάσταση. Και αυτό γίνεται πιο κατανοητό αν αναλογιστούμε το μέγεθος της εξάρτησης που θα έχει μια χώρα από άλλη (πχ. αν προμηθευτεί κάποια χώρα μηχανήματα για τα οποία δεν θα έχει ανταλλακτικά). Έτσι γίνεται φανερό ότι η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών δεν επηρεάζει μόνο την οικονομία ή την απασχόληση, αλλά όλο το σύστημα, τον κρατικό μηχανισμό, και δυσκολεύει πολύ την υλοποίηση εθνικοανεξαρτησιακών στόχων και διακηρύξεων.

Πάντως ένα από τα πρώτα προβλήματα που παρουσιάζονται από την χρήση νέας τεχνολογίας είναι η αύξηση της ανεργίας. Αυτό ανησυχεί κυρίως τις αναπτυσσόμενες χώρες, ιδίως όταν η εισαγωγή νέων τεχνολογιών είναι ανεξέλεγκτα χωρίς την παρέμβαση κρατικών οργάνων. Και αυτό γιατί οι εργοδότες κάνοντας χρήση νέας τεχνολογίας αυξάνουν την παραγωγή και κατά συνέπεια τα κέρδη μειώνοντας εργατικό δυναμικό. Από την άλλη όμως αυξάνει ο αριθμός των εργαζομένων στην έρευνα ή την παραγωγή νέων τεχνικών μεθόδων. Αυτό το προσόν όμως (παραγωγή νέας τεχνολογίας) δεν το έχουν όλες οι χώρες.

Με τη χρήση νέας τεχνολογίας μειώνεται ο αριθμός των εργαζομένων στον γεωργικό τομέα και το μεταλλευτικό ενώ αυξάνει ο μεταποιητικός τομέας και η αναλογία των απασχολούμενων, στους τομείς των υπηρεσιών. Έτσι έχουμε αύξηση έχουν το τομέων εργασίας, οπότε η νέα τεχνολογία να μην επιφέρει αύξηση της εργασίας.

Η νέα τεχνολογία εκτός του κινδύνου αύξησης της ανεργίας δημιουργεί νέες μορφές αλλοτρίωσης και απομόνωσης. Διαχωρίζει τους εργαζομένους. Έτσι δεν λύνει η αυτοματοποίηση προβλήματα εργαζομένων, όπως υποστηρίζεται από ανεπτυγμένες χώρες.

Η εξέλιξη των συνθηκών ζωής είναι η συνάρτηση των κοινωνικοπολιτικών όρων και μεθόδων με τους οποίους ο άνθρωπος πρέπει να έχει σχέση γιατί είναι ο άμεσα ενδιαφερόμενος (εφημερίδα «Αυριανή» /3/8/1994)

7.8 Αδυναμίες αγοράς εργασίας που οδηγούν στην Ανεργία

Όπως αναφέραμε παραπάνω το ποσοστό ανεργίας της τελευταίας δεκαετίας αυξάνει σταδιακά, όσο και η γενικότερες ακαμψίες και στρεβλώσεις στην αγορά εργασίας.

Τα φαινόμενα αυτά οφείλονται στην έλλειψη ανταγωνιστικότητας, γεγονός που καταγράφεται κάθε χρόνο στο ισοζύγιο πληρωμών. Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα απώλεσε δώδεκα θέσεις ανταγωνιστικότητας και το 1997 βρέθηκε μια θέση πίσω από την Τουρκία. Η έλλειψη ανταγωνιστικότητας οφείλεται κυρίως στον τρόπο διάρθρωσης και λειτουργίας της αγοράς εργασίας καθώς και στην ακολουθούμενη συναλλαγματική πολιτική τα τελευταία τέσσερα χρόνια.

Σύμφωνα με έκθεση το ΟΟΣΑ (1996) για την ελληνική οικονομία, άλλες αδυναμίες της αγοράς εργασίας είναι : Κατώτατο ημερομίσθιο, όπου για τους εργάτες πλησιάζει το 60% του μέσου ημερομισθίου.

- Υψηλές αποζημιώσεις σε περίπτωση απόλυσης υπαλλήλου
- Ποσοτικοί περιορισμοί στις απολύσεις κ.λπ.

- Το 1997 στην νέα έκθεση του ΟΟΣΑ για την ελληνική οικονομία καταγράφονται και άλλα προβλήματα, ιδίως για το ασφαλιστικό σύστημα όπως π.χ. ότι η χώρα μας έχει:

α) τα υψηλότερα ποσοστά εργοδοτικών εισφορών στην κοινωνική ασφάλιση από όλες τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ.

β) της υψηλότερης συντάξεις σε σχέση με το μισθό του εν ενεργεία υπαλλήλου

γ) πολύ υψηλό ποσοστό εργαζομένων που ανήκουν στα «βαρέα και ανθυγιεινά» επαγγέλματα κ.λ.π.

Επίσης η Ελλάδα έχει τις περισσότερες ώρες απεργιών ετησίως από όλες τις χώρες - μέλη του ΟΟΣΑ, καθώς και το μικρότερο ποσοστό εργαζόμενων με μερική απασχόληση.

Πάντως στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες - μέλη του ΟΟΣΑ υπάρχει ένα πλέγμα νόμων με σκοπό την «προστασία» των εργαζομένων από την απώλεια της εργασίας τους, καθώς και την «εγγύηση του εισοδήματός τους». Όμως λόγω της παγκοσμιοποίησης της παραγωγής και της αύξησης του διεθνούς ανταγωνισμού όλα αυτά τα μέτρα οδηγούν με βεβαιότητα σε απώλεια ανταγωνιστικότητας, μείωση των θέσεων εργασίας και μείωση του εθνικού εισοδήματος.

Η ανεργία λοιπόν, οφείλεται στα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά και στον τρόπο λειτουργίας της αγοράς εργασίας η οποία χαρακτηρίζεται από εκτεταμένες ακαμψίες και δυσλειτουργίες.

Ο υψηλός πληθωρισμός - το δημόσιο χρέος, δυσχεραίνουν την εφαρμογή της επεκτατικής οικονομικής πολιτικής αλλά και λόγω της ακαμψίας της αγοράς εργασίας η ανεργία, οφείλεται στην ανεπαρκή προσφορά των λοιπών παραγωγικών συντελεστών και στην έλλειψη οργανωτικών προϋποθέσεων για την απασχόληση ολόκληρης της προσφερόμενης εργασίας. Προκαλείται λοιπόν από ένα πλέγμα οικονομικών, τεχνολογικών, κοινωνικών και κυρίως διοικητικών παραγόντων που βρίσκονται σε σχέση στενής αλληλεπίδρασης.

Κανένas δεν προβλέπει βελτίωση της αγοράς εργασίας εάν μειωθεί ο πληθωρισμός για να προσέγγιση το μέσω όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με το πρόγραμμα σύγκλισης το κόστος σε ώρους εργασίας ενδέχεται να είναι μεγαλύτερο. Στην περίπτωση αυτή είναι πιθανό να αυξηθεί η ανεργία. Το ίδιο αποτέλεσμα θα έχει και η προσπάθεια να περιοριστεί το δημόσιο χρέος. Με τις κρατικές εγγυήσεις για τα δάνεια των ΔΕΚΟ και των ασφαλιστικών οργανισμών, το δημόσιο χρέος ξεπερνά το 150% του ΑΕΠ και μεταβιάζει την εξόφληση δαπανών στις επόμενες γενεές.

Επομένως η ανεργία που πλήττει την Ελλάδα και την Δυτική Ευρώπη δεν είναι ένα «συγκυριακό» φαινόμενο, δεν οφείλεται μόνο σε προσωρινή μείωση της ζήτησης. Αν ήταν έτσι τα πράγματα τότε τα προβλήματα θα ήταν απλά. Η ζήτηση θα μπορούσε να αυξηθεί, η παραγωγή επίσης και έτσι να επανέλθουν όλοι στις δουλειές τους.

Η ανεργία όμως για να κατανοηθεί πρέπει να λάβουμε υπόψη τρεις - τέσσερις παράγοντες ταυτόχρονα:

- την τεχνολογική επανάσταση
- τον εντεινόμενο διεθνή ανταγωνισμό που συνδέεται με το άνοιγμα των οικονομιών.

- το καθεστώς εργασίας, την κοινωνική πολιτική και γενικότερα την πολιτική γραφειοκρατικής ρύθμισης των οικονομιών.

Οι σχέσεις ανάμεσα σε αυτά είναι πολύπλοκες αλλά συνοψίζονται ως εξής: Η τεχνολογική εξέλιξη (νέα προϊόντα - νέοι κλάδοι- μέθοδοι παραγωγής κ.λπ.) καταστρέφει θέσεις εργασίας και μπορεί να δημιουργεί νέες. Απαιτεί όμως συνεχή

προσαρμογή. Αν μια οικονομία δεν προσαρμόζεται γρήγορα στις νέες συνθήκες, οι επιχειρήσεις της θα χάνουν θέσεις εργασίας. Επίσης θα βλέπει τις αγορές να πηγαίνουν στους ανταγωνιστές της. Αυτή η ικανότητα θα επιφέρει εξειδίκευση, κοινωνική και πολιτική, και προσπάθεια συντήρησης μη βιώσιμων επιχειρήσεων που θα έπρεπε να κλείσουν.

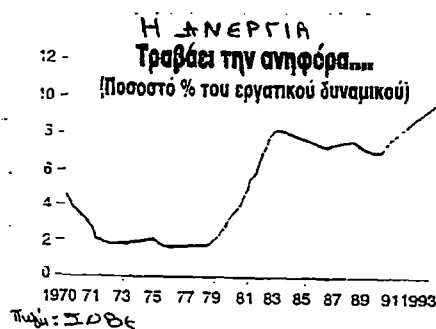
7.9 «Η πορεία της ανεργίας στην Ελλάδα»

Η Ελλάδα μεταπολεμικά και μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '70 αντιμετώπιζε πρόβλημα διαρθρωτικής ανεργίας. Η χρόνια υπέρβαση της προσφοράς εργασίας από τις υπάρχουσες θέσεις εργασίας (δηλαδή μεγαλύτερη προσφορά από ζήτηση εργασίας) σιγά σιγά μηδενίστηκε από τους παρακάτω παράγοντες. Από τη σταθερά υψηλή οικονομική ανάπτυξη που σημειώθηκε τη μεταπολεμική περίοδο μέχρι το 1973 και η οποία συγκεντρώθηκε κυρίως στους παραδοσιακούς κλάδους εκτάσεως εργασίας, όπως η κλωστοϋφαντουργία, τρόφιμα, κατασκευές, μεταφορές, τουρισμό.

Στην καθαρή εξωτερική μετανάστευση όπου επιταχύνθηκε στη δεκαετία του '60 και συνολικά απορρόφησε 1.000.000 άτομα, κυρίως παραγωγικών ηλικιών. Τέλος στη μαζικοποίηση της μέσης εκπαίδευσης και γενικά στην ανάπτυξη του εκπαιδευτικού συστήματος, καθώς και στη διεύρυνση της κοινωνικής προστασίας που είχε ως

αποτέλεσμα τη μείωση προσφοράς εργασίας νεαρών και ώριμων ατόμων. Η απασχόληση διατηρήθηκε σε υψηλά και αυξανόμενα επίπεδα ενώ αντίστοιχα η ανεργία ήταν χαμηλή σχεδόν μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '70 (δεύτερη πετρελαϊκή κρίση). Συγκεκριμένα το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα ήταν περίπου 2% και την δεκαετία του 1960 και το 1970. Τα επόμενα χρόνια όμως παρουσίασε σημαντική επιδείνωση. Κυρίως από τις αρχές της δεκαετίας του '80, η ανοικτή ανεργία άρχισε ν' αυξάνεται για να φτάσει το 1984 στο 8,1% του εργατικού δυναμικού όπου παρέμεινε μέχρι το 1991 περίπου. Από το έτος αυτό η ανεργία γνωρίζει νέα άνοδο. Η αύξηση της ανεργίας συνδέεται με την οικονομική στασιμότητα που χαρακτηρίζει την οικονομία μας από το 1979. Όπως έχουμε τονίσει αύξηση έχουμε στις υπηρεσίες ενώ η βιομηχανική παραγωγή, παρέμεινε στάσιμη, τα δε πρώτα χρόνια του '90 μειώθηκε. Επίσης υπήρξε εισροή εργατικού δυναμικού από το εξωτερικό, λόγω αντιστροφής του μεταναστευτικού ρεύματος, αλλά και εγκαταστάσεις υπολογίσιμου αριθμού ομοεθνών στη χώρα (Πόντιοι, Βορειοηπειρώτες). Τέλος, όπως είδαμε προηγουμένως, η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών, στις οποίες η ανεργία είναι πιο συγκεντρωμένη φαίνεται ότι ερμηνεύει το σημερινό ποσοστό ανεργίας.

Είναι ενδεικτικό εξάλλου, ότι η ανεργία προέρχεται κυρίως από ανεπάρκεια προσλήψεων παρά από αύξηση απολύσεων. Επίσης συμβάλει η διατήρηση σε λειτουργία ζημιωγόνων μονάδων, καθώς και η καθυστέρηση της οικονομικής αναδιάρθρωσης είναι μάλλον συνεπής με την αρνητική σχέση ηλικίας και ανεργίας. Σχετικό μ' αυτό είναι ότι σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, η

ανεργία συγκεντρώνεται στους απόφοιτους μέσης εκπαίδευσης καθώς και στους πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (9,8% ΤΕΙ και 6,6% ΑΕΙ), ενώ μικρότερη είναι στους υπόλοιπους.

Μέτρηση ανεργίας ανά δεκαετίες

Όπως είδαμε παραπάνω την δεκαετία του 1970 η ανεργία κυμαινόταν στο 2%, ενώ από το 1980 και έπειτα άρχισε ν' αυξάνει σημαντικά.

Συγκεκριμένα σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ετησίων ερευνών της ΕΣΥΕ ο αριθμός των ανέργων αυξήθηκε με ταχύ ρυθμό την τετραετία 1981-1984 έτσι ώστε το 1984 έφτασε να υπερβεί το διπλάσιο του 1981 (ΠΙΝΑΚΑΣ 1). Στον πίνακα αυτό παρουσιάζονται τα σχετικά δεδομένα που αναλύουν την θέση του εργατικού δυναμικού την χώρα μας.

Βλέπουμε ότι από το 1985-1987 παρατηρείται μια μικρή και στάσιμη μείωση της ανεργίας από 8,2% το 1984 έπεσε στο 7,4% το 1987 ποσοστό όχι ιδιαίτερα σημαντικό. Το 1988 έχουμε μια μικρή αύξηση ενώ το 1989 και το 1990 να πέφτει πάλι φτάνοντας το 7%.

Από το 1990 μέχρι σήμερα το ποσοστό ανεργίας χαρακτηρίζεται από ανοδική τάση φτάνοντας το 1997 στο 10% (περίπου). Τα στοιχεία της ΕΣΥΕ όσο και του ΟΑΕΔ (ΠΙΝΑΚΑΣ 2) επιβεβαιώνουν την αισθητική άνοδο της ανεργίας στην χώρα μας. Με βάση τον πίνακα το ποσοστό ανεργίας από το 10% το 1995 αυξήθηκε σε 10,4% το 1996, γεγονός που σημαίνει ότι ο αριθμός των ανέργων από 424.700 ανήλθε σε 450.500 άτομα. Αναμφίβολα η ανεργία πλήττει μεγάλο αριθμό ελλήνων απ' όλες τις παραγωγικές τάξεις, κυρίως τους νέους και περισσότερο τις γυναίκες απ' ότι τους άνδρες, και σε συνδυασμό με τη διεύρυνση της παραοικονομίας και της παράνομης απασχόλησης των αλλογενών, προκύπτει ότι η ανεργία συνιστά το κυριότερο πρόβλημα της ασκούμενης μακροοικονομικής πολιτικής.

Πίνακας 1: Ανάλυση εργατικού δυναμικού ελληνικής οικονομίας

(σε χιλιάδες άτομα)

	Σύνολο Εργατικό Δυναμικό 1	Σύνολο Απασχολου- μένων 2	Σύνολο Ανέργων 3	Ποσοστό (%) Ανεργίας 3:1
1981	3.577,8	3.529,3	148,5	4,0%
1982	3.706,6	3.491,3	215,3	5,8%
1983	3.807,4	3.508,4	299,9	7,8%
1984	3.810,8	3.500,5	310,3	8,2%
1985	3.892,5	3.588,5	303,9	7,8%
1986	3.887,7	3.600,7	287,0	7,4%
1987	3.883,6	3.597,4	286,2	7,4%
1988	3.950,8	3.657,4	303,4	7,7%
1989	3.956,9	3.670,9	286,0	7,5%
1990	4.000,2	3.719,0	281,2	7,0%
1991	3.933,5	3.632,4	301,1	7,7%
1992	4.034,3	3.684,5	349,8	9,7%
1993	4.118,4	3.720,2	398,2	9,7%
1994	4.193,4	3.789,6	403,8	9,6%
1995	4.248,5	3.823,8	424,7	10,0%
1996*	4.326,5	3.876,0	450,5	10,4%

* Προσωπικό στοιχεία.
Πηγή: Έτησιο Εργατικό Δυναμικό, ΕΣΥΕ, διάφορα έτη.

Πίνακας 2: Αίτηση αγοράς εργασίας

σε χιλιάδες άτομα

	Ικανοί - Απρίλιος											
	1989	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997		
Εγγραμμένο εργατικό δυναμικό	1.551,1	2.058,6	2.205,1	2.368,7	2.429,8	2.451,6	2.502,9	2.594,9	2.482,0	2.603,4	2.467,1	2.449,2
Απασχολούμενοι	1.513,9	1.939,0	2.064,9	2.195,5	2.245,1	2.285,7	2.321,1	2.411,2	2.299,0	2.403,1	2.255,4	2.226,8
Υπόλοιπο εγγραμμένων ανέργων	37,2	119,6	140,2	173,2	184,7	175,9	179,8	183,7	183,0	200,3	211,7	222,4
Ποσοστό ανεργίας	2,4%	5,8%	6,4%	7,3%	7,6%	7,1%	7,2%	7,1%	7,4%	7,7%	8,6%	9,0%
Επιδοτούμενα άτομα	21,5	53,6	61,8	86,4	90,8	95,9	99,0	99,8	101,6	125,0	129,1	133,1

Πηγή: ΟΑΕΔ

Στον ΠΙΝΑΚΑ 2 παρατηρούμε ότι την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 1996-1997 (στοιχεία ΟΑΕΔ) το ποσοστό εγγεγραμμένης ανεργίας από 8,6% αυξήθηκε σε 9%. Τα στοιχεία του ΟΑΕΔ ως γνωστό δεν καλύπτουν το σύνολο της χώρας παρά μόνο αστικές και ημιαστικές περιοχές, συμπλέουν με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, και πιστοποιούν την αλματώδη άνοδο της ανεργίας στη χώρα μας.

Ενδιαφέρον είναι και τα στοιχεία του ΟΟΣΑ όπου σύμφωνα με αυτά την περίοδο Ιανουαρίου - Μαρτίου 1997, το ποσοστό ανεργίας στην Ε.Ε. και τον ΟΟΣΑ διαμορφώθηκαν σε 10,9 και 7,5% αντίστοιχα, ποσοτική διαπίστωση η οποία δείχνει ότι μετά το 1995 η ανεργία στην Ε.Ε. και το ΟΟΣΑ παρουσιάζει τάσεις σταθεροποίησης.

Το ποσοστό ανεργίας της Ελλάδας συγκλίνει πλέον με το αντίστοιχο της Ε.Ε. και υπερβαίνει όπως βλέπουμε (ΠΙΝΑΚΑΣ 3) κατά τρεις περίπου ποσοστιαίες μονάδες το ποσοστό ανεργίας του ΟΟΣΑ.

Στο σημείο αυτό δεν πρόκειται ν' αναφερθούμε στην διάσταση μεταξύ των στοιχείων του ΟΑΕΔ και της ΕΣΥΕ όπου τα στοιχεία του πρώτα δείχνουν άνοδο της ανεργίας και μείωση της απασχόλησης, ενώ τα στοιχεία της ΕΣΥΕ αποκαλύπτουν μείωση της ανεργίας και αύξηση της απασχόλησης. Ωστόσο θα πρέπει να επισημανθεί ότι τόσο τα στοιχεία της ΕΣΥΕ όσο και του ΟΑΕΔ επιβεβαιώνουν την διατήρηση, σε υψηλά επίπεδα της ανεργίας και τη χαρακτηρίζουν μείζον πρόβλημα.

Όσο αφορά στοιχεία διεθνή (π.χ. από υπηρεσίες της Ε.Ε.) η διαχρονική εξέλιξη της συμμετοχής των Ελληνίδων στην συνολική απασχόληση, δεν απέχει από την εξέλιξη που δίνεται από την μελέτη των Ηνωμένων Εθνών που μνημονεύθηκαν. Σημειώνεται ότι η διεθνής σύγκριση της εξελίξεως της απασχολήσεως στην χώρα μας παρουσιάζει δυσχέρειες. Και αυτό λόγω της χρησιμοποίησης διαφορετικών ορισμών απασχολήσεως από τους Διεθνούς Οργανισμούς κατά τις εκτιμήσεις που διενεργούν. Πάντως τελευταία οι εκτιμήσεις τους συγκλίνουν με την έρευνα της ΕΣΥΕ.

ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ¹ ΠΙΝΑΚΑΣ 3			
	Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.)	ΟΟΣΑ	Ελλάς
1980	6,4%	5,8%	2,4%
1981	8,1	6,7	4,0
1985	10,5	7,8	7,8
1990	8,1	6,1	7,0
1991	8,5	6,8	7,7
1992	9,3	7,5	8,7
1993	10,7	8,0	9,7
1994	11,1	7,9	9,6
1995	10,8	7,5	10,0
1996	10,9	7,6	10,3
1997	10,6	7,3	10,3
1998	10,0	6,9	10,1

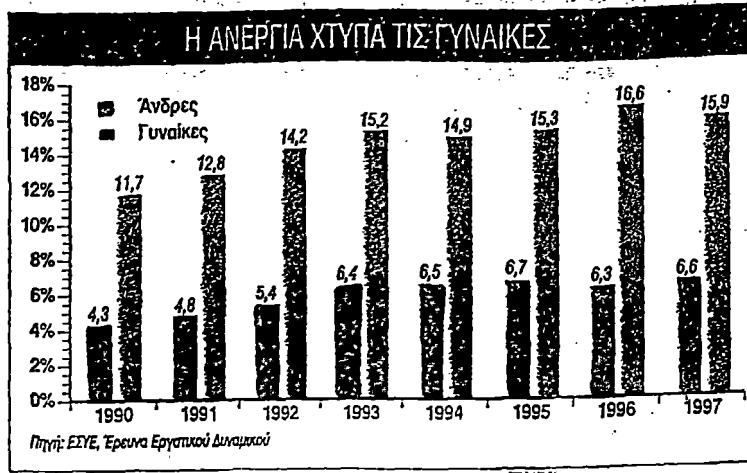
1. Τα στοιχεία για τον ΟΟΣΑ αφορούν τη μορφή ανεργίας η οποία στη διεθνή ορολογία είναι γνωστή ως «standardised unemployment». Στο εργατικό δυναμικό περιλαμβάνονται και το προσωπικό των ενόπλιων δυνάμεων των διαφόρων χωρών. Τα στοιχεία της Ελλάδος προέρχονται από την επίσημη έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΣΥΕ. Τα στοιχεία για την Ευρωπαϊκή Ένωση προέρχονται από τη μηνιαία έκδοση «Eurostatistics».

Πηγή: ΟΟΣΑ, «Main Economic Indicators», Φεβρουάριος 1999.
Eurostat, «Eurostatistics», Φεβρουάριος 1999.

Η εξέλιξη της ανεργίας στην Ελλάδα

Έτος	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο
1990	3,9	10,8	6,4
1991	4,4	11,8	7,0
1992	5,0	13,0	7,9
1993	5,7	13,6	8,6
1994	6,0	13,7	8,9
1995	6,2	14,1	9,2
1996	6,0	15,3	9,6
1997	...	...	10,3

Πηγή: EUROSTAT, SHORT-TERM STATISTICS 1/1998

Σαν συμπέρασμα μπορούμε να πούμε ότι είναι εμφανής η ανισοκατανομή των ποσοστών ανεργίας ανάμεσα στα δύο φύλλα. Ενδειξη ότι η γυναίκα παίρνει ενεργό μέρος στην αγορά Εργασίας αλλά ακόμα δεν αντιμετωπίζεται με ίσους όρους.

7.11 Απασχόληση κατά φύλο.

Όσο αφορά την Ανεργία κατά φύλο παρατηρούμε ότι: από την εξέλιξη του επιπέδου απασχόλησης από το 1974 και μετά διαπιστώνεται μια μείωση τόσο των ανδρών, όσο και των γυναικών, με υψηλότερο ρυθμό μείωσης του γυναικείου πληθυσμού, διπλάσιο εκείνου των ανδρών.

Συγκεκριμένα για την περίοδο 1988-1997, οι απασχολούμενοι και άνεργοι απεικονίζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 1. Πληθυσμός ηλικίας 14 ετών και άνω, κατά φύλο και κατάσταση απασχόλησης κατά τα έτη 1988-1997 στο σύνολο της Χώρας

Σε χιλιάδες

Κατάσταση απασχόλησης, φύλο	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Πληθυσμός ηλικίας 14 ετών και άνω	7.907,3	7.885,9	8.146,0	8.295,8	8.361,7	8.451,6	8.515,6	8.685,5	8.770,1	8.859
Άρρενες	3.755,4	3.812,2	3.889,8	3.979,2	3.993,1	4.064,4	4.114,7	4.134,0	4.169,3	4.225
Θήλειες	4.151,9	4.073,7	4.256,2	4.316,6	4.368,0	4.427,2	4.502,9	4.551,5	4.600,8	4.634
Εργασιακό Δυναμικό	3.950,9	3.958,3	4.000,2	3.933,6	4.034,3	4.118,4	4.193,4	4.248,5	4.318,3	4.294
Άρρενες	2.571,2	2.530,1	2.516,7	2.527,6	2.541,1	2.584,0	2.622,6	2.628,3	2.637,4	2.611
Θήλειες	1.409,7	1.458,9	1.483,5	1.405,0	1.493,2	1.534,4	1.570,8	1.620,2	1.680,9	1.683
Απασχολούμενοι	2.657,3	2.670,9	2.719,1	2.672,5	2.664,6	2.720,2	2.789,6	2.823,8	2.871,9	2.854
Άρρενες	2.373,6	2.388,5	2.409,4	2.406,8	2.403,2	2.419,6	2.452,2	2.452,2	2.470,3	2.451
Θήλειες	1.277,7	1.285,4	1.309,7	1.225,7	1.281,3	1.300,7	1.337,4	1.371,6	1.401,6	1.403
Άνεργοι	293,4	295,0	281,2	291,1	349,8	398,2	403,8	424,7	446,4	440
Άρρενες	121,5	114,6	107,4	120,6	137,9	164,5	170,4	176,1	167,1	17
Θήλειες	171,9	181,4	173,8	180,3	211,9	233,7	233,4	248,6	279,3	263

Το εργατικό δυναμικό αποτελείται από τα άτομα ηλικίας 14 ετών και άνω που έχουν χαρακτηρισμό απασχολούμενοι και άνεργοι. Το ποσοστό ανεργίας προκύπτει από τη διαίρεση του συνόλου των ανέργων με το σύνολο του εργατικού δυναμικού. Οι άνεργοι χαρακτηρίζονται όσοι δεν έχουν κάποια απασχόληση, αναζητούν εργασία κόντρα σε συγκεκριμένες ανάγκες και μπορούν να αναλάβουν αμέσως την εργασία που τυχόν θα είχαν.

Πηγή: ΕΣΥΕ

Όσο αφορά τους Απασχολούμενους παρουσιάζεται μια αυξομείωση στην αναφερόμενη περίοδο τόσο για τους άνδρες όσο και των γυναικών.

Όσο αφορά την Ανεργία το ποσοστό αυξάνεται σταδιακά και για τα δύο φύλλα (βλέπε πίνακα).

Αποτέλεσμα το 1997 να είναι γύρω στο 10,3 (6,6 για τους άνδρες και 15,9 για τις γυναίκες).

7.12 Ανεργία στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Ευρωπαϊκή ένωση και εξελίξεις στην Αγορά Εργασίας

Η διαδικασία της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς στην ΕΟΚ προβλέπεται (εισήγηση του Ολλανδού ευρωβουλευτή κ. Van Velzen στο έντυπο P.E. 158.535 σελ. 15 της Γενικής Διεύθυνσης Πληροφοριών και Δημοσίων σχέσεων του Κοινοβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων) ότι θα επιφέρει δραστικές μεταβολές στην αγορά Εργασίας στην Κοινότητα, των Επιχειρήσεων, με τις μεταβολές που έχει υποστεί ο τρόπος της παραγωγής και η οργάνωση της εργασίας, με τις δημοκρατικές και εθνικιστικές εξελίξεις στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, καθώς και με την αύξηση των από τις χώρες αυτές μεταναστευτικών ρευμάτων.

Σύμφωνα με την έκθεση Cecchini, ως πρώτη συνέπεια των ανωτέρω αλλαγών στην αγορά της εργασίας, πρέπει να αναμένεται μια αύξηση της ανεργίας στο αρχικό τουλάχιστον στάδιο της ολοκλήρωσης της εσωτερικής ευρωκοινοτικής αγοράς, λόγω κυρίως των συγχωνεύσεων, των αναδιοργανώσεων και του κλεισίματος των επιχειρήσεων παρά το γεγονός ότι μεσοπρόθεσμα αναμένεται αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας.

Τα προβλήματα που προκύπτουν από την αυξανόμενη έλλειψη καταρτισμένου προσωπικού, αλλά και από τη γήρανση του ενεργού πληθυσμού στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα που θα επισωρεύσει μακροχρόνια δισεπίλυτα προβλήματα στη χρηματοδότηση της Κοινωνικής Ασφάλισης, επιβάλουν την εφαρμογή νέων, πιο αποτελεσματικών στρατηγικών διαχείρισης των ανθρώπινων πόρων.

Παράλληλα θα πρέπει να μην καθυστερεί όπως ήδη συμβαίνει η υλοποίηση του κοινωνικού προγράμματος δράσης της Κοινότητας, έτσι ώστε να περιορίζονται, μέσω και της λήψης νέων μέτρων, οι κίνδυνοι κοινωνικής ανισότητας, κοινωνικού ντάμπινγκ και στρέβλωσης του ανταγωνισμού που επέρχεται ως συνέπεια τους διαφορετικού κόστους της εργασίας στις διάφορες περιοχές και χώρες της ΕΟΚ. Έτσι μια προοδευτική σύγκλιση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας στην κοινότητα, φαίνεται ως αναπόφευκτη ανάγκη.

Στα πλαίσια αυτής της σύγκλισης, αλλά και γενικότερα της ολοκλήρωσης της διαδικασίας ενοποίησης της αγοράς μέσα στην ΕΟΚ, ενδείκνυται η προώθηση της επαγγελματικής κατάρτισης, πληροφόρησης, συμμετοχής και κινητικότητας των εργαζομένων για τη διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας τους εντός της ΕΟΚ.

Το πρόβλημα της απασχόλησης στην Ευρώπη αλλά και στην χώρα μας αναμένεται να ενταθεί γι' αυτό από τις πρώτες προτεραιότητες των χωρών είναι το θέμα της ανεργίας. Αυτό φυσικά δεν είναι τυχαίο, αφού η ανεργία αποτελεί το μείζον πρόβλημα της Ε.Ε.

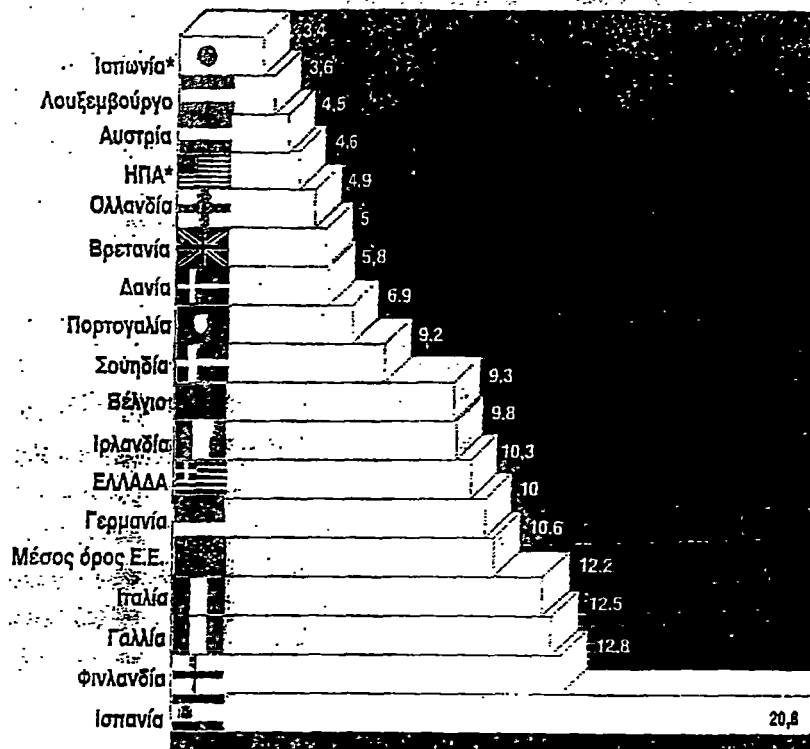
Σήμερα ο μέσος όρος ανεργίας στην Ε.Ε. είναι 10,6% (περίοδο 1996-1997), χωρίς να υπάρχουν σημάδια υποχώρησης. Οι μόνες χώρες όπου η ανεργία είναι χαμηλή και συνεχίζει να μειώνεται (βλέπε πίνακα Α) είναι η Βρετανία, η Ολλανδία και η Δανία. Αντίθετα στην Αυστρία η ανεργία είναι χαμηλή, αλλά έχει ελαφρά ανοδική τάση σε σχέση με άλλες χρονιές.

Αντίθετα η Ισπανία αντιμετωπίζει τεράστια προβλήματα ανεργίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α

Εμείς και εκείνοι: Ανεργία, 1997, %

* Αναφέρεται στη 12μηνη περίοδο Νοέμβριος 1996 - Νοέμβριος 1997
 Πηγή: EUROSTAT, SHORT-TERM STATISTICS 1/1998

Όπως παρατηρούμε μερικά χαρακτηριστικά παραπλήσια της Ελληνικής απασχόλησης με των Ευρωπαϊκών χωρών θα μπορούσαν να είναι της Ισπανίας, Πορτογαλίας, και Ιταλίας. Πάντως η Ελλάδα διατηρεί το υψηλότερο ποσοστό εργατικού δυναμικού στην γεωργία και το μικρότερο ποσοστό στο δευτερογενή τομέα. Στον τομέα των υπηρεσιών η Ελλάδα διατηρεί μεγάλο ποσοστό αλλά χαμηλότερο από το μέσο της ΕΟΚ και των χωρών της.

Αυτά τα ποσοστά δείχνουν τη σχετικά μεγαλύτερη σημασία που διατηρεί ο αγροτικός τομέας στην Ελλάδα, καθώς και την καθυστέρηση στην ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα. Η έξοδος εργατικής δύναμης από την ανεργία απορροφήθηκε από υπηρεσίες και δευτερεύοντες από το δευτερογενή τομέα.

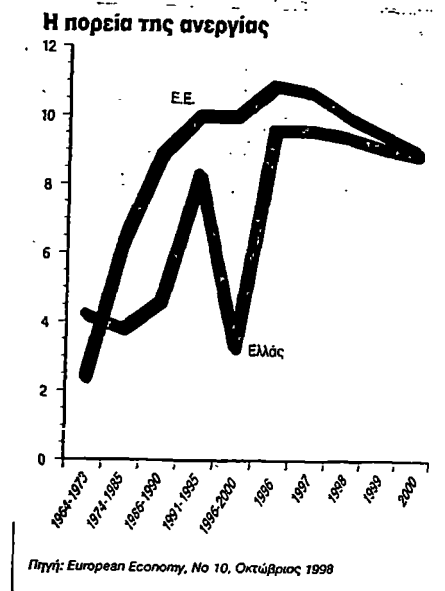
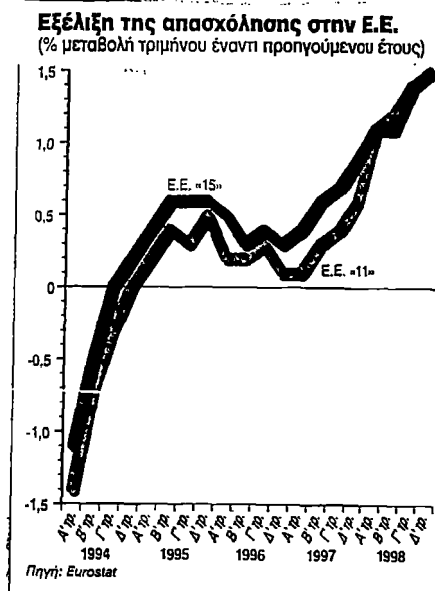
Στη χώρα μας η ανεργία στο τέλος του 1997, όπως μετρίεται για λογαριασμό της Eurostat, ήταν 10,3% δηλαδή ίση σχεδόν με το κοινοτικό Μ.Ο. Παρατηρείτε επίσης από τα στοιχεία ότι η ανεργία αυξάνει συνεχώς και με ταχείς ρυθμούς από το 1990 μέχρι σήμερα.

Εξάλλου οι προοπτικές για τη χώρα μας δεν είναι ενθαρρυντικές εάν π.χ. προχωρήσει η εξυγίανση των δημοσίων επιχειρήσεων, η οποία έχει ήδη προαναγγελθεί, τότε ένας χώρος ο οποίος παραδοσιακά απορροφούσε σημαντικό αριθμό υπεράριθμων εργαζομένων θα πάψει ν' αποτελεί μέσο καταπολέμησης της ανεργίας. Ακόμη και αν δεν απολυθούν οι σημερινοί εργαζόμενοι, θα πρέπει ν' αναμένεται μεγαλύτερη αντίσταση από τις νέες διοικήσεις στην πρόσληψη υπεράριθμου προσωπικού όπως π.χ. στην Ολυμπιακή Αεροπορία, στην οποία πριν την εθελούσια έξοδο υπήρχαν 4000 υπεράριθμοι στο σύνολο 13.000 εργαζομένων, στο ΟΣΕ, στην ΠΥΡΚΑΛ κ.α.

Η αύξηση αυτής της ανεργίας στην Ελλάδα όσο και στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε., αποτελεί σύμπτωμα του ίδιου θεμελιώδους προβλήματος, που

αντιμετωπίζουν τόσο η ελληνική όσο και οι περισσότερες ευρωπαϊκές οικονομίες της απώλειας ανταγωνιστικότητας.

Το ανησυχητικό είναι ότι η αύξηση αυτή υπερβαίνει τον ρυθμό αύξησης όλων των χωρών της Ε.Ε. με εξαίρεση τη Φιλανδία και τη Σουηδία, όπου υπήρχαν διαρθρωτικές μεταβολές.

«Οι τελευταίες προβλέψεις για την απασχόληση και την ανεργία είναι αισιόδοξες. Παρά τα πισωγυρίσματα στο ρυθμό ανάπτυξης, άρχισε να καταγράφεται τα τελευταία χρόνια μια μικρή αλλά και σταθερή αύξηση της Απασχόλησης στον Ευρωπαϊκό χώρο. Είναι βέβαια αρκετά ασθενής για να μειώσει την ανεργία, αλλά πάντως είναι ένα κάποιο θετικό σημάδι. - Οικονομικός ταχυδρόμος».

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Από την πίεση του διεθνούς ανταγωνισμού δεν εξαιρούνται ούτε οι δημόσιες επιχειρήσεις, παρά το γεγονός ότι πολλές φορές αποτελούν «φυσικά μονοπώλια».

Δεν είναι τυχαίο ότι τον Απρίλιο του 1997 έλαβε χώρα στην Αθήνα διήμερο ευρωπαϊκό συνέδριο με θέμα «η διπλή πρόκληση των δημοσίων επιχειρήσεων στην αυγή του 21^{ου} αιώνα: ανταγωνιστικότητα και απασχόληση». Το συνέδριο διοργανώθηκε από την ευρωπαϊκή ένωση δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών και το κέντρο ελληνικών δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών (ΚΕΛΕΟ). Στο συνέδριο τονίστηκε ότι οι δημόσιες υπηρεσίες οφείλουν να προσαρμοστούν ταχύτατα στο νέο διεθνές πλαίσιο ανταγωνισμού και έγινε δεκτό ότι αυτό αποτελεί ..... απειλή με σοβαρές επιπτώσεις ..... στην απασχόληση και την κοινωνική οργάνωση, καθώς ανατρέπονται οι παλαιότερες ισορροπίες και απελευθερώνουν θέσεις εργασίας, με αποτέλεσμα την διόγκωση της ανεργίας. Όμως αποτελεί και ευκαιρία γι' ανάπτυξη των δημοσίων επιχειρήσεων και δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης, εφόσον επιτευχθεί η εξυγίανση τους και γίνουν διεθνώς ανταγωνιστικές.

Στη χώρα μας οι δημόσιες επιχειρήσεις έχουν επανειλημμένως χρησιμοποιηθεί ως μέσο ..... καταπολέμησης της ανεργίας με αποτέλεσμα τη συσσώρευση υπεράριθμων εργαζομένων. Είδαμε για παράδειγμα την ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ, ΟΣΕ, καθώς και άλλες δημόσιες επιχειρήσεις να απασχολούν άτομα που δεν απαιτούνταν.

Στην ΕΛΤΑ π.χ. το πρόγραμμα εξυγίανσης προβλέπει: α) την ανακατανομή του προσωπικού, β) την εθελούσια μετάταξη του πλεονάσματος προσωπικού, γ) τον περιορισμό προσλήψεων και δ) την ανάληψη μισθοδοσίας των 70 αποσπασμένων υπαλλήλων του οργανισμού από φορείς που απασχολούνται. Εάν τα ΕΛΤΑ δεν προχωρήσουν στην εξυγίανση και στο μηδενισμό των ελλειμμάτων θα χάσουν χρηματοδότηση από την Ε.Ε. ύψους 35,4 δισεκατ. Δραχμών.

Είναι φανερό ότι ακόμα οι δημόσιες επιχειρήσεις υφίστανται την πίεση του ανταγωνισμού από την παγκοσμιοποίηση της παραγωγής και είναι υποχρεωμένες να αυξήσουν σημαντικά την ανταγωνιστικότητά τους. Αυτό όμως για τη χώρα μας σημαίνει αύξηση της ανεργίας καθώς οι δημόσιες επιχειρήσεις έχουν 30% και 40% πλεονάζουν προσωπικό. Έτσι εάν προχωρήσει η εξυγίανση των ΔΕΚΟ, θα πρέπει να αναμένεται περαιτέρω αύξηση της ανεργίας.

Θα πρέπει επίσης να τονιστεί ότι οι διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας μας απαιτούν μια εύκαμπτη και ευρύθμως λειτουργούσα αγορά εργασίας. Καθώς η νομισματική πολιτική θα ασκείται από την Ευρωπαϊκή κεντρική τράπεζα και η δημοσιονομική πολιτική είναι σχεδόν δεδομένη (συνθήκη Μάαστριχτ, συμφωνία οικονομικής σταθερότητας), η προσαρμογή της οικονομίας θα είναι δυνατή μόνο μέσω της αγοράς εργασίας. Έτσι η απελευθέρωση της αγοράς εργασίας επιβάλλεται όχι μόνο για την μείωση της ανεργίας αλλά και για την επιτυχή πορεία της χώρας μέσα στην Ευρωπαϊκή ένωση.

Το μέλλον της αγοράς εργασίας

Ευέλικτη απασχόληση

Το μεταπολεμικό υπόδειγμα οργάνωσης του εργάσιμου χρόνου φαίνεται να μην επαρκεί πλέον για την κάλυψη των απαιτήσεων των επιχειρήσεων. Μια σειρά

από εξελίξεις στον τομέα της οικονομικής δραστηριότητας όσο και της τεχνολογίας έχει μεταβάλλει το σκηνικό.

Η ανάγκη για ευέλικτη απασχόληση προήλθε από τέσσερις παράγοντες: α) Δημογραφικούς, κυρίως τη μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών και των ατόμων άνω των 65 ετών στο ενεργό εργατικό δυναμικό, που επιθυμούν την ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος, δίχως την υποχρέωση της οκτάωρης ημερήσιας απασχολήσεως, β) Η διεθνοποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη ενός σκληρού ανταγωνισμού μεταξύ των χωρών για τον περιορισμό του κόστους εργασίας. Ο ανταγωνισμός από τις χώρες με φθηνό εργατικό δυναμικό έχει θεωρηθεί σε πολλές χώρες της δύσεως ως ένας εκ των κυρίων υπεύθυνων για την απώλεια θέσεων εργασίας στους τομείς εντάσεως εργασίας. Στην περίπτωση αυτή η ευελιξία στην απασχόληση προβάλλει ως ένας κοινωνικά πιο ανεκτός τρόπος διατήρησης της ανταγωνιστικότητας των κλάδων που εκτίθενται στον ανταγωνισμό των χωρών χαμηλού εργασιακού κόστους. γ) Οι τεχνολογικές εξελίξεις της τελευταίας δεκαετίας είναι τόσο εντυπωσιακές που καθιστούν απαραίτητες τις αλλαγές στις μεθόδους διοικήσεως και την μορφή της απασχολήσεως. Ο ρόλος της τεχνολογίας ήταν στο παρελθόν καθοριστικός για την μορφή της ανθρώπινης εργασίας. Η εισαγωγή των τρακτέρ, των αρδευτικών έργων κ.λπ. απελευθέρωσαν εργατικό δυναμικό από τον αγροτικό τομέα και τον συγκέντρωσε στις πόλεις για να μετακινηθεί στη βιομηχανία. Ο αυτοματισμός στη μεταποιητική παραγωγή απελευθέρωσε ανθρώπινο κεφάλαιο προς τον τριτογενή τομέα. δ) Οι αγκυλώσεις στην αγορά εργασίας που οδήγησαν σε μια παρατεταμένη ανεργία διαρθρωτικής φύσεως. Οι ατέλειες αυτές στη λειτουργία της αγοράς εργασίας προκάλεσαν όπως είδαμε αυξήσεις της σχετικής τιμής εργασίας έναντι του κεφαλαίου.

Έτσι εμφανίστηκε το φαινόμενο της «αναπτύξεως με ανεργία» αφού οι επιχειρήσεις σε περιόδους ανθήσεως επέλεξαν παραγωγικές διαδικασίες εντάσεως κεφαλαίου ώστε να εξοικονομήσουν εργασία. Η διάγνωση του προβλήματος προσδιόρισε και ως ενδεικνύομενη λύση την μεγαλύτερη ευελιξία στην αγορά εργασίας.

Η ανάγκη μεγαλύτερης ευελιξίας στην αγορά εργασίας είναι ακόμη εντονότερη κυρίως λόγω της τάσης αποβιομηχάνισης που κυριαρχεί από την δεκαετία του '80. Είναι φανερό ότι η παραδοσιακή μας κλάδοι έχουν ξεπεραστεί από τις επιδόσεις των νέων βιομηχανικών χωρών της Ασίας. Ούτως ή άλλως η «μεγάλη βιομηχανία» δεν αναπτύχθηκε στον τόπο μας. Για να ξεφύγουν από την αποβιομηχάνιση χρειάζεται μια «έξυπνη» βιομηχανία και κυρίως βιοτεχνία. Μικρές ευέλικτες μονάδες που θα αξιοποιούν την ιδιοφυΐα του Έλληνα, την τάση για επίδοση και εφεύρεση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΑΠΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Κατά το τέλος της δεκαετίας του 1950 η ασκηθείσα περιφερειακή οικονομική πολιτική, στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης αποσκοπούσε στην εθνική οικονομική ανάπτυξη μέσα από την πολιτική διαδικασία. Η δημιουργία υποδομής μέσω δαπανών δημοσίων επενδύσεων σε προεπιλεγμένα χωρικά σημεία για την εγκατάσταση βιομηχανικών μονάδων μπορούσε να προκαλέσει μια αναπτυξιακή διαδικασία.

Από την δεκαετία του 1970 και μετά με την παγκόσμια οικονομική κρίση προέκυψαν νέα φαινόμενα τόσο στην Δυτική Ευρώπη όσο και στην Αμερική (αύξηση ανεργίας, πληθωρισμού, μετανάστευση και πληθυσμού προς τις αγροτικές περιοχές) το κέντρο βάρους της περιφερειακής πολιτικής μετατοπίστηκε στην ενίσχυση της περιφερειακής αυτοδιοίκησης και στη δημιουργία έργων υποδομής που βοηθούν στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη.

Η μετατόπιση αυτή του κέντρου βάρους της περιφερειακής πολιτικής ήταν φυσικό επακόλουθο της βιομηχανικής και μεταβιομηχανικής φάσης οικονομικής ανάπτυξης, όπου πλέον η περιφερειακή πολιτική εστιάζει το ενδιαφέρον της στην προστασία του περιβάλλοντος, στην εξοικονόμηση ενέργειας, στην αστική ανάπτυξη και στην βελτίωση ποιότητας ζωής.

Αυτές οι εξελίξεις επηρέασαν και τη φιλοσοφία της πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης στην Ελληνική Οικονομία με κάποια καθυστέρηση. Οι επιδράσεις όμως αυτές δεν είχαν το μακρόπνοο χαρακτήρα που απαιτούσε η πολιτική που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα.

Η περιφερειακή ανάπτυξη του Ελλαδικού χώρου στηρίχθηκε κυρίως στη λειτουργία και στις επιδράσεις ενός περιορισμένου αριθμού πόλων ανάπτυξης (Αθήνα- Θεσσαλονίκη - Λάρισα - Βόλος - Πάτρα - Ηράκλειο - Καστοριά - Κοζάνη) όπου ο κυριότερος ήταν η περιφέρεια της πρωτεύουσας, πράγμα που είχε αρνητικές επιδράσεις:

- Υπερσυγκέντρωση πληθυσμού και οικονομικών δραστηριοτήτων με όλες τις αρνητικές συνέπειες που συνεπάγεται αυτό.

- Εμφάνιση αρνητικών ρυθμών ανάπτυξης στους περισσότερους νομούς σε απομακρυσμένες και ακριτικές περιοχές με σημαντική αποδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού των νομών αυτών.

- Υπαρξη και επίταση περιφερειακών ανισοτήτων με αποτέλεσμα την αύξηση του κοινωνικού κόστους λειτουργίας της οικονομίας.

Το περιφερειακό αυτό πρόβλημα ήταν αποτέλεσμα των πολιτικών επιλογών που οι διάφορες κυβερνήσεις ακολούθησαν στην ανάγκη για οικονομική και βιομηχανική ανάκαμψη. Οι πολιτικές ήταν περιστασιακές ή σπασμωδικές και όχι ενταγμένες σε προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης. Έτσι δεν προωθήθηκαν συντονισμένα έργα υποδομής για μεγάλο χρονικό διάστημα, η κυβερνητική προσπάθεια για την χωροταξική διασπορά της βιομηχανίας δεν βασιζόταν σε ειδικά προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης. Μέχρι πριν λίγα χρόνια η βασική προσπάθεια ήταν να πειστούν οι βιομηχανικές μονάδες να μην εγκατασταθούν στην πρωτεύουσα, χωρίς σαφή γεωγραφικό προσανατολισμό και κλαδική βιομηχανική πολιτική. Οι προσπάθειες για την επίτευξη ισόρροπης κατανομής της βιομηχανίας στην Ελλάδα άρχισαν μετά τον β' Παγκόσμιο και συνεχίζονται μέχρι σήμερα.

Τα σημαντικότερα νομοθετήματα απέβλεπαν στην ενίσχυση επαρχιακής βιομηχανίας, δίνοντας κίνητρα ανάπτυξης εκτός Αττικής, με εξαίρεση τη Λαυρεωτική επαρχία. Αποτέλεσμα η ανάπτυξη της Ελληνικής επαρχίας έξω από τα όρια του Νομού Αττικής (Οινόφυτα, Εθνική οδός Αθηνών - Λαμίας, Άγιοι Θεόδωροι ν. Κορινθίας) διότι η περιοχή γύρω από την πρωτεύουσα είχε επαρχιακό χαρακτήρα - βρισκόταν σε ελάχιστη απόσταση από την Αθήνα- άμεση προσπελασιμότητα με αυτή - ήταν κοντά στο αστικό κέντρο που διέθετε εργατικό δυναμικό.

Η καταπολέμηση των διαπεριφερειακών ανισοτήτων αναφέρθηκε για πρώτη φορά «στο πενταετές πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης» 1960 - 1964. Την περίοδο αυτή και μετά καθιερώνονται κίνητρα, ειδικά προγράμματα για την περιφερειακή ανάπτυξη.

Η πρωτεύουσα συνεχίζει να προσελκύει ανθρώπινο δυναμικό, ενώ αρχίζει να αναπτύσσεται ο πόλος της Θεσσαλονίκης, ο άξονας Λάρισα-Βόλο και μετά ένα μέρος και η Πάτρα. Η περιορισμένη αυτή ανάπτυξη γεφυρώνει τις περιφερειακές ανισότητες.

Την περίοδο 1979-1981 αρχίζει ο συντονισμός της Ελληνικής περιφερειακής πολιτικής με την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κύριο χαρακτηριστικό η καθιέρωση των επιδοτήσεων, η εκπόνηση του πρώτου προγράμματος περιφερειακής ανάπτυξης 1981-1985, και οι πρώτες ενισχύσεις και τα δάνεια από την τράπεζα επενδύσεων.

Ακολουθεί η περίοδος 1982-1988 όπου ψηφίζεται ο νόμος που καθιερώνει τις επιδοτήσεις, ενώ ο περιφερειακός προγραμματισμός λαμβάνει ουσιαστική σημασία.

Παρακάτω θα αναλύσουμε το περιφερειακό πρόβλημα της χώρας μας εστιάζοντας το ενδιαφέρον μας σε μερικά παραδείγματα περιοχών που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα απασχόλησης.

Επίσης θα μπορούσαμε να παρουσιάσουμε την «αποβιομηχανοποιημένη» εικόνα που παρουσίαζαν και παρουσιάζουν πολλές περιοχές, πολλά αστικά κέντρα της χώρας μας.

Πίνακας 6. Εργατικό δυναμικό κατά υπηρεσίες περιφερειακής ανάπτυξης (ΥΠΑ) και ποσοστά ανεργίας, κατά τα έτη 1993-1997

Σε χιλιάδες

ΥΠΑ		1993	1994	1995	1996	1997
ΣΥΝΟΛΟ	Εργατικό δυναμικό	4.118,40	4.193,40	4248,5	4.318,30	4294,4
	Απασχολούμενοι	3.720,20	3.789,60	3823,8	3.871,90	3854,1
	Άνεργοι	398,2	403,8	424,7	446,4	440,4
	Ποσοστά ανεργίας	9,7	9,6	10,0	10,3	10,3
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	Εργατικό δυναμικό	282,7	254,5	258,7	268,8	254,5
	Απασχολούμενοι	242,1	233,5	232,2	240,6	230,5
	Άνεργοι	20,6	21	26,6	28,2	24,0
	Ποσοστά ανεργίας	7,8	8,3	10,3	10,5	9,4
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	Εργατικό δυναμικό	698,9	721	756,1	752,8	772,8
	Απασχολούμενοι	633,9	655	679,8	680,4	694,3
	Άνεργοι	65	66	76,4	72,4	78,5
	Ποσοστά ανεργίας	9,3	9,2	10,1	9,6	10,2
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	Εργατικό δυναμικό	118,9	119,4	119,3	123	120,8
	Απασχολούμενοι	104,3	107,7	101,2	101,8	103,2
	Άνεργοι	14,6	11,7	18,1	21,2	17,6
	Ποσοστά ανεργίας	12,3	9,8	15,2	17,2	14,5
ΗΠΕΙΡΟΣ	Εργατικό δυναμικό	109,1	112,6	114,7	111,6	110,1
	Απασχολούμενοι	99,3	103,1	105,2	97,6	97,8
	Άνεργοι	9,8	9,5	9,5	13,9	12,3
	Ποσοστά ανεργίας	9,0	8,4	8,3	12,5	11,2
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	Εργατικό δυναμικό	269,2	278,1	282,1	292,4	299,3
	Απασχολούμενοι	248	256,6	256,9	267,8	273,9
	Άνεργοι	21,2	21,5	25,2	24,6	25,4
	Ποσοστά ανεργίας	7,9	7,7	8,9	8,4	8,5
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	Εργατικό δυναμικό	77,4	79,1	80,9	82	80,5
	Απασχολούμενοι	73,9	76	76	77	75,4
	Άνεργοι	3,5	3,1	4,8	5,1	5,1
	Ποσοστά ανεργίας	4,5	3,9	5,9	6,2	6,4
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ	Εργατικό δυναμικό	243,2	256,5	243	252,2	254,2
	Απασχολούμενοι	217,5	226	219,4	228,8	232,8
	Άνεργοι	25,7	29,5	23,5	23,3	21,4
	Ποσοστά ανεργίας	10,6	11,5	9,7	9,2	8,4
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ	Εργατικό δυναμικό	189,4	185,4	184,6	190,7	184,8
	Απασχολούμενοι	169,8	164,7	166,6	168,9	161,2
	Άνεργοι	19,6	20,7	18,1	21,8	23,6
	Ποσοστά ανεργίας	10,3	11,2	9,8	11,4	12,8
ΑΤΤΙΚΗ	Εργατικό δυναμικό	1.531,10	1.561,60	1.587,60	1.600,20	1.600,8
	Απασχολούμενοι	1.348,10	1.376,10	1.401,90	1.401,70	1.406,8
	Άνεργοι	183	185,5	185,7	198,5	193,9
	Ποσοστά ανεργίας	12,0	11,9	11,7	12,4	12,1
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	Εργατικό δυναμικό	229,5	239,2	237,7	246,3	225,5
	Απασχολούμενοι	214,1	222,4	220,3	228,4	207,0
	Άνεργοι	15,4	16,8	17,4	17,9	18,6
	Ποσοστά ανεργίας	6,7	7,0	7,3	7,3	8,2
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	Εργατικό δυναμικό	58,1	56,6	58	64	59,0
	Απασχολούμενοι	54,8	52,1	54,7	59,1	54,6
	Άνεργοι	3,3	4,5	3,2	4,9	4,4
	Ποσοστά ανεργίας	5,7	8,0	5,5	7,7	7,5
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	Εργατικό δυναμικό	107	106,6	104,2	103,1	102,5
	Απασχολούμενοι	100	102,4	98,7	97,5	97,5
	Άνεργοι	7	4,2	5,5	5,6	5,0
	Ποσοστά ανεργίας	6,5	3,9	5,3	5,4	4,9
ΚΡΗΤΗ	Εργατικό δυναμικό	223,9	223,8	221,6	231,3	229,6
	Απασχολούμενοι	214,5	214,1	210,9	222,3	219,1
	Άνεργοι	9,4	9,7	10,7	8,9	10,5
	Ποσοστά ανεργίας	4,2	4,3	4,8	3,8	4,6

ΠΗΓΗ Ε.Σ.Υ.Ε.

ΑΠΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗ & ΟΜΑΔΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΣΕΙΣ

8.1 Κλαδική και γεωγραφική κατανομή της Ανεργίας

Σε μια εποχή που η λέξη αναδιάρθρωση βρίσκεται στην ημερήσια διάταξη και σε διεθνές ευρωπαϊκό επίπεδο ή εθνικό, ανακοινώνονται επιχειρηματικές συμφωνίες, συγχωνεύσεις και εξαγορές, η απασχόληση δεν θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστη. Η αναδιάρθρωση που έπεται τέτοιων επιχειρηματικών τακτικών συνοδεύεται συνήθως από την ανακοίνωση κάποιου σχεδίου μικρότερης ή μεγαλύτερης μείωσης προσωπικού. Η μελέτη του εθνικού ινστιτούτο εργασίας με τίτλο «ομαδικές απολύσεις στην Ελλάδα» (1999) αποτελεί μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα προσέγγιση του φαινομένου αυτού στη χώρα μας, η οποία δεν έχει μείνει ανέγγιχτη και δεν θα μπορούσε να είχε γίνει και διαφορετικά, τόσο από τις αναδιρθρώσεις όσο και - ιδίως - από τις συγχωνεύσεις επιχειρήσεων.

Στα συμπεράσματα που προκύπτουν, είναι ότι τα φαινόμενα μείωσης προσωπικού δεν παρουσιάζονται σε συγκεκριμένους κλάδους, αλλά καλύπτουν σχεδόν όλους τους παραγωγικούς κλάδους και κλάδους υπηρεσιών. Ωστόσο, κάποιοι κλάδοι παρουσιάζουν ιδιαίτερα αυξημένες τάσεις μείωσης προσωπικού, κυρίως αυτή που κατά την δεκαετία του '90 υπέστησαν σοβαρές επιδράσεις από τον διεθνή ανταγωνισμό.

Ένας από τους κλάδους που χαρακτηρίζεται από μείωση της απασχόλησης και παρουσιάζει εξαίρεση ομαδικών απολύσεων την περίοδο 1990 μέχρι σήμερα είναι αυτός των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον χώρο της κλωστοϋφαντουργίας-ιματισμού- ένδυσης, φαινόμενο που αναφέρεται τόσο στις μεγάλες όσο και στις μικρότερες από αυτές. Πρόκειται για έναν κλάδο που είχε σημειώσει ιδιαίτερα υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης κατά της δεκαετίας '60 και '70 και από τις αρχές της δεκαετίας του '80 άρχισε να εμφανίζει σταδιακή πτώση, λόγω της αδυναμίας του να προσαρμοστεί στις εξελίξεις του διεθνούς εμπορίου και, με εξαίρεση κάποιες μονάδες, να παρακολουθήσει το ραγδαία συντελούμενο τεχνολογικό εκσυγχρονισμό στον οποίο προχωρούσαν οι ανταγωνιστές του στις προηγμένες και σε τρίτες χώρες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σε έγγραφο της ομοσπονδίας εργατοϋπαλλήλων κλωστοϋφαντουργίας-ιματισμού-δέρματος Ελλάδας (ΟΕΚΙΑΕ) αναφέρεται η διαγραφή από την δύναμή της άνω των 100 επιχειρησιακών ή τοπικών κλαδικών σωματείων, κυρίως λόγω κλεισίματος των επιχειρήσεων.

Επίσης σε τοπικό επίπεδο παρατηρείται προφανής «καθίζηση» ειδικότερων σχετικών δραστηριοτήτων, σε πολλές περιοχές της Ελλάδας όπως έχουμε αναφέρει παραπάνω. Φαινόμενα κλεισίματος ή μείωσης προσωπικού εμφανίζονται σε πολλές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο χώρο του επισιτισμού, των τροφίμων, της χημικής βιομηχανίας και στον χώρο των μεταλλίων και των μεταλλουργικών προϊόντων. Οι τελευταίες αυτές επιχειρήσεις συχνά συνιστούν μεγάλες πολυάνθρωπες παραγωγικές μονάδες, και οι απαιτούμενες ομαδικές απολύσεις αφορούν συνήθως μεγάλο αριθμό εργαζομένων. Επίσης προβλήματα παρουσιάστηκαν σε επιχειρήσεις κεραμοποιίας και πλακιδίων και σε επιχειρήσεις δομικών υλικών, αλλά και στο χώρο των Ναυπηγείων.

Ένας άλλος κλάδος που επηρεάστηκε στο επίπεδο της απασχόλησης είναι ο κλάδος τουρισμού, ιδιαίτερα της ξενοδοχείων και των μεταφορών, ιδίως των αεροπορικών εταιριών. Άλλοι κλάδοι όπου παρουσιάζονται προβλήματα ανταγωνισμού, που οδηγούν σε αναδιρθρώσεις και μειώσεις προσωπικού, αλλά και σε κλείσιμο είναι αυτοί της φαρμακοβιομηχανίας και της καπνοβιομηχανίας.

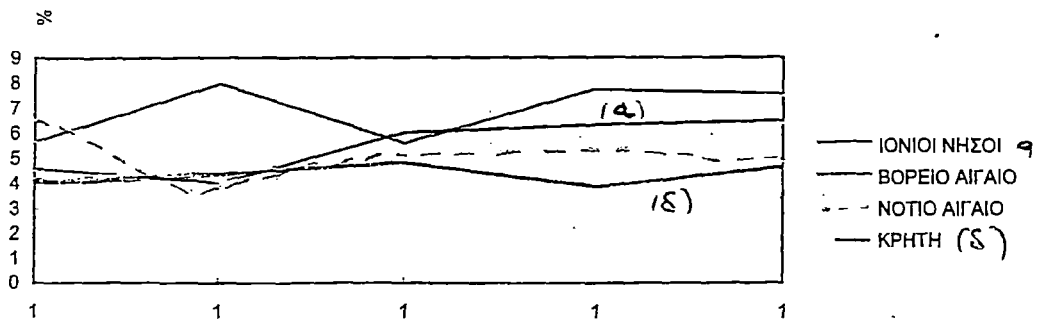
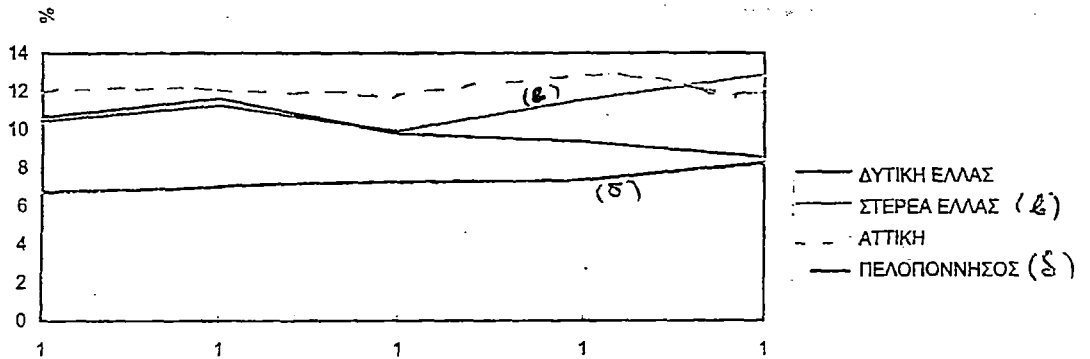
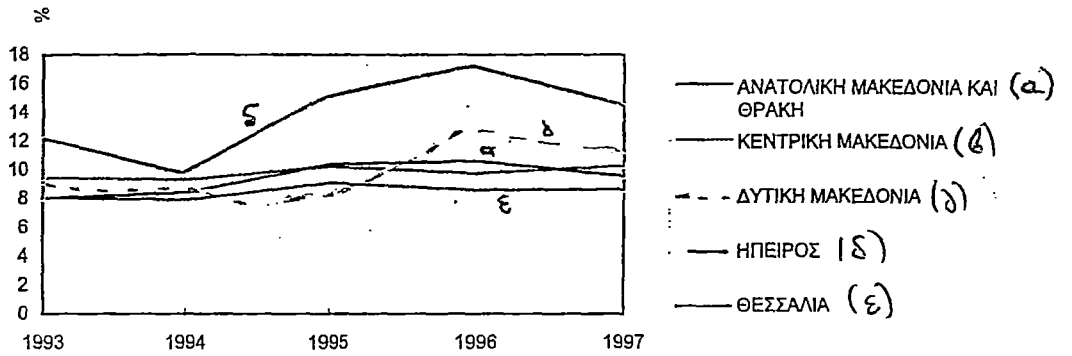
Οι εποχιακές επιχειρήσεις αποτελούν κατηγορία με βασικό στοιχείο την περιοδική αυξομείωση του προσωπικού, που μπορεί να οφείλεται τόσο σε φυσικούς όσο και θεσμικούς λόγους. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν επιχειρήσεις τουρισμού ή επισιτισμού αλλά και της ναυπηγικής και ειδικότερα της ναυπηγοεπισκευαστικής, ή ακόμα στο χώρο της αγροτικής παραγωγής, όπως στην επεξεργασία καπνού. Ωστόσο η μείωση του εποχιακού προσωπικού δεν υπάγεται στην έννοια των ομαδικών απολύσεων δεδομένου ότι πρόκειται για συμβάσεις ορισμένου χρόνου και, συνεπώς οι απολύσεις δεν έχουν την μορφή της καταγγελίας της σύμβασης εργασίας εκ μέρους του εργοδότη.

Το φαινόμενο των μειώσεων του προσωπικού εντείνεται σε όλες σχεδόν τις περιοχές της χώρας. Ως χαρακτηριστική εξαίρεση θα μπορούσε να σημειώσει κανείς μόνο την περίπτωση της Κρήτης, όπου με εξαίρεση το κλείσιμο των Αμερικανικών Βάσεων δεν παρουσιάζονται περιπτώσεις σημαντικών μειώσεων προσωπικού. Αντίθετα σοβαρότατά προβλήματα έχουν παρουσιαστεί στις «αποβιομηχανοποιούμενες» περιφέρειες της Αττικής καθώς και σε πολλές άλλες πόλεις της Ελλάδας που ήδη έχουμε αναφέρει. Παρατηρούμε λοιπόν ότι η ανεργία δεν έχει γεωγραφικά σύνορα. Υπάρχουν περιοχές των οποίων το ποσοστό ανεργίας είναι κατά πολύ υψηλότερο από το εθνικό μέσο όρο. Έτσι σύμφωνα με στοιχεία (βλ. πίσω σελίδα), επιβεβαιώνεται το οξυμένο πρόβλημα της ανεργίας (κυρίως για την περίοδο 1993-1997 με αυξομειώσεις πάντα), στις περιφέρειες της Ηπείρου, της Αττικής, της Δυτ. Μακεδονίας, της Στερεάς Ελλάδας και αντίθετα, το μειωμένο πρόβλημα ανεργίας σε άλλες περιοχές όπως το νότιο Αιγαίο και η Κρήτη. Ωστόσο οι περιφέρειες που εμφανίζουν μειωμένο ποσοστό ανεργίας, υπάρχουν αστικές περιοχές όπου παρουσιάζεται μεγάλος αριθμός απολύσεων, χαρακτηριστική περίπτωση της Πελοποννήσου που υπάρχουν αστικά κέντρα, όπως η Πάτρα, το Αίγιο, η Καλαμάτα με σημαντικά προβλήματα στο επίπεδο της απασχόλησης, που εκφράζονται όπως είδαμε με το κλείσιμο πολλών βιομηχανικών μονάδων που ακολουθείται φυσικά από την πραγματοποίηση αθρόων ομαδικών απολύσεων. Το ίδιο ισχύει και για τη Θεσσαλία όπως το κέντρο του Βόλου όπου έκλεισαν μεγάλες επιχειρήσεις, με δραματικές εξελίξεις στο επίπεδο απασχόλησης.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι ομαδικές απολύσεις δεν οδηγούν πάντοτε σε αντίστοιχη αύξηση της ανεργίας, ιδίως σε μια χώρα σαν την Ελλάδα, όπου «η πολλαπλή απασχόληση» είναι ιδιαίτερα εντεταμένη. Εξάλλου, δεν αποκλείεται η μείωση της απασχόλησης σε ένα κλάδο να συμπίπτει με αντίστοιχη αύξηση της απασχόλησης σε άλλο κλάδο, όπως για παράδειγμα η μείωση απασχόλησης τον τομέα των υπηρεσιών που υπερκάλυψε τις απώλειες θέσεων εργασίας στον δευτερογενή τομέα.

Ενδιαφέρον είναι ότι ο αριθμός των ανέργων προέρχεται από ανεπάρκεια προσλήψεων παρά από αύξηση απολύσεων.

Ποσοστά ανεργίας κατά υπηρεσίες περιφερειακής ανάπτυξης (ΥΠΑ), κατά τα έτη 1993 -1997

Πηγή: [ΕΣΥΕ: Απασχόληση - Ανεργία - Αμοιβή εργασίας]

• Περιφέρεια Ν. Αττικής

Όπως παρατηρήσαμε, ο νομός Αττικής παρουσιάζει σοβαρότερα προβλήματα απασχόλησης. Την πρωτοκαθεδρία στις αποβιομηχανοποιούμενες περιοχές την περιφέρεια αυτή έχουν ο Πειραιάς και οι όμοροι δήμοι όπως Αγ. Ιωάννης Ρέντη, της Ελευσίνας, και του Ασπρόπυργου. Ωστόσο υπάρχει αντίφαση της εικόνας που προέκυψε από την μελέτη των φακέλων της κεντρικής υπηρεσίας του υπουργείου εργασίας για την ευρύτερη περιοχή Πειραιά, αφού πλήθος επιχειρήσεων στην περιοχή αυτή φαίνονται να προχωρούν σε αθρόες μειώσεις προσωπικού ή και να κλείνουν οριστικά, και της εικόνας που δόθηκε από τις απαιτήσεις των επιχειρήσεων της ίδιας περιοχής, του Πειραιά (Πειραιάς, Κερατσίνι, Πέραμα) όπου εμφανίζεται μηδενικός βαθμός πραγματοποίησης ομαδικών απολύσεων. Το πρόβλημα που δημιουργείται τα τελευταία χρόνια στην ευρύτερη περιοχή Πειραιά είναι πέρα από κάθε αμφισβήτηση, αφού η παγκόσμια ναυτιλιακή κρίση, που από τις αρχές της δεκαετίας του '80 άρχισε να πλήττει την Ευρώπη κατέστησε ζημιόγonos σε μικρό χρονικό διάστημα πολλές Ελληνικές ναυπηγικές βιομηχανίες και κλάδους όπως αυτός της ναυπηγοεπισκευαστικής, όπου αντιμετώπισαν σοβαρό πρόβλημα επιβίωσης.

Επίσης ένας μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων έκλεισαν ή αναγκάστηκαν να μειώσουν το προσωπικό τους σε άλλες περιοχές του λεκανοπεδίου Αττικής όπως το Βοτανικό, στα Κάτω Πετράλωνα, στην Ν. Χαλκηδόνα, στο Αιγάλεω, στο Περιστερί, στις Αχαρνές, στη Μεταμόρφωση, στη Μαγούλα, στο Μαρούσι, στην Εκάλη και κυρίως στο Λαύριο.

Οι διαπιστώσεις αυτές είναι ιδιαίτερα σημαντικές αν ληφθεί υπόψη ότι το λεκανοπέδιο Αττικής, στα μέσα περίπου της περιόδου 1990 συγκεντρώνει περίπου πάνω από το 1/3 του εργατικού δυναμικού της χώρας και σχεδόν τα 2/5 του πληθυσμού ηλικίας άνω των 14ετών.

• Νομός Ευβοίας

Ο Νομός Ευβοίας συνορεύει με τον νομό Αττικής, όμως οι κάτοικοί του αισθάνονται πως ζουν σε παραμεθόριο και προβληματικό τόπο. Το μέγιστο πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο νομός είναι η ανεργία. Πρόσφατη έρευνα απέδειξε ότι το μέσο ποσοστό της ανεργίας από 3,17% το 1981 ανήλθε σε 9,78% το 1991 και ήδη κινείται με αριθμούς υπεράνω του 10%.

Εκ πρώτης όψεως ως κύρια αιτία του προβλήματος εμφανίζεται η αποβιομηχανάνιση, ειδικά αρχές της δεκαετίας του 1990 και η εξ αυτής μετακίνησης της απασχόλησης του πληθυσμού από τον πρωτογενή και τον δευτερογενή τομέα, δηλ. τη γεωργία και την μεταποίηση, προς στον τριτογενή τομέα δηλ. τις υπηρεσίες.

Συνέπεια της μετακίνησης αυτής η υπερπροσφορά εργασίας, η ανεργία, η μείωση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ στον τομέα των υπηρεσιών.

Το πραγματικό αίτιο της ανεργίας είναι η έλλειψη υποδομής. Η άθλια κατάσταση του οδικού δικτύου, των λιμανιών, η ανυπαρξία δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης, όλα αυτά εμποδίζουν την ανάπτυξη σε όλους τους τομείς. Έτσι λόγω της μη ομαλής διέλευσης των δρόμων στη βιομηχανία δεν μπορούν να μεταφερθούν πρώτες ύλες και έτοιμα προϊόντα. Το πρόβλημα λοιπόν εντοπίζεται βασικά στην έλλειψη υποδομής όπου είναι έργο του κράτους.

Πρέπει να προηγηθούν δημόσιες επενδύσεις, κατάλληλη υποδομή, ώστε να προσελκυσθούν ιδιωτικές επενδύσεις και να υπάρξει ανάπτυξη. Η Εύβοια κατέχει

την προ τελευταία θέση από τους νομούς της χώρας στις δημόσιες επενδύσεις. Αποτέλεσμα οι τεράστιες δυνατότητες να παραμένουν ανεκμετάλλευτες εις βάρος όχι μόνο της τοπικής αλλά και της εθνικής οικονομίας.

Με την βελτίωση του οδικού δικτύου και των υπηρεσιών που μπορούν να προσφέρουν τα λιμάνια της ανατολικής πλευράς η Εύβοια μπορεί να καταστεί πύλη από και προς τα νησιά με την Ηπειρωτική Ελλάδα και την Μικρά Ασία.

Με την δημιουργία της ΒΠΠΕ θα διευκολυνθεί η ανάπτυξη του τομέα της μεταποίησης. Για όλα αυτά βέβαια είναι αναγκαία η βοήθεια και συμπαράσταση του κράτους όχι με επιδοτήσεις και επιδόματα ανεργίας, αλλά με κίνητρα ανάπτυξης και δημιουργία υποδομής.

•Νομός Βοιωτίας

Σημαντική μείωση της απασχόλησης και ανεπτυγμένη πορεία επιχειρήσεων προς την φάση αποβιομηχάνισης εμφανίζεται και στην περιοχή αυτή.

Ειδικότερα η Βιομηχανική περιοχή του νομού που γειτονεύει με τον Νομό Αττικής. Συγκεκριμένα η Βιομηχανική περιοχή Οινόφυτων - Σχηματαρίου καθώς και η Λιβαδειά. Ένα πλήθος επιχειρήσεων στην περιοχή αυτή έχουν κλείσει, έχουν χρεοκοπήσει προκαλώντας τη μείωση του προσωπικού, αφού ένα πλήθος ομαδικών απολύσεων θεωρήθηκε ως η μόνη λύση από τις αδύναμες επιχειρήσεις.

•Δυτική Ελλάδα

Η περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας παρουσιάζει σημαντική μείωση του Εργατικού Δυναμικού. Παράδειγμα το 1991 έφθανε τα 262.654 άτομα ενώ κατά το 1996 τα 252.157, μείωση κατά 4% σε αντίθεση με το σύνολο της χώρας, όπου παρουσιάζεται αύξηση περίπου 8% από το 1990.

Από τα στοιχεία γίνεται φανερή η μείωση εργατικού δυναμικού και του αριθμού απασχολούμενων, μεταξύ των ετών 1991, παρά την συνολική αύξηση του πληθυσμού στην αντίστοιχη περίοδο.

Ποιο συγκεκριμένα παρατηρούμε τα εξής:

•Νομός Αχαΐας

Ο πολυπληθέστερος νομός της Περιφέρειας, παρουσιάζει πολλά προβλήματα: Σημαντικό είναι από άποψη καθαρά βιομηχανικών υποδομών, υπάρχουν προβλήματα δυσλειτουργίας όπου έχουν σαν αποτέλεσμα την αδυναμία προσέλκυσης επενδύσεων σημαντικού μεγέθους και ιδιαίτερα υδροβόρων βιομηχανιών (παραγωγή μπίρας- χαρτοποιίες- Βυρσοδεψίες κ.λ.π). Ως τέτοια προβλήματα επισημαίνονται η μη εξασφάλιση των απαραίτητων ποσοτήτων νερού, δυσκολίες στην οδική προσπέλαση και ιδιαίτερα από βαρέα οχήματα, η ανάγκη διαχείρισης των στερεών απορριμμάτων των εγκατεστημένων μονάδων κ.λπ.

Στο παρελθόν ο Νομός Αχαΐας είχε αναπτύξει σημαντική μεταποιητική δραστηριότητα και ιδιαίτερα στους παραδοσιακούς κλάδους της κλωστοϋφαντουργίας - έτοιμων ενδυμάτων - χαρτοποιίας - τροφίμων κ.λπ. Σε όλους μας είναι γνωστό το παράδειγμα της ΠΕΙΡΑΪΚΗΣ - ΠΑΤΡΑΪΚΗΣ που μετά από μια περίοδο σημαντικής ανάπτυξης πέρασε στο στάδιο της κάμψης με αποτέλεσμα η βιομηχανία αυτή να κλείσει, αφήνοντας χιλιάδες άτομα χωρίς εργασία. Κυρίως την περίοδο 1984-1992, μετά από μια σειρά αρνητικών παραγόντων, καθώς και την υστέρηση πραγματοποίησης επενδύσεων και εκσυγχρονισμού, δεν άρχισε η οικονομική ύφεση με αποτέλεσμα την παύση λειτουργίας σημαντικών μονάδων της βιομηχανίας μας.

Εξέλιξη της απασχόλησης στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Κατάσταση απασχόλησης	1991	1993	1996	1997
1. Εργατικό δυναμικό	262.654	243.248	252.157	254.216
2. Απασχολούμενοι	238.294	214.458	228.823	232.816
3. Ανεργοί	24.361	25.789	23.334	21.400

Τάσεις μείωσης του εργατικού δυναμικού

Το εργατικό δυναμικό της Περιφέρειας έφθανε τα 262.654 άτομα το 1991, ενώ εμφανίζεται μειωμένο κατά το 1996, οπότε έφθανε τα 252.157 άτομα, ήτοι μείωση κατά 4% σε αντίθεση με το σύνολο της χώρας, στο οποίο παρουσιάζεται αύξηση περίπου 8% από το 1990.

Από τα διαθέσιμα στοιχεία γίνεται φανερή η μείωση του εργατικού δυναμικού αλλά και του αριθμού των απασχολουμένων μεταξύ των ετών 1991 και 1997, παρά τη συνολική αύξηση του πληθυσμού στην αντίστοιχη περίοδο.

Κατανομή της απασχόλησης κατά τομέα και νομό στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Νομός	Απασχόληση 1981						Σύνολο	%
	Πρωτογενής	%	Δευτερογενής	%	Τριτογενής	%		
1. ΑΙΤ/ΝΙΑΣ	53.636	63	13.765	16	17.926	21	85.327	100
2. ΑΧΑΪΑΣ	27.450	28	32.606	34	36.357	38	96.413	100
3. ΗΛΕΪΑΣ	33.900	58	8.945	15	16.267	27	59.202	100
ΣΥΝΟΛΟ ΠΔΕ	115.076	48	55.316	23	70.550	29	240.942	100
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	988.740	29	1.032.250	30	1.367.528	41	3.388.518	100

Νομός	Απασχόληση 1991						Σύνολο	%
	Πρωτογενής	%	Δευτερογενής	%	Τριτογενής	%		
1. ΑΙΤ/ΝΙΑΣ	37.331	48	12.088	16	28.049	36	77.468	100
2. ΑΧΑΪΑΣ	20.004	20	25.831	26	54.787	54	100.622	100
3. ΗΛΕΪΑΣ	25.273	42	9.757	16	25.174	42	60.204	100
ΣΥΝΟΛΟ ΠΔΕ	82.608	35	47.676	20	108.010	45	238.294	100
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	709.828	20	905.318	25	1.956.811	55	3.571.957	100

Πηγή EXPRESS 1999

Πιο πρόσφατα παραδείγματα αποτελούν οι αποχωρήσεις από την περιοχή αλλοδαπών θυγατρικών εταιριών όπως η Pirelli, η Algida όπου ανακοίνωσε ότι σταματά την παραγωγική δραστηριότητα αλλά θα συνεχίσει να εμπορεύεται από την Ιταλία πολύ φθηνότερα απ' ό τι στην Πάτρα. Εκτός αυτών και πολλές άλλες εταιρίες έχουν διακόψει και ενδέχεται να διακόψουν την λειτουργία τους στον Νομό Αχαΐας και όχι μόνο.

Πολλοί είναι οι λόγοι που οδηγούν σε αυτό, παραπάνω αναλύσαμε μερικούς. Όσο αφορά τις επενδύσεις είδαμε ότι έγιναν τεράστια λάθη. Η χώρα αποθάρρυνε τους ξένους επενδυτές για λόγους Ιδεολογικούς - Οικοπεδοφαγικούς και μικροπολιτικούς, ενώ δεν τήρησε τους νόμους και τις υποχρεώσεις της.

Στην βιομηχανική ζώνη της Πάτρας δεν ολοκληρώθηκαν έργα υποδομής με αποτέλεσμα οι μονάδες που είχαν την αφέλεια να εγκατασταθούν να

επιβαρύνονται με δαπάνες που αύξαναν το κόστος παραγωγής. Παράλληλα η κρατική ανεπάρκεια δεν ολοκλήρωσε περιφερειακά έργα υποδομής με αποτέλεσμα οξύτατα προβλήματα στις οδικές μεταφορές αλλά και τις χερσαίες. Αρνητική ήταν η πολιτική του Εργατικού Κέντρου Πάτρας το οποίο φέρει ευθύνη για την διακοπή βιομηχανικών μονάδων. Επίσης οι «οικολόγοι» οι οποίοι κινούνται με αφέλεια, ορισμένοι και από ιδιοτέλεια, εμπόδισαν να πραγματοποιηθούν επενδύσεις στο Νομό και περαιτέρω, με στόχο την καταπάτηση γης, δηλαδή την απροκάλυπτη οικοπεδοφαγία.

Επόμενο ήταν ότι όλες αυτές οι παραλήψεις, ανεπάρκεια και κοντόθωρες συμπεριφορές να οδηγήσουν στη σταδιακή υποβάθμιση μιας περιοχής όπου θα πρέπει να ληφθούν ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση έντονος είναι ο οικονομικός αριθμός μεταξύ των περιφερειών. Υπάρχουν περιφέρειες που όχι μόνο έχουν υιοθετηθεί ελκυστικότερα επενδυτικά κίνητρα, αλλά τιμούν και τους ξένους επενδυτές. Καλό είναι λοιπόν να υπάρχει η ανάλογη σοβαρότητα.

Η περιοχή Αιγιαλείας δεν ξεφεύγει και αυτή από τα φαινόμενα κρίσης. Και εδώ έχουμε μια σειρά από πτωχεύσεις Επιχειρήσεων.

Επίσης ο Νομός Αιτωλοακαρνανίας βρίσκεται σε μια περίοδο όπου τώρα αρχίζουν ν' αναπτύσσονται βιομηχανικές Περιοχές (Αστακός-Μεσολόγγι κ.λπ). Είναι αυτονόητο ότι το υπανάπτυκτο οδικό δίκτυο (Ζεύξη Ρίου-Αντιρρίου-Εθνική οδός Ιωαννίνων) καθώς και η απουσία Λιμανιών δυσκολεύουν την δημιουργία και την εγκατάσταση Βιομηχανιών.

•Νομός Μεσσηνίας

Τα ίδια φαινόμενα συναντάμε και στο κέντρο της Πελοποννήσου συγκεκριμένα στον Νομό Μεσσηνίας, η Βιομηχανία και η Βιοτεχνία βρίσκονται σε φθίνουσα κατάσταση. Η αποβιομηχάνιση του νομού τείνει σε χιονοστιβάδα.

Πολλά εργοστάσια και επιχειρήσεις έχουν κλείσει και πολλές μεγάλες επιχειρήσεις μειώνουν δραστικά το προσωπικό τους. Είναι αξιοσημείωτο ότι εδώ και χρόνια καμιά επένδυση δεν έχει πραγματοποιηθεί. Ένας λόγος που απωθεί τους ενδιαφερόμενους επενδυτές είναι και η εγκατάσταση τσιγγάνων στις ΒΙ.ΠΕ του νομού. Γενικά και άλλοι νομοί της Πελοποννήσου περνούν μια φάση Αποβιομηχάνισης (Αρκαδία- Ηλεία- Αργολίδα κ.λπ)

•Αιγαίο Πέλαγος: Νησιώτικες επιχειρήσεις

Οι νησιώτικες επιχειρήσεις και ιδίως των ακριτικών νησιών Αιγαίου, αγγίζουν τα όρια βιωσιμότητας. Οι επιχειρήσεις αυτές υφιστάμενες το ιδιαίτερα βεβαρημένο κόστος μεταφοράς πρώτων υλών και προϊόντων, έχουν περιορίσει το μέγεθος τους στο κρίσιμο μέγεθος της βιωσιμότητας, ακόμη και σε κλάδους που στο παρελθόν είχαν επιτυχία και παρουσιάζουν ακόμη συγκριτικά πλεονεκτήματα. Ανάμεσα στους κλάδους αυτούς είναι: Η παραγωγή και εμπορία ελαιόλαδου, η ποτοποιία, η παραγωγή μαστρίχας- η κατεργασία δερμάτων. Σε ότι αφορά τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τουριστικό τομέα, αντιμετωπίζουν τις συνέπειες (φθηνά τουριστικά πακέτα κ.λπ). Φυσικά ούτε λόγος για βιομηχανία αφού και οι ελάχιστες που είχαν αναπτυχθεί έχουν πλέον εξαφανισθεί.

Πάντως παρά την οξύτητα των παραπάνω θεμάτων, πιστεύεται ότι είναι αντιμετωπίσιμα, υπό ορισμένες προϋποθέσεις:

Συγκεκριμένα στο Βόρειο Αιγαίο ως «Ζώνη φθηνής διαβίωσης» ώστε να μειωθεί το κόστος μεταφοράς. Αυτό απαιτεί εισαγωγή σύγχρονων συστημάτων διαχείρισης και προώθησης εμπορευμάτων, καθώς και την ανάπτυξη των

λιμανιών. Το βέβαιο είναι ότι τα νησιά μπορούν ν' αναπτύξουν το εμπόριο και τον τουρισμό και να συντηρήσουν τις βιομηχανίες.

Όπως αναφέρεται σε συνέντευξη (Οικονομικός Ταχυδρόμος) παράγοντες του Επιμελητηρίου Λέσβου «το κόστος μεταφοράς ενός κοντέινερ με εμπορευματοκιβώτια από τον Πειραιά στην Μυτιλήνη ανέρχεται στο ύψος των 3.500 δολαρίων, όταν το ίδιο κοντέινερ για να φτάσει στην Σιγκαπούρη, έχει κόστος της τάξης των 1.500 δολαρίων. Αυτό συμβαίνει αφενός γιατί τα Λιμάνια των Ακριτικών νησιών βλέπουν Ανατολικά από γεωγραφικής πλευράς, αφετέρου λόγω των πεπαλαιωμένων μεθόδων μεταφοράς».

Στο πλαίσιο αυτό άλλωστε, σημειώθηκε προσφάτως συνάντηση στην Μυτιλήνη των νησιωτικών επιμελητηρίων με τα επιμελητήρια των Μικρασιατικών παράλιων. Όπως τονίζεται τα νησιά σ' αυτή τη φάση θα μπορούσαν να επωφεληθούν σημαντικά από την ανάπτυξη του Εμπορίου και Επιχειρηματικών συνεργασιών με τα παράλια της Μ. Ασίας. Πολύ περισσότερο όταν η συνεργασία αυτή έχει αποδειχτεί και από Ιστορικής πλευράς απόλυτα επωφελής για την Ελλάδα.

Γυρνώντας στο ζήτημά μας, η Κως- Ρόδος- Σύρος και τα νησιά του Ιονίου αντιμετωπίζουν τεράστια προβλήματα με τις επιχειρήσεις τους.

Μόνο η Κρήτη μπορούμε να πούμε ότι παρουσιάζει μειωμένο ποσοστό προβλήματος και αυτό γιατί θεωρείται νησί αγροτικής εκμετάλλευσης και στηρίζει την ανάπτυξή της αρκετά.

Σε αντιστάθμισμα βέβαια διαβίωσης των νησιών υπάρχει ο Τουρισμός, ένας κλάδος που ευνοείτε ιδιαίτερα στα Ελληνικά νησιά. Δεν είναι σωστό να μην αναφέρουμε ότι μέσα από τις Τουριστικές επιχειρήσεις (Ξενοδοχεία - Εστιατόρια - Κέντρα διασκέδασης κ.λπ) απορροφάται η ανεργία στα νησιά της Ελλάδας.

ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Η περιφέρεια της Βορείου Ελλάδας συγκεκριμένα η Ανατολική Μακεδονία - η Θράκη και γενικότερα η κατεχοχην αγροτικοί νομοί. Βέβαια αυτό δεν εμποδίζει την δημιουργία και την εγκατάσταση Βιομηχανικών κέντρων.

Παρατηρούμε ότι τόσο στην Θεσσαλονίκη, στην Καβάλα, την Κοζάνη, την Έδεσσα καθώς και άλλα αστικά κέντρα, παρατηρούνται φαινόμενα αποβιομηχάνισης παρόλο που πολλές περιφέρειες της Βορείου Ελλάδας έχουν τεθεί αναπτυξιακό κίνητρα. Συγκεκριμένα:

•Νομός Καστοριάς

Σε τοπικό επίπεδο παρατηρείται «καθίζηση» ειδικότερων σχετικών δραστηριοτήτων, όπως για παράδειγμα στην περιοχή της Καστοριάς. Την περίοδο 1980-1990 από τις 4.475 επιχειρήσεις που έκλεισαν, κατά την περίοδο, οι 2.855 ήταν επιχειρήσεις γουνοποιίας καθώς και οι 153 επιχειρήσεις εμπορίας γουναρικών και δερμάτινων ειδών. Ως γνωστό η Καστοριά διαθέτει συγκριτικό πλεόνασμα στα δερμάτινα και τα γουναρικά. Παρ' όλα αυτά όμως το κλείσιμο πολλών τέτοιων επιχειρήσεων μας υπενθυμίζει την τραγική κατάσταση της υπόθεσης.

•Νομός Ημαθίας

Η περίπτωση της Νάουσας, απεικονίζει και αυτή αντιπροσωπευτικά την πορεία της Βιομηχανίας στην Επαρχία. Και από αυτή την οπτική γωνία μπορούμε εξ αρχής να πούμε ότι η προσπάθεια να στηθεί βιομηχανικά στη Νάουσα καθώς και στην Βέροια ουσιαστικά απέτυχε. Οι πρώτες βιομηχανίες λόγω ύπαρξης

φθηνής ενέργειας και εργατικών χεριών στήθηκαν στις αρχές του αιώνα μας, ακολουθώντας το παράδειγμα Δυτικών χωρών (Γαλλία-Αγγλία).

Επρόκειτο για το κλασσικό δρόμο της βιομηχανικής επανάστασης και η βιομηχανία που στήθηκε ήταν η υφαντουργία. Παράλληλα έγινε προσπάθεια εμφύτευσης της βιομηχανικής αντίληψης σ' ένα πληθυσμό με καθαρή αγροτική και μεταπρατική παράδοση και συνείδηση. Στα μέσα του αιώνα μας, η προσπάθεια βιομηχανιών στην περιοχή είχε δύο συμμάχους:

Την πλήρη υποβάθμιση της γεωργικής μας παραγωγής από την μια μεριά και από την άλλη Δασμολογική προστασία της Βιομηχανίας, από τις εκάστοτε κυβερνήσεις.

Την δεκαετία του '60 έχουμε αυξημένη γεωργική εκμετάλλευση και μια προβληματική υφαντουργία. Αυτό δεν βοήθησε στην ανάπτυξη Βιομηχανίας. Εκτός τον κλασσικό ταξικό διαχωρισμό και την κομματική εκμετάλλευση που επέφερε η ύπαρξη βιομηχανικών συγκροτημάτων, δεν είχαμε τίποτα άλλο. Δεν είχαμε εκπαίδευση- προγραμματισμό και έρευνα - ούτε δημιουργία στελεχών - ούτε από την πλευρά της πολιτείας ή των δημοτικών αρχών. Κυρίως δεν είχαμε προσαρμογή στις συνεχείς αλλαγές των απαιτήσεων της αγοράς.

Παρατηρούμε επιπλέον έναν όλο και πιο αυξημένο υδροκεφαλισμό στην χώρα μας, ο οποίος έχει ως αποτέλεσμα ή τον «ευνουχισμό» πρωτοβουλιών ή την απομάκρυνση των ικανότερων και πιο δραστήριων από τα κέντρα λήψεων αποφάσεων.

Μέσα σε όλα αυτά έχουμε και την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η ΕΟΚ μας έφερε την Αγροτική Πολιτική, που έλεγε εντατικοποίηση της παραγωγής αλλά και χωματερές - απόσυρση κ.λπ.

Βαθμιαία οδηγούμασταν, ιδίως από την μεριά του κράτους, αλλά και της βιομηχανίας σε αδιέξοδα, μια και οι λύσεις για την ήδη χειμαζόμενη βιομηχανία όλο και λιγότευαν, ενώ η γεωργική παραγωγή μεγάλωνε. Επιπλέον ο κρατικός αντί ν' αναγκάσει τον επιχειρηματία να βρει λύσεις, και διεξόδους, τον έκανε συνένοχο στην απραγία.

Στα μέσα της δεκαετίας του '90, η θέση μας ήταν, μια κλωστοϋφαντουργία προβληματική, μια γεωργική παραγωγή χωρίς στόχο. Με πρόγραμμα αναπροσαρμογής και αναδιάρθρωσης της κλωστοϋφαντουργίας (πρόγραμμα RETEX).

Επίσης υπάρχει έντονος ο κρατισμός σε ομάδες ατόμων που δεν τους επιτρέπουν ν' αποφασίσουν για το μέλλον τους.

Η ιστορική αυτή αναδρομή της βιομηχανίας μας έγινε στην ανάλυση για την βιομηχανία της Νάουσας, ξεφεύγει από το Θέμα μας, αλλά είναι σημαντική και αναφέρεται σε όλο το σύνολό της χώρας. Απλά εδώ προσπαθήσαμε μέσα από την Ιστορία να δούμε, τον λόγο που δεν αναπτύσσεται η βιομηχανία στην χώρα μας γενικότερα.

Όσο για την Νάουσα, η βιομηχανία δεν κατάφερε ν' αναπτυχθεί και να συμβαδίσει με τους γρήγορους ρυθμούς προόδου. Πιστεύεται ότι πρέπει ν' αποχαιρετίσουμε οριστικά την βιομηχανία στην Νάουσα. Η Νάουσα έχει δύο τρεις δυνατότητες ν' αναπτυχθεί και να συντηρήσει τον πληθυσμό της:

- Ανάπτυξη και εξειδίκευση παραγωγής υψηλής ποιότητας γεωργικών προϊόντων, σε όλους τις μορφές (νωπά, ή μεταποιημένα) και απασχόλησης γύρω από αυτά.

- Ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης μιας και η περιοχή είναι ιδιαίτερα φυσικού κάλους με στόχο την προσέλκυση τουριστών.

- Προσπάθεια αντίληψης ότι η ΕΟΚ, δίνει την δυνατότητα ανάπτυξης και κυρίως προσπάθεια για αποκατάσταση του χαμένου πολιτισμού μας - της χαμένης μας ταυτότητας.

•Νομός Δράμας

Ο νόμος Δράμας κατ' εξοχής αγροτικός νομός παρουσιάζει χαρακτηριστικά φθίνουσας βιομηχανίας. Είναι αναμφισβήτητα αποδεκτό ότι ο λόγος που εμποδίζει την ανάπτυξη της βιομηχανίας γενικά στο νομό αυτό καθώς και σε άλλους πλησιέστερους είναι η γειννίαση του με τη Θράκη όπου ισχύουν υψηλά αναπτυξιακά κίνητρα, αφού θεωρείται περιοχή υψηλής προστασίας και αρωγής της τόσο από το κράτος όσο και από διεθνείς φορείς.

Από τους βορειότερους νομούς της Ελλάδας, η Δράμα, κοντά στα σύνορά μας, έχει να επιδείξει πολυκύμαντη ιστορική διαδρομή, με ακμή αλλά και καταστροφές. Μετά την μαζική μετανάστευση στη δεκαετία του 1960, παρατηρήθηκε σημαντική παλιννόστηση και σήμερα ο πληθυσμός του νομού παρουσιάζει μικρή αύξηση με 96.000 κατοίκους στην απογραφή του 1991 έναντι 91.000 το 1981.

Οι κάτοικοι του νομού ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία και την κτηνοτροφία, ενώ μικρότερο ποσοστό, με βιομηχανίες και βιοτεχνίες. Η οικονομική ανάπτυξη του νομού δυσχεραίνεται από την απομόνωση που δημιουργεί η μεγάλη απόσταση από τις κυριότερες πόλεις της υπόλοιπης χώρας.

Η συγκράτηση του πληθυσμού είναι σήμερα ο κυριότερος στόχος του αναπτυξιακού προγράμματος της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Η ενίσχυση του αγροτικού τομέα δημιουργεί δυνατότητες ανάπτυξης και μεταποιητικών δραστηριοτήτων με βάση τα αγροτικά προϊόντα.

Στον βιομηχανικό τομέα, ο νομός έχει μεγάλες και μικρές βιομηχανίες και βιοτεχνίες, αρκετές από τις οποίες είναι εγκατεστημένες στη ΒΠΠΕ Δράμας. Στο Δευτερογενή τομέα απασχολούνται 12.000 άτομα, ενώ ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός ανέρχεται σε 48.000 άνδρες και γυναίκες. Ιδιαίτερα ανεπτυγμένες είναι οι εξορυκτικές δραστηριότητες μαρμάρου και μαγγανίου.

Το εργατικό κέντρο Δράμας αναφέρει ότι τα τελευταία χρόνια αυξήθηκε σε μεγάλο βαθμό η ανεργία, κυρίως επειδή στον κλάδο ιματισμού έκλεισαν πολλές επιχειρήσεις ή μετεγκαταστάθηκαν στη Βουλγαρία. Απ' αυτό το γεγονός χάθηκαν 5.000 θέσεις από το 1990-1995.

Συγχρόνως, μετά την περάτωση των εργασιών στο μεγάλο φράγμα της ΔΕΗ στην περιοχή Θησαυρός Νέστου, 1.500 εργαζόμενοι πέρασαν στην ανεργία. Η επιχείρηση ΠΙΟΡΣΕΛ (εργοστάσιο κατασκευής πορσελάνης) υπολειτουργεί και από 100 εργαζομένους που είχε, διατηρεί μόνο 15 άτομα, ενώ είναι προς πώληση. Υπολειτουργεί και το μεγάλο εργοστάσιο Μαγγανίου της εταιρίας Βωξίτης Ελευσίνας (τέως σκαλιστήρι), στο οποίο από 200 εργαζομένους έμειναν 27 άτομα. Το εργοστάσιο είναι βιώσιμο και σήμερα δεν έχει κάνει χρήση δανείων, είναι δε σε καθεστώς εκκαθάρισης εν λειτουργία. Υπάρχουν ενδιαφερόμενοι Αγοραστές αλλά δεν δέχονται να αναλάβουν το χρέος του παλαιού ιδιοκτήτη (Σκαλιστήρη) στην Εθνική Τράπεζα. Βέβαια το Εργατικό Κέντρο ζητά από το Υπουργείο Ανάπτυξης να παρέμβει έτσι ώστε να ξεμπλοκαριστεί το χρέος και να λειτουργήσει με νέα διοίκηση το εργοστάσιο.

Η Αθηναϊκή Χαρτοποιία (SOFTEX) μέχρι το 1990 απασχολούσε 1.000 άτομα. Μέχρι το 1996 το προσωπικό μειώθηκε σε 670 άτομα. Μετά την απόφαση της Κυβέρνησης για ιδιωτικοποίηση της εταιρίας και την εφαρμογή του νόμου με τα κίνητρα για οικειοθελείς αποχωρήσεις εργάζονται σήμερα 490. Ευτυχώς η εταιρία πουλήθηκε στον Όμιλο Lochridge.

Γενικά η απώλεια χιλιάδων θέσεων εργασίας ανέβασε το ποσοστό ανεργίας γύρω στο 16%. Δυνατότητες ανάπτυξης υπάρχουν κυρίως στους τομείς μαρμάρου και ξύλου. Σε ότι αφορά το μάρμαρο, υπάρχει δραστηριοποίηση των βιομηχανιών, οι οποίες σήμερα καθετοποίησαν την παραγωγή τους, ενώ παλαιότερα γινόταν μόνο εξόρυξη και εμπορία όγκων στην Ιταλία. Υπάρχουν δυναμικές βιομηχανίες μαρμάρου, με έντονη συνάμα εξαγωγική δραστηριότητα. Στον τομέα ξύλου υπάρχουν δυνατότητες ίδρυσης βιομηχανιών επεξεργασίας ξύλου, λόγω ύπαρξης του μεγάλου δάσους της Ελάτειας. Μέχρι τώρα γίνεται μόνο υλοτομία και εμπορία όγκου. Ο Νόμος Δράμας θεωρήθηκε φθίνουσα περιοχή, αφενός διότι δραστηριότητες όπως το έτοιμο ένδυμα δεν μπορούσαν να λειτουργήσουν λόγω αύξησης κόστους, αφετέρου λόγω μείωσης των επενδύσεων στο 2,5% σε κόστος εγκατάστασης και επίπεδο περιφέρειας. Ακόμη σημαντικό είναι ότι μια βασική δραστηριότητας της Δράμας, (SOFTEX) από τις εγκαταστάσεως το 1974 μέχρι σήμερα, λόγω προβλημάτων και της μεταφοράς της ιδιοκτησίας στον Οργανισμό Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων, δηλαδή στο κράτος, έχει φθίνουσα πορεία. Το κρίσιμο σημείο για τη Δραμινή οικονομία είναι γεωγραφική της θέση. Είναι απομονωμένος νομός μακριά από τους οδικούς άξονες (Εγνατία) και με ένα σιδηρόδρομο από αμφισβήτηση, όσο αφορά την αποτελεσματικότητα, και χωρίς διέξοδο προς την Βουλγαρία. Ακόμη το γεγονός ότι βρίσκεται στα όρια με τη Θράκη, όπου όπως είπαμε λειτουργούν υψηλά αναπτυξιακά κίνητρα, αποτρέπει τους εκτός του νομού επενδυτές να εγκατασταθούν εδώ.

Σήμερα στη Δ' ζώνη κινήτρων περιλήφθησαν με το νέο αναπτυξιακό νόμο οι περιοχές σε νοητή γραμμή πλάτους 20 χλμ. κατά μήκος των συνόρων της Δράμας. Αυτό θα δώσει ώθηση στην ανάπτυξη της Βιομηχανίας, ανάπτυξη του εμπορίου (Δημιουργία Ελεύθερης Ζώνης κοντά στα σύνορα) και τουριστικής ενίσχυσης. Αποτέλεσμα η ανάπτυξη και η ανάρρωση από την μερικώς αποβιομηχανοποιούμενη κατάσταση της περιοχής.

Συμπεράσματα

Τα παρά πάνω παραδείγματα είναι ενδεικτικά έτσι ώστε να κατανοήσουμε την εξάπλωση του φαινομένου της Αποβιομηχανοποίησης και της Ανεργίας στην Χώρα μας.

Εκτός των παραπάνω νομών, είναι ευνόητο ότι όλα τα μέρη της Ελλάδας παρουσιάζουν φαινόμενα Αποβιομηχάνισης. Απλά εδώ έγινε μια δειγματική ανάλυση ορισμένων περιοχών.

Παρατηρούμε επομένως ότι η χώρα μας ακόμα και σήμερα αντιμετωπίζει σοβαρούς κλυδωνισμούς και εντάσεις στην Βιομηχανία της. Αυτό είναι εύλογο αφού σήμερα με την παγκοσμιοποίηση και την σωρεία συγχωνεύσεων εντείνεται το πρόβλημα αυτό ιδιαίτερα.

8.2 Συγχωνεύσεις και Ανεργία σε παγκόσμιο επίπεδο

Οι αναδιρθρώσεις μεγάλων εταιριών οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές, αποτελούν παγκόσμια φαινόμενα. Ιδιαίτερα σε διεθνές επίπεδο, όπου τον τελευταίο καιρό έχουν πάρει μορφή χιονοστιβάδας, τουλάχιστον δημοσιογραφικά, έστω και αν συνεχίζουν μια τάση που διαρκεί από την αρχή της δεκαετίας. Από τις 10 μεγαλύτερες συγχωνεύσεις όλης της ιστορίας οι εννιά ανακοινώθηκαν το 1998 με πρώτη την Exxon-Mobil και μέχρι σήμερα το έτος που διανύουμε, αυτό το φαινόμενο έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις.

Σε κάθε ανακοίνωση εξαγορών όμως δεν λείπει και ένας ορισμένος αριθμός απολύσεων. Για παράδειγμα στις Exxon-Mobil είναι 9.000. Στην εξαγορά της αμερικανικής Bankers Trust από την Γερμανική Deutsche Bank περίπου 5.500 απολύσεις (6% του προσωπικού), και γενικά κάθε συγχώνευση μεταφράζεται σε απολύσεις.

Η Ολλανδική εταιρία παραγωγής ηλεκτρολογικού υλικού PHILIPS ανακοίνωσε ότι θα κλείσει το 35% ανά τον κόσμο εγκαταστάσεων της, διότι διαφορετικά κινδυνεύει να βουλιάξει, αψάνδρη ύστερα από 150 και πλέον χρόνια. Ενώ η SIEMENS θα συρρικνώσει της δραστηριότητές της σε αρκετές περιοχές της Ευρώπης και της Ασίας και θα μειώσει το προσωπικό της.

Βασικός λόγος η πτώση των παραγγελιών τους (ιδίως στην Ασία) και η εκτίμηση ότι αρκετά οικονομικά δεδομένα θ' αλλάξουν.

Το κλείσιμο της Αυτοκινητοβιομηχανίας Ρενό στο Βέλγιο άλλο παράδειγμα που οδήγησε σε ανεργία καθώς και άλλων πολυεθνικών εταιριών στην Ελλάδα (π.χ. Good year κ.λπ.)

Όλα αυτά έθεσαν επί τάπητος ως αίτημα τον τρόπο προστασίας των εργαζόμενων από τις ενέργειες αυτές (κλείσιμο, ή μετάβαση επιχειρήσεων). Η ευρωπαϊκή επιτροπή τόνισε ότι υπάρχει «οδηγία» του Συμβουλίου για την διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση κλεισίματος επιχειρήσεων. Η οδηγία πρέπει να εφαρμόζεται έτσι ώστε να προστατεύονται τα δικαιώματα των εργαζομένων. Η εφαρμογή της οδηγίας είναι δυνατή στο εδαφικό πεδίο της εφαρμογής της συνθήκης ή σε χώρα μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού χώρου (Νορβηγία - Ισλανδία - Λιχτενσταϊν).

Στο μέτρο που οι διεθνείς εταιρίες δεν έχουν τίποτα να κερδίσουν από την γεωγραφική τους επέκταση οι μόνες οικονομίες κλίμακας που τους προσφέρονται είναι αυτές της διεθνούς ενσωμάτωσης, οι οποίες καλούνται να εξυπηρετήσουν ενιαίες αγορές απ' ότι στο παρελθόν. Η κινητικότητα διεθνών επιχειρήσεων, οι συγχωνεύσεις είναι συνέπεια των παραπάνω.

Κατά τον καθηγητή Ριτσαρντ Χόουλ «οι βιομηχανίες του '90 βρίσκονται αντιμέτωπες με την πρόκληση της παγκόσμιας ενσωμάτωσής τους, ενώ το '80 οι εταιρίες ήταν υποχρεωμένες να εξορθολογίζουν τη λειτουργία τους στο εσωτερικό κάθε μονάδας τους, ενώ σήμερα πρέπει να κάνουν το ίδιο σε παγκόσμιο επίπεδο.»

Οι Διεθνείς εταιρίες ασχολούνται με άυλες δραστηριότητες (Marketing - Desing έρευνα και ανάπτυξη νέων προϊόντων), παρά με την παραγωγή που εμπιστεύονται σε υπερεργολάβους.

Η Διαδικασία των συγχωνεύσεων εν μέρει αποδίδεται σε ιδιομορφίες των κλάδων: για παράδειγμα, φαρμακευτικές εταιρίες υποφέρουν μακροχρόνια από τις εξελίξεις των προϊόντων ή και της δημογραφικής δομής. Οι πετρελαϊκές εταιρίες γνωρίζουν τις επιπτώσεις από την πτώση των τιμών της πρώτης ύλης, οι τραπεζικές εργασίες έχουν να αντιμετωπίσουν την χρηματοπιστωτική κρίση. Οι Ηλεκτρονικές εταιρίες αντιμετωπίζουν τις ιδιομορφίες του κλάδου και τον ανταγωνισμό της Ανατολής καθώς κ.α.

Ωστόσο οι κάθε ιδιομορφίες δεν μπορούν να δώσουν εξηγήσεις. Υπάρχουν παράμετροι που πρέπει να ληφθούν υπόψη:

α) Συγκυριακή: ΟΧΙ μόνο οι κλάδοι που αναδιαρθρώνονται βίαια, από άποψη απασχόλησης - είναι οι κλάδοι που έχουν υποστεί επιπτώσεις από την χρηματοπιστωτική κρίση της Νοτιοανατολικής Ασίας και δεν έχει οριστικά παρέλθει. Αυτό φαίνεται από το πετρέλαιο ή τον τραπεζικό τομέα.

Επίσης αποδεικνύεται από την απασχόληση. Μόνο στην Ινδονησία «μια από τις πέντε θέσεις εργασίας καταστράφηκε τη χρονιά που πέρασε». Σύμφωνα με

έκθεση του Διεθνούς γραφείου Εργασίας 40.000.000 άτομα βυθίστηκαν στην φτώχεια. Οι απολύσεις από διεθνείς εταιρίες οφείλονται από την συρρίκνωση της αγοράς, ιδίως της Ασίας και την συρρίκνωση των κερδών. Η συγκυριακή είναι μια πλευρά της διαρθρωτικής κίνησης που προωθεί συγκέντρωση του κεφαλαίου σε διεθνές επίπεδο, μέσω συρρίκνωσης του κόστους. Αυτό διαφαίνεται από τις αναδιαρθρώσεις και τις απολύσεις Texaco 1.000 άτομα, Johnson & Johnson 4.100 άτομα, Siemens - Alcatel - Rover 14.000 άτομα.

Αυτό είναι το πρόβλημα που αναδύεται σε Ευρώπη και Αμερική. Η Αμερική εξακολουθεί να λειτουργεί απέναντι στην επιδείνωση της κατάστασης αλλά με μειονεκτήματα: α) Η αποταμίευση έχει γίνει αρνητική, β) Το έλλειμμα με το οποίο τονώνει την Οικονομία, διογκώνεται και γ) Έχει αρχίσει η καθοδική τροχιά της.

Στην Ευρώπη αντίθετα η μείωση της ανεργίας το 1998, κινδυνεύει ν' ανακοπεί από τον τύπο ανάπτυξής της, τις εξαγωγές ως άμεση επίπτωση της κρίσης.

Πάντως η Ευρωπαϊκή ανάκαμψη έχει πάρει τον «κατήφορο» και η εγχώρια ζήτηση έχει πάρει την σκυτάλη των εξαγωγών. Ακόμα και στην Γαλλία και την Γερμανία που αποτελούν τον κορμό της Ευρωπαϊκής δύναμης, παρατηρείται επιβράδυνση - ανάκαμψη με σαφείς επιπτώσεις ανεργίας.

Η μείωση επιτοκίων, σ' αυτό μπορεί να φιλοδοξεί να διευκολύνει μια αντικυκλική απάλυνση, αλλά επί της ουσίας δεν μπορεί να πετύχει και πολλά πράγματα στο μέτρο που σε παγκόσμιο επίπεδο, η ζήτηση είναι που παραμένει αδύναμη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

3.1 Ανάλυση βασικών Οικονομικών μεγεθών συναφή με την απασχόληση και την παραγωγή στην βιομηχανία

Στον χώρο της βιομηχανίας, την εξεταζόμενη περίοδο 1980-1997 παρουσιάζονται σοβαρές ανακατατάξεις σε βασικά οικονομικά μεγέθη.

Εδώ θα αναλύσουμε τα μεγέθη συναφή με την απασχόληση, τις αμοιβές των απασχολουμένων και την παραγωγή στο σύνολο της βιομηχανίας της χώρα μας αλλά και κατά κλάδο.

Σύμφωνα με τους πίνακες του παραρτήματος (διάφοροι πίνακες συναφή με την απασχόληση) πρέπει να ληφθούν υπόψη τα εξής: Ως απογραφτέα μονάδα ελήφθη το «κατάστημα» που θεωρείται η οικονομική μονάδα που είναι εγκαταστημένη σε ορισμένο χώρο, απασχολούνται κυρίως με την παραγωγή, επισκευή αγαθών, εξόρυξη ή βοηθητικές εργασίες των δραστηριοτήτων αυτών. Δεν περιλαμβάνονται οι βιοτεχνίες στα «καταστήματα».

Στο απασχολούμενο προσωπικό του καταστήματος περιλήφθηκαν όλοι οι εργαζόμενοι του καταστήματος ή των προσώπων που εργάζονταν γι' αυτό. Η μέση ετήσια απασχόληση υπολογίστηκε ως μέσος όρος τις απασχολήσεως του καταστήματος, με βάση την τελευταία μισθοδοτική κατάσταση καθενός από τους δώδεκα μήνες πριν την απογραφή.

Η αμοιβή εργασίας περιλαμβάνει, εκτός από τους μισθούς ή τα ημερομίσθια και υπερωρίες, τα δώρα, και υπολογίζονται πριν από τις κρατήσεις.

Η ακαθάριστη αξία παραγωγής περιλαμβάνει την αξία των παραχθέντων προϊόντων, που εκτιμώνται σε τιμές πωλήσεως στο εργοστάσιο και περιλαμβάνει επίσης τα έσοδα που πραγματοποιήθηκαν από την παραγωγή προϊόντων για λογαριασμό τρίτων. Η προστιθέμενη αξία προκύπτει από την διαφορά μεγεθών ακαθάριστης αξίας και των αναλώσεων όπου οι τελευταίες περιλαμβάνουν την αξία πρώτων και βοηθητικών υλών, υλικών συσκευασίας και κάθε υλικού που αναλώθηκε, των καυσίμων καθώς και η αξία των υπηρεσιών που αγοράστηκαν από το ίδιο τομέα της Οικονομίας.

Επομένως σύμφωνα με τα στοιχεία μας η μέση ετήσια απασχόληση στο σύνολο της βιομηχανίας το 1980 είναι 658.042 όπου ο κλάδος των ειδών διατροφής, εκτός ποτών (20) απασχολεί 98.522. Ο κλάδος υποδηματοποιίας και ραπτικής υφασμάτων (24) το 80.088, ενώ οι υφαντικές βιομηχανίες (22) απασχολεί 8.488, η χαρτοβιομηχανία (29) το 9.578 της συνολικής μέσης απασχόλησης, και ο κλάδος επεξεργασίας πετρελαίου και άνθρακα (32) 4.599.

Το 1981 η μέση ετήσια απασχόληση στο σύνολο είναι 385.207. Στον κλάδο των ειδών διατροφής είναι 47.854, στην υποδηματοποιία και ραπτική 45.891, στις υφαντικές βιομηχανίες 65.362. Η καπνοβιομηχανία 8.441, η χαρτοβιομηχανία 8.649, ο κλάδος επεξεργασίας πετρελαίου και άνθρακα το 4.430 και δερμάτων (29) και γούνα το 4.877.

Το 1982 έχουμε μικρή μείωση του συνόλου μέσης απασχόλησης σε σχέση με το 1981. Συγκεκριμένα 371.763 και μικρή μείωση στους αντίστοιχους κλάδους που μελετούμε με μια ελαφρά αύξηση σε σχέση με το 1981 στο κλάδο επεξεργασίας πετρελαίου και άνθρακα.

Το 1983 η συνολική μέση ετήσια απασχόληση μειώνεται ελαφρά 361.282 σε σχέση με το 1982. Παρατηρείται μείωση στους αντίστοιχους κλάδους, παρ' όλο που σε πολλούς κλάδους αυξάνεται ο αριθμός καταστημάτων. Οι Υφαντικές

βιομηχανίες παρουσιάζουν μείωση των καταστημάτων αλλά και αύξηση της μέσης απασχόλησης. Οι καπνοβιομηχανίες εάν και παρουσιάζουν ελάττωση των καταστημάτων αντίθετα υπάρχει αύξηση της μέσης απασχόλησης στον κλάδο. Το 1984 το σύνολο παραμένει το ίδιο με το 1983 με μια ελαφρά αύξηση 361.486. Μια μικρή αύξηση στην μέση απασχόληση των κλάδων και μείωση στις Υφαντικές βιομηχανίες και στον κλάδο δερμάτων και γούνας.

Σημαντική μείωση παρουσιάζει η μέση ετήσια απασχόληση το 1985 πέφτει στο 358.219. Με μείωση του ποσού σε όλους τους κλάδους με μια μικρή αύξηση στη μέση απασχόληση του κλάδου ειδών διατροφής παρ' όλο που υπάρχει μείωση των καταστημάτων.

Για το 1986 έχουμε μείωση του συνόλου απασχόλησης 351.185 σε σχέση με το 1985. Έχουμε μείωση της μέσης απασχόλησης στους κλάδους που αναφέρουμε παραπάνω με μια μηδαμινή αύξηση για την καπνοβιομηχανία και τις Υφαντικές βιομηχανίες καθώς και στον κλάδο επεξεργασίας πετρελαίου και άνθρακα.

Το 1987 έχουμε αύξηση της μέσης απασχόλησης σε 358.294. Όμως στους κλάδους της καπνοβιομηχανίας, στις Υφαντικές και Δερμάτων έχουμε μείωση αυτής.

Το 1988 έχουμε μια μικρή μείωση 357.242. Μείωση στους κλάδους Υφαντών, Χαρτοβιομηχανίας, Δερμάτων και γούνας ενώ στους άλλους κλάδους παρουσιάζεται μια αύξηση.

Το 1989 η Μέση απασχόληση συνολικά είναι 358.763. Αυξήθηκε σε σχέση με το 1988. Παρ' όλα αυτά μείωση της απασχόλησης έχουμε στις Υφαντικές βιομηχανίες.

Το 1990 η μέση απασχόληση μειώνεται και πάλι (353.387) με σημαντική μείωση στις Υφαντικές βιομηχανίες και μείωση γενικά στα είδη διατροφής, στη χαρτοβιομηχανία και στα δέρματα και γούνες. Η μείωση συνεχίζεται και το 1991 φτάνει το 333.622, με σταδιακή μείωση στις βιομηχανίες: ειδών διατροφής, υφαντουργίας, χαρτιού, και επεξεργασίας πετρελαίου και άνθρακα.

Το 1992 η μείωση του συνόλου της βιομηχανίας στη μέση απασχόληση συνεχίζεται (323.766) με μείωση στις Υφαντικές βιομηχανίες, χαρτιού και δερμάτων και γουναρικών όπως και επεξεργασίας πετρελαίου.

Για το 1993 το αμειβόμενο προσωπικό είναι 264.352 ενώ το 1994 257.055, και το 1995 είναι 250.458. Στα ίδια επίπεδα με μια ελαφρά μείωση κυμαίνεται το σύνολο της απασχόλησης το 1996 και το 1997.

Επομένως τα χρόνια 1980-1997 παρουσιάζεται μια σημαντική και σταδιακή μείωση της μέσης απασχόλησης στην βιομηχανία με μικρές αυξήσεις το 1984, το 1987 και το 1989.

Επίσης με την παραπάνω ανάλυση παρατηρούμε ότι την μεγαλύτερη μείωση παρουσιάζει ο κλάδος της Υφαντουργίας που θεωρείται και παραδοσιακός για την χώρα μας. Ενώ ο αριθμός των καταστημάτων ελαττώνεται στα χρόνια 1980-1997.

Παρατηρούμε ότι κατά την συγκεκριμένη περίοδο οι Αμοιβές των απασχολούμενων στο σύνολό της βιομηχανίας αυξάνεται σταδιακά. Και οι μισθοί και τα ημερομίσθια των ατόμων. Ας μη λησμονούμε όμως ότι ο Ελληνικός μισθός, ακόμη και αν αυξάνεται τα τελευταία χρόνια ταχύτερα απ' όσο σε άλλες χώρες, εξακολουθεί να παραμένει πολύ πίσω από τα ευρωπαϊκά μισθολογικά πρότυπα.

Επίσης παρατηρούμε ότι στη χρονική περίοδο που εξετάζουμε 1980-1997 μια σταδιακή αύξηση των ακαθάριστων αξιών παραγωγής, όπως και το σύνολο των αναλώσεων, καθώς και των διαφορών αυτών των ποσών που δίνουν την προστιθέμενη αξία.

Σύμφωνα με έρευνα της ΕΣΥΕ μεταξύ 1986 και 1994 οι περισσότεροι κλάδοι της βιομηχανίας μας έχουν αυξήσει την προστιθέμενη αξία τους (κλάδοι επεξεργασίας πετρελαίου - ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών, κλάδοι καπνού, επίπλων και τροφίμων, χημικών - πλαστικού - εκτυπώσεων και εκδόσεων).

Αντιθέτως μείωση προστιθέμενης αξίας ως προς το 1986 παρουσιάζουν η κλωστοϋφαντουργία και τα μεταλλικά προϊόντα.

Οι αυξήσεις της παραγωγικότητας εργασίας παρουσιάζουν καλή εικόνα. Με εξαίρεση τον κλάδο χαρτιού. Τις μεγαλύτερες αυξήσεις έχουν επιτύχει οι κλάδοι: καπνού - πετρελαίου- ηλεκτρικών μηχανών - μεταλλουργία αλλά και η κλωστοϋφαντουργία.

Γενικά οι κλάδοι που έχουν αυξήσει την παραγωγή τους έχουν αυξήσει και την παραγωγικότητά τους. Δεν λείπουν βέβαια οι εξαιρέσεις όπως η κλωστοϋφαντουργία που μειώθηκε η παραγωγή ενώ αυξήθηκε η παραγωγικότητα.

Για να μην απολέσει μια χώρα θέσεις εργασίας θα πρέπει ν' αυξήσει την παραγωγικότητα της και παράλληλα να μειώσει το κόστος εργασίας ή να παράγει προϊόντα υψηλής τεχνολογίας, τα οποία δεν είναι δυνατό να παραχθούν από τις αναπτυσσόμενες χώρες (όπως οι ΗΠΑ στην Διαστημική τεχνολογία, στους Η.Υ.).

Η μετακίνηση της παραγωγής σημαίνει ότι χώρες με υψηλό κόστος εργασίας (μισθοί - εισφορές στην κοινωνική ασφάλιση κ.λπ), θα υποστούν απώλεια θέσεων εργασίας προς τις χώρες με χαμηλό κόστος και υψηλή παραγωγικότητα.

Η αύξηση της παραγωγικότητας και η μείωση του κόστους εργασίας είναι ο μόνος δρόμος που παραμένει ανοικτός για τις οικονομίες. Και αυτό γιατί οι περισσότερες χώρες δεν έχουν συνεχή τεχνολογική υπεροχή η οποία καλύπτει λίγα προϊόντα. Η παραγωγικότητα και το κόστος του συντελεστή εργασίας εξαρτώνται από θεσμικά και άλλα χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας σε κάθε χώρα. Μερικά από αυτά είναι: Το ύψος των εργοδοτικών εισφορών στην κοινωνική ασφάλιση - το ύψος «κατώτατου» ημερομισθίου και η απόσταση από το μέσο ημερομίσθιο - Το ύψος και η διάρκεια των επιδομάτων ανεργίας - περιορισμοί των απολύσεων - οι ώρες εργασίας κ.λπ.

Επίσης υπάρχουν και άλλα χαρακτηριστικά που επηρεάζουν την αγορά εργασίας όπως: Η νοοτροπία που διέπει τις σχέσεις εργοδοτών-εργαζομένων, ο θεσμός των υποχρεωτικών αμειβόμενων διακοπών κ.λπ. Οι επιπτώσεις στην αγορά εργασίας των ανωτέρω είναι α)εξασθένιση της ζήτησης για εργασία, β) στρεβλώσεις στην προσφορά εργασίας και γ)παρεμπόδιση της αγοράς εργασίας να εξισορροπήσει προσφορά και ζήτηση.

Έτσι δημιουργούνται στρεβλώσεις και ακαμψίες στην αγορά εργασίας και μείωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας.

Στην Ελλάδα η παραγωγικότητα έχει ως εξής: Από το 1981 εγκαινιάζεται οξυμένη κρίση όπου η «μεγάλη βιομηχανία» καταφεύγει σε δύο αμυντικές πολιτικές: σε μια πολιτική επενδυτικής αποχής και σε μια «οργανωτικού εξορθολογισμού», έτσι έχουμε μικρές επενδύσεις. Σαν αποτέλεσμα η αύξηση έντασης κεφαλαίου και παραγωγικότητας παρά το γεγονός ότι η συσσώρευση του κεφαλαίου επιβραδύνεται. Επιπλέον την περίοδο 1981-1986 ο συσχετισμός δυνάμεων υπέρ της εργοδοσίας η μεν επενδυτική αποχή ανατρέπει τις μακροοικονομικές ισορροπίες του συστήματος, ο δε οργανωτικός εξορθολογισμός σε συνδυασμό με την πτώση της παραγωγής προκαλεί μείωση της απασχόλησης.

Πάντως η αύξηση της παραγωγικότητας μπορεί να χρησιμοποιηθεί με πολλούς τρόπους: α)να μετατραπεί σε μια μη πληθωριστική αύξηση των μισθών,

και επομένως σε μια μη πληθωριστική αύξηση της ενεργούς ζήτησης, β) να χρησιμοποιηθεί για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων και να προκαλέσει έτσι μια αύξηση της ζήτησης που απευθύνεται στην ελληνική οικονομία από τις αγορές του εξωτερικού. Εάν δεν συμβεί τίποτα από τα παραπάνω, οι αυξήσεις της παραγωγικότητας θα μετατραπούν σε αυξήσεις των κερδών των επιχειρήσεων, οι οποίες θα έχουν μεγαλύτερες δυνατότητες ν' αυτοχρηματοδοτήσουν τις επενδύσεις τους.

9.2 Απασχόληση - Παραγωγικότητας

Εν τούτοις βασικό θέμα που απασχολεί την ελληνική γνώμη είναι το εξής: πως μπορεί ν' αυξηθεί η παραγωγικότητα μιας σύγχρονης οικονομίας χωρίς ν' αυξηθεί η φτώχεια. Η κυβέρνηση ονοματίζει το πρόβλημα με τα 3Α του κοινωνικού διαλόγου (Ανεργία- Ανταγωνιστικότητα -Ανάπτυξη).

Σύμφωνα με τον καθηγητή Κώστα Μέγερ η απάντηση σ' αυτό είναι απλή: πλήρης απελευθέρωση της αγοράς εργασίας μαζί με ένα ορθολογικά σχεδιασμένο κοινωνικό δίκτυ ασφαλείας που θ' απορροφήσει τους κραδασμούς της ανεργίας. Αυτό όμως δεν γίνεται χωρίς την εξισορρόπηση του κοινωνικού κράτους.

Δημιουργία συστήματος κοινωνικής προστασίας και καταπολέμηση της φτώχειας.

Στην Ελλάδα το ρόλο Ευρωπαϊκού κοινωνικού κράτους έπαιξε ο δημόσιος τομέας που λειτούργησε ως δεξαμενή υποδοχής δεκάδων ανέργων. Σε συνδυασμό με τον ισχυρό ρόλο της οικογενειακής αλληλεγγύης εξηγούν την κυριαρχία των πελατειακών σχέσεων και τη χαμηλή παραγωγικότητα της οικονομίας. Είναι ένας ανορθολογικός τρόπος για να καταπολεμήσεις την ανεργία στον σύγχρονο κόσμο.

Πάντως είναι καλύτερο να έχεις μια ελεύθερη αγορά εργασίας χωρίς ελάχιστο ωρομίσθιο και περιορισμούς απολύσεων μαζί μ' ένα ορθολογικά σχεδιασμένο και ισχυρό κοινωνικό κράτος πρόνοιας παρά, ένα υπερδιογκωμένο δημόσιο τομέα σε συνδυασμό με μια αντιπαραγωγική και μη ευέλικτη ιδιωτική οικονομία.

Επίσης υπάρχει το φαινόμενο της ανισοκατανομής ανάμεσα στους υψηλόμισθους και χαμηλόμισθους. Τα 2/3 της ανισοκατανομής αυτής οφείλονται στη διαφορά εκπαίδευσης, όποιος έχει την κατάλληλη γνώση, κερδίζει πλέον πιο πολλά από αυτόν που δεν έχει και η Ελλάδα έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα στον τομέα. Μπορεί το εκπαιδευτικό της σύστημα να έχει τεράστια προβλήματα αλλά το ανθρώπινο δυναμικό της και μορφωμένο είναι και διάθεση μόρφωσης έχει.

9.3 Κόστος εργασίας

Είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι το κόστος εργασίας στην Ελλάδα σήμερα εμφανίζεται, τουλάχιστον για ορισμένους, ως απολύτως απαγορευτικό. Αυτό το πρόβλημα είναι ζήτημα τεχνολογίας και βιομηχανικής ειδίκευσης στο διεθνή χώρο. Ενόσω η Ελλάδα θα συνεχίζει να μην παρέχει τίποτε άλλο παρά μόνο παραδοσιακά είδη ελαφρών βιομηχανιών και μάλιστα με πεπαλαιωμένες τεχνολογίες οι οποίες στηρίζονται στην εκμετάλλευση της φθηνής εργασίας, θα έχουν δίκιο όσοι θεωρούν το σημερινό κόστος εργασίας απαγορευτικό. Όμως από την άλλη πλευρά η άνοδος της τιμής της εργασίας στο δυτικό κόσμο βρίσκεται στη βάση τεχνολογικών μεταλλαγών ακόμη και στο πεδίο των παραδοσιακών ελαφρών βιομηχανιών, όπως τα υφαντουργικά και οι βιομηχανίες ρουχισμού και υπόδησης. Η άνοδος του κόστους εργασίας στην Ελλάδα, ιδίως τη στιγμή που η χώρα έγινε πλήρες μέλος της ΕΟΚ (τώρα Ευρωπαϊκή Ένωση) μπορεί υπό ορισμένους όρους να ανοίξει νέους τεχνολογικούς δρόμους για τις επενδύσεις ταυτόχρονα και τον εκσυγχρονισμό. Ομοίως αυτή η διαδικασία είναι σε θέση να

οδηγήσει σε μισθολογικές διαφοροποιήσεις που θα διευκόλυναν την συγκρότηση των εθνικών παραγωγικών διασυνδέσεων. Από την αύξηση οριζοντίων και καθέτων διασυνδέσεων εξαρτάται το ύψος της προστιθέμενης αξίας σε μια χώρα και το οποίο σήμερα είναι χαμηλό, λόγω υψηλής περιεκτικότητας σε εισαγόμενες από το εξωτερικό εισροές των ελληνικών βιομηχανικών προϊόντων.

Αναμφισβήτητα το κόστος εργασίας στην Ελλάδα διογκώνεται εξαιρετικά τα τελευταία χρόνια, πράγμα που δημιουργεί προβλήματα ως προς την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων, ακόμη και μέσα στην εθνική αγορά.

Επίσης η πλειοψηφία των Ελληνικών βιομηχανικών μονάδων παραμένουν οικογενειακά καταστήματα, με ανυπέρβλητες δυσχέρειες όσο αφορά τη χρησιμοποίηση σύγχρονης τεχνολογίας. Ο ρόλος αυτών των επιχειρήσεων είναι εξισορροπητικός μέσα στα πλαίσια της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας: οι βιομηχανίες αυτές, ενώ προσαρμόζονται ταχύτατα στην καλή ή κακή οικονομική συγκυρία, όμως δεν μπορούν να ελπίζουν στα σοβαρά ότι θα εξαπολύσουν ένα τεχνολογικό κίνημα μείζονος εργασίας.

Μπορεί η μικρομεσαίες επιχειρήσεις να παίζουν ένα ρόλο σημαντικό στη σύλληψη των νεωτερισμών, όμως στερούνται της οικονομικής επιφάνειας που είναι απαραίτητη για να επιβάλλουν ένα κύμα τεχνολογικών καινοτομιών στο σύνολο της οικονομίας.

Επίσης ο ευρωπαϊκός στασιμοπληθωρισμός ήταν σε θέση να προκαλέσει στην Ελλάδα διόγκωση του κόστους διαμέσου της τιμής των ενεργειακών προϊόντων και των εισαγόμενων κεφαλαιουχικών εξοπλισμών.

Οι πληθωριστικές πιέσεις προκύπτοντας από την δυσκαμψία της παραγωγικής δομής μπροστά σε μία συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση, απορροφούν μέσω της αύξησης των εισαγωγών. Η διόγκωση των εισαγωγών στην Ελλάδα ήταν δικλίδα ασφαλείας όπου διοχετεύεται η εγγενής πληθωριστική δομή της οικονομίας. Η σταθερότητα των τιμών παρέμειναν ενώ όσο η Ελλάδα είχε τη δυνατότητα να εξάγει πληθωρισμό προς τους εμπορικούς εταίρους της. Όμως από τα γεγονότα 1973-1974 οι διεθνείς τιμές αυξάνονται και η ικανότητα της χώρας μας για εισαγωγές μειώνεται.

Επίσης στην Ελλάδα η μεταβολή της διεθνώς συγκυρίας από το 1974 ήταν σε θέση να θέσει τέρμα στο υπόδειγμα της συνδεδεμένης αύξησης.

Βραχυχρόνια η αναταραχή αποφεύχθηκε σε μια οικονομική σταθερότητα που εμφανίστηκε με την μορφή της επιστροφής στην οικονομία των παραδοσιακών ελαφρών βιομηχανιών. Έχει διαπιστωθεί ότι την διάρκεια του 1973-1980 εκδηλώθηκε ένα κίνημα οικονομικής παλινδρόμησης προς τις ελαφρές βιομηχανίες με την χαμηλή σύνθεση του κεφαλαίου. Προφανώς όταν το σταθερό κεφάλαιο κοστίζει όλο και ακριβότερα και όταν για τις δεδομένες τιμές οι αγορές συρρικνώνονται, οι ελαφρές βιομηχανίες επωφελοούμενες, του συντελεστή της εργασίας και του χαμηλού εργασιακού κόστους, αναδεικνύονται ως ενδιαφέρουσες κατευθύνσεις. Έτσι η κρίση του μοντέρνου βιομηχανικού τομέα στην Ελλάδα οδηγεί λόγω της ειδικής κατανομής των συντελεστών παραγωγής στη χώρα - σε άνθηση τις παραδοσιακές ελαφρές βιομηχανίες των οποίων πλεονεκτήματα σε διεθνή κλίμακα ήταν η εντατική αξιοποίηση της φθηνής εργασίας: υφαντουργία, υφάσματα, ρουχισμούς, υποδήματα, δερμάτινα είδη, ποτά, μη μεταλλικά ορυκτά. Επρόκειτο για μια παλινδρόμηση προς τεχνολογίες παραδοσιακού χαρακτήρα με στόχο την προσαρμογή στη διεθνή υφεσιακή συγκυρία. Όμως το φαινόμενο αυτό που πολύ επεσήμαναν ως αποβιομηχάνιση, οδηγώντας σε αναβίωση των παραδοσιακών μορφών της εξάρτησης, μήπως σε

τελευταία ανάλυση δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να διασφαλίζει τις βάσεις ενός ανανεωμένου μεταπρατισμού.

Ενώ οι μεγάλες μονάδες παραγωγής χρησιμοποιώντας σύγχρονες τεχνολογίες ήταν σε ύφεση, ενισχύθηκαν οι μεσαίες και μικρές μονάδες που χρησιμοποιούν τεχνολογίες μεσαίες ή χαμηλές. Η μεταστροφή αυτή δεν σήμαινε ότι άνοιγε νέα προοπτική ανάπτυξης, αλλά κυρίως υποδείκνυε για μια θέση προσωρινής αναδίπλωσης απέναντι στην μεγέθυνση της διεθνούς ύφεσης. Υποβάθμιση του παραγωγικού συστήματος, τεχνολογική οπισθοδρόμηση, έκλειψη οικονομικών προοπτικών, κοινωνική σύγχυση. Αυτές ήταν μερικές μόνο όψεις της κρίσης που δημιουργήθηκε από το αδιέξοδο του υποδείγματος που είχε ακολουθηθεί.

**Κόστος εργασίας
ανά μονάδα προϊόντος
και πληθωρισμός: 1990-96**
(Μέσες ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές)

Έτος	Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος		Δείκτης τιμών καταναλωτή
	Σύνολο οικονομίας	Μεταποίηση	
1990	20,9	20,9	20,4
1991	11,3	10,5	19,5
1992	10,4	9,4	15,9
1993	13,8	7,3	14,4
1994	12,0	8,6	10,9
1995	10,3	11,0	9,3
1996	(10,2)	(10,0)	8,5

( ) = Προσωρινές εκτιμήσεις του γράφοντος.

Πηγή: - Κόστος εργασίας (σύνολο οικονομίας): εκτιμήσεις Τράπεζας της Ελλάδος.

- Κόστος εργασίας (μεταποίηση): επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ.

- Δείκτης Τιμών Καταναλωτή: ΕΣΥΕ.

(Αναδημοσίευση από τον «Οικονομικό Ταχυδρόμο» της 1ης Μαΐου 1997)

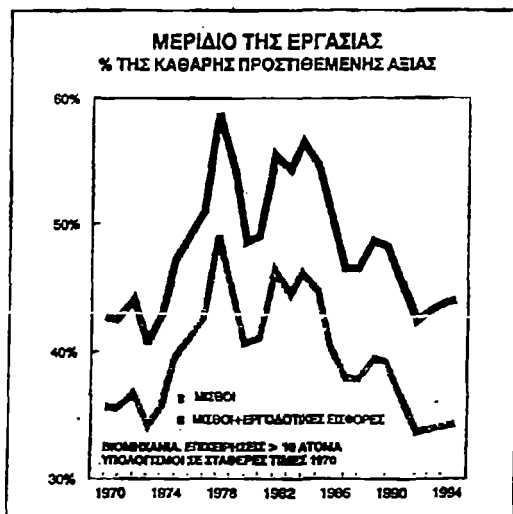
9.4 Οι Εργοδοτικές εισφορές και η κερδοφορία στην βιομηχανία.

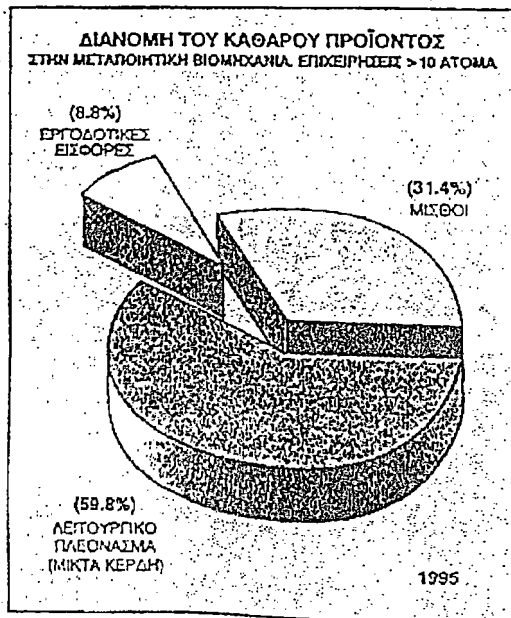
ΟΙ ΕΡΓΟΔΟΤΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ ΚΑΙ Η ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Η συζήτηση που διεξάγεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τους διεθνείς οργανισμούς σχετικά με τα μέτρα για την αντιμετώπιση της ανεργίας, έχει φέρει στην επικαιρότητα το ζήτημα των εργοδοτικών εισφορών που επιβαρύνουν το κόστος εργασίας και μειώνουν την κερδοφορία.

Στην περίπτωση της μεταποιητικής βιομηχανίας της Ελλάδας (για τις επιχειρήσεις που απασχολούν περισσότερους από 10 εργαζόμενους), οι εργοδοτικές εισφορές αντιπροσωπεύουν περίπου το 9% της καθαρής προστιθέμενης αξίας, έναντι 31% των μισθών και 60% περίπου των μικτών κερδών (καθαρό λειτουργικό πλεόνασμα). Οι εκτιμήσεις αυτές προκύπτουν από την ρευνα Βιομηχανίας (ΕΒΕ) που πραγματοποιεί ετησίως η ΕΣΥΕ.

Το μερίδιο της εργασίας στο καθαρό προϊόν – το οποίο εξαρτάται από το ύψος, αφενός μεν, των μισθών, αφετέρου δε, των εργοδοτικών εισφορών – έχει παρουσιάσει μεγάλη μείωση στην διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, από τα επίπεδα του 55% κατά

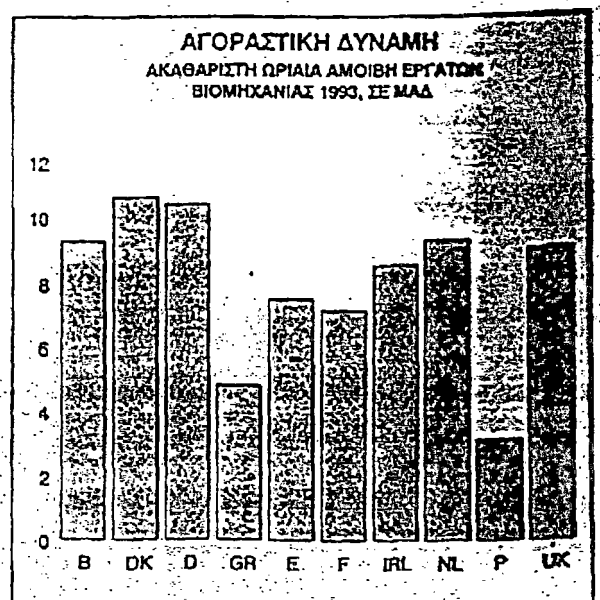
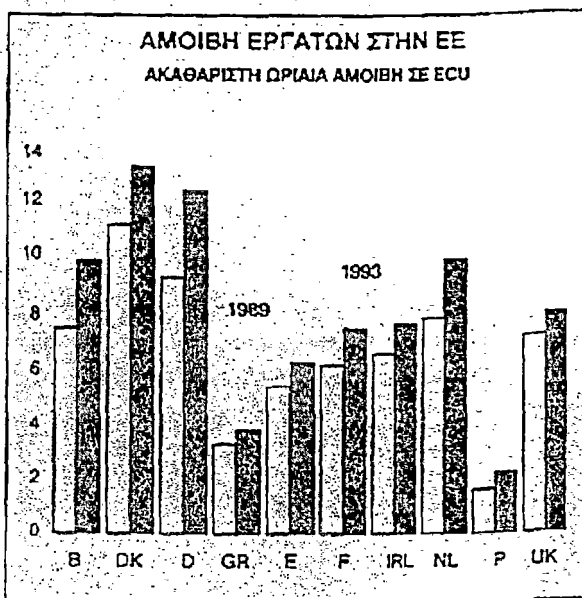
το 1985, στα επίπεδα του 45% κατά το 1995. Το μερίδιο των μισθών (εάν δεν λάβουμε υπ' όψη μας δηλαδή τις εργοδοτικές εισφορές) μειώθηκε αντίστοιχα από τα επίπεδα του 45% στα επίπεδα του 35%.

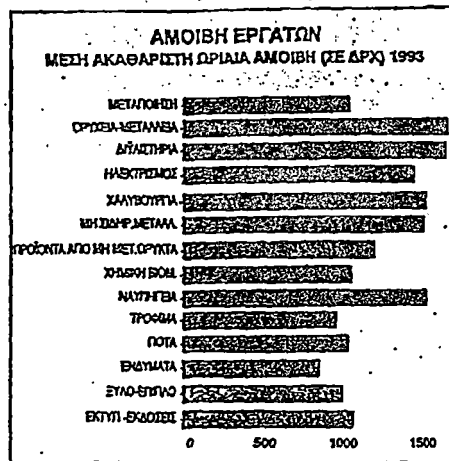
Ανάλογη επίπτωση έχουν οι εργοδοτικές εισφορές και σε ότι αφορά την κερδοφορία. Η αποδοτικότητα του κεφαλαίου (η οποία είναι ο λόγος των μικτών κερδών προς το καθαρό απόθεμα παγίου κεφαλαίου) παρουσιάζει ανοδική τάση από το 1986 και έχει επανέλθει στα επίπεδα των αρχών της δεκαετίας του '80. Εάν όμως δεν συμπεριλάβουμε στους υπολογισμούς μας τις εργοδοτικές εισφορές, η καμπύλη της κερδοφορίας – παρά το γεγονός ότι δεν αλλάζει μορφή και κατεύθυνση – μετατοπίζεται προς τα επάνω.

ΟΙ ΜΙΣΘΟΙ ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΗΣ ΕΕ

Η μέση ακαθάριστη αμοιβή των εργατών της βιομηχανίας στις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί το περιεχόμενο πρόσφατης ειδικής έκδοσης της Eurostat, η οποία παρέχει συγκρίσεις τόσο από την άποψη των επιχειρήσεων, όσο και από την άποψη των μισθωτών της βιομηχανίας. Από την άποψη των επιχειρήσεων, οι εν λόγω αμοιβές ενδιαφέρουν ως κόστος, και για το λόγο αυτό, πρέπει να υπολογισθούν σε κοινό νόμισμα και τρέχουσες τιμές για το αυτό έτος. Για να καλύψει αυτή τη ανάγκη, η Eurostat υπολογίζει το εν λόγω κόστος σε ECU.

Από την σύγκριση των στοιχείων προκύπτει ότι η **Ελλάδα** διατηρεί την προτελευταία θέση στην κατάταξη του **ωριαίου κόστους** εργασίας, πριν από την Πορτογαλία. Αξιοσημείωτο είναι το επίπεδο των αντίστοιχων αμοιβών στην Ισπανία και την Ιρλανδία που συγκλίνουν πλέον αντίστοιχα, με αυτό της Γαλλίας και της Βρετανίας. Αρκετά εντυπωσιακή είναι και η διαφορά των **δύο** τελευταίων με αυτό της Γερμανίας, η οποία φαίνεται ότι **ταυτοχρόνως** με την εδραίωση της ηγεμονίας της είναι σε θέση να παρέχει και υψηλές αμοιβές στους εργατές της **πανίσχυρης βιομηχανίας** της.

Οι αμοιβές των εργατών στη βιομηχανία, από την πλευρά των μισθωτών αποτελούν εισόδημα. Ως εκ τούτου, η σύγκριση της αγοραστικής τους δύναμης γίνεται από την Eurostat με βάση τις Ισοτιμίες Αγοραστικής Δύναμης. Προκύπτει, λοιπόν, από την εν λόγω σύγκριση, ότι η αγοραστική δύναμη των ελληνικών αμοιβών είναι από τις χαμηλότερες στην Ευρώπη.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

10.1 Αποβιομηχάνιση και αναβιομηχάνιση

Τα τελευταία χρόνια τα φαινόμενα που κυριαρχούν στον ελληνικό βιομηχανικό χώρο, είναι η ταυτόχρονη συνύπαρξη της αποβιομηχάνισης και της αναβιομηχάνισης. Από τη μια μεριά υπάρχει ένα πλήθος κακών - προβληματικών επιχειρήσεων που κλείνουν, ενώ από την άλλη υπάρχουν πολύ καλές και σύγχρονες βιομηχανικές μονάδες που συμβάλλουν αποφασιστικά στην ανανέωση του παραγωγικού ιστού της χώρας και οδηγούν στην ανάπτυξη και πρόοδο την οικονομία.

Από την δεκαετία του '60 μέχρι την δεκαετία του '80, το βιομηχανικό προϊόν πέρασε από το 14% στο 22% (1981). Κατόπιν ακολούθησε σταθερή πορεία με μια μικρή ανάκαμψη το 1985 και το 1987. Έτσι καταλήγει μια ολόκληρη σειρά από παραδοσιακούς κλάδους να έχει κλείσει τον κύκλο της και νέοι, δυναμικοί κλάδοι να έχουν εμφανιστεί στη θέση των παλαιών. Η ταυτόχρονη αυτή ύπαρξη μερικής αποβιομηχάνισης και μερικής εκβιομηχάνισης θα μπορούσε να ονομαστεί αναβιομηχάνιση.

Αυτό το φαινόμενο εξηγεί τόσο την καθήλωση του γενικού δείκτη βιομηχανικής παραγωγής σε χαμηλά σχετικά επίπεδα, αλλά και ταυτόχρονα σε σημαντική ανάκαμψη από το 1995 και έπειτα, ύστερα από μια τετραετία υποχώρησης.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις το 1997 οροθετεί μια νέα περίοδο για την ελληνική βιομηχανία. Η μακρά φάση της αναβιομηχάνισης αναμένεται να κλείσει σύντομα τον κύκλο της και ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής να πάρει σταθερά την ανιούσα χωρίς ταλάντευση.

Σε σύγκριση με την Δυτική Ευρώπη, η Ελλάδα δεν διαθέτει σαφή και ευδιάκριτα πλεονεκτήματα (ισχυρά σημεία) σε σχέση με την παραγωγική της βάση. Διαθέτει όμως σαφή στρατηγικό πλεονέκτημα λόγω γεωγραφικής θέσης καθώς και πολύ σημαντικό έμφυτο υλικό (τεχνικούς και επιστήμονες) και καλούς επιχειρηματίες που παρ' όλα τ' αντικειμενικά μειονεκτήματα τα καταφέρνουν και παράγουν ανταγωνιστικά, εκμεταλλευόμενοι την διαφορά στο κόστος μεταφοράς και εργασίας σχετικά με την δυτική Ευρώπη, την Αμερική και την Ιαπωνία. Διαθέτει επίσης μια σημαντική αγορά στις γύρω χώρες, οι οποίες τη στιγμή αυτή ζητούν επειγόντως πάσης φύσεως προϊόντα.

Έτσι τις τελευταίες δεκαετίες και στα πλαίσια αναβιομηχάνισης, η ποιότητα παραγωγής διαρκώς αυξάνει με την αθρόα είσοδο τεχνογνωσίας, που αποτελεί και την πρόκληση επιβίωσης για τις υπόλοιπες.

Σε αρκετούς λοιπόν τομείς, όπως του φαρμάκου, των χημικών προϊόντων, των ποτών και τροφίμων, των μη σιδηρούχων μετάλλων και των κατασκευών έχουμε σημαντική παρουσία. Παράλληλα, στον ανερχόμενο κλάδο του ηλεκτρονικού και τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού, μέσα από κοινές επιχειρηματικές δράσεις του εξωτερικού (Joint Ventures), υπάρχει τελευταία κυριαρχία των εγκατεστημένων στην Ελλάδα επιχειρήσεων στην εγχώρια αγορά. Συγκεκριμένα ελληνικές βιομηχανικές επιχειρήσεις, όπως η ΔΕΛΤΑ ΑΕ, η ΦΑΓΕ Α.Ε. στα τρόφιμα, η ΙΝΤΡΑΚΟΜ στα ηλεκτρονικά, η επίλεκτος κλωστοϋφαντουργία ΑΕ στην υφαντουργία, η Φανκο ΑΕ το έτοιμο ένδυμα, η Βιανέζ ΑΕ στο φάρμακο, η ΣΑΤΟ ΑΕ στο έπιπλο, η ΤΙΤΑΝ ΑΕ στο τσιμέντο, η ΕΡΓΚΟ, Αθηναϊκή Ζυθοποιία, τρία έψιλον, Τσάνταλης ΑΕ, Αλουμίνιον της Ελλάδος, Λαβιφάρμ κ.α. κυριαρχούν με μεγάλη διαφορά και από κάθε άποψη

στους κλάδους τους, με αποτέλεσμα να παρατηρείται έντονο το φαινόμενο του δυαδικού χαρακτήρα στον ελληνικό χώρο της παραγωγής.

Έτσι στους κλάδους ειδών διατροφής και ποτών, που το 1995 πλησίασαν τα 120δισ, δρχ. καθαρά κέρδη και στους οποίους δραστηριοποιούνται κάπου 680 επιχειρήσεις με τη μορφή της Ανώνυμης Εταιρίας, 6 επιχειρήσεις καλύπτουν το 50% των καθαρών κερδών, το 30% των συνολικών πωλήσεων και 35% του ενεργητικού και των δύο κλάδων. Επίσης, την περίοδο 1990-1995 κάλυψαν και το 70% των συνολικών επενδύσεων που έγιναν στους κλάδους αυτούς. Παρεμφερείς είναι η κατάσταση και στην ελληνική φαρμακοβιομηχανία, όπου δραστηριοποιούνται 90 ανώνυμες εταιρίες.

Είναι σαφές λοιπόν ότι έχουμε καλές βιομηχανικές μονάδες που καινοτομούν, είναι εξωστρεφείς, διαθέτουν αποκεντρωμένη διοικητική ιεραρχία, επενδύουν σε επιμόρφωση, έρευνα και ανάπτυξη και ασκούν κοινωνική και πολιτισμική πολιτική. Εκτός όμως αυτών είναι και οι κακές βιομηχανικές επιχειρήσεις με αποτέλεσμα οι πολύ καλές να μην μπορούν από μόνες τους να σηκώσουν όλο το βάρος της απαιτούμενης εξωστρέφειας και αυτό γιατί οι καλές μεγάλες βιομηχανίες, επειδή για πολλά χρόνια στήριζαν την ανάπτυξη και επέκτασή τους στην εσωτερική αγορά, σήμερα με βάση τα διεθνή δεδομένα πρόκειται για εξαιρετικά μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις, με περιορισμένες δυνατότητες διεθνοποίησης τους.

Παρ' όλη τους την αδυναμία, οι μεγάλες για την ελληνική πραγματικότητα ελληνικές βιομηχανικές επιχειρήσεις μπορούν και πρέπει ν' αξιοποιήσουν την αναπτυσσόμενη βαλκανική αγορά, στην οποία μπορεί να γίνει προέκταση της δικής μας εσωτερικής αγοράς παρά τις εισοδηματικές της αδυναμίες. Είναι επίσης σημαντικό για της Ελληνικές βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας ν' αποκαταστήσουν διεθνείς συνεργασίες, μιας και στο διεθνή χώρο μαίνονται οι εξαγορές και συγχωνεύσεις επιχειρήσεων.

Όσο αφορά τις προβληματικές επιχειρήσεις που παρεμποδίζουν την πορεία της βιομηχανικής αναδιάρθρωσης, μιλήσαμε αναλυτικά παραπάνω, ερμηνεύοντας πόση διάσταση έχει πάρει εδώ και χρόνια το φαινόμενο της αποβιομηχάνισης, των προβληματικών επιχειρήσεων που οδηγούνται σε πτώχευση και γενικά στην επιβράδυνση της παραγωγής στη μεταποίηση.

Η προβληματική πορεία της παραγωγής της μεταποίησης το 1996, η οποία κατέληξε σε ποσοστό αύξησης 0,6% μπορεί να μην επηρεάσει αποφασιστικά το ρυθμό ανόδου το ακαθάριστο εγχώριο προϊόντος, το οποίο αυξήθηκε τελικά κατά 2% άφησε όμως πίσω της πικρή γεύση. Στην αρχή του 1996, μετά την άνοδο της παραγωγής κατά 2,1% το 1995 και 1,1% το 1994, με βάση και τις προσδοκίες των ιδίων των επιχειρηματιών, αναμενόταν γενικότερα ότι θα συντελεστεί ολοκληρωτικά θετική στροφή στη βιομηχανία. Είχε ήδη ανακοπεί η μείωση της απασχόλησης στη βιομηχανία, ενώ οι ιδιωτικές βιομηχανικές επενδύσεις ήταν αξιόλογες. Έτσι αντί του όρου αποβιομηχάνιση συναντούσε κανείς τον όρο αναβιομηχάνιση.

Δυστυχώς αυτό δεν επιβεβαιώθηκε με αποτέλεσμα η παραγωγή το 1996 να βρίσκεται 16 χρόνια μετά ξανά στο επίπεδο παραγωγής του 1980. Η ελληνική μεταποίηση βασίζει σ' ένα αβέβαιο έδαφος, ενώ πιστευόταν ότι αυτό το φαινόμενο έχει πάψει να είναι διάχυτο και απειλητικό, το 1996 επανεμφανίζεται μια ομάδα επιχειρήσεων με προβλήματα. Ενώ δεν είχαν «κλείσει» ως πρόβλημα οι παλιές ήρθαν οι «νέες» προβληματικές.

Ας δούμε αναλυτικά το πρόβλημα των προβληματικών επιχειρήσεων.

Η ελληνική κυβέρνηση και το υπουργείο Ανάπτυξης έχοντας πλήρη επίγνωση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει και της προοπτικής που υφίσταται για την ελληνική μεταποίηση έχει καθορίσει την παραπάνω πολιτική στον τομέα:

- κλείσιμο του κεφαλαίου των προβληματικών
- στήριξη των υγιών βιομηχανικών κλάδων και επιχειρήσεων μέσω κινήτρων
- Δημιουργία σύγχρονης βιομηχανικής υποδομής που θα αποτελεί και το περιβάλλον ταχείας ανάπτυξης του μελλοντικού δυναμικού στη μεταποίηση

Προβληματικές

Πρώτιστο μέλημα για το 1997 και μετά είναι η εκκαθάριση του αποστήματος, των προβληματικών. Αν όλα πάνε καλά, σύντομα τα αποτελέσματα θα είναι θετικά. Το πρόβλημα θα μεταπέσει σε έλασσον, τόσο για το υπουργείο όσο και για την οικονομία της χώρας μας. Και αν βεβαίως υπάρχουν καθυστερήσεις, είναι γιατί η κυβέρνηση επιλέγει την «ήπια αποκρατικοποίηση» εκείνη δηλαδή που θα ελαχιστοποιεί τα κοινωνικά προβλήματα.

Παρ' όλα αυτά έχουν πωληθεί πάνω από 100 επιχειρήσεις (περιλαμβανομένων επιχειρήσεων, χαρτοφυλακίων, κρατικών τραπεζών) έναντι συνολικού τμήματος περίπου 1,8 δις δολαρίων. Ειδικά δε κατά την τελευταία τριετία έχουν πωληθεί επιχειρήσεις. Του ΟΑΕ («4 Πειραιϊκές Πατραϊκές» και στοιχεία του ενεργητικού του «Σκαλιστήρη» έναντι συνολικού τμήματος 4995δισ, 831 θέσεων εργασίας και υπεσχημένων επενδύσεων ύψους 2,050δισ), της ΕΤΒΑ (ΒΕΠΟΛ -'50 εκατ. - ΓΕΒΗ -420 εκατ. ΕΛΒΗΚ -1482 εκατ., ΠΟΡΣΕΛ -130εκατ. ΚΑΛΩΔΙΑ ΒΟΛΟΥ -600εκατ.), της ΕΛΕΒΜΕ (ΜΕΒΙΟΡ -350 εκατ) τα Μετάλλια Κασσάνδρας Χαλκιδικής, το Ναυπηγείο Νεωρίου Σύρου (τμήμα 2150 δισ -600 θέσεις εργασίας) και το 49% των μετόχων του ναυπηγείου Σκαραμαγκά (με οικειοθελείς δεσμεύσεις του προσωπικού). Τέθηκαν επίσης τα Ναυπηγεία Ελευσίνας σε εκκαθάριση. Επίσης σημειώθηκε πρόοδος στο διαγωνισμό για την πώληση της Πειραιϊκής - Πατραϊκής και των Ναυπηγείων Ελευσίνας. Πραγματοποιήθηκε διάθεση μετοχών του ΟΤΕ στις κεφαλαιαγορές και ξεκίνησε η διαδικασία της μετοχοποίησης της ΔΕΠ Α.Ε.

Κίνητρα στις βιομηχανικές επιχειρήσεις

Οι πολιτικές ενισχύσεις μέσω κινήτρων, της βιομηχανίας κλείνουν ήδη μια εικοσαετία.

Προ του 1979 με το Ν.814 κ.α.

Ο τύπος κινήτρων συνίστατο σε έμμεσες επιδοτήσεις των επιχειρήσεων όπως: χαμηλότοκα δάνεια - έκπτωση δασμών εισαγωγής εξοπλισμού - αφορολόγητες εκπτώσεις - Άμεσες επιδοτήσεις των επενδύσεων (επιδότηση παραγωγικών επενδύσεων, επιδότηση επιτοκίου δανειακών κεφαλαίων και επιδότηση «ειδικών επενδύσεων» για το περιβάλλον την ενέργεια, τα νέα καινοτομικά προϊόντα.)

Από το 1994 υιοθετούνται ολοκληρωμένα επιχειρηματικά σχέδια (Master Plan), που περιλαμβάνουν εκσυγχρονισμό (τεχνολογικό, διοικητικό, οργανωτικό, επιχειρησιακό), ανάπτυξη λογισμικού και σεναρία κατάρτισης των εργαζομένων, προκειμένου να συμβάλουν στον εκσυγχρονισμό. Επιπλέον διευρύνεται η έννοια των ειδικών επενδύσεων των προηγούμενων νόμων και προστίθενται ως άμεσα επιδοτούμενες δράσεις:

- η διαδικασία διασφάλισης ποιότητας
- η εισαγωγή και εφαρμογή φιλικής περιβαλλοντικής τεχνολογίας, η αλλαγή της παραγωγικής δηλαδή διαδικασίας προς λιγότερα ή καθόλου απόβλητα, σε

αντιδιαστολή με την επεξεργασία αποβλήτων που ισχύει με τους προηγούμενους νόμους.

• παραγωγή καινοτομικών προϊόντων / εισαγωγή καινοτομιών στην παραγωγή.

- εργαστήρι παροχής υπηρεσιών ποιότητας
- οικολογική αποσυναρμολόγηση και αξιοποίηση προϊόντων που έχουν καταναλωθεί στην Ελλάδα.

Το ποιοτικό άλμα λοιπόν μετά το 1994 είναι η λογική της συνολικής επιδότησης όλων των διαδικασιών αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού μιας επιχείρησης με τη διεύρυνση και δυναμική προώθηση των επενδύσεων στο περιβάλλον την ποιότητα, τις ήπιες τεχνολογίες και τη καινοτομία.

Με το ποιοτικό αυτό άλμα ολοκληρώνεται η έννοια του εκσυγχρονισμού στην ελληνική βιομηχανία, ο οποίος θα πρέπει να περιλαμβάνει:

- τον εξορθολογισμό της παραγωγής. Την ενεργό διασύνδεση με τα δίκτυα επικοινωνιών και διάθεσης προϊόντων
- την προστασία του περιβάλλοντος και την αρμονική συνύπαρξη της μεταποίησης με τις υπόλοιπες οικονομίες ή κοινωνικές λειτουργίες σε μια περιοχή.
- τους νέους αποτελεσματικούς τρόπους διοίκησης.

Στα πλαίσια αυτά κατά τη διετία 1995-1996 υπήχθησαν στον αναπτυξιακό νόμο 2234/94 333 επιχειρηματικά σχέδια ύψους 398 δισ δρχ. συνολικά.

Υποδομές στην βιομηχανία

Στα πλαίσια του επιχειρηματικού προγράμματος βιομηχανίας προβλέπονται μέτρα ανάπτυξης των βιομηχανικών υποδομών, που αναφέρονται στη βελτίωση των δημόσιων και στη δημιουργία ιδιωτικών ή και μεικτών υποδομών για την πιο ανταγωνιστική λειτουργία της βιομηχανίας, την προσέλκυση παραγωγικών επενδύσεων, τη βελτίωση του περιβάλλοντος και την ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης, καθώς βεβαίως και τη βελτίωση και αποκέντρωση του μέχρι σήμερα κεντρικού συστήματος διαχείρισης των βιομηχανικών περιοχών (ΒΠΠΕ). Με τα μέτρα αυτά στοχεύετε: η αναβάθμιση και αναδιοργάνωση των ΒΠΠΕ και η χωροταξική αναδιοργάνωση της βιομηχανικής δραστηριότητας - βελτίωση επικοινωνίας μεταξύ των επιχειρήσεων, μέσω των δικτύων που αναλύσαμε) - δημιουργία υποδομής περιβαλλοντικής πολιτικής στη βιομηχανία και η μετεγκατάσταση ρυπογόνων βιομηχανιών - ηλεκτρονικού συστήματος συναλλαγών και γενικά ευέλικτα και τεχνολογικά δίκτυα και συστήματα που θα εξυπηρετούν την βιομηχανία μαζί.

Ο ρόλος της Βόρειας Ελλάδας

Στα πλαίσια των υποδομών περιλαμβάνεται και το μέτρο στήριξης των ιδιωτικών και μεικτών υποδομών στη Βόρεια Ελλάδα. Το μέτρο αφορά τη δημιουργία αντίστοιχων υποδομών, όπως παραπάνω, αλλά εδώ για εφαρμογή ειδικά στη Βόρεια Ελλάδα. Η διαχείριση των υποδομών γίνεται από αυτόνομους ιδιωτικούς και μεικτούς φορείς της περιοχής. Μεταξύ των υποδομών αυτών περιλαμβάνονται και οι ακόλουθες:

Ελεύθερες ζώνες εμπορίου, μεταποίησης - ίδρυση παρατηρητηρίου Διαβαλκανικής οικονομικής συνεργασίας, με στόχο την πληροφόρηση και τεχνική βοήθεια για ελληνικές και βαλκανικές επιχειρήσεις - ίδρυση βαλκανικού εμπορικού κέντρου που θα υποστηρίζει την εμπορική διείσδυση στα Βαλκάνια - ίδρυση εμπορευματοικού και διαμετακομιστικού κέντρου / αποθηκών.

Όλα αυτά θα πρέπει να ιδωθούν σύμφωνα με ένα πρόγραμμα γενικών υποδομών, που βελτιώνει το λειτουργικό κόστος και προστατεύει την ανταγωνιστικότητα και κερδοφορία των επιχειρήσεων.

Ο άξονας από Πάτρα μέχρι τα σύνορα (FYROM), η Εγνατία από την Ηγουμενίτσα μέχρι τα σύνορα με την Τουρκία και οι κάθετοι αυτοί άξονες προς Αλβανία και Βουλγαρία, η γέφυρα Ρίου Αντίρριου, η κατασκευή αεροδρομίων καθώς και λιμανιών, εκτεταμένα προγράμματα τουριστικής υποδομής (π.χ. μαρίνες κ.λπ) καθώς και η κατασκευή του αγωγού φυσικού αερίου κ.α. θα καταστήσουν την Ελλάδα μέρος των διευρωπαϊκών δικτύων. Θα προαγάγουν έτσι την σύνδεση της με όλη την Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή, μειώνοντας ταυτόχρονα το κόστος μεταφοράς των ελληνικών προϊόντων και των πρώτων υλών.

10.2 Οι προοπτικές της ελληνικής μεταποίησης προς το 2000

Ένα ερώτημα που τίθεται είναι αυτό του κατά πόσο μπορεί ν' αποφευχθεί η τάση αποβιομηχάνισης, αλλά και σε ποιο βαθμό η ελληνική βιομηχανία μπορεί να ενσωματωθεί στο νέο διεθνή καταμερισμό της εργασίας. Επίσης υπάρχει και το ερώτημα του ρόλου και των δυνατοτήτων του κράτους, αλλά και των ενεργειών που θα μπορούσε το τελευταίο να κάνει.

Υπό αυτές τις συνθήκες προέχει να καταγράψει κανείς το πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται η ελληνική βιομηχανία και να εντοπίσει τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες της.

Τα κύρια χαρακτηριστικά του διεθνούς οικονομικού και πολιτικού πλαισίου σήμερα, όπως αναγνωρίζεται και από πολλούς ειδικούς φαίνεται να περιλαμβάνουν:

- την αποτυχία του κεντρικού προγραμματισμού
- τη (σχετιζόμενη) φαινομενική αποτυχία του «φορντικού» Υποδείγματος και την εμφάνιση «νέου ανταγωνισμού» νέων ανταγωνιστών και νέων μορφών «ευέλικτης εξειδίκευσης» στην παραγωγή.
- Την τάση παγκοσμιοποίησης και τις σχετιζόμενης εμφάνισης του παιγνίου «ανταγωνιστικών προσφορών» από τα εθνικά κράτη για να προσελκύσουν επενδυτές από πολυεθνικές επιχειρήσεις.
- τη (σχετιζόμενη ως παράγοντας και αποτέλεσμα των παραπάνω) αναδυόμενη κυριαρχία της «κοινωνίας της γνώσης» («διδασκόμενη επιχείρηση», «ανταγωνισμός» που βασίζεται στη γνώση κ.λπ.) και την (σχετιζόμενη) αύξηση του μεριδίου της βιομηχανικής παραγωγής πληροφόρησης, στην παγκόσμια οικονομία.

Όσο για το εθνικό πλαίσιο, αυτό χαρακτηρίζεται από:

- Μικρή εσωτερική αγορά
- Κυριαρχία (πολύ μικρών) μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- Εξειδίκευση σε παραδοσιακούς κλάδους
- Υψηλές δαπάνες για «άμυνα»

Επίσης για άλλα μειονεκτήματα του εθνικού πλαισίου είναι:

• Η γεωγραφική θέση (σχετικά μακριά από τις αναπτυγμένες χώρες της Ευρώπης)

• Το υψηλό ποσοστό αυτοαπασχόλησης και η τάση ατομικιστικής συμπεριφοράς.

• Το μέγεθος και κυρίως η μη αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης.

Πέρα όμως από τα προαναφερόμενα μειονεκτήματα πρέπει να τονίσουμε ότι πολλά από αυτά είναι και δυνάμει πλεονεκτήματα για διάφορους λόγους,

όπως π.χ. το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων όπου λόγω τεχνολογικών τάσεων που μεγεθύνουν τις δυνατότητες για δικτύωση και ευέλικτη εξειδίκευση. Έπειτα η γεωγραφική θέση (λόγω δυνατότητας αποκτήσεως κυρίαρχης θέσης στα Βαλκάνια και τον Αραβικό κόσμο), π.χ. σε παροχή εκπαίδευσης ή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και υπηρεσιών υγείας. Οι παραδοσιακοί κλάδοι (τρόφιμα, ποτά) μπορεί να αποτελούν πλεονεκτήματα σε μια εποχή που τα καταναλωτικά πρότυπα τονίζουν την ανάγκη «υγιεινής διατροφής», « μεσογειακής δίαιτας». Ο κλάδος των κατασκευών μπορεί να δραστηριοποιηθεί σε χώρες όπως του Αραβικού κόσμου και των Βαλκανίων.

Επιπλέον είναι : το κλίμα και η ομορφιά της χώρας μας και κατά συνέπεια οι τεράστιες δυνατότητες που ανοίγονται με τον τουρισμό. Επίσης η «διασπορά» με την τεράστια δύναμη και πηγή κεφαλαίων, γνώσης και επιρροής και ακόμη το πρόσφατο σχετικά μεταναστευτικό ρεύμα προς την Ελλάδα, που είναι δυνάμει πηγή εργασίας και επιχειρηματικού πνεύματος.

Μέσα σ' αυτό το οικονομικό πλαίσιο που περιγράψαμε είναι αδύνατο η ελληνική βιομηχανία να μην αντιμετωπίζει διαρθρωτικά τεχνολογικά αλλά και ψυχολογικά προβλήματα που δικαίως αναρωτιέται κανείς εάν μπορεί να ανατραπεί θετικά.

10.3 Η βιομηχανική στρατηγική

Από τα παραπάνω μπορούμε να αντιληφθούμε την ανάγκη συνεργασίας ιδιωτικού τομέα και κράτους, προς την κατεύθυνση δημιουργίας ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων για την βιομηχανία μας και την οικονομία, με παράλληλη εκμετάλλευση των υφισταμένων συγκριτικών πλεονεκτημάτων.

Όσο αφορά τις διαστάσεις της βιομηχανικής στρατηγικής, σύμφωνα με αυτά που προηγούνται, είναι οι ακόλουθες: Οριζόντιες δράσεις, δικτυώσεις επιχειρήσεων, κυρίως μικρομεσαίων, επιδίωξη μεγέθους κλαδική διάρθρωση.

Από τις οριζόντιες δράσεις κυριότερες είναι: Τεχνολογία, τεχνογνωσία, καινοτομικότητα, εκπαίδευση, υλικές και άυλες υποδομές, βελτίωση αποδοτικότητας δημόσιας διοίκησης, και βελτίωση «επιχειρηματικού κλίματος». Όλα αυτά αποτελούν παράγοντες ανταγωνιστικότητας και την γενικά αποδεκτή βιομηχανική πολιτική της Ε.Ε. σήμερα. Είναι κρίσιμα σε μια εποχή που βασίζεται στη γνώση και τον ανθρώπινο παράγοντα. Έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα για την Ελλάδα (και για τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες) γιατί τείνουν να πάσχουν δυσανάλογα από την έλλειψη τους, κατά συνέπεια η βελτίωση τους συντελεί από μόνη της και αυτόματα στη σύγκλιση, *ceteris paribus*. Όμως δεν είναι επαρκής, λόγω της χαμηλής βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας.

10.4 « Τα δίκτυα »

Μπορεί να παίζουν σημαντικό ρόλο διότι:

- Επιτυγχάνουν «οικονομίες μοναδικού κόστους» μέσω οριζόντιων και καθέτων διασυνδέσεων στην αλυσίδα και το σύστημα παραγωγής. Επίσης όταν υφίστανται «βιομηχανικές περιοχές» με δικτυώσεις, δημιουργούνται εξωτερικές οικονομίες (κουλτούρα, εξειδικευμένη ζήτηση κ.λπ.)

- χαρακτηρίζονται από ευέλικτες επιχειρήσεις, με γνώση της αγοράς, εγγύτητα στους καταναλωτές, κλίμα συνεργασίας.

-Τείνουν να ενισχύσουν την αποκέντρωση, την περιφερειακή ανάπτυξη.

Το μεγάλο μέγεθος είναι η κύρια εναλλακτική μέθοδος επίτευξης οικονομικών μοναδιαίου κόστους στις δικτυώσεις. Είναι χρήσιμο να ενισχύεται

κυρίως μέσω συγχωνεύσεων, κυρίως όπου δεν υπάρχουν δυνατότητες δικτυώσεως.

Η κλαδική διάρθρωση, αμιγώς κλαδικές πολιτικές έχουν στο παρελθόν οδηγήσει σε αποτυχίες κυρίως σε χώρες της Δύσης, αλλά και σε επιτυχίες, π.χ. Ιαπωνία, Απω Ανατολή, κ.λπ. Επίσης υπόκειται σε κίνδυνο αποτυχημένων επιλογών από μεριάς του κράτους και στην πιθανότητα αυτοδιοίκησης από άλλα κράτη με ανάλογες πολιτικές. Το πλαίσιο και το συγκριτικό πλεονέκτημα μιας χώρας μπορεί να υποδεικνύουν τυχόν καλύτερη κλαδική διάρθρωση που είναι συμβατή με αυτά και αποτελεσματικότερη απ' αυτήν που μπορεί να προκύψει στην ελεύθερη αγορά.

Κριτήρια που υποδεικνύουν την κλαδική διάρθρωση στην Ελλάδα είναι τα εξής: συγκριτικά πλεονεκτήματα λόγω «βιομηχανικές παραδόσεις» (όπως κλωστοϋφαντουργία - τρόφιμα - ποτά). - Κλάδοι του μέλλοντος που βασίζονται στην γνώση, στο χαμηλό κόστος εργασίας, σε συνδυασμό με την ύπαρξη μορφωμένου Εργατικού δυναμικού π.χ. λογισμικό, υγεία κ.λπ. - Κλάδοι με ολιγοπωλιακή θέση π.χ. μάρμαρο

Πολλοί από τους κλάδους με βιομηχανική παράδοση και συγκριτικό πλεονέκτημα έχουμε απολέσει συγκριτικό πλεονέκτημα σε διεθνή όρους, κύρια λόγω του ότι στους κλάδους αυτούς έχουν παρατηρηθεί δύο παράλληλες τάσεις: 1ον) εμφάνιση ανταγωνιστών με φθηνότερο κόστος παραγωγής (Ινδία, Βαλκάνια κ.λπ), 2ον) πέρασμα στο ποιοτικό, επώνυμο προϊόν των ανεπτυγμένων χωρών (Ιταλία στο ένδυμα, κεραμικά κ.λπ).

Αναδιάρθρωση έτσι των παραδοσιακών κλάδων στην Ελλάδα συνεπάγεται: επιδίωξη μεγέθους για την επίτευξη μοναδιαίου κόστους - μείωση κόστους παραγωγής - ποιότητα, ευελιξία. Προϋπόθεση για επιτυχή εφαρμογή των παραπάνω αποτελεί η χρήση μέτρων στρατηγικής παρέμβασης στον τομέα του διεθνούς εμπορίου, δηλαδή μέτρων που ενισχύουν τους αναδυόμενους παραδοσιακούς κλάδους.

Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι βασική προϋπόθεση είναι η ύπαρξη κατάλληλων υλικών και ανθρώπινων πόρων ή κινήτρων. Αυτό είναι δύσκολο και περιορίζεται από σειρά παράγοντες, όπως: έλλειψη υλικής υποδομής - η ποιότητα των ανθρώπινων πόρων - ο ελλιπής συντονισμός - το υποανάπτυκτο της αγοράς «αξιοκρατίας», δηλ. δομών που τιμωρούν αναξίως πρόσωπα - η αιχμαλωσία του κράτους από οργανωμένα συμφέροντα - το φαινόμενο της αδιαφάνειας και ακόμα της διαφθοράς στο δημόσιο βίο κ.α.

Συμπεράσματα για μια βιομηχανική πολιτική στο μέλλον πρέπει να υπάρξουν: κέντρο υποστήριξης βιομηχανίας - οργανισμοί προσέλκυσης επενδύσεων - κέντρο επικοινωνιακής πολιτικής, - δημιουργία μηχανισμών διακυβέρνησης δικτυώσεων από ιδιωτικό τομέα και τοπική αυτοδιοίκηση.

10.5 Η βιομηχανική πολιτική στην Ελλάδα

Η παραδοσιακή έννοια της βιομηχανικής πολιτικής περιλαμβάνει μέτρα προστατευτικά ή προωθητικά της βιομηχανίας όπως: δασμολογικής προστασίας - φορολογικά πιστωτικά μέτρα, κίνητρα και επιδοτήσεις εκτός των φορολογικών και πιστωτικών - κρατικές προμήθειες - τεχνική βοήθεια (εκπαίδευση κ.α.) εκ μέρους του κράτους.

Η ασκηθείσα μέχρι το 1970 βιομηχανική πολιτική είχε τόσο προστατευτικό, όσο και αναπτυξιακό χαρακτήρα.

Ο αναπτυξιακός σκοπός επιδιωκόταν μέσω της δασμολογικής προστασίας. Η δασμολογική προστασία ως κλασικό μέτρο βιομηχανικής πολιτικής, βοήθησε

στην δημιουργία της ελληνικής βιομηχανίας, αλλά από μια περίοδο και μετά συντέλεσε και σε θνησιγενείς και αναχρονιστικές καταστάσεις.

Μέσο της πολιτικής της προστασίας βασικός στόχος ήταν η υποβοήθηση των επενδύσεων, επεκτάσεως και εκσυγχρονισμού της βιομηχανίας. Υφίστανται όμως τα δύο σοκ πετρελαϊκών κρίσεων. Το 1981 η Ελλάδα γίνεται πλήρες μέλος στην (ΕΟΚ) με όλες τις ευνοϊκές και μη συνέπειες για την Ελληνική βιομηχανία. Το 1983 ιδρύεται ο Οργανισμός Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων (Ο.Α.Ε.), ο οποίος δυστυχώς μετά από τόσα χρόνια δεν κατόρθωσε να εκκαθαρίσει το ναρκώδες έδαφος από τις προβληματικές επιχειρήσεις.

Η ασκηθείσα βιομηχανική πολιτική από άλλους κατακρίθηκε και από άλλους επαινέθηκε. Ανεξαρτήτως των επιμέρους σημείων κριτικής αναφοράς τα στατιστικά στοιχεία επιβεβαιώνουν μια ραγδαία ανάπτυξη στη βιομηχανική παραγωγή μετά το 1950, ο ρυθμός της οποίας ανακόπηκε μετά το 1980. Από τότε αναφαίνονται οι διαρθρωτικές αδυναμίες της Ελληνικής οικονομίας της βιομηχανίας. Η ολοκλήρωση στο χώρο της κοινότητας - η Συνθήκη του Μάαστριχτ, έθεσαν σε δοκιμασία την Ελληνική οικονομία και τη βιομηχανία η οποία παρά τις σημαντικές σε χρηματικούς πόρους εισροές από την κοινότητα, δεν προσπάθησε κατά την δεκαετία του '80 να προσαρμοστεί. Η κατάργηση των φυσικών τεχνικών και φορολογικών φραγμών, ευνοϊκοί για την ανάπτυξη καταλύτες, έβαλαν σε δοκιμασία την ελληνική βιομηχανία, εκτός της πρωτοπορίες καινοτόμες μονάδες είναι αλήθεια ότι παρά την ολιγωρία των κρατικών αρχών, έχουν εμφανισθεί τα τελευταία χρόνια δυναμικές επιχειρήσεις, οι οποίες με πολιτικές συγχωνεύσεων, εξαγορών συμμετοχών κεφαλαίου και αντλήσεων κεφαλαίου από την κεφαλαιαγορά (χρηματιστήριο) δημιουργούν ένα νέο πρόβλημα και δίνουν την ελπίδα ότι μπορεί ν' αναπτυχθεί η χειμαζόμενη βιομηχανία μας.

10.6 Η νέα βιομηχανική πολιτική

Μετά την ένταξη μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλάζει το περιεχόμενο της βιομηχανικής πολιτικής. Η άσκηση μιας εθνικής πολιτικής για την εκμετάλλευση συγκριτικών πλεονεκτημάτων έχουν ελαχιστοποιηθεί. Η κατανομή των πόρων «κοινοτικοποιείται» και κάθε προσπάθεια εκμεταλλεύσεως συγκριτικών πλεονεκτημάτων θα ασκείται στο πλαίσιο της Ε.Ε. με αποτέλεσμα η πολιτική προστασίας να μετατρέπεται σε πολιτική ανταγωνισμού. Η ενιαία αγορά οδηγεί σε οικονομίες κλίμακας σε μείωση του κόστους και στη δυνατότητα ανάπτυξης δραστηριοτήτων που στη μικρή αγορά δεν ήταν δυνατό ν' αναπτυχθούν.

Στις 14-9-94 η επιτροπή υπέβαλε έκθεση με τίτλο «Μια βιομηχανική πολιτική ανταγωνισμού για την Ευρωπαϊκή Ένωση» Η έκθεση αυτή εστιάζεται σε :ανάπτυξη άδηλων επενδύσεων, ανάπτυξη βιομηχανικής συνεργασίας, διασφάλιση δίκαιου ανταγωνισμού και εκσυγχρονισμού του ρόλου της δημόσιας διοικήσεως.

Όσο αφορά την Ελλάδα η έκθεση προτείνει τα εξής:

- 1) Επίτευξη σταθερού πλαισίου πολιτικής προσανατολισμού στην ανταγωνιστικότητα.
- 2) προσέγγιση της υποδομής με γεωγραφικά κριτήρια για να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες τις οποίες παρέχει η γεωγραφική συγκέντρωση ομοειδών επιχειρήσεων.
- 3) Θεσμικά μέτρα για βελτίωση της προσβάσεως στην τεχνολογία, το εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό.
- 4) Μέτρα εντάξεως της παραοικονομίας στην επίσημη οικονομία.

Επίσης η πολιτική πλέον στρέφεται σε επιχειρηματικό επίπεδο και σε αναπτυξιακό χαρακτήρα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στην ολοκλήρωση αυτής της μελέτης, ένα είναι σημαντικό. Το πρόβλημα της Αποβιομηχάνισης και της ανεργίας αποτελεί μια πραγματικότητα.

Οι τεράστιες προσπάθειες των κρατών- οι πολιτικές που ακολουθούνται μπορεί αφενός μεν να έχουν περιορίσει σημαντικά το πρόβλημα, δε όμως παρατηρείται ακόμα συχνό το φαινόμενο «ετοιμόρροπων» βιομηχανιών - κλείσιμο εργοστασίων και γενικότερα δυσκαμψίες στην βιομηχανία μας.

Απαιτούνται τα κατάλληλα μέτρα - κίνητρα - οι σωστές πολιτικές έτσι ώστε ν' αντιμετωπιστούν οι διαρθρωτικές αδυναμίες της βιομηχανίας μας που αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την ανάπτυξη της Οικονομίας μας, γενικότερα .

Ας ελπίσουμε ότι οι μελλοντικές προοπτικές της βιομηχανίας θα είναι ευνοϊκές.

- 29) ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΣ Θ. : Η μικρομεσαία επιχείρηση : ανάγκη για μια νέα προσέγγιση - Σεμινάριο στο ΚΕΠΕ (Αθήνα 1985)
- 30) VERGOPOULOS : Growth and Unemployment.
- 31) Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΟΥ 1992: Η Ελλάδα στην Ενιαία Ευρωπαϊκή αγορά.
- 32) EUROPEAN CONFERENCE REPORT: Social exclusion: A major challenge for public welfare Services 18-25 (October '95)
- 33) ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΟΔΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ: Πανελλήνιο Βιομηχανικό Συνέδριο (ΣΕΒ - 1994)
- 34) ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ: (Οκτώβριος 1998)
- 35) ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ: Τάσεις κινητικότητας εργασίας στην Ελληνική βιομηχανία (Αθήνα σελ. 81-86)
- 36) ΕΠΙΛΟΓΗ: Διάφορα τεύχη (1995-1996-1997)
- 37) ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ EXPRESS (Αύγουστος 1999)
- 38) ΜΕΛΕΤΕΣ ΙΝΕ (No 2)
- 39) ONE & ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ: Ε.Τ.Ε.
- 40) ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ: (Τεύχη 1995-1996-1998).
- 41) ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ (1998) ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΙΣΤΕΩΣ
- 42) ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΓΚΥΡΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ - τεύχος 12 (1998)
- 43) ΙΟΒΕ: Ελληνική Βιομηχανία: Εκτιμήσεις - Προσδοκίες - Στρατηγική των επιχειρήσεων για την Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά (Αθήνα 1992)
- 44) ΙΟΒΕ: Αποτύπωση της Αγοράς Εργασίας (Εμπορικό & Βιομηχανικό Επιμελητήριο - 1987)
- 45) ICAP HELLAS : Μικρομεσαίες και μεγάλες Επιχειρήσεις για διάφορα έτη: 1974-1979-1981-1983-1985 (Αθήνα)
- 46) ICAP HELLAS : Μικρομεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις στην ελληνική μεταποίηση (1982-Αθήνα)
- 47) (Εκθέσεις 16) ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 1988-1992: Απασχόληση - Ανεργίας (ΚΕΠΕ)

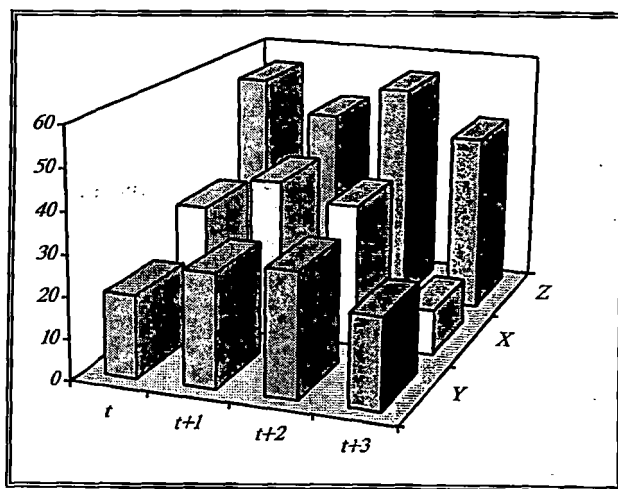
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών

BANK OF GREECE
Economic Research Department

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΓΚΥΡΙΑΣ

BULLETIN OF
CONJUNCTURAL
INDICATORS

Τεύχος 12, Μάρτιος 1998

Number 12, March 1998

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών - Γραμματεία
Ελευθ. Βενιζέλου 21
102 50 Αθήνα
Τηλ: +301-320 2392
Fax: +301-323 3025

BANK OF GREECE
Economic Research Department - Secretariat
21, E. Venizelos Avenue
GR-102 50 Athens
Tel: +301-320 2392
Fax: +301-323 3025

Τυπώθηκε στο
Ιδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών
της Τράπεζας της Ελλάδος.

Printed in Athens, Greece
at the Bank of Greece Printing Works

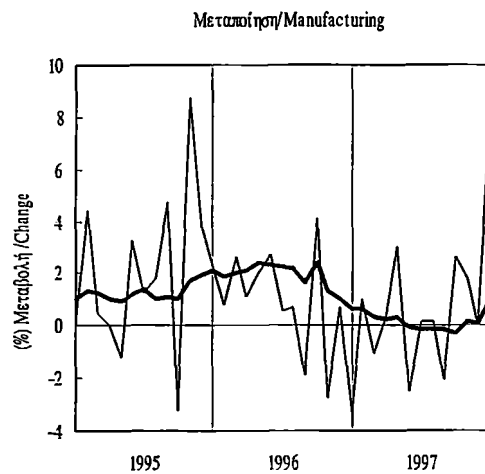
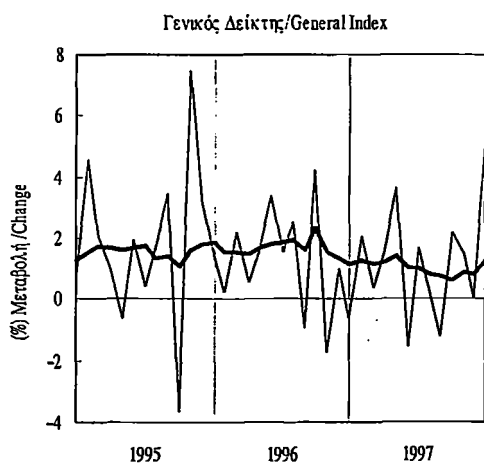
ISSN 1107-5287

Πίνακας Ι.3.1. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Table I.3.1. INDUSTRIAL PRODUCTION

Περίοδος Period	Γενικός Δείκτης/ General Index				Μεταποίηση/ Manufacturing			
	Δείκτης Index 1980=100	(% Μεταβολή/ Change			Δείκτης Index 1980=100	(% Μεταβολή/ Change		
		Προηγούμενου έτους Previous year	Σωρευτικής περιόδου Cumulative period	Κινητού μέσου 12 μηνών 12-month moving average		Προηγούμενου έτους Previous year	Σωρευτικής περιόδου Cumulative period	Κινητού μέσου 12 μηνών 12-month moving average
1993	104,7	-3,0	-	-	97,1	-3,2	-	-
1994	106,1	1,3	-	-	98,2	1,1	-	-
1995	108,0	1,8	-	-	100,3	2,1	-	-
1996	109,3	1,2	-	-	100,9	0,6	-	-
1997	110,7	1,3	-	-	101,8	0,9	-	-
1996 III	114,0	2,0	1,8	2,3	104,8	1,1	1,5	2,4
IV	112,5	-0,5	1,2	1,2	104,2	-1,7	0,6	0,6
1997 I	103,9	1,3	1,3	1,2	94,2	0,1	0,1	0,3
II	109,4	1,2	1,3	1,0	100,7	0,2	0,1	-0,1
III	114,5	0,5	1,0	0,6	105,2	0,4	0,2	-0,3
IV	114,8	2,1	1,3	1,3	107,2	2,9	0,9	0,9
1996 Ιούλ./Jul.	115,8	2,5	1,7	2,0	104,8	0,7	1,5	2,2
Αύγ./Aug.	103,3	-1,0	1,4	1,6	93,5	-1,9	1,1	1,7
Σεπτ./Sept.	122,9	4,2	1,8	2,3	116,0	4,1	1,5	2,4
Οκτ./Oct.	119,7	-1,8	1,4	1,5	113,1	-2,7	1,0	1,3
Νοέμ./Nov.	115,7	1,0	1,3	1,3	107,9	0,7	1,0	1,1
Δεκ./Dec.	102,0	-0,6	1,2	1,2	91,5	-3,3	0,6	0,6
1997 Ιαν./Jan.	99,9	2,0	2,0	1,3	90,4	1,0	1,0	0,6
Φεβρ./Feb.	105,2	0,4	1,2	1,2	94,7	-1,0	-0,1	0,3
Μάρτ./Mar.	106,5	1,5	1,3	1,2	97,5	0,4	0,1	0,3
Απρ./Apr.	105,9	3,6	1,9	1,4	97,9	3,1	0,8	0,4
Μάιος/May	107,5	-1,6	1,2	1,0	99,4	-2,5	0,1	-0,1
Ιούν./Jun.	114,8	1,7	1,3	1,0	104,8	0,2	0,1	-0,1
Ιούλ./Jul.	116,0	0,2	1,1	0,8	105,0	0,2	0,1	-0,1
Αύγ./Aug.	102,0	-1,3	0,8	0,8	91,6	-2,0	-0,1	-0,2
Σεπτ./Sept.	125,6	2,2	1,0	0,6	119,1	2,7	0,2	-0,3
Οκτ./Oct.	121,5	1,5	1,0	0,9	115,1	1,8	0,4	0,2
Νοέμ./Nov.	115,7	0,0	0,9	0,8	107,9	0,0	0,4	0,1
Δεκ./Dec.	107,3	5,2	1,3	1,3	98,7	7,9	0,9	0,9

Πηγή: ΕΣΥΕ / Source: NSSG.

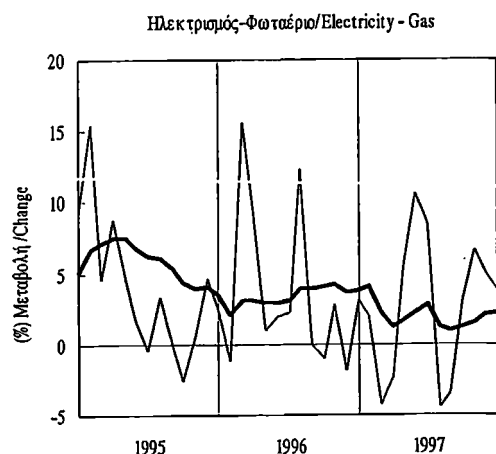
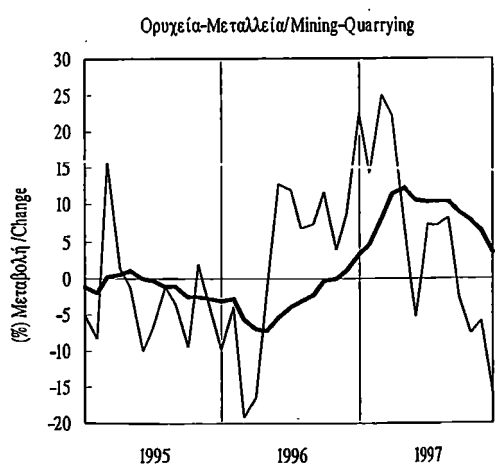
— προηγούμενου έτους/previous year
 — κινητού μέσου 12 μηνών/12-month moving average

Πίνακας Ι.3.1. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ (συνέχεια)

Table I.3.1. INDUSTRIAL PRODUCTION (continued)

Περίοδος Period	Ορυχεία - Μεταλλεία/ Mining - Quarrying				Ηλεκτρισμός - Φωταέριο/ Electricity - Gas			
	Δείκτης Index 1980=100	(% Μεταβολή/ Change			Δείκτης Index 1980=100	(% Μεταβολή/ Change		
		Προηγούμενου έτους Previous year	Σαρωτικής περιόδου Cumulative period	Κινητού μέσου 12 μηνών 12-month moving average		Προηγούμενου έτους Previous year	Σαρωτικής περιόδου Cumulative period	Κινητού μέσου 12 μηνών 12-month moving average
1993	150,5	-6,3	-	-	167,3	2,5	-	-
1994	148,6	-1,3	-	-	175,8	5,1	-	-
1995	143,8	-3,2	-	-	181,9	3,5	-	-
1996	148,6	3,3	-	-	188,8	3,8	-	-
1997	153,9	3,6	-	-	192,9	2,2	-	-
1996 III	161,9	8,7	0,8	-0,4	197,5	4,0	4,6	4,1
IV	156,9	11,1	3,3	3,3	185,9	1,3	3,8	3,8
1997 I	148,9	20,6	20,6	11,6	196,2	-1,6	-1,6	1,3
II	156,7	2,9	10,8	10,3	186,3	8,2	2,9	2,8
III	168,4	4,1	8,3	9,0	193,7	-1,9	1,2	1,2
IV	141,7	-9,7	3,6	3,6	195,5	5,1	2,2	2,2
1996 Ιούλ./Jul.	161,1	6,8	-1,8	-3,2	226,0	12,4	6,1	4,0
Αύγ./Aug.	154,8	7,3	-0,6	-2,3	191,4	-0,1	5,3	4,0
Σεπτ./Sept.	169,7	11,9	0,8	-0,4	175,0	-1,0	4,6	4,1
Οκτ./Oct.	158,7	3,8	1,1	-0,2	175,3	2,7	4,4	4,3
Νοέμ./Nov.	157,0	8,8	1,8	0,9	185,2	-1,9	3,8	3,7
Δεκ./Dec.	155,0	22,5	3,3	3,3	197,3	3,1	3,8	3,8
1997 Ιαν./Jan.	137,7	14,3	14,3	4,6	196,6	1,9	1,9	4,1
Φεβρ./Feb.	155,6	25,1	19,8	8,3	203,6	-4,3	-1,4	2,3
Μάρτ./Mar.	153,4	22,1	20,6	11,6	188,5	-2,2	-1,6	1,3
Απρ./Apr.	151,5	7,1	16,9	12,4	174,7	5,4	-0,1	1,6
Μάιος/May	147,3	-5,4	11,7	10,8	183,6	10,7	1,8	2,3
Ιούν./Jun.	171,2	7,3	10,8	10,3	200,7	8,4	2,9	2,8
Ιούλ./Jul.	172,4	7,0	10,2	10,3	216,0	-4,4	1,7	1,2
Αύγ./Aug.	167,6	8,3	9,9	10,4	184,9	-3,4	1,0	0,9
Σεπτ./Sept.	165,3	-2,6	8,3	9,0	180,3	3,0	1,2	1,2
Οκτ./Oct.	146,9	-7,4	6,6	7,9	186,9	6,6	1,7	1,6
Νοέμ./Nov.	147,8	-5,9	5,4	6,6	194,6	5,1	2,0	2,1
Δεκ./Dec.	130,4	-15,9	3,6	3,6	204,9	3,9	2,2	2,2

Πηγή: ΕΕΥΕ / Source: NSSG.

— προηγούμενου έτους/previous year
 — κινητού μέσου 12 μηνών/ 12-month moving average

1980 - 100

ΔΕΙΚΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Έτος ή μήνας	Γενικός δείκτης General Index	Βιομηχανικοί κλάδοι							
		Ειδών διατροφής Food	Ποτών Beverages	Καπνού Tobacco	Υφαντι- κών ειδών Textiles	Ειδών υπό- δησης και ένδυσης Footwear and clothing	Ξύλου και φελλού Wood and cork	Επιπλων Furniture	Χαρτί Paper
Στάθμιση ▶	100,0	11,9	3,7	2,3	16,1	6,1	2,2	1,2	1,9
1983	97,2	107,0	105,9	114,2	92,0	79,9	80,8	85,3	104,8
1984	98,5	117,6	111,8	107,1	92,0	78,5	71,4	78,8	116,9
1985	101,0	120,6	125,8	119,3	95,5	85,1	62,3	88,0	135,4
1986	100,3	109,1	130,1	119,3	102,0	84,0	61,0	83,9	156,0
1987	98,3	103,7	126,1	94,7	104,0	77,9	63,9	77,4	179,4
1988	103,2	115,3	135,1	99,9	101,1	78,4	64,4	93,9	161,7
1989	105,6	126,7	144,7	92,2	99,1	74,3	73,8	93,4	161,8
1990	102,6	112,6	145,7	112,3	95,4	69,9	74,1	89,2	149,8
1991	100,9	117,2	145,3	114,8	85,8	70,3	73,8	79,9	162,0
1989 Οκτ.	117,5	155,5	114,8	116,9	128,5	75,7	81,1	92,5	173,8
Νοέμ.	112,8	124,5	137,5	87,5	120,9	78,4	81,2	88,0	163,9
Δεκ.	103,3	106,9	129,0	86,4	102,0	77,3	72,0	124,7	145,8
1990 Ιαν.	94,8	78,0	124,1	57,5	99,6	74,0	67,5	67,8	157,8
Φεβρ.	101,3	84,7	107,2	49,5	114,5	83,3	74,6	90,2	179,4
Μάρτ.	101,1	83,5	140,6	56,8	96,9	85,7	71,1	112,5	181,0
Απρ.	99,1	75,3	183,5	62,0	92,2	70,4	67,6	139,3	146,8
Μάιος	107,1	90,8	177,3	77,5	101,8	73,9	83,3	100,9	162,7
Ιούν.	105,4	99,7	169,9	118,8	94,2	67,7	93,2	95,6	157,9
Ιούλ.	106,6	131,8	182,6	120,0	80,2	57,1	89,6	78,2	138,8
Αύγ.	93,8	229,6	183,6	149,7	50,2	34,6	29,3	36,8	101,7
Σεπτ.	96,4	159,8	129,8	137,5	75,8	62,5	69,8	61,1	117,0
Οκτ.	114,2	129,9	134,1	178,3	112,9	77,3	90,5	85,5	160,7
Νοέμ.	107,7	102,1	117,3	188,2	100,3	79,6	84,1	80,5	169,7
Δεκ.*	103,5	86,0	98,5	151,9	126,1	73,3	69,1	122,3	141,7
1991 Ιαν.	92,7	87,7	128,2	74,4	97,9	68,0	54,7	64,0	167,7
Φεβρ.	97,1	80,8	120,5	77,0	96,5	83,0	54,7	69,8	202,7
Μάρτ.	100,3	79,9	132,3	79,0	97,1	82,0	97,8	100,7	174,7
Απρ.	97,3	78,0	147,3	97,1	87,3	72,8	73,1	97,9	167,7
Μάιος	100,7	78,8	169,0	127,0	84,7	71,3	83,0	79,8	156,7
Ιούν.	102,3	86,8	176,3	147,0	84,0	73,3	84,7	87,7	169,7
Ιούλ.	99,4	105,5	180,0	156,5	66,4	60,6	72,6	81,9	123,7
Αύγ.	94,3	251,4	172,9	156,3	50,9	38,2	38,0	35,8	112,7
Σεπτ.	119,4	219,4	142,0	163,1	89,7	66,2	80,5	76,3	176,7
Οκτ.	104,7	128,4	118,8	109,9	91,6	76,1	99,0	70,8	203,7
Νοέμ.	104,8	120,5	126,6	85,6	102,4	81,0	64,9	79,9	160,7
Δεκ.	98,2	89,3	129,2	104,4	81,0	74,7	82,1	113,8	131,7
1992 Ιαν.	98,0	102,5	131,8	66,5	92,6	64,6	56,8	408,3	162,7
Φεβρ.*	94,5	80,3	126,9	56,5	88,2	77,9	59,9	70,8	159,7
Μάρτ.	...	...	...	...	...	...	...	...	...

* Εκτιμήσεις
Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος.

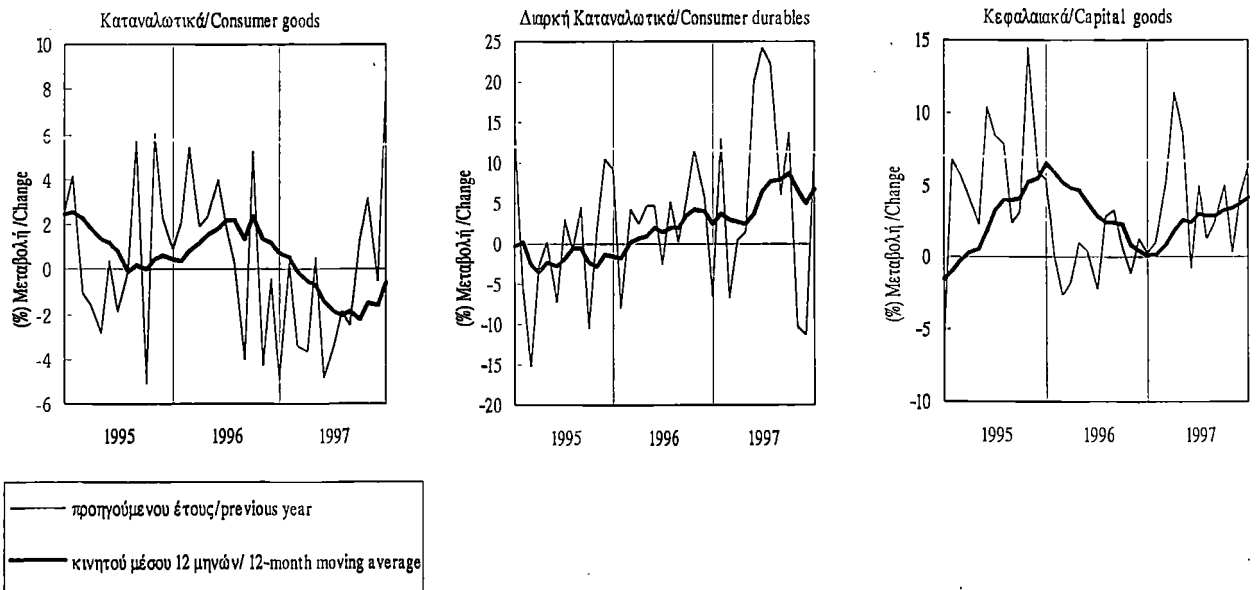
Πίνακας Ι.3.2. ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Table I.3.2. MANUFACTURING PRODUCTION

Περίοδος Period	Καταναλωτικά (*) / Consumer goods (*)				Διαρκή καταναλωτικά / Consumer durables				Κεφαλαϊκά / Capital goods			
	Δείκτης Index 1980=100	(% Μεταβολή/ Change)			Δείκτης Index 1980=100	(% Μεταβολή/ Change)			Δείκτης Index 1980=100	(% Μεταβολή/ Change)		
		Προηγούμενου έτους Previous year	Σωρευτικής περιόδου Cumulative period	Κιν. μέσου 12 μηνών 12-month moving avg.		Προηγούμενου έτους Previous year	Σωρευτικής περιόδου Cumulative period	Κιν. μέσου 12 μηνών 12-month moving avg.		Προηγούμενου έτους Previous year	Σωρευτικής περιόδου Cumulative period	Κιν. μέσου 12 μηνών 12-month moving avg.
1993	103,8	-1,6	-	-	88,7	8,5	-	-	84,5	-8,2	-	-
1994	106,4	2,5	-	-	88,5	-0,2	-	-	83,2	-1,5	-	-
1995	106,9	0,5	-	-	87,2	-1,5	-	-	88,6	6,5	-	-
1996	107,7	0,7	-	-	89,3	2,4	-	-	88,7	0,1	-	-
1997	107,1	-0,6	-	-	95,3	6,7	-	-	92,4	4,1	-	-
1996 III	114,8	0,6	2,1	2,4	75,5	4,3	2,0	3,5	85,5	2,2	0,1	2,3
IV	108,0	-3,2	0,7	0,7	102,9	3,4	2,4	2,4	95,0	0,2	0,1	0,1
1997 I	98,9	-2,3	-2,3	-0,5	84,2	1,3	1,3	2,7	88,3	6,0	6,0	1,9
II	104,0	-2,6	-2,5	-1,8	110,6	15,5	8,9	6,4	94,8	4,1	5,0	3,0
III	113,7	-0,9	-1,9	-2,2	87,3	15,6	10,9	8,8	88,0	3,0	4,3	3,2
IV	111,7	3,4	-0,6	-0,6	99,3	-3,5	6,7	6,7	98,4	3,5	4,1	4,1
1996 Ιούλ./Jul.	112,0	0,3	2,5	2,2	88,8	5,3	1,7	2,1	94,6	2,9	-0,3	2,4
Αύγ./Aug.	107,1	-4,0	1,6	1,4	42,0	0,2	1,6	1,9	67,0	3,3	0,1	2,5
Σεπτ./Sept.	125,3	5,2	2,1	2,4	95,6	5,3	2,0	3,5	94,9	0,7	0,1	2,3
Οκτ./Oct.	118,8	-4,3	1,4	1,4	105,4	11,8	3,1	4,4	99,6	-1,0	0,0	0,9
Νοέμ./Nov.	112,5	-0,4	1,2	1,2	105,6	5,8	3,4	4,0	96,6	1,3	0,1	0,5
Δεκ./Dec.	92,8	-4,9	0,7	0,7	97,7	-6,6	2,4	2,4	88,9	0,4	0,1	0,1
1997 Ιαν./Jan.	97,5	0,3	0,3	0,6	76,8	12,9	12,9	3,8	80,8	1,0	1,0	0,2
Φεβρ./Feb.	99,3	-3,4	-1,6	-0,1	83,3	-6,7	1,8	2,9	88,8	5,2	3,2	0,8
Μάρτ./Mar.	99,9	-3,7	-2,3	-0,5	92,5	0,4	1,3	2,7	95,3	11,3	6,0	1,9
Απρ./Apr.	101,2	0,6	-1,6	-0,7	94,3	1,6	1,4	2,5	94,0	8,5	6,6	2,5
Μάιος/May	102,8	-4,8	-2,3	-1,4	113,9	20,0	5,4	3,9	92,6	-0,8	5,0	2,4
Ιούν./Jun.	107,9	-3,4	-2,5	-1,8	123,5	24,2	8,9	6,4	97,8	4,9	5,0	3,0
Ιούλ./Jul.	109,9	-1,9	-2,4	-2,0	108,6	22,3	10,8	7,8	95,9	1,4	4,5	2,9
Αύγ./Aug.	104,4	-2,5	-2,4	-1,9	44,5	6,0	10,5	8,0	68,6	2,4	4,3	2,8
Σεπτ./Sept.	126,9	1,3	-1,9	-2,2	108,7	13,7	10,9	8,8	99,6	5,0	4,3	3,2
Οκτ./Oct.	122,6	3,2	-1,4	-1,5	94,6	-10,2	8,3	6,6	100,0	0,4	3,9	3,4
Νοέμ./Nov.	111,9	-0,5	-1,3	-1,6	93,8	-11,2	6,2	5,0	100,7	4,2	3,9	3,6
Δεκ./Dec.	100,5	8,3	-0,6	-0,6	109,4	12,0	6,7	6,7	94,4	6,2	4,1	4,1

Πηγή: ΕΣΥΕ / Source: NSSG.

(*) Περιλαμβάνονται μη διαρκή καταναλωτικά αγαθά και ενδιάμεσα προϊόντα / Including consumer non-durables and intermediate products.

52. Δείκτες βιομηχανικής παραγωγής (Μεταποίηση)

Index numbers of industrial production (Manufacturing)

1980 = 100

Έτος ή μήνας	Σύνολο Μετα- ποίησης Total Manufa- cturing	Κλάδοι Μεταποίησης						
		Ειδών διατροφής Food	Ποτών Bevera- ges	Καπνού Tobacco	Υφαντι- κών ειδών Textiles	Ειδών υπό- δησης και ένδυσης Footwear and clothing	Ξύλου και φελλού Wood and cork	Επιπλων Furniture
Στάθμιση ►	100,0	11,9	3,7	2,3	16,1	6,1	2,2	1,2
1987	98,3	103,7	126,1	94,7	104,0	77,9	63,9	77,4
1988	103,2	115,3	135,1	99,9	101,1	78,4	64,4	93,9
1989	105,6	126,7	144,7	92,2	99,1	74,3	73,8	93,4
1990	102,6	112,6	145,7	112,3	95,4	70,0	74,1	89,2
1991	101,7	123,3	145,3	113,9	86,8	70,4	75,7	81,0
1992	100,4	133,0	151,4	108,3	79,4	67,3	73,4	78,6
1993	97,1	131,6	155,9	107,2	74,3	69,5	67,3	77,9
1994	98,2	130,2	168,1	124,0	73,9	61,3	61,3	79,8
1995	100,3	132,8	174,6	137,4	69,9	55,3	71,7	76,0
1996	100,9	132,7	164,2	135,7	66,7	48,7	70,3	75,9
1995 Ιαν.	88,8	83,4	156,6	60,6	78,4	53,6	65,6	55,5
Φεβρ.	93,2	92,4	111,0	78,9	76,0	74,0	64,5	63,8
Μάρτ.	96,0	93,3	156,3	90,1	72,2	69,0	70,9	63,7
Απρ.	93,1	85,9	202,2	86,7	63,9	55,2	60,6	68,0
Μάιος	99,3	99,6	235,6	121,0	65,3	47,4	74,8	70,7
Ιούν.	104,0	102,1	219,0	194,6	65,3	62,8	84,3	73,4
Ιούλ.	104,0	145,8	216,1	205,6	51,9	49,4	90,1	73,1
Αύγ.	95,3	268,2	218,2	213,8	33,1	29,0	36,5	40,9
Σεπτ.	111,4	217,6	158,5	163,4	65,1	48,5	78,1	78,4
Οκτ.	116,3	179,0	144,6	155,8	98,5	58,6	77,2	90,2
Νοέμ.	107,2	137,5	135,2	155,2	89,7	58,6	80,7	97,1
Δεκ.	94,6	88,6	141,6	123,4	79,4	58,0	76,8	132,6
1996 Ιαν.	89,5	82,2	147,3	114,8	73,1	51,2	72,9	68,2
Φεβρ.	95,7	93,1	129,6	116,9	75,5	61,8	69,6	73,1
Μάρτ.	97,1	94,4	140,9	129,9	70,7	61,1	80,7	81,3
Απρ.	95,0	86,6	186,4	87,3	62,3	50,7	62,5	85,3
Μάιος	102,0	96,3	210,1	132,5	65,8	47,5	70,5	77,5
Ιούν.	104,6	100,2	221,6	204,7	62,4	50,5	75,7	75,5
Ιούλ.	104,8	121,7	206,1	211,0	54,3	44,4	83,5	74,6
Αύγ.	93,5	266,7	180,1	174,8	28,6	29,2	31,0	36,9
Σεπτ.	116,0	234,1	142,7	165,1	62,4	45,5	79,8	66,3
Οκτ.	113,1	178,0	133,1	109,4	88,9	49,1	74,1	79,4
Νοέμ.	107,9	148,8	132,8	96,0	69,4	46,9	68,7	78,4
Δεκ.	91,5	90,1	139,6	86,1	66,3	46,2	75,0	114,6
1997 Ιαν.	90,4	87,8	160,6	87,4	71,2	48,9	65,7	69,2
Φεβρ.	94,7	90,8	116,8	87,0	72,2	62,9	66,3	82,4
Μάρτ.	97,5	89,9	145,3	70,9	67,3	53,7	69,7	72,6
Απρ.*	98,0	90,3	178,0	93,3	62,3	53,4	65,0	90,2
Μάιος	...	...	...	...	...	...	...	...
Ιούν.	...	...	...	...	...	...	...	...

* Προσωρινά στοιχεία.

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος.

**Πίνακας 1. Δείκτης Παραγωγής Ορυχείων, Βιομηχανίας
και Ηλεκτρισμού - Φωταερίου: 1993 - 1997**

(Έτος βάσης: 1980 = 100,0)

Κωδικός	Κλάδοι (ΣΤΑΚΟΔ 1980)	1993	1994	1995	1996	1997
11-39&41	Γενικός Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής	104,8	106,1	108,0	109,3	110,5
11-16	Ορυχείων	150,6	148,6	143,8	148,6	154,0
	Λιγνιτωρυχεία	211,6	220,9	221,1	228,7	224,7
	Μεταλλεία βωξίτη	71,6	72,0	67,7	73,8	60,9
	Μεταλλεία μεταλλευμάτων νικελίου και σιδηρομεταλλευμάτων	85,8	133,9	145,0	151,4	157,8
	Μεταλλεία χρωμίτη και μαγγανίου	8,4	6,5	7,5	8,7	8,9
	Πηγές πετρελαίου και εξαγωγή, καθαρισμός φυσικού αερίου ..	292,4	264,4	224,0	253,8	231,6
	Λατομικών και οικοδομικών υλών	141,7	141,1	152,1	156,9	186,5
	Μεταλλεία θειούχων μικτών - βαριτίνης	88,0	68,7	49,6	27,2	61,2
	Μεταλλεία λευκολίθου (μαγνησίτη)	33,7	35,1	36,9	32,2	33,7
20-39&41	Βιομηχανίας - Ηλεκτρισμού - Φωταερίου	102,0	103,4	105,8	106,8	107,8
20-39	Βιομηχανίας	97,0	98,2	100,3	100,9	101,9
20	Ειδών διατροφής	131,5	130,2	132,8	132,7	128,3
21	Ποτών	155,8	168,1	174,6	164,2	160,8
22	Καπνού	107,0	123,9	137,4	135,7	134,7
23	Υφαντικών ειδών	74,2	73,9	69,9	66,7	67,6
24	Ειδών υποδήσεως και ενδυμασίας	69,4	61,3	55,3	48,7	47,2
25	Ξύλου και φελλού	67,3	61,3	71,7	70,3	62,2
26	Επίπλων	78,3	79,8	76,0	57,9	75,9
27	Χάρτου	153,0	163,3	169,4	160,8	153,1
28	Εκτυπώσεων - Εκδόσεων	83,4	80,9	80,3	87,1	80,5
29	Δέρματος	57,0	54,6	50,0	46,5	41,0
30	Προϊόντων από ελαστική και πλαστική ύλη	126,3	138,2	120,7	122,0	121,6
31	Χημικών προϊόντων	127,8	129,9	144,0	155,3	158,4
32	Παραγώγων πετρελαίου και άνθρακα	119,5	133,9	139,7	149,4	148,6
33	Μη μεταλλικών ορυκτών	84,8	87,2	88,8	95,1	97,2
34	Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων	97,7	102,4	107,3	103,3	113,8
35	Κατασκευή τελικών προϊόντων από μέταλλο	68,5	67,0	70,1	69,1	74,8
36	Μηχανών και συσκευών εκτός ηλεκτρικών	82,2	83,1	100,1	103,0	114,4
37	Ηλεκτρικών μηχανών, συσκευών κλπ.	105,4	103,7	106,8	114,0	128,5
38	Μεταφορικών μέσων	75,8	68,8	72,0	71,1	69,0
39	Διαφόρων βιομηχανιών	52,9	47,0	53,7	69,5	94,1
20-22	Ειδών διατροφής - ποτών - καπνού	133,5	137,3	142,0	139,6	135,8
23-39	Λοιπών κλάδων	89,4	89,7	91,2	92,5	94,5
	Διαρκών καταναλωτικών αγαθών	88,9	88,5	87,2	89,3	92,5
	Κεφαλαιακών αγαθών	84,7	83,2	88,6	88,7	95,3
	Καταναλωτικών αγαθών	103,9	106,4	106,9	107,7	107,1
41	Ηλεκτρισμού - Φωταερίου	167,5	175,8	181,9	188,8	189,5
411	Παραγωγή και διανομή ηλεκτρισμού	163,5	172,7	178,4	185,2	186,0
412	Παραγωγή και διανομή φωταερίου	693,8	582,1	641,6	653,2	649,7

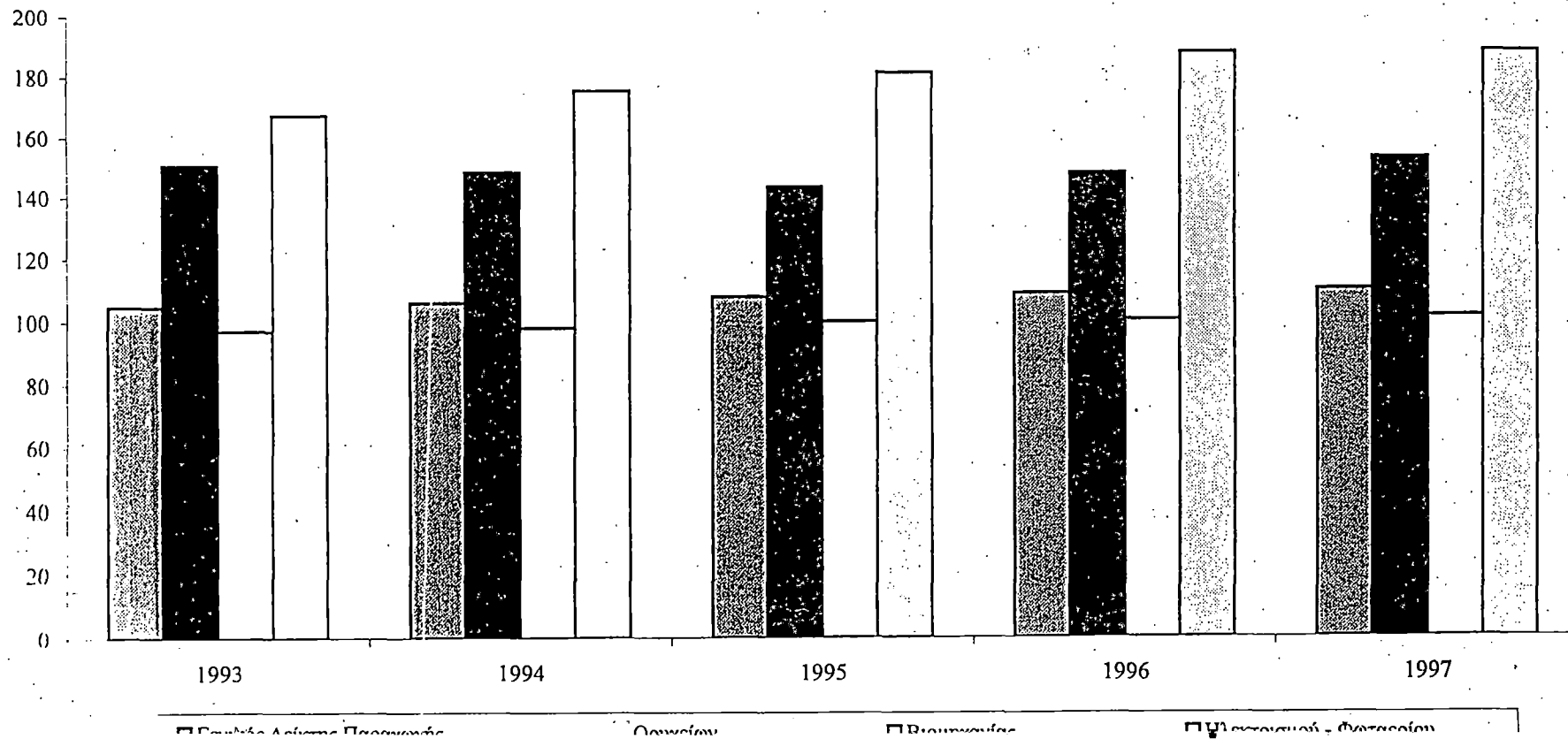
Πίνακας 2. Δείκτης Παραγωγής Ορυχείων, Βιομηχανίας και Ηλεκτρισμού - Φυσικού αερίου
 Ιανουάριος - Απρίλιος 1998

(Έτος βάσης: μέση μηνιαία παραγωγή 1980 = 100,0)

Κωδικός	Κλάδοι (ΣΤΑΚΟΔ 1980)	1998					Μέσος όρος 4/μήνου 1997-1998
		Ιαν.	Φεβρ.	Μάρτ.	Απρ.	Μάιος	
11-39&41	Γενικός Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής	100,8	109,6	113,5	113,6	104,4	109,4
11-16	Ορυχείων	144,7	151,8	145,3	141,2	150,0	145,7
	Λιγνιτορυχεία	256,1	266,3	241,4	202,2	223,9	241,5
	Μεταλλεία βωξίτη	57,0	55,1	52,5	58,8	70,0	55,8
	Μεταλλεία μεταλλευμάτων νικελίου και σιδηρομεταλλευμάτων	163,3	116,8	129,0	146,8	164,9	139,0
	Μεταλλεία χρωμίτη και μαγγανίου	7,9	9,1	7,3	7,6	10,1	8,0
	Πηγές πετρελαίου και εξαγωγή, καθαρισμός φυσικού αερίου	194,5	194,4	192,6	180,5	265,1	190,5
	Ατομικών και οικοδομικών υλών	128,1	143,8	146,9	185,5	148,4	151,1
	Μεταλλεία θειούχων μικτών - βαρτινής	71,7	84,1	76,7	71,8	51,2	76,1
	Μεταλλεία λευκολίθου (μαγνησίτη)	28,7	34,6	38,8	29,6	33,3	32,9
20-39&41	Βιομηχανίας - Ηλεκτρισμού - Φυσικού αερίου	98,1	107,0	111,5	111,9	101,6	107,1
20-39	Βιομηχανίας	20,9	97,5	103,2	103,7	95,1	98,8
20	Ειδών διατροφής	97,5	99,4	97,0	98,9	89,8	98,2
21	Ποτών	142,3	130,1	166,1	191,7	150,1	157,6
22	Καπνού	62,4	77,0	82,9	76,4	84,7	74,7
23	Υφαντικών ειδών	69,8	68,7	67,3	61,2	68,3	66,7
24	Ειδών υποδήσεως και ενδυμασίας	41,8	50,7	50,7	45,9	54,7	47,3
25	Ξύλου και φελλού	55,6	62,4	68,1	61,0	66,7	61,8
26	Επίπλων	44,6	59,3	72,2	71,1	78,5	61,8
27	Χάρτου	138,7	155,3	158,7	175,1	138,9	157,0
28	Εκτυπώσεων - Εκδόσεων	68,6	79,3	83,1	85,6	87,1	79,0
29	Δέρματος	36,7	37,2	38,0	30,8	43,3	35,7
30	Προϊόντων από ελαστική και πλαστική ύλη	109,9	129,9	143,9	141,5	119,4	131,3
31	Χημικών προϊόντων	158,9	172,8	192,0	193,4	159,8	179,3
32	Παραγώγων πετρελαίου και άνθρακα	146,5	150,0	153,0	147,4	148,8	149,3
33	Μη μεταλλικών ορυκτών	86,1	93,3	87,4	101,4	89,9	92,1
34	Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων	105,9	121,1	119,7	116,4	111,8	115,6
35	Κατασκευή τελικών προϊόντων από μέταλλο	62,2	68,6	81,6	75,8	74,2	72,1
36	Μηχανών και συσκευών εκτός ηλεκτρικών	90,9	110,0	126,8	128,8	102,8	114,1
37	Ηλεκτρικών μηχανών, συσκευών κλπ.	122,5	130,0	158,4	157,1	116,1	142,0
38	Μεταφορικών μέσων	67,0	73,6	76,4	77,6	71,3	73,7
39	Διαφόρων βιομηχανιών	58,1	49,0	61,6	57,1	114,4	56,5
20-22	Ειδών διατροφής - ποτών - καπνού	102,4	102,9	109,5	115,3	101,6	107,5
23-39	Λοιπών κλάδων	88,4	96,3	101,9	101,1	93,7	97,0
	Διαρκών καταναλωτικών αγαθών	86,9	91,7	113,3	123,4	86,7	103,8
	Κεφαλαιακών αγαθών	83,3	92,6	96,1	95,6	89,7	91,9
	Καταναλωτικών αγαθών	95,7	101,1	107,4	107,2	99,5	102,9
41	Ηλεκτρισμού - Φυσικού αερίου	197,3	237,3	225,7	225,2	190,8	221,4
411	Παραγωγή και διανομή ηλεκτρισμού	192,9	200,5	190,9	174,4	186,2	189,7
412	Παραγωγή και διανομή φυσικού αερίου	771,2	5037,0	4764,9	6859,4	796,6	4358,1

Α. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ: 1993 - 1997
 (Έτος βάσης: 1980 = 100,0)

	1993	1994	1995	1996	1997
Γενικός Δείκτης Παραγωγής	104,8	106,1	108,0	109,3	110,5
Ορυχείων	150,6	148,6	143,8	148,6	154,0
<u>Βιομηχανίας</u>	97,2	98,2	100,3	100,9	101,9
Ηλεκτρισμού - Φωταερίου	167,5	175,8	181,9	188,8	189,5

Κλάδος βιομηχανίας	Κλάδος βιομηχανίας	Κλάδος βιομηχανίας
2-3 Σύνολο βιομηχανίας	242 Επισκευή υποδημάτων	35 Μεταλλικά προϊόντα, εκτός μηχανών
20 Είδη διατροφής, εκτός ποτών	243 Ραπτική ενδυμάτων	351 Σιδηροσωλήνες
21 Βιομηχανία ποτών	244 Λοιπά είδη από ύφασμα	352 Σύρματα, αλυσίδες, κοχλίες κλπ.
22 Καπνοβιομηχανία	25 Βιομηχανίες ξύλου και φελλού	353 Είδη για οικοδομές και μεταλλικές κατασκευές
23 Υφαντικές βιομηχανίες	251 Μηχανική κατεργασία του ξύλου	354 Εργαλεία
24 Υποδηματοποιία και ραπτική υφασμάτων	252 Οικοδομικά είδη από ξύλο	355 Οικιακές συσκευές, εκτός ηλεκτρικών. Υδραυλικά
25 Βιομηχανίες ξύλου και φελλού	253 Είδη συσκευασίας και καλαθοπλεκτικής	356 Χυτοσιδηρά αντικείμενα
26 Επιπλοποιία	259 Φελλός και λοιπά είδη από ξύλο	357 Είδη από χαλκό, ορείχαλκο και μολυβδό
27 Χαρτοβιομηχανία	26 Επιπλοποιία	358 Είδη από αλουμίνιο και εμαγιέ
28 Εκτυπώσεις και εκδόσεις	261 Κατασκευή ξύλινων επίπλων και ειδών επιπλώσεως	359 Λοιπά προϊόντα
29 Δέρματα και γούνες	262 Κατασκευή μεταλλικών επίπλων	36 Μηχανές και συσκευές εκτός ηλεκτρικών
30 Προϊόντα από ελαστικό και πλαστική ύλη	27 Χαρτοβιομηχανία	361 Κατασκευή και επισκευή μηχανών εσωτερικής καύσεως
31 Χημικές βιομηχανίες	271 Χαρτόμαζα, χαρτί και χαρτόνι	362 Μηχανήματα κλιματισμού
32 Επεξεργασία πετρελαίου και άνθρακα	272 Είδη από χαρτί και χαρτόνι	363 Μηχανήματα για τη γεωργία και τη ζωοκομία
33 Προϊόντα από μη μεταλλικά ορυκτά	28 Εκτυπώσεις και εκδόσεις	364 Μηχανήματα μεταλλείων, λατομείων και οδοποιίας
34 Βασικές μεταλλουργικές	281 Εκτυπώσεις και εκδόσεις	365 Μηχανήματα ειδών διατροφής
35 Μεταλλικά προϊόντα, εκτός μηχανών	282 Λοιπές τυπογραφικές εργασίες	366 Μηχανήματα υφαντουργίας, ζυλουργικά και λευκοσιδηουργίας
36 Μηχανές και συσκευές εκτός ηλεκτρικών	29 Δέρματα και γούνες	367 Πυροσβεστήρες, αντλίες, ψεκαστήρες
37 Ηλεκτρικές μηχανές, συσκευές και λοιπά είδη	291 Βιομηχανία δέρματος	368 Μηχανές γραφείου, πλάστιγγες και ζυγοί
38 Μεταφορικά μέσα	292 Επεξεργασία γούνας	369 Λεβητοποιεία, λοιπά μηχανουργεία
39 Λοιπές βιομηχανίες	293 Είδη από δέρμα εκτός ενδυμάτων και υποδημάτων	37 Ηλεκτρικές μηχανές, συσκευές και λοιπά είδη
20 Είδη διατροφής εκτός ποτών	30 Προϊόντα από ελαστικό και πλαστική ύλη	371 Ηλεκτρικές μηχανές
201 Σφαγή ζώων, διατήρηση κρέατος	301 Προϊόντα από ελαστικό	372 Συσσωρευτές και ξηρά στοιχεία
202 Προϊόντα γάλακτος	302 Προϊόντα από πλαστική ύλη	373 Αγωγοί μεταφοράς ηλεκτρισμού
203 Διατηρούμενα φρούτα, λαχανικά και ψάρια	31 Χημικές βιομηχανίες	374 Λαμπτήρες και φωτεινές επιγραφές
204 Φυτικά και ζωικά λιπαρά	311 Οξέα, βάσεις, άλατα, λιπάσματα	375 Ηλεκτρολογικά υλικά
205 Δημητριακά και όσπρια	312 Πλαστικές ύλες, συνθετικές ρητίνες και τεχνητές ίνες	376 Τηλεπικοινωνιακό υλικό, ηλεκτρακουστικές συσκευές
206 Αρτοποιία και ζαχαροπλαστική	313 Λοιπές βασικές χημικές βιομηχανίες	377 Ιατρικές συσκευές και ηλεκτρικά όργανα
207 Ζαχαροποιία	314 Βερνικοχρώματα, στιλβώματα και μελάνι	378 Λοιπές ηλεκτρικές συσκευές
208 Σοκολατοποιία και ζαχαρωτά	315 Φάρμακα	379 Εργαστήρια επισκευής ηλεκτρικών ειδών
209 Λοιπά είδη διατροφής	316 Καλλυντικά και αρώματα	38 Μεταφορικά μέσα
21 Βιομηχανία ποτών	317 Παρασκευή σαπουνιών και απορρυπαντικών	381 Ναυπηγεία
211 Οινοπνευματοποιία και ποτοποιία	319 Λοιπές χημικές	382 Σιδηροδρομικό και τροχιοδρομικό υλικό
212 Οινοποιία	32 Επεξεργασία πετρελαίου και άνθρακα	383 Κατασκευή αυτοκινήτων
213 Βυνοποιία και ζυθοποιία	321 Επεξεργασία πετρελαίου	384 Επισκευή αυτοκινήτων
214 Ποτά από χυμούς και μεταλλικά νερά	322 Τυποποιημένα καύσιμα άνθρακα και λιγνίτου	385 Κατασκευή μοτοσυκλετών και ποδηλάτων
22 Καπνοβιομηχανία	329 Υποπροϊόντα πετρελαίου και άνθρακα	386 Επισκευή μοτοσυκλετών και ποδηλάτων
221 Επεξεργασία φύλλων καπνού	33 Προϊόντα από μη μεταλλικά ορυκτά	387 Επισκευή αεροπλάνων
222 Σιγαρέτα και πούρα	331 Οικοδομικά υλικά από οπτή γη, πυρίμαχα	389 Λοιπά μεταφορικά μέσα
23 Υφαντικές βιομηχανίες	332 Υαλουργία	39 Λοιπές βιομηχανίες
231 Νήματα και υφάσματα από μαλλί	333 Είδη από πηλό, πορσελάνη και φαγεντιανά	391 Ιατροχειρουργικά εργαλεία και όργανα ακριβείας
232 Νήματα και υφάσματα από βαμβάκι	334 Τσίμεντα	392 Φωτογραφικά, οπτικά είδη
233 Νήματα και υφάσματα από μετάξι, ραιγιόν και νάυλον	335 Ασβέστης, γύψος, στόκος	393 Επισκευή φωτογραφικών και οπτικών ειδών
234 Νήματα και υφάσματα από συνθετικές ίνες	336 Είδη από τσιμέντο	394 Κοσμήματα - ωρολόγια
235 Κατεργασία ιούτης, λίνου και καννάβως	337 Κατεργασία μαρμάρου και είδη από μάρμαρο	395 Επισκευή ωρολογίων
236 Πλεκτική	338 Είδη από αμιάντο	396 Κατασκευή μουσικών οργάνων
237 Βαφεία, τυποβαφεία, φινιριστήρια	339 Λοιπά προϊόντα	397 Παιγνίδια και αθλητικά είδη
238 Κλωστοβιομηχανία, δαντελοποιία, ταινιοπλεκτική	34 Βασικές μεταλλουργικές	398 Κατασκευή τεχνητών δοντιών
239 Λοιπές υφαντικές βιομηχανίες	341 Σίδηρος	399 Λοιπές βιομηχανίες μ.α.α.
24 Υποδηματοποιία και ραπτική υφασμάτων	342 Λοιπά μέταλλα	
241 Υποδηματοποιία		

ΠΗΓΗ ΕΣΥΕ

Πίνακας 2. Βασικά οικονομικά μεγέθη συναφή με την απασχόληση, τις αμοιβές των απασχολουμένων και την παραγωγή, κατά κλάδο βιομηχανίας. Σύνολο Χώρας. Σύνολο βιομηχανίας

Table 2. Basic economic magnitudes pertaining to employment, labour remuneration and industrial production by manufacturing branch. Greece, total. All industry

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

1980

Value in thousand drachmae

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστη- μάτων Number of establish- ments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολουμένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο κατανάλωσης Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή : - thereof :		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομισθία Wages			
			Μισθώτοι Salaried em- ployees	Ημερομισθί- στές Wage- earners						
2-3	128.109	658.042	117.413	369.294	129.643.441	47.623.991	82.014.450	1.004.569.319	683.799.280	320.770.039
20	18.882	98.522	18.297	50.492	15.676.252	5.845.382	9.830.870	173.962.149	130.989.849	42.972.300
21	1.898	15.324	5.297	7.042	3.694.253	2.116.605	1.577.628	30.375.484	19.741.857	10.633.627
22	109	8.488	1.375	7.089	2.227.717	601.744	1.625.973	23.413.340	17.598.867	5.814.473
23	5.028	76.837	11.922	57.543	17.498.634	4.503.477	12.995.157	116.207.261	72.433.112	43.774.149
24	21.839	80.088	4.540	50.220	9.995.058	1.423.975	8.571.083	69.189.104	43.715.130	25.473.974
25	12.344	32.142	1.882	15.502	3.693.008	689.910	3.003.098	25.043.379	14.987.531	10.055.848
26	10.769	31.165	1.751	14.135	3.132.309	497.466	2.634.843	16.515.790	9.098.098	7.417.692
27	445	9.578	2.756	6.371	2.749.460	1.153.704	1.595.756	19.285.749	13.980.004	5.305.745
28	2.837	17.357	5.208	8.408	4.569.490	2.002.071	2.567.419	17.382.042	8.371.764	9.010.278
29	3.767	14.369	465	7.577	1.576.276	172.904	1.403.372	13.348.006	8.927.781	4.420.225
30	2.190	21.456	4.075	14.172	4.806.806	1.603.144	3.203.662	30.856.657	18.823.945	12.027.712
31	1.074	24.010	12.952	9.818	8.379.362	5.816.727	2.562.635	65.586.938	44.199.388	21.387.550
32	125	4.599	3.758	774	2.102.577	1.864.557	238.020	106.186.972	99.058.120	7.128.852
33	5.297	38.596	9.814	20.565	9.680.717	4.187.351	5.493.366	61.270.505	35.894.775	25.375.750
34	59	10.951	3.939	7.002	5.718.651	2.576.136	3.142.515	65.078.363	48.196.548	16.881.815
35	14.598	53.411	6.776	28.264	9.138.317	2.594.611	6.543.706	62.158.115	39.605.893	22.552.222
36	4.404	19.308	3.022	10.056	3.174.807	955.789	2.219.018	16.759.595	9.632.245	7.127.350
37	5.245	28.734	6.929	15.219	6.373.013	2.751.177	3.621.836	40.251.535	25.671.063	14.580.532
38	13.303	62.215	11.586	34.362	14.222.550	5.905.365	8.317.185	45.063.730	19.528.190	25.535.570
39	3.896	10.892	1.069	4.683	1.234.204	366.896	867.308	6.634.575	3.340.180	3.294.395
20	18.882	98.522	18.297	50.492	15.676.252	5.845.382	9.830.870	173.962.149	130.989.849	42.972.300
201	411	5.111	1.027	3.444	1.003.522	308.584	694.938	9.710.034	7.552.457	2.157.577
202	1.415	8.619	2.352	3.666	1.681.705	809.753	871.952	22.231.428	17.708.689	4.522.739
203	824	19.059	3.381	14.942	3.263.704	1.056.201	2.207.503	42.769.765	32.490.447	10.279.318
204	3.646	14.285	1.955	9.426	2.240.716	496.981	1.743.735	17.106.131	11.481.574	5.624.557
205	1.464	7.113	1.788	3.345	1.531.776	633.304	898.472	23.147.787	18.620.061	4.527.726
206	9.325	29.494	3.307	8.089	2.471.517	705.725	1.765.792	19.523.479	13.694.060	5.829.419
207	6	2.416	1.356	1.060	950.190	725.070	225.120	6.809.615	4.838.549	1.971.066
208	428	4.661	925	2.922	927.068	332.834	594.234	8.780.172	6.406.233	2.373.939
209	1.363	7.764	2.206	3.618	1.606.054	776.930	829.124	23.883.738	18.197.779	5.685.959
21	1.898	15.324	5.297	7.042	3.694.233	2.116.605	1.577.628	30.375.484	19.741.857	10.633.627
211	1.200	4.269	934	1.533	706.532	323.304	383.228	7.641.246	4.924.057	2.717.189
212	345	3.113	1.075	1.599	781.616	417.210	364.406	8.218.812	5.877.229	2.341.583
213	14	2.004	848	1.155	806.465	452.443	354.022	7.407.355	4.911.881	2.495.474
214	339	5.938	2.440	2.755	1.399.620	923.648	475.972	7.108.071	4.028.690	3.079.381
22	109	8.488	1.375	7.089	2.227.717	601.744	1.625.973	23.413.340	17.598.867	5.814.473
221	90	4.684	585	4.075	1.015.460	218.169	797.291	12.067.403	9.377.108	2.690.295
222	19	3.804	790	3.014	1.212.257	383.575	828.682	11.345.937	8.221.759	3.124.178
23	5.028	76.837	11.922	57.543	17.498.634	4.503.477	12.995.157	116.207.261	72.433.112	43.774.149
231	1.250	9.166	1.292	5.782	1.631.054	496.042	1.135.012	10.447.588	6.582.092	3.865.496
232	689	24.844	4.097	20.058	6.485.948	1.649.744	4.836.204	51.584.590	34.098.915	17.485.675
233	167	3.963	791	2.923	1.064.807	308.809	755.998	7.150.021	4.437.566	2.712.455
234	173	7.177	1.408	5.556	1.861.399	519.630	1.341.769	11.352.686	6.587.613	4.765.073
235	12	611	75	528	221.925	49.403	172.522	833.730	418.270	415.460
236	2.014	20.630	2.365	15.324	3.656.069	785.830	2.870.239	20.176.089	11.948.613	8.227.476
237	390	4.060	740	2.596	1.135.635	308.302	827.333	5.138.152	2.736.414	2.401.738
238	119	2.722	458	2.109	667.888	176.215	491.673	3.981.407	2.393.508	1.587.899
239	214	3.664	696	2.667	773.909	209.502	564.407	5.542.998	3.230.121	2.312.877
24	21.839	80.088	4.540	50.220	9.995.058	1.423.975	8.571.083	69.189.104	43.715.130	25.473.974
241	2.406	13.546	576	10.093	2.291.907	197.719	2.094.188	11.309.110	6.626.058	4.683.052
242	3.229	3.061						477.750	132.789	344.961
243	14.657	57.960	3.313	37.813	7.016.366	950.954	6.065.412	53.479.880	34.175.734	19.304.146
244	1.547	5.521	651	2.314	686.785	275.302	411.483	3.922.364	2.780.549	1.141.815
25	12.344	32.142	1.882	15.502	3.693.008	689.910	3.003.098	25.043.379	14.987.531	10.055.848
251	1.114	8.359	1.473	5.522	1.851.327	571.575	1.279.752	13.681.931	8.897.224	4.784.707
252	8.652	17.538	244	7.287	1.356.457	69.502	1.286.955	8.375.263	4.398.830	3.976.433
253	670	2.515	58	1.471	244.014	14.443	229.571	1.600.398	946.094	654.304
259	1.908	3.730	107	1.222	241.210	34.390	206.820	1.385.787	745.383	640.404
26	10.769	31.165	1.751	14.135	3.132.309	497.466	2.634.843	16.515.790	9.098.098	7.417.692
261	10.256	27.903	1.249	12.051	2.548.945	323.993	2.224.952	13.271.630	7.214.578	6.057.052
262	513	3.262	502	2.084	583.364	173.473	409.891	3.244.160	1.883.520	1.360.640
27	445	9.578	2.756	6.371	2.749.460	1.153.704	1.595.756	19.285.749	13.980.004	5.305.745
271	55	3.727	1.343	2.323	1.161.671	570.764	590.907	6.277.601	5.178.055	1.099.546
272	390	5.851	1.413	4.048	1.587.789	582.940	1.004.849	13.008.148	8.801.949	4.206.199

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

Λεία σε χιλιάδες δραχμές

Value in thousand drachmas

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστημάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές καταχολομένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσιμων Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή :- thereof :		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Προσπολιτεία Wages			
			Μισθοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
28	2 837	17.357	5.208	8.408	4.569.490	2.002.071	2.567.419	17.382.042	8.371.764	9.010.278
281	737	7.366	3.472	2.974	2.642.740	1.358.738	1.284.002	7.752.717	3.465.240	4.287.477
282	2.100	9.991	1.736	5.434	1.926.750	643.333	1.283.417	9.629.325	4.906.524	4.722.801
29	3.767	14.369	465	7.577	1.576.276	172.904	1.403.372	13.348.006	8.927.781	4.420.225
291	372	2.219	337	1.578	534.310	145.136	389.174	5.303.156	4.021.985	1.281.171
292	2.587	9.505	69	4.782	786.289	16.235	770.054	6.616.263	4.043.298	2.572.965
293	808	2.645	59	1.417	255.677	11.333	244.144	1.428.587	862.498	566.089
30	2.190	21.456	4.075	14.172	4.806.806	1.603.144	3.203.662	30.856.657	18.828.945	12.027.712
301	1.080	5.708	823	3.361	1.238.943	379.771	859.172	7.075.250	4.003.821	3.071.429
302	1.110	15.748	3.252	10.811	3.567.863	1.223.373	2.344.490	23.781.407	14.825.124	8.956.283
31	1.074	24.010	12.952	9.818	8.379.362	5.816.727	2.562.635	65.586.938	44.199.388	21.387.550
311	22	4.005	2.759	1.227	2.221.242	1.678.358	542.884	15.035.674	11.064.254	3.971.420
312	46	1.141	477	613	369.491	209.217	160.274	4.773.586	3.777.781	995.805
313	113	1.925	1.467	335	837.585	736.352	101.233	9.944.926	7.222.272	2.722.654
314	171	2.212	776	1.144	558.264	274.959	283.305	5.585.467	3.818.300	1.767.167
315	153	6.691	3.996	2.655	2.116.733	1.521.168	595.565	9.541.698	4.341.592	4.700.106
316	109	2.267	1.327	801	611.191	452.087	159.104	3.789.849	1.720.088	2.069.761
317	137	2.643	1.140	1.343	836.515	493.620	342.895	8.599.333	5.778.603	2.820.730
319	523	3.126	1.010	1.700	768.341	390.966	377.375	8.316.405	5.976.498	2.339.907
32	125	4.599	3.758	774	2.102.577	1.864.557	238.020	106.186.972	99.058.120	7.128.852
321	37	3.182	2.784	358	1.496.238	1.395.726	100.512	102.138.675	96.276.451	5.862.224
322	88	1.417	974	416	606.339	468.831	137.508	4.048.297	2.781.669	1.266.628
329										
33	5.297	38.596	9.814	20.565	9.680.717	4.187.351	5.493.366	61.270.505	35.894.775	25.375.730
331	365	5.035	982	3.411	1.270.914	346.269	924.645	6.093.567	2.881.349	3.212.218
332	192	2.756	561	1.861	889.812	268.388	621.424	4.191.355	1.971.517	2.219.838
333	590	5.273	890	3.460	1.274.608	365.425	909.183	4.962.205	2.125.906	2.836.299
334	26	5.466	3.184	2.282	2.794.301	1.788.241	1.006.060	22.652.864	13.884.458	8.768.406
335	308	1.638	448	690	299.314	121.497	177.817	2.840.711	2.143.646	697.065
336	944	6.974	2.799	2.615	1.666.614	1.024.191	642.423	11.959.696	7.893.133	4.066.563
337	2.014	9.672	764	5.669	1.299.283	208.679	1.090.604	6.889.825	3.850.796	3.039.029
338	858	1.782	186	577	185.871	64.661	121.210	1.680.282	1.143.970	536.312
339										
34	59	10.951	3.939	7.002	5.718.651	2.576.136	3.142.515	65.078.363	48.196.548	16.881.815
341	19	5.319	1.566	3.751	2.452.086	829.229	1.622.857	32.217.804	25.746.927	6.470.877
342	40	5.632	2.373	3.251	3.266.565	1.746.907	1.519.658	32.860.559	22.449.621	10.410.938
35	14.598	53.411	6.776	28.264	9.137.317	2.594.611	6.543.706	62.158.115	39.605.893	22.552.222
351	98	2.836	822	1.897	781.328	308.254	473.074	8.399.770	6.219.362	2.180.408
352	352	3.653	713	2.461	955.742	284.274	671.468	7.197.035	5.101.218	2.095.817
353	9.070	22.671	1.390	10.181	2.527.319	544.546	1.982.773	15.597.902	9.172.656	6.425.246
354	1.113	2.218	58	555	127.553	28.552	99.001	1.307.604	696.920	610.684
355	1.705	4.919	469	2.627	705.562	132.280	573.282	5.013.039	2.777.868	2.235.171
356	371	1.299	77	636	161.107	27.344	133.763	958.044	529.522	428.522
357	725	2.480	133	1.341	328.592	42.475	286.117	1.997.388	1.298.053	699.335
358	96	1.110	281	675	306.877	114.847	192.030	1.608.090	916.926	691.164
359	1.068	12.225	2.833	7.891	3.244.237	1.112.039	2.132.198	20.079.243	12.893.368	7.185.875
36	4.404	19.308	3.022	10.056	3.174.807	955.769	2.219.038	16.759.595	9.632.245	7.127.350
361	258	1.108	232	548	203.212	79.472	123.740	923.883	521.909	401.974
362	21	550	153	374	151.297	51.948	99.349	737.621	433.133	304.488
363	1.277	4.118	758	1.618	563.148	166.145	397.003	3.183.872	1.892.550	1.291.322
364	260	1.736	287	1.102	328.081	110.063	218.018	1.210.012	653.086	556.926
365	174	1.104	153	687	191.120	43.152	147.968	1.160.893	676.404	484.489
366	108	626	79	401	104.404	16.976	87.428	464.850	247.139	217.711
367	307	1.927	288	1.116	359.279	91.840	267.439	2.247.914	1.403.861	844.053
368	102	318	63	116	51.315	27.688	23.627	204.124	98.343	105.781
369	1.897	7.821	1.032	4.094	1.222.951	368.505	854.446	6.626.426	3.705.820	2.920.606
37	5.245	28.734	6.929	15.219	6.373.013	2.751.177	3.621.836	40.251.535	25.671.003	14.580.532
371	326	2.827	675	1.766	666.729	226.350	440.379	2.761.309	1.536.124	1.225.185
372	97	1.015	331	561	274.140	143.648	130.492	1.262.383	805.468	456.915
373	28	2.343	772	1.561	787.432	364.314	423.118	9.993.755	7.694.979	2.298.776
374	214	1.053	245	480	181.232	71.570	109.662	828.133	473.906	354.227
375	247	3.434	869	2.253	840.675	324.303	516.372	3.402.859	1.874.319	1.528.540
376	142	3.179	1.206	1.766	921.443	547.663	373.780	6.257.647	4.014.153	2.243.494
377	13	457	202	239	145.888	95.165	50.723	636.978	336.475	300.503
378	864	8.805	1.921	5.356	2.076.648	741.208	1.335.440	13.182.152	8.299.755	4.882.397
379	3.314	5.621	708	1.237	478.826	236.956	241.870	1.926.319	635.824	1.290.495

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

Value in thousand drachmae

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστη- μάτων Number of establish- ments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολουμένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσεως Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή :- thereof :		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομισθία Wages			
			Μισθωτοί Salaried em- ployees	Ημερομι- σθίοι Wage earners						
38	13.303	62.215	11.586	34.362	14.222.550	5.905.365	8.317.185	45.063.760	19.528.190	25.535.570
381	782	16.717	3.265	12.260	5.805.085	1.603.991	4.201.094	16.687.838	5.952.433	10.735.405
382	16	3.592	589	3.003	802.290	187.729	614.561	1.393.468	408.877	984.591
383	449	6.724	1.515	4.597	1.914.617	648.004	1.266.613	13.397.051	8.601.555	4.795.496
384	10.347	29.103	2.360	14.131	3.005.556	844.915	2.160.641	8.408.633	3.052.238	5.356.395
385	39	341	76	202	70.090	26.941	43.149	569.353	366.930	202.423
386	1.502	1.609	—	54	6.757	5.284	1.473	734.332	391.325	343.007
387	4	3.775	3.762	13	2.589.140	2.581.702	7.438	3.711.915	659.022	3.052.893
389	164	349	19	102	29.015	6.799	22.216	161.170	95.810	65.360
39	3.896	10.892	1.069	4.683	1.234.204	366.896	867.308	6.634.575	3.340.180	3.294.395
391	117	756	157	441	179.424	72.814	106.610	508.905	249.605	259.300
392	68	447	115	251	73.393	26.509	46.884	266.557	120.896	145.661
393	51	79	2	23	3.779	317	3.462	26.934	13.861	13.073
394	1.418	3.237	157	1.286	260.382	42.905	217.477	1.764.625	901.856	862.769
395	683	870	8	33	9.710	2.832	6.878	225.066	124.077	100.989
396	50	739	234	437	204.026	99.424	104.602	728.373	350.679	377.694
397	110	1.219	180	867	198.506	58.053	140.453	807.869	418.356	389.513
398	618	1.061	61	194	40.772	8.312	32.460	416.598	184.225	232.373
399	781	2.484	155	1.151	264.212	55.730	208.482	1.889.648	976.625	913.023

1981

Πίνακας 2. Βασικά οικονομικά μεγέθη συναφή με την απασχόληση, τις αμοιβές των απασχολουμένων και την παραγωγή, κατά κλάδο βιομηχανίας, Σύνολο Χώρας
 Table 2. Basic economic magnitudes pertaining to employment, labour remuneration and industrial production by manufacturing branch. Greece, total

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

81

Value in thousand drachmae

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστη- μάτων Number of establish- ments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολουμένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο ανάλασας Total consumption	Προστιθέ- αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή : - thereof :		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομισθία Wages			
			Μισθωτοί Salaried em- ployees	Ημερομι- σθοί Wage earners						
2-3	8.564	385.207	104.989	269.301	135.492.462	55.314.549	80.177.913	1.055.666.933	743.665.477	312.009
20	1.189	47.854	13.308	33.254	14.400.383	6.212.025	8.188.358	168.390.978	128.699.123	39.699
21	199	10.958	4.647	6.068	4.288.076	2.404.950	1.883.126	32.926.959	20.992.860	11.932
22	80	8.441	1.410	7.014	2.793.346	760.824	2.032.522	27.518.303	20.340.595	7.179
23	983	65.362	11.089	53.136	19.969.080	5.126.603	14.842.477	126.591.742	82.232.627	44.359
24	1.387	45.891	3.928	39.689	10.067.425	1.405.946	8.661.479	45.098.731	25.763.263	19.332
25	306	9.114	1.767	6.884	2.616.586	780.057	1.836.529	17.129.748	11.193.987	5.932
26	403	7.610	972	5.891	1.802.836	372.797	1.430.039	7.891.528	4.148.308	3.742
27	125	8.649	2.790	5.718	3.381.056	1.431.010	1.950.046	25.973.630	18.089.765	7.882
28	283	9.735	4.286	5.101	4.366.694	2.152.564	2.214.130	14.424.458	7.184.218	7.249
29	268	4.877	341	4.024	1.175.966	170.320	1.005.646	7.520.116	4.864.148	2.652
30	343	14.450	3.690	10.360	4.999.667	1.831.781	3.167.886	31.584.571	18.883.147	12.701
31	323	21.195	12.510	8.570	9.948.748	7.119.784	2.828.964	75.331.763	49.925.623	25.409
32	51	4.430	3.749	663	2.711.048	2.453.234	257.814	166.836.577	159.286.725	7.547
33	642	24.941	9.293	14.802	10.353.476	4.851.265	5.502.211	67.199.883	40.557.515	26.642
34	51	9.955	3.822	6.120	6.387.236	3.085.442	3.301.794	66.165.621	49.994.238	16.172
35	592	25.911	6.320	18.815	9.296.955	3.138.544	6.158.411	63.164.330	41.422.648	21.742
36	413	9.311	2.230	6.510	2.967.599	957.059	2.010.540	13.779.570	7.798.656	5.982
37	356	18.190	6.050	11.789	6.709.077	3.091.271	3.617.806	42.844.625	27.103.805	15.742
38	425	34.840	12.108	22.299	16.381.859	7.704.180	8.677.679	51.201.572	23.011.750	28.187
39	145	3.493	679	2.594	875.349	264.893	610.456	4.092.228	2.172.476	1.912
20	1.189	47.854	13.308	33.254	14.400.383	6.212.025	8.188.358	168.390.978	128.699.123	39.699
201	134	3.724	768	2.862	1.024.646	305.347	719.299	10.229.307	8.130.596	2.099
202	80	4.637	1.984	2.603	1.761.085	917.257	843.828	17.874.301	13.666.981	4.202
203	329	16.708	2.766	13.628	3.614.498	1.133.745	2.480.753	49.071.666	37.206.571	11.862
204	81	2.358	922	1.380	915.426	460.598	454.828	13.713.713	10.949.980	2.762
205	118	3.687	1.178	2.369	1.512.078	566.242	945.836	28.217.030	23.437.895	4.772
206	249	5.539	1.430	3.646	1.362.641	492.772	869.869	7.210.789	4.463.178	2.742
207	6	2.515	1.351	1.164	1.309.052	994.932	314.120	12.760.812	9.590.546	3.172
208	64	3.040	734	2.207	910.603	348.835	561.768	7.357.402	5.020.467	2.332
209	128	5.646	2.175	3.395	1.990.354	992.297	998.057	21.955.958	16.232.909	5.722
21	199	10.958	4.647	6.068	4.288.076	2.404.950	1.883.126	32.926.959	20.992.860	11.932
211	56	2.125	714	1.324	781.501	341.960	439.541	7.114.200	4.514.086	2.602
212	57	2.269	834	1.401	806.820	409.854	396.966	8.867.756	6.159.358	2.702
213	14	2.662	1.125	1.537	1.287.583	683.204	604.379	9.860.995	6.650.151	3.212
214	72	3.902	1.974	1.806	1.412.172	969.932	442.240	7.084.008	3.669.265	3.412
22	80	8.441	1.410	7.014	2.793.346	760.824	2.032.522	27.518.303	20.340.595	7.179
221	67	4.778	588	4.173	1.301.550	271.257	1.030.293	16.932.950	13.274.790	3.652
222	13	3.663	822	2.841	1.491.796	489.567	1.002.229	10.585.353	7.065.805	3.522
23	983	65.362	11.089	53.136	19.969.080	5.126.603	14.842.477	126.591.742	82.232.627	44.359
231	157	5.896	881	4.566	1.548.037	388.847	1.159.190	9.917.166	6.284.734	3.632
232	214	23.540	4.338	19.072	7.879.421	2.164.366	5.714.552	58.068.752	41.708.000	16.362
233	47	3.455	772	2.643	1.241.992	364.409	877.583	7.499.187	4.722.116	2.772
234	77	6.292	1.256	4.991	1.956.209	534.592	1.421.617	11.544.337	6.823.668	4.722
235	3	742	87	653	265.706	44.344	221.362	1.100.962	550.679	542
236	362	17.450	2.125	14.841	4.413.388	888.765	3.524.623	23.059.798	13.356.678	9.702
237	60	3.080	669	2.310	1.109.985	336.440	773.545	5.830.883	3.033.813	2.772
238	36	2.660	451	2.163	819.908	201.229	618.679	4.595.961	2.885.972	1.722
239	47	2.447	510	1.897	734.434	203.108	531.326	4.974.696	2.866.967	2.122
24	1.387	45.891	3.928	39.689	10.067.425	1.405.946	8.661.479	45.098.731	25.763.263	19.332
241	302	8.619	553	7.541	2.399.761	235.781	2.163.980	10.616.665	6.262.001	4.352
242	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
243	1.030	35.840	3.251	30.938	7.341.962	1.121.609	6.220.353	31.556.501	17.543.897	14.022
244	55	1.432	124	1.210	325.702	48.566	277.146	2.925.565	1.957.365	932
25	306	9.114	1.767	6.884	2.616.586	780.057	1.836.529	17.129.748	11.193.987	5.932
251	86	5.462	1.496	3.889	1.854.928	682.680	1.172.248	13.056.378	8.658.857	4.392
252	107	1.711	141	1.389	390.802	56.998	333.804	2.092.200	1.316.726	1.072
253	67	1.038	58	847	182.719	16.803	165.916	1.297.828	870.305	427
259	46	903	72	759	188.137	23.576	164.561	683.342	348.099	342
26	403	7.610	972	5.891	1.802.836	372.797	1.430.039	7.891.528	4.148.308	3.742
261	334	5.813	552	4.634	1.306.629	200.746	1.105.883	5.317.392	2.687.440	2.022
262	69	1.797	420	1.257	496.207	172.051	324.156	2.574.136	1.460.868	1.112
27	125	8.649	2.790	5.718	3.381.056	1.431.010	1.950.046	25.973.630	18.089.765	7.882
271	26	3.190	1.309	1.867	1.331.465	665.961	665.504	6.623.929	5.552.573	1.072
272	99	5.459	1.481	3.351	2.049.591	765.049	1.284.542	19.349.701	12.537.192	6.152

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

Value in thousand drachmae

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστη- μάτων Number of estab- lishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολουμένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο ανάλογως Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή : - thereof :		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθι Wages			
			Μισθοωτοί Salaried ein- ployees	Ημερομι- σθιοί Wage earners						
28	283	9.735	4.286	5.101	4.366.694	2.152.564	2.214.130	14.424.458	7.184.218	7.240.240
281	118	5.142	2.826	2.198	2.713.336	1.392.210	1.321.126	8.038.015	3.754.672	4.283.343
282	165	4.593	1.460	2.903	1.653.358	760.354	893.004	6.386.443	4.429.546	2.956.897
29	268	4.877	341	4.024	1.175.966	170.320	1.005.646	7.520.116	4.864.148	2.655.968
291	36	1.422	272	1.099	545.344	154.252	391.092	4.837.415	3.390.853	1.446.562
292	167	2.485	19	2.122	442.939	4.114	438.825	1.810.217	939.058	871.159
293	65	970	50	803	187.683	11.954	175.729	872.484	534.237	338.247
30	343	14.450	3.690	10.360	4.999.667	1.831.781	3.167.886	31.584.571	18.883.147	12.701.424
301	49	2.951	811	2.088	1.269.661	486.415	783.246	7.233.444	4.028.672	3.204.772
302	294	11.499	2.879	8.272	3.730.006	1.345.366	2.384.640	24.351.127	14.854.475	9.496.652
31	323	21.195	12.510	8.570	9.948.748	7.119.784	2.828.964	75.331.763	49.925.623	25.406.140
311	10	4.039	2.903	1.133	2.853.585	2.265.879	587.706	18.754.686	13.284.921	5.469.765
312	23	1.077	477	591	447.283	252.376	194.907	5.946.501	4.773.024	1.173.477
313	28	1.589	1.373	210	1.056.277	971.807	84.470	11.786.552	8.544.751	3.241.801
314	40	1.683	688	980	615.290	318.104	297.186	5.724.010	3.846.391	1.877.619
315	93	6.162	3.640	2.494	2.385.158	1.665.911	719.247	11.165.020	5.996.346	5.168.674
316	47	2.272	1.435	809	821.485	612.760	208.725	4.864.640	2.095.590	2.769.050
317	24	2.185	1.034	1.142	956.078	591.657	364.421	10.118.045	6.376.746	3.541.299
319	58	2.188	960	1.211	813.592	441.290	372.302	6.972.309	4.807.854	2.164.455
32	51	4.430	3.749	663	2.711.048	2.453.234	257.814	166.836.577	159.286.725	7.549.852
321	14	3.223	2.896	325	2.031.192	1.919.641	111.551	162.756.648	156.345.550	6.411.098
322	37	1.207	853	338	679.856	533.593	146.263	4.079.929	2.941.175	1.138.754
33	642	24.941	9.293	14.802	10.353.476	4.851.265	5.502.211	67.199.883	40.557.515	26.642.368
331	162	4.148	931	2.914	1.390.969	415.767	975.202	6.802.282	3.603.561	3.198.721
332	37	2.521	578	1.894	1.106.318	295.153	811.165	5.198.358	2.561.810	2.636.548
333	64	3.783	808	2.883	1.344.534	399.828	994.706	5.199.326	2.198.228	3.001.098
334	19	5.456	3.201	2.255	3.419.036	2.144.780	1.274.256	29.997.441	18.927.381	11.070.060
335	52	749	264	449	211.059	74.182	136.877	1.518.476	1.148.265	370.211
336	153	4.545	2.599	1.828	1.772.513	1.158.525	613.985	12.613.195	8.684.861	3.928.334
337	135	3.217	737	2.245	879.850	272.624	607.226	4.338.395	2.280.077	2.058.318
338										
339	20	522	175	334	179.197	90.406	88.791	1.532.410	1.153.332	379.078
34	51	9.955	3.822	6.120	6.387.236	3.085.442	3.301.794	66.165.621	49.994.238	16.171.383
341	18	4.683	1.467	3.216	2.659.415	997.517	1.661.898	32.835.097	26.380.932	6.454.165
342	33	5.272	2.355	2.904	3.727.821	2.087.925	1.639.896	33.330.524	23.613.306	9.717.218
35	592	25.911	6.320	18.815	9.296.955	3.138.544	6.158.411	63.164.330	41.422.648	21.741.682
351	38	2.663	781	1.843	1.034.341	389.244	645.097	12.041.668	8.417.991	3.623.677
352	68	2.569	586	1.910	956.785	284.721	672.064	7.348.306	5.110.202	2.238.104
353	182	5.255	1.418	3.592	1.974.118	710.960	1.263.158	10.742.658	6.118.215	4.624.443
354	19	346	53	259	97.350	30.641	66.709	502.219	273.263	228.956
355	68	1.667	375	1.227	417.899	142.231	275.668	2.112.785	1.349.153	763.632
356	16	481	64	397	119.722	23.993	95.729	458.961	267.722	191.239
357	58	1.384	182	1.079	381.735	81.017	300.718	2.604.073	1.787.874	816.199
358	22	875	264	571	328.765	135.554	193.211	1.481.028	826.329	654.699
359	121	10.671	2.597	7.937	3.986.240	1.340.183	2.646.057	25.872.632	17.271.899	8.600.733
36	413	9.311	2.230	6.510	2.967.599	957.059	2.010.540	13.779.570	7.798.656	5.980.914
361	23	438	118	281	152.216	58.207	94.009	689.001	405.078	283.923
362	12	462	118	336	169.312	50.173	119.139	812.011	427.875	384.136
363	71	1.480	301	1.098	421.645	116.973	304.672	2.126.735	1.270.798	855.937
364	43	962	283	633	291.951	123.805	168.146	992.832	491.643	501.189
365	28	560	131	402	182.917	54.996	127.921	1.146.168	649.755	496.413
366	23	356	50	269	92.275	17.976	74.299	425.702	211.554	214.148
367	48	1.135	260	784	371.590	102.246	269.344	2.163.960	1.334.766	829.194
368	5	143	92	46	57.024	42.049	14.975	148.363	89.930	58.433
369	160	3.775	877	2.661	1.228.669	390.634	838.035	5.274.798	2.917.257	2.357.541
37	356	18.190	6.050	11.789	6.709.077	3.091.271	3.617.806	42.844.625	27.103.805	15.740.820
371	32	1.624	515	1.069	527.929	227.649	300.280	2.406.659	1.382.241	1.024.418
372	17	804	289	495	325.212	164.832	160.380	1.560.117	864.411	695.706
373	17	2.268	706	1.502	982.638	454.643	527.995	12.147.424	8.777.149	3.370.275
374	7	440	158	281	156.105	77.731	78.374	591.673	344.811	246.862
375	51	2.550	598	1.905	845.194	300.339	544.855	3.598.464	1.922.810	1.675.654
376	50	3.186	1.389	1.756	1.196.820	690.565	506.255	8.455.874	5.452.289	3.003.585
377	7	506	227	276	189.245	130.237	59.008	767.825	412.025	355.800
378	153	6.504	1.892	4.415	2.319.414	910.856	1.408.558	12.985.703	7.860.417	5.125.286
379	22	368	276	90	166.520	134.289	32.231	330.886	87.652	243.234

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

Value in thousand dr.

Code No	Αριθμός καταστημάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολουμένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσεως Total consumption	Πε
		Σύνολο Total	από αυτή :- thereof :		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
38	425	34.840	12.108	22.299	16.381.859	7.704.180	8.677.679	51.201.572	23.011.750	
381	170	15.976	3.321	12.473	7.865.202	2.082.356	5.782.846	23.967.585	8.970.429	
382	16	3.680	609	3.071	972.207	256.209	715.998	1.691.877	490.185	
383	83	5.545	1.366	4.091	2.128.109	740.150	1.387.959	15.736.911	10.540.791	
384	146	4.939	2.240	2.545	1.837.562	1.077.028	760.534	3.626.547	1.100.011	
385	4	69	26	41	17.426	8.107	9.319	197.670	136.417	
386	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
387	3	4.533	4.533	—	3.535.277	3.535.277	—	5.815.187	1.672.891	
389	3	98	13	78	26.076	5.053	21.023	165.795	101.026	
39	145	3.493	679	2.594	875.349	264.893	610.456	4.092.228	2.172.476	
391	8	394	124	268	131.503	55.396	76.107	418.104	187.727	
392	14	228	46	163	51.896	13.378	38.518	166.366	74.043	
393	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
394	39	521	49	410	124.875	13.523	111.352	759.881	484.670	
395	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
396	7	640	235	400	219.019	110.483	108.536	773.151	372.398	
397	22	846	119	691	170.638	40.576	130.062	846.527	442.097	
398	13	151	3	125	23.484	644	22.840	43.862	9.234	
399	42	713	103	537	153.934	30.893	123.041	1.084.337	602.307	

1982

Πίνακας 2. Βασικά οικονομικά μεγέθη συναφή με την απασχόληση, τις αμοιβές των απασχολουμένων και την παραγωγή, κατά κλάδο βιομηχανίας. Σύνολο Χώρας

Table 2. Basic economic magnitudes pertaining to employment, labour remuneration and industrial production, by manufacturing branch. Greece, total

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

Value in thousand drachmae

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστημάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολουμένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσεως Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	υπό αυτή : - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
2-3	8.547	371.763	107.180	253.991	172.591.241	71.547.297	101.043.944	1.182.549.887	829.955.202	352.594.685
20	1.195	46.855	13.459	32.112	19.533.704	8.326.089	11.207.615	195.924.264	152.092.194	43.832.070
21	198	10.773	5.069	5.509	5.573.405	3.287.260	2.286.145	38.805.414	24.792.764	14.012.650
22	77	8.380	1.505	6.866	3.862.394	977.010	2.885.384	34.432.547	25.742.478	8.690.069
23	968	63.327	11.276	51.029	26.809.783	6.693.653	20.116.130	145.846.299	91.858.158	53.988.141
24	1.380	44.004	3.800	37.981	13.362.079	1.769.867	11.592.212	51.867.590	28.812.296	23.055.294
25	310	8.357	1.724	6.214	3.232.113	972.477	2.259.636	18.789.453	12.147.550	6.641.903
26	408	7.541	959	5.877	2.395.428	467.541	1.927.887	9.109.239	4.708.138	4.401.101
27	130	8.509	2.894	5.498	4.280.257	1.842.893	2.437.364	28.620.874	18.981.053	9.639.821
28	282	9.428	4.701	4.351	4.999.171	3.049.907	1.949.264	16.821.753	8.802.108	8.019.645
29	269	4.678	340	3.833	1.501.089	202.512	1.298.577	8.366.524	5.268.036	3.098.488
30	336	13.939	3.738	9.791	6.258.773	2.318.414	3.940.359	35.237.200	21.018.861	14.218.339
31	330	22.021	13.215	8.694	13.254.141	9.566.130	3.688.011	89.735.664	58.990.627	30.745.037
32	53	4.584	3.909	664	3.475.591	3.159.678	315.913	179.590.252	170.193.433	9.396.819
33	643	24.806	9.518	14.479	13.220.640	6.219.273	7.001.367	77.009.346	47.212.530	29.796.816
34	53	9.711	3.989	5.712	7.954.996	4.007.873	3.947.123	67.030.596	51.486.441	15.544.155
35	587	24.520	5.945	17.818	11.726.472	4.151.908	7.574.564	69.901.953	46.108.432	23.793.521
36	410	9.038	2.111	6.389	3.756.154	1.167.519	2.588.635	16.127.121	8.992.603	7.134.518
37	343	17.189	6.055	10.744	8.265.756	3.834.934	4.430.822	46.507.785	29.159.345	17.348.440
38	422	30.416	12.227	17.742	17.902.681	9.169.017	8.733.664	47.587.374	20.913.669	26.674.305
39	153	3.687	746	2.688	1.226.614	363.342	863.272	5.238.639	2.675.086	2.563.553
20	1.195	46.855	13.459	32.112	19.533.704	8.326.089	11.207.615	195.924.264	152.092.194	43.832.070
201	132	3.498	761	2.630	1.343.022	427.140	915.882	13.597.319	10.772.264	2.825.055
202	82	5.107	2.087	2.973	2.607.153	1.257.213	1.349.940	22.552.986	17.684.192	4.868.794
203	332	15.858	2.825	12.735	5.096.206	1.458.873	3.637.333	57.628.554	44.436.409	13.192.145
204	83	2.389	953	1.389	1.213.860	640.063	573.797	15.086.314	12.216.344	2.869.970
205	118	3.492	1.176	2.191	1.793.725	719.063	1.074.662	31.032.073	26.715.689	4.316.384
206	248	5.461	1.286	3.661	1.815.465	571.812	1.243.653	8.601.923	5.297.919	3.304.004
207	6	2.330	1.335	995	1.733.394	1.449.514	283.880	12.156.977	9.668.589	2.488.388
208	66	3.067	767	2.225	1.264.932	461.638	803.294	9.509.812	6.441.028	3.068.784
209	128	5.653	2.269	3.313	2.665.947	1.340.773	1.325.174	25.758.306	18.859.760	6.898.546
21	198	10.773	5.069	5.509	5.573.405	3.287.260	2.286.145	38.805.414	24.792.764	14.012.650
211	54	2.067	723	1.262	1.005.224	461.590	543.634	7.773.630	5.022.601	2.751.029
212	59	2.181	827	1.324	1.049.094	518.162	530.932	10.181.505	6.982.915	3.198.590
213	12	2840	1.568	1.272	1.674.763	994.878	679.885	11.486.505	7.617.921	3.868.584
214	73	3.685	1.951	1.651	1.844.324	1.312.630	531.694	9.363.774	5.169.327	4.194.447
22	77	8.380	1.505	6.866	3.862.394	977.010	2.885.384	34.432.547	25.742.478	8.690.069
221	62	4.763	609	4.145	1.943.918	364.641	1.579.277	21.893.834	17.091.732	4.802.102
222	15	3.617	896	2.721	1.918.476	612.369	1.306.107	12.538.713	8.650.746	3.887.967
23	968	63.327	11.276	51.029	26.809.783	6.693.653	20.116.130	145.846.299	91.858.158	53.988.141
231	132	5.269	902	4.203	2.063.270	501.622	1.561.648	11.573.693	7.417.821	4.155.872
232	207	22.128	4.269	17.725	10.592.226	2.808.004	7.784.222	65.024.525	44.307.253	20.717.272
233	40	2.961	656	2.267	1.366.379	367.978	998.401	8.298.274	5.280.937	3.017.337
234	75	6.210	1.365	4.813	2.634.439	757.895	1.876.544	13.544.766	8.307.423	5.237.343
235	5	849	99	746	347.886	51.372	296.514	1.397.340	803.115	594.225
236	366	17.774	2.321	14.955	6.174.828	1.221.038	4.953.790	28.107.099	16.080.194	12.026.905
237	62	3.279	759	2.441	1.628.175	484.969	1.143.206	6.813.855	3.422.335	3.391.520
238	37	2.625	475	2.113	1.083.694	265.833	817.861	5.522.105	3.229.877	2.292.228
239	44	2.232	430	1.766	918.886	234.942	683.944	5.564.642	3.009.203	2.555.439
24	1.380	44.004	3.800	37.981	13.362.079	1.769.867	11.592.212	51.867.590	28.812.296	23.055.294
241	307	8.651	609	7.535	2.975.234	310.051	2.665.183	11.551.179	6.665.339	4.885.840
242	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
243	1.019	34.110	3.059	29.427	10.000.260	1.392.762	8.607.498	37.787.420	20.300.445	17.486.975
244	54	1.243	132	1.019	386.585	67.054	319.531	2.528.991	1.846.512	682.479
25	310	8.357	1.724	6.214	3.232.113	972.477	2.259.636	18.789.453	12.147.550	6.641.903
251	84	5.079	1.445	3.553	2.309.775	852.429	1.457.346	14.255.947	9.387.470	4.868.477
252	111	1.538	134	1.245	456.991	56.308	400.683	2.250.549	1.357.004	893.545
253	65	844	60	686	211.312	27.037	184.275	1.379.349	921.598	457.751
259	50	896	85	730	254.035	36.703	217.332	903.608	481.478	422.130
26	408	7.541	959	5.877	2.395.428	467.541	1.927.887	9.109.239	4.708.138	4.401.101
261	339	5.784	526	4.674	1.741.309	242.465	1.498.844	6.477.634	3.341.513	3.136.121
262	69	1.757	433	1.203	654.119	225.076	429.043	2.631.605	1.366.625	1.264.980
27	130	8.509	2.894	5.498	4.280.257	1.842.893	2.437.364	28.620.874	18.981.053	9.639.821
271	30	4.636	1.842	2.778	2.528.178	1.202.154	1.326.024	14.180.198	9.623.453	4.556.745

Πίνακας — Table 2. Συνεχεία — Continued

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

Value in thousand drachmae

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστημάτων Number of establishments	Μέση ετησια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολούμενων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσεως Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή : - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
272	100	3.873	1.052	2.720	1.752.079	640.739	1.111.340	14.440.676	9.357.600	5.083.076
28	282	9.428	4.701	4.351	4.999.171	3.049.907	1.949.264	16.821.753	3.802.108	8.019.645
281	117	4.953	3.204	1.642	2.801.527	1.994.703	806.824	9.367.008	4.878.043	4.488.965
282	165	4.475	1.497	2.709	2.197.644	1.055.204	1.142.440	7.454.745	3.924.065	3.530.680
29	269	4.678	340	3.833	1.501.089	202.512	1.298.577	8.366.524	5.268.036	3.098.488
291	35	1.274	271	955	655.536	180.863	474.673	4.839.644	3.402.475	1.437.169
292	168	2.371	31	1.998	584.462	8.751	575.711	2.537.556	1.299.809	1.237.747
293	66	1.033	38	880	261.091	12.898	989.324	565.752	565.752	423.572
30	336	13.939	3.738	9.791	6.258.773	2.318.414	3.940.359	35.237.200	21.018.861	14.218.339
301	50	3.005	835	2.120	1.717.381	656.549	1.060.832	8.466.234	4.820.663	3.645.571
302	286	10.934	2.903	7.671	4.541.392	1.661.865	2.879.527	26.770.966	16.198.198	10.572.768
31	330	22.021	13.215	8.694	13.254.141	9.566.130	3.688.011	89.735.664	58.990.627	30.745.037
311	10	4.106	3.180	923	3.756.767	3.147.353	609.414	24.345.012	17.021.452	7.323.560
312	21	1.175	486	679	640.713	337.237	303.476	6.879.690	5.135.995	1.743.695
313	32	1.658	1.444	206	1.381.133	1.280.218	100.915	13.804.023	10.096.890	3.707.133
314	39	1.692	699	975	782.420	410.158	372.262	6.560.182	4.389.840	2.170.342
315	94	6.480	3.641	2.816	3.209.073	2.137.953	1.071.120	13.232.280	7.287.806	5.944.474
316	48	2.265	1.409	835	1.086.495	793.648	292.847	6.245.665	2.648.878	3.596.787
317	27	2.202	1.081	1.111	1.237.287	768.588	468.699	11.832.398	7.620.346	4.212.052
319	59	2.443	1.275	1.149	1.160.253	690.975	469.278	6.836.414	4.789.420	2.046.994
32	53	4.584	3.909	664	3.475.591	3.159.678	315.913	179.590.252	170.193.433	9.396.819
321	15	3.349	3.028	318	2.596.733	2.476.693	120.040	175.553.046	167.305.293	8.247.753
322	38	1.235	881	346	878.858	682.985	195.873	4.037.206	2.888.140	1.149.066
329	38	1.235	881	346	878.858	682.985	195.873	4.037.206	2.888.140	1.149.066
33	643	24.806	9.518	14.479	13.220.640	6.219.273	7.001.367	77.009.346	47.212.530	29.796.816
331	158	3.961	950	2.723	1.730.064	521.112	1.208.952	7.749.352	4.156.350	3.593.002
332	35	2.348	609	1.702	1.609.059	525.074	1.083.985	4.890.561	2.441.608	2.448.953
333	65	3.903	834	2.981	1.801.531	523.720	1.277.811	5.562.144	2.442.265	3.119.879
334	19	5.577	3.234	2.343	4.094.523	2.522.953	1.571.570	34.941.742	22.753.166	12.188.576
336	158	4.582	2.708	1.761	2.292.760	1.535.328	757.432	15.227.797	10.312.161	4.915.636
337	136	3.006	710	2.066	1.069.252	354.107	715.145	5.006.072	2.679.535	2.326.537
338	72	1.429	473	903	623.451	236.979	386.472	3.631.678	2.427.445	1.204.233
339	72	1.429	473	903	623.451	236.979	386.472	3.631.678	2.427.445	1.204.233
34	53	9.711	3.989	5.712	7.954.996	4.007.873	3.947.123	67.030.596	51.486.441	15.544.155
341	20	4.335	1.612	2.721	3.142.259	1.354.629	1.787.630	37.827.590	29.864.811	7.962.779
342	33	5.376	2.377	2.991	4.812.737	2.653.244	2.159.493	29.203.006	21.621.630	7.581.376
35	587	24.520	5.945	17.818	11.726.472	4.151.908	7.574.564	69.901.953	46.108.432	23.793.521
351	36	2.487	721	1.734	1.260.917	477.791	783.126	12.694.671	8.622.546	4.072.125
352	65	2.485	563	1.855	1.156.129	349.859	806.270	7.563.563	5.273.582	2.289.981
353	178	4.826	1.387	3.198	2.499.310	1.025.822	1.473.488	15.344.227	10.663.021	4.681.206
354	19	310	45	233	115.813	32.881	82.932	562.655	240.744	221.314
355	68	1.548	268	1.187	513.479	134.218	379.261	2.430.203	1.550.805	879.398
356	17	458	64	372	166.057	34.786	131.271	567.479	301.885	265.594
357	57	1.327	145	1.069	446.333	78.547	367.786	2.013.082	1.260.600	752.482
358	23	788	249	494	353.636	143.019	210.617	1.736.529	1.058.496	678.033
359	124	10.291	2.503	7.676	5.214.798	1.874.985	3.339.813	26.990.141	17.036.753	9.953.388
36	410	9.038	2.111	6.389	3.756.154	1.167.519	2.588.635	16.127.121	8.992.603	7.134.518
361	24	459	93	306	177.565	57.960	119.605	694.666	372.770	321.896
362	13	570	191	371	244.989	93.094	151.895	1.423.833	900.675	523.158
363	72	1.420	297	1.059	519.448	149.637	369.811	2.477.916	1.434.631	1.043.285
364	41	802	224	536	361.762	107.910	253.852	996.233	519.181	477.052
365	26	480	95	352	180.234	51.635	128.599	1.295.361	840.447	454.914
366	23	311	43	238	111.658	21.980	89.678	441.470	219.074	222.396
367	48	1.130	217	830	439.085	111.591	327.474	2.293.984	1.298.870	995.114
368	5	141	91	45	67.574	51.156	16.418	214.780	83.231	131.549
369	158	3.725	860	2.652	1.653.859	522.556	1.131.303	6.288.878	3.323.724	2.965.154
37	343	17.189	6.055	10.744	8.265.756	3.834.934	4.430.822	46.507.785	29.159.345	17.348.440
371	31	1.716	676	1.003	713.962	351.132	362.830	3.465.925	2.068.957	1.396.968
372	17	804	323	455	421.328	216.164	205.164	1.724.641	1.008.401	716.240
373	16	2.085	713	1.372	1.152.902	524.806	628.096	10.992.478	7.801.288	3.191.190
374	7	334	137	196	158.645	88.169	70.476	720.594	419.577	301.017
375	54	2.669	652	1.973	1.123.391	400.967	722.424	4.419.067	2.242.687	2.176.380
376	45	2.912	1.374	1.501	1.402.255	811.104	591.151	10.779.351	6.973.625	3.806.726

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

Value in thousand drachmae

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστη- μάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολουμένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο σναλώσεως Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή : - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
377	8	510	236	264	252.268	157.902	94.366	992.834	574.064	418.770
378	144	5.842	1.706	3.919	2.853.071	1.122.765	1.730.306	13.030.907	7.964.004	5.066.903
379	21	317	238	61	187.934	161.925	26.009	381.988	106.742	275.246
38	422	30.416	12.227	17.742	17.992.681	9.169.017	8.733.664	47.587.374	20.913.069	26.674.305
381	167	12.571	2.804	9.562	7.305.903	2.026.536	5.279.367	19.609.205	7.644.457	11.964.748
382	15	3.121	590	2.531	1.291.371	315.218	976.153	2.455.175	632.406	1.822.769
383	84	4.410	1.215	3.104	2.375.271	841.964	1.533.307	14.322.574	9.497.065	4.825.509
384	147	5.154	2.553	2.460	2.451.796	1.537.580	914.216	4.758.694	1.344.337	3.414.357
385	3	29	11	16	7.934	3.390	4.544	140.987	102.592	38.395
386	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
387	3	5.040	5.040	—	4.437.909	4.437.909	—	6.126.165	1.583.579	4.542.586
389	3	91	14	69	32.497	6.420	26.077	174.574	108.633	65.941
39	153	3.687	746	2.688	1.226.614	363.342	863.272	5.238.639	2.675.086	2.563.553
391	13	560	196	362	258.435	106.918	151.517	739.083	321.017	418.066
392	14	223	47	152	66.324	19.822	46.502	170.290	71.654	98.636
393	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
394	38	570	58	428	166.438	23.475	142.963	946.894	574.159	372.735
395	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
396	7	544	206	336	235.106	111.196	123.910	850.781	399.118	451.663
397	26	960	139	781	272.043	62.413	209.630	1.270.836	668.263	602.573
398	13	160	5	124	33.999	1.302	32.697	61.877	13.362	48.515
399	42	670	95	505	194.269	38.216	156.053	1.198.878	627.513	571.365

Πίνακας 2. Βασικά οικονομικά μεγέθη συναφή με την απασχόληση, τις αποδοχές των απασχολουμένων και την παραγωγή, κατά κλάδο βιομηχανίας. Σύνολο Χώρας

Table 2. Basic economic magnitudes pertaining to employment, labour remuneration and industrial production, by manufacturing branch. Greece, total

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

1983

Value in thousand drachm

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστημάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αποδοχές απασχολουμένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσεως Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή : - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθοί Salaried employees	Ημερομίσθια Wage earners						
2-3	8.533	361.282	198.724	242.034	198.561.648	84.007.061	114.554.587	1.442.693.050	1.015.380.881	427.312
20	1.201	46.330	13.926	31.125	22.657.113	9.433.061	13.224.052	237.954.537	184.194.925	53.759
21	196	10.712	5.646	4.879	6.668.945	4.329.190	2.339.755	48.172.243	30.287.778	17.884
22	75	9.137	1.483	7.647	4.658.329	1.089.700	3.568.629	46.637.969	35.503.833	11.134
23	956	60.696	11.101	48.587	30.613.689	7.760.244	22.853.445	177.455.768	112.361.558	65.094
24	1.395	42.087	3.751	36.106	15.065.290	2.024.817	13.040.473	60.699.146	33.869.293	26.829
25	309	8.162	1.720	6.002	3.831.834	1.173.941	2.657.893	22.004.831	14.345.144	7.659
26	410	7.366	928	5.739	2.742.910	509.931	2.232.979	10.522.698	5.609.765	4.912
27	125	8.145	2.878	5.150	4.846.513	2.121.091	2.725.422	32.786.634	21.778.053	11.008
28	279	9.154	4.766	4.050	5.851.854	3.817.566	2.034.288	20.016.271	10.234.223	9.782
29	272	4.645	345	3.779	1.699.588	234.124	1.465.464	10.156.150	6.495.620	3.660
30	330	13.334	3.627	9.326	7.040.198	2.554.926	4.485.272	42.184.209	26.522.649	15.661
31	328	21.631	13.323	8.203	15.432.907	11.278.528	4.154.379	113.337.304	76.384.855	36.952
32	52	4.660	4.005	641	4.131.821	3.760.570	371.251	216.642.801	203.996.766	12.646
33	644	23.994	9.366	13.802	15.108.661	7.252.603	7.856.058	87.098.851	54.494.273	32.604
34	52	10.209	4.364	5.832	9.818.098	4.885.636	4.932.462	98.805.863	74.257.712	24.548
35	585	24.187	6.418	17.024	13.428.796	4.794.058	8.634.738	85.325.734	53.758.362	31.567
36	414	8.429	1.958	5.921	4.061.124	1.320.017	2.741.107	18.594.132	10.970.436	7.623
37	341	16.363	6.225	9.774	9.453.558	4.742.851	4.710.707	57.134.588	36.276.218	20.853
38	418	28.607	12.105	16.056	20.018.687	10.481.881	9.536.806	50.511.631	20.432.542	30.079
39	151	3.434	789	2.391	1.431.733	442.326	989.407	6.651.690	3.606.876	3.044
20	1.201	46.330	13.926	31.125	22.657.113	9.433.061	13.224.052	237.954.537	184.194.925	53.759
201	133	3.549	887	2.559	1.820.548	589.375	1.231.173	16.511.755	13.059.373	3.452
202	84	4.963	2.091	2.827	2.888.722	1.410.140	1.478.582	27.311.666	21.258.215	6.053
203	330	15.239	2.917	12.020	6.030.020	1.806.343	4.223.677	70.069.530	53.970.293	16.099
204	86	2.436	1.078	1.321	1.600.349	685.127	915.222	21.035.824	16.671.575	4.364
205	117	3.358	1.171	2.062	2.062.202	831.448	1.230.754	39.168.521	34.125.716	5.042
206	252	5.336	1.301	3.521	2.146.677	694.768	1.451.909	10.281.475	6.395.335	3.886
207	6	2.556	1.375	1.181	1.299.917	950.646	349.271	9.985.212	6.998.903	2.986
208	67	3.061	756	2.223	1.525.042	558.098	966.944	11.715.984	8.069.636	3.646
209	126	5.832	2.350	3.411	3.283.636	1.677.021	1.606.615	31.874.570	23.645.879	8.228
21	196	10.712	5.646	4.879	6.668.945	4.329.190	2.339.755	48.172.243	30.287.778	17.884
211	53	1.976	735	1.159	1.137.298	526.866	610.432	9.386.877	5.955.281	3.431
212	60	2.241	864	1.348	1.286.006	656.675	629.331	12.789.904	8.444.631	4.345
213	11	2.734	1.845	889	2.023.252	1.548.360	474.892	13.333.168	8.564.100	4.769
214	72	3.761	2.202	1.483	2.222.389	1.597.289	625.100	12.662.294	7.323.766	5.338
22	75	9.137	1.483	7.647	4.658.329	1.089.700	3.568.629	46.637.969	35.503.833	11.134
221	59	5.606	671	4.928	2.656.073	467.569	2.188.504	30.896.797	24.670.654	6.226
222	16	3.531	812	2.719	2.002.256	622.131	1.380.125	15.741.172	10.833.179	4.907
23	956	60.696	11.101	48.587	30.613.689	7.760.244	22.853.445	177.455.768	112.361.558	65.094
231	134	5.325	887	4.260	2.305.987	546.051	1.759.936	12.225.378	7.622.180	4.603
232	204	21.457	4.270	17.062	12.193.949	3.264.841	8.929.108	83.641.549	56.619.167	27.022
233	34	2.561	589	1.937	1.477.511	423.065	1.054.446	9.084.795	5.850.177	3.234
234	72	5.437	1.189	4.218	2.712.890	795.363	1.917.527	13.905.053	8.721.769	5.183
235	5	796	98	693	404.116	65.836	338.280	1.830.381	1.006.071	824
236	366	17.116	2.340	14.295	7.266.013	1.452.037	5.813.976	34.445.845	19.960.022	14.485
237	64	3.295	830	2.383	1.972.424	638.164	1.334.260	8.556.146	4.398.737	4.157
238	37	2.696	520	2.140	1.271.528	315.856	955.672	6.861.054	4.040.409	2.820
239	40	2.013	378	1.599	1.009.271	259.031	750.240	6.905.567	4.143.026	2.762
24	1.395	42.087	3.751	36.106	15.065.290	2.024.817	13.040.473	60.699.146	33.869.293	26.829
241	311	8.194	589	7.085	3.259.072	344.583	2.914.489	12.790.034	7.339.583	5.450
242	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
243	1.030	32.751	3.018	28.114	11.375.384	1.592.014	9.783.370	45.042.979	24.532.409	20.510
244	54	1.142	144	907	430.834	88.220	342.614	2.866.133	1.997.301	868
25	309	8.162	1.720	6.002	3.831.834	1.173.941	2.657.893	22.004.831	14.345.144	7.659
251	85	5.126	1.468	3.580	2.804.438	1.034.455	1.769.983	17.375.468	11.518.425	5.857
252	111	1.424	129	1.105	510.141	75.833	434.308	2.305.391	1.428.839	876
253	63	782	48	642	242.072	23.907	218.165	1.306.913	836.985	469
259	50	830	75	675	275.183	39.746	235.437	1.017.059	560.895	456
26	410	7.366	928	5.739	2.742.910	509.931	2.232.979	10.522.698	5.609.765	4.912
261	342	5.745	515	4.650	2.025.854	266.409	1.759.445	7.655.257	4.067.055	3.588
262	68	1.621	413	1.089	717.056	243.522	473.534	2.867.441	1.542.710	1.324
27	125	8.145	2.878	5.150	4.846.513	2.121.091	2.725.422	32.786.634	21.778.053	11.008
271	27	4.333	1.741	2.579	2.831.391	1.352.167	1.479.224	16.301.494	10.698.533	5.602

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

1483.

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

Value in thousand drachmae

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστημάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολούμενων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσεως Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή : - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
272	98	3.812	1.137	2.571	2.015.122	768.924	1.246.198	16.485.140	11.079.520	5.405.620
28	279	9.154	4.766	4.050	5.851.854	3.817.566	2.034.288	20.016.271	10.234.223	9.782.048
281	114	4.737	3.192	1.454	3.088.363	2.356.558	731.805	10.932.030	5.467.064	5.464.966
282	165	4.417	1.574	2.596	2.763.491	1.461.008	1.302.483	9.084.241	4.767.159	4.317.082
29	272	4.645	345	3.779	1.699.588	234.124	1.465.464	10.156.150	6.495.620	3.660.530
291	35	1.226	285	893	739.709	212.011	527.698	6.031.249	4.274.299	1.756.950
292	174	2.423	25	2.049	662.615	7.770	654.845	2.914.064	1.499.636	1.414.428
293	63	996	35	837	297.264	14.343	282.921	1.210.837	721.685	489.152
30	330	13.334	3.627	9.326	7.040.198	2.554.926	4.485.272	42.184.209	26.522.649	15.661.560
301	49	2.934	833	2.056	1.924.964	710.096	1.214.868	10.616.427	6.140.396	4.476.031
302	281	10.400	2.794	7.270	5.115.234	1.844.830	3.270.404	31.567.782	20.382.253	11.185.529
31	328	21.631	13.323	8.203	15.432.907	11.278.528	4.154.379	113.337.304	76.384.855	36.952.449
311	10	4.387	3.337	1.047	4.647.280	3.772.091	875.189	32.178.486	21.995.613	10.182.873
312	20	1.181	484	690	718.336	392.373	325.963	8.567.347	6.661.392	1.905.955
313	31	1.605	1.440	165	1.519.685	1.421.530	98.155	17.238.833	12.642.890	4.595.993
314	39	1.622	681	918	908.166	487.595	420.571	7.734.045	5.170.213	2.563.832
315	96	6.208	3.757	2.427	3.720.234	2.678.780	1.041.454	17.884.233	11.347.823	6.536.465
316	48	2.537	1.654	860	1.341.145	994.008	347.137	7.143.180	3.201.674	3.941.506
317	27	2.160	1.100	1.056	1.489.137	935.873	553.264	15.171.567	10.068.417	5.103.150
319	57	1.931	870	1.040	1.088.924	596.278	492.646	7.419.508	5.296.833	2.122.675
32	52	4.660	4.005	641	4.131.821	3.760.570	371.251	216.642.801	203.996.766	12.646.035
321	14	3.483	3.155	324	3.144.699	2.977.526	167.173	211.409.614	200.162.011	11.247.603
322	38	1.177	850	317	987.122	783.044	204.078	5.233.187	3.834.755	1.398.432
329										
33	644	23.994	9.366	13.802	15.108.661	7.252.603	7.856.058	87.098.851	54.494.273	32.604.578
331	156	3.977	885	2.788	1.964.600	572.043	1.392.557	8.359.912	4.624.474	3.735.438
332	35	2.100	529	1.524	1.542.419	505.701	1.036.718	5.440.686	2.628.786	2.811.900
333	64	3.511	707	2.720	1.964.912	550.085	1.414.827	6.837.360	2.858.590	3.979.270
334	19	5.674	3.363	2.311	5.102.404	3.234.654	1.867.750	39.535.198	26.930.869	12.604.329
336	161	4.538	2.767	1.652	2.594.396	1.738.243	856.153	17.063.535	11.591.056	5.472.479
337	138	2.850	690	1.934	1.242.275	400.302	841.973	5.664.656	2.994.172	2.670.484
338										
335	71	1.344	425	873	697.655	251.575	446.080	4.197.004	2.866.326	1.330.678
339										
34	52	10.209	4.364	5.832	9.818.098	4.885.636	4.932.462	98.805.863	74.257.712	24.548.151
341	19	4.343	1.689	2.652	3.726.544	1.717.778	2.008.766	48.696.545	40.038.834	8.657.711
342	33	5.866	2.675	3.180	6.091.554	3.167.858	2.923.696	50.109.318	34.218.878	15.890.440
35	585	24.187	6.418	17.024	13.428.796	4.794.058	8.634.738	85.325.734	53.758.362	31.567.372
351	35	2.253	694	1.527	1.409.918	537.494	872.424	11.765.651	8.237.850	3.527.801
352	63	2.261	527	1.669	1.236.693	389.157	847.536	9.046.168	6.125.397	2.920.771
353	179	4.571	1.346	2.987	2.748.917	1.097.282	1.651.635	14.455.373	8.980.584	5.474.789
354	19	313	49	228	141.518	41.402	100.116	906.947	572.841	334.106
355	68	1.540	272	1.185	641.392	159.328	482.064	3.100.559	1.988.873	1.112.086
356	17	414	55	336	170.491	30.066	140.425	540.548	305.669	234.879
357	57	1.312	162	1.030	532.287	102.996	429.291	2.474.790	1.695.579	779.211
358	22	667	211	418	369.207	147.617	221.590	2.041.915	1.202.666	839.249
359	125	10.856	3.102	7.644	6.178.373	2.288.716	3.889.657	40.993.383	24.648.903	16.344.480
36	414	8.429	1.958	5.921	4.061.124	1.320.017	2.741.107	18.594.132	10.970.436	7.623.696
361	24	442	94	285	199.830	69.112	130.718	766.977	432.458	334.519
362	14	570	186	377	291.967	109.372	182.595	1.752.459	1.177.417	575.042
363	70	1.410	304	1.046	596.648	179.975	416.673	2.706.304	1.628.970	1.077.334
364	41	650	162	451	277.708	18	187.790	1.074.933	613.612	461.321
365	26	417	88	307	203.580	1	148.856	1.557.360	933.319	624.061
366	22	311	40	246	135.991	5.839	110.152	592.445	303.765	288.680
367	48	1.076	195	788	512.178	126.907	385.271	2.971.579	1.701.105	1.270.474
368	6	151	84	59	83.428	59.502	23.926	100.361	100.361	173.284
369	163	3.402	805	2.362	1.759.794	604.668	1.155.126	6.893.410	4.079.429	2.818.981
37	341	16.363	6.225	9.774	9.453.558	4.742.851	4.710.707	57.134.588	36.276.218	20.858.370
371	30	1.533	603	892	829.650	418.601	411.049	4.816.900	2.879.858	1.937.042
372	17	758	309	442	493.898	250.329	243.569	2.226.313	1.193.409	1.032.904
373	16	2.001	687	1.312	1.251.284	544.961	706.323	13.843.152	10.167.928	3.675.224
374	6	315	128	186	181.994	100.695	81.299	903.223	511.582	391.641
375	55	2.580	639	1.902	1.276.572	446.248	830.324	5.533.697	2.949.687	2.589.010
376	45	2.770	1.371	1.362	1.684.585	1.020.647	663.938	11.935.503	7.731.545	4.203.958

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

83

Value in thousand drachma

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστη- μάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολουμένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσιμης Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή : - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
377	8	471	228	234	279.848	185.201	94.647	944.234	537.677	406.5
378	143	5.636	2.042	3.383	3.251.677	1.602.045	1.649.632	16.490.200	10.178.175	6.312.0
379	21	299	218	61	204.050	174.124	29.926	436.366	126.357	310.0
38	418	28.607	12.105	16.056	20.018.687	10.481.881	9.536.806	50.511.631	20.432.542	30.079.0
381	165	10.859	2.564	8.105	7.771.845	2.245.934	5.525.911	19.133.875	6.760.262	12.373.0
382	15	3.069	584	2.485	1.617.797	379.904	1.237.893	3.071.109	783.032	2.288.0
383	81	4.002	976	2.937	2.416.691	770.688	1.646.003	14.206.840	8.974.425	5.232.0
384	148	5.487	2.894	2.435	3.103.511	2.016.196	1.087.315	6.129.700	1.716.842	4.412.0
385	3	39	6	30	13.094	3.346	9.748	128.856	85.356	43.0
386	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
387	3	5.068	5.068	—	5.058.794	5.058.794	—	7.660.663	2.003.540	5.657.0
389	3	83	13	64	36.955	7.019	29.936	180.588	109.085	71.0
39	151	3.434	789	2.391	1.431.733	442.326	989.407	6.651.690	3.606.876	3.044.0
391	13	543	184	357	307.763	118.124	189.639	815.915	418.430	397.0
392	13	205	44	136	69.656	20.162	49.494	204.493	94.703	109.0
393	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
394	39	501	67	352	171.197	31.564	139.633	1.129.323	727.737	401.0
395	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
396	7	506	204	300	266.992	124.438	142.554	981.459	468.127	513.0
397	24	869	173	651	332.303	95.610	236.693	1.768.292	947.099	821.0
398	13	154	4	117	40.456	1.340	39.116	67.801	15.176	52.0
399	42	656	113	478	243.366	51.088	192.278	1.684.407	935.604	748.0

Πίνακας 2. Βασικά οικονομικά μεγέθη συναφή με την απασχόληση, τις αμοιβές των απασχολούμενων και την παραγωγή, κατά κλάδο βιομηχανίας. Σύνολο Χώρας - Μεγάλη βιομηχανία

Table 2. Basic economic magnitudes pertaining to employment, labour remuneration and industrial production, by manufacturing branch. Greece, total - Large-scale industry

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

1984

Value in thousand drachmae

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστημάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολούμενων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσιμης Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή : - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθολογούμενοι Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
2-3	8.544	361.486	111.724	239.261	248.704.282	108.177.336	140.526.946	1.832.105.816	1.303.151.326	528.954.490
20	1.199	47.152	13.907	32.017	27.945.348	11.436.403	16.508.945	291.817.114	226.009.322	65.807.792
21	201	11.110	6.245	4.681	8.994.144	6.116.552	2.877.592	63.572.697	40.115.243	23.457.454
22	75	9.248	1.554	7.691	5.734.658	1.468.330	4.266.328	61.732.152	44.398.668	17.333.484
23	947	59.305	10.978	47.305	37.103.265	9.418.679	27.684.586	222.587.175	143.232.241	79.354.934
24	1.420	42.893	3.819	36.792	18.963.719	2.489.824	16.473.895	75.336.080	41.348.798	33.987.282
25	304	7.621	1.625	5.560	4.407.523	1.445.077	2.962.446	23.507.034	15.242.083	8.264.951
26	409	6.964	867	5.401	3.249.669	591.332	2.658.337	12.270.924	6.696.712	5.574.212
27	132	8.802	3.275	5.401	6.408.953	2.897.816	3.511.137	40.703.498	29.676.554	11.026.944
28	279	9.458	5.163	3.933	7.136.453	4.703.722	2.432.731	25.185.719	13.389.084	11.389.084
29	275	4.549	319	3.676	2.143.190	314.818	1.828.372	13.618.150	8.883.557	4.734.893
30	323	12.258	3.470	8.422	8.267.308	3.046.780	5.220.528	48.571.105	31.013.777	17.560.328
31	324	21.878	13.727	8.048	19.695.119	14.462.945	5.232.174	144.871.392	97.769.538	47.101.854
32	53	4.808	4.143	654	5.274.253	4.815.812	458.441	296.936.381	282.279.205	14.657.176
33	659	24.581	9.703	14.107	18.605.614	9.065.912	9.539.702	106.985.428	61.614.777	42.370.651
34	52	10.614	4.558	6.044	12.836.964	6.690.317	6.146.647	141.232.732	105.299.222	35.933.510
35	577	23.216	6.565	15.884	16.857.593	6.189.068	10.668.525	101.824.101	65.595.962	36.228.139
36	417	8.146	2.059	5.548	4.928.340	1.648.210	3.280.130	20.477.182	12.225.520	8.251.662
37	341	15.957	6.212	9.373	11.658.113	5.963.546	5.694.567	64.738.573	40.828.009	23.910.561
38	405	29.274	12.728	16.098	26.564.160	14.831.601	11.732.559	66.240.874	28.859.032	37.381.842
39	152	3.652	777	2.626	1.929.896	580.562	1.349.334	9.894.205	5.266.471	4.627.734
20	1.199	47.152	13.907	32.017	27.945.348	11.436.403	16.508.945	291.817.114	226.009.322	65.807.792
201	133	3.550	901	2.529	2.055.392	713.658	1.341.734	18.661.411	14.695.114	3.966.297
202	80	4.900	2.117	2.739	3.700.422	1.816.907	1.883.515	32.591.583	25.314.149	7.277.434
203	328	16.279	2.820	13.218	7.907.215	2.215.243	5.691.972	96.913.775	75.674.155	21.239.620
204	89	2.572	1.153	1.371	2.061.953	1.222.383	839.570	29.021.142	23.138.840	5.882.302
205	116	3.080	1.111	1.852	2.279.321	1.306.318	973.003	42.668.772	37.045.871	5.622.901
206	252	5.154	1.191	3.442	2.563.085	787.967	1.775.118	12.123.850	7.788.032	4.335.848
207	6	2.556	1.375	1.181	1.136.917	787.646	349.271	9.985.212	6.998.885	2.986.327
208	67	3.112	829	2.211	1.948.905	769.334	1.179.571	14.197.441	9.830.374	4.367.067
209	128	5.949	2.407	3.474	4.292.138	2.150.262	2.141.876	35.653.898	25.523.902	10.129.996
21	201	11.110	6.245	4.681	8.994.144	6.116.552	2.877.592	63.572.697	40.115.243	23.457.454
211	55	2.059	853	1.135	1.478.949	703.311	775.638	12.105.028	7.324.924	4.780.101
212	63	2.446	1.080	1.421	1.781.184	928.981	852.203	16.817.266	11.701.518	5.142.748
213	11	2.800	2.059	741	2.838.888	2.306.252	532.636	17.302.977	10.554.161	6.748.816
214	72	3.805	2.333	1.384	2.895.123	2.178.908	717.115	17.317.426	10.531.640	6.785.786
22	75	9.248	1.554	7.691	5.734.658	1.468.330	4.266.328	61.732.152	44.398.668	17.333.484
221	59	5.723	628	5.092	3.027.568	575.850	2.451.718	40.673.506	29.840.673	10.832.833
222	16	3.525	926	2.599	2.707.090	892.480	1.814.610	21.058.646	14.557.995	6.500.651
23	947	59.305	10.978	47.305	37.103.265	9.418.679	27.684.586	222.587.175	143.232.241	79.354.934
231	132	4.705	793	3.744	2.621.543	617.054	2.004.489	14.697.701	9.156.270	5.541.431
232	196	21.399	4.387	16.911	14.784.857	4.000.595	10.783.962	108.959.183	75.381.973	33.577.210
233	35	2.590	562	1.990	1.829.015	496.372	1.332.643	10.826.900	6.741.115	4.085.785
234	73	5.330	1.234	4.055	3.345.729	970.476	2.375.253	16.731.517	10.243.142	6.488.373
235	5	795	102	694	555.636	103.299	452.337	2.518.974	1.314.141	1.204.835
236	363	16.524	2.225	13.778	8.756.910	1.802.111	6.954.799	42.347.322	25.209.372	17.137.950
237	65	3.118	757	2.281	2.317.465	694.775	1.622.690	9.575.267	5.059.263	4.516.004
238	37	2.554	484	2.069	1.496.668	359.229	1.137.439	8.106.609	4.668.855	3.437.754
239	41	2.257	434	1.783	1.395.442	374.468	1.020.974	5.823.702	5.458.110	3.365.592
24	1.420	42.893	3.819	36.792	18.963.719	2.489.824	16.473.895	75.336.080	41.348.798	33.987.282
241	311	8.065	582	7.016	4.002.145	389.654	3.612.491	17.488.606	10.281.617	7.206.989
242	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
243	1.056	33.821	3.115	29.025	14.481.306	1.985.873	12.495.433	54.318.758	25.789.578	25.529.180
244	53	1.007	152	751	480.268	114.297	365.971	3.528.716	2.277.603	1.251.113
25	304	7.621	1.625	5.560	4.407.523	1.445.077	2.962.446	23.507.034	15.242.083	8.264.951
251	83	4.880	1.398	3.406	3.325.761	1.313.541	2.012.220	18.891.124	12.377.458	6.513.666
252	108	1.231	106	950	532.133	70.940	461.193	2.243.786	1.375.793	867.993
253	62	783	55	633	270.277	21.674	248.603	1.412.033	1.013.854	428.149
259	51	727	66	571	279.352	38.922	240.430	930.091	474.948	455.143
26	409	6.964	867	5.401	3.249.669	591.332	2.658.337	12.270.924	6.696.712	5.574.212
261	339	5.352	480	4.299	2.356.126	299.422	2.056.704	8.181.117	4.363.344	3.817.773
262	70	1.612	387	1.102	893.543	291.910	601.633	4.089.807	2.333.368	1.756.439
27	132	8.802	3.275	5.401	6.408.953	2.897.816	3.511.137	40.703.498	29.676.554	11.026.944
271	31	4.783	2.045	2.721	3.784.561	1.890.554	1.894.007	19.821.550	15.384.147	4.437.403

1984

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

Αξία σε χιλιάδες δραχμές		Value in thousand drac								
Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστημάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολουμένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσιμης Total consumption	Προστ. αξία Va ad.
		Σύνολο Total	από αυτή : - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
272	101	4.019	1.230	2.680	2.624.392	1.007.262	1.617.130	20.881.948	14.292.407	6
28	279	9.458	5.163	3.933	7.136.453	4.703.722	2.432.731	25.185.719	13.796.635	11
281	115	5.103	3.514	1.489	3.879.518	2.970.661	908.857	14.265.365	7.804.940	6
282	161	4.355	1.649	2.444	3.256.935	1.733.061	1.523.874	10.920.354	5.991.695	4
29	275	4.549	349	3.676	2.143.190	314.818	1.828.372	13.618.450	8.883.557	4
291	35	1.338	302	984	998.124	293.390	704.734	8.442.956	5.925.531	2
292	175	2.244	15	1.889	779.860	6.967	772.893	3.616.320	2.022.139	1
293	65	967	32	803	365.206	14.461	350.745	1.559.174	935.887	1
30	323	12.258	3.470	8.422	8.267.308	3.046.780	5.220.528	48.574.105	31.013.777	17
301	48	2.609	740	1.817	2.269.441	795.414	1.474.027	11.450.866	6.653.297	4
302	275	9.649	2.730	6.605	5.997.867	2.251.366	3.746.501	37.123.239	24.360.480	12
31	324	21.878	13.727	8.048	19.695.119	14.462.945	5.232.174	144.871.392	97.769.538	47
311	10	4.832	3.620	1.210	6.372.399	5.172.687	1.199.712	44.106.447	30.620.237	13
312	21	1.193	502	682	909.456	474.479	434.977	10.602.752	8.309.943	2
313	31	1.562	1.398	164	1.760.255	1.642.861	117.394	20.836.616	13.668.018	7
314	40	1.585	710	856	1.128.451	611.315	517.136	8.940.698	6.113.589	2
315	91	6.206	3.813	2.374	4.663.359	3.332.025	1.331.334	23.531.928	15.993.753	7
316	46	2.656	1.770	866	1.840.337	1.415.738	424.599	9.569.907	4.205.809	5
317	27	2.112	1.098	1.002	1.821.683	1.159.557	662.126	17.955.826	11.828.902	6
319	58	1.732	816	894	1.199.179	654.283	544.896	9.327.218	7.029.287	2
32	53	4.808	4.143	654	5.274.253	4.815.842	458.411	296.936.381	282.279.205	14
321	14	3.596	3.296	297	4.048.469	3.880.679	167.790	290.990.649	278.110.272	12
322	39	1.212	847	357	1.225.784	935.163	290.621	5.945.732	4.168.933	1
329										
33	659	24.581	9.703	14.107	18.605.614	9.065.912	9.539.702	106.985.428	64.614.777	42
331	157	4.981	1.219	3.493	3.117.824	1.092.651	2.025.173	13.099.288	9.261.095	3
332	37	1.744	411	1.283	1.441.515	451.373	990.142	5.608.382	2.498.119	3
333	70	3.819	910	2.852	2.848.106	917.469	1.930.637	9.538.713	3.850.956	5
334	19	5.600	3.394	2.206	5.730.081	3.651.525	2.078.559	46.111.905	27.738.031	18
336	166	4.494	2.731	1.653	3.258.091	2.199.364	1.058.727	19.889.349	13.252.341	6
337	141	2.592	618	1.771	1.311.546	425.133	886.413	6.240.751	3.180.139	3
338										
339	69	1.321	420	849	898.448	328.397	570.051	6.497.640	4.834.096	1
34	52	10.614	4.558	6.044	12.836.964	6.690.317	6.146.647	141.232.732	105.299.222	35
341	19	4.309	1.746	2.561	4.667.980	2.224.948	2.443.032	67.495.206	56.603.811	10
342	33	6.305	2.812	3.483	8.168.984	4.465.369	3.703.615	73.737.526	48.695.411	25
35	577	23.216	6.565	15.884	16.857.593	6.189.068	10.668.525	101.824.101	65.595.962	36
351	35	2.318	732	1.552	1.874.579	721.500	1.153.079	17.666.368	12.632.480	5
352	64	2.173	545	1.565	1.546.715	511.271	1.035.444	10.903.373	7.690.334	3
353	180	4.794	1.466	3.069	3.743.380	1.433.612	2.309.768	18.224.654	11.012.206	7
354	26	356	49	242	175.369	49.822	125.547	535.626	455.229	3
355	70	1.505	313	1.110	788.200	230.307	557.893	3.472.790	2.141.647	1
356	18	373	36	306	190.777	37.376	153.401	739.445	458.317	2
357	55	1.198	176	911	646.555	126.896	519.659	2.774.794	1.859.992	9
358	20	336	72	227	190.727	51.352	139.375	1.439.552	1.006.057	4
359	115	10.183	3.176	6.902	7.701.291	3.026.861	4.674.430	45.768.029	28.329.590	17
36	417	8.146	2.059	5.548	4.928.340	1.648.210	3.280.130	20.477.182	12.225.520	8
361	24	431	103	272	239.818	85.888	153.930	1.122.133	866.321	2
362	14	593	246	338	401.620	173.592	228.028	2.045.999	1.188.692	8
363	71	1.362	341	951	889.218	263.826	625.392	3.181.722	1.849.310	1
364	38	481	132	315	264.513	94.048	170.465	1.197.895	664.931	5
365	27	430	75	320	230.297	59.292	171.005	1.596.432	1.049.603	5
366	22	270	41	204	131.771	29.373	102.398	407.642	177.397	2
367	51	1.149	218	649	660.138	167.979	492.159	3.768.265	2.238.464	1
368	6	142	81	53	93.387	66.504	26.883	281.268	106.770	1
369	164	3.288	822	2.246	2.017.578	707.708	1.309.870	6.875.806	4.084.032	2
37	341	15.957	6.212	9.373	11.658.113	5.963.546	5.694.567	64.738.573	40.828.009	23
371	31	1.545	648	861	1.079.690	606.023	473.667	5.089.556	2.693.019	2
372	18	826	371	431	673.306	366.891	306.415	2.902.931	1.645.788	1
373	16	1.975	677	1.295	1.649.839	715.948	933.891	17.472.867	12.811.301	4
374	5	212	88	122	164.834	92.598	72.236	785.896	520.536	2
375	55	2.561	673	1.843	1.636.506	575.658	1.060.848	6.464.153	3.275.034	3
376	43	2.571	1.334	1.196	1.913.871	1.198.702	715.169	12.380.644	8.127.809	4

Πίνακας 2. Βασικά οικονομικά μεγέθη συναφή με την απασχόληση, τις αμοιβές των απασχολουμένων και την παραγωγή, κατά κλάδο βιομηχανίας. Σύνολο Χώρας - Μεγάλη βιομηχανία

Table 2. Basic economic magnitudes pertaining to employment, labour remuneration and industrial production, by manufacturing branch. Greece, total - Large-scale industry

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

1985

Value in thousand drachmas

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστημάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολημένων Remuneration of employed			Ακαθάρτη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσιμης Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή : - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
Μισθολητοί Salaried employees	Ημερομισθιοί Wage earners									
2-3	8.433	358.219	113.230	234.619	294.794.239	129.686.191	165.108.048	2.263.286.147	1.622.606.292	640.679.855
20	1.175	48.440	14.730	32.508	35.179.883	15.118.962	20.060.921	371.452.030	285.524.061	85.927.969
21	199	11.377	6.625	4.562	10.852.657	7.679.602	3.173.055	79.996.009	50.192.909	29.803.100
22	74	8.559	5.521	7.033	6.754.729	1.769.954	4.984.775	64.611.324	49.861.614	14.749.710
23	934	58.144	10.859	46.308	44.169.142	11.172.740	32.996.402	275.528.110	172.576.182	102.951.928
24	1.407	42.955	3.753	36.905	22.933.011	2.928.297	20.004.714	93.641.790	51.737.735	41.904.055
25	299	7.141	1.578	5.098	5.025.113	1.771.760	3.253.353	28.173.244	18.067.366	10.105.878
26	407	6.671	856	5.120	3.635.858	714.483	2.921.375	14.884.113	8.238.213	6.645.900
27	133	8.486	3.248	5.108	7.831.064	3.758.688	4.072.376	50.619.021	37.723.396	12.895.625
28	272	9.570	5.146	3.863	8.191.646	5.397.048	2.794.598	31.167.150	17.499.536	13.667.614
29	276	4.351	338	3.492	2.486.936	381.397	2.105.539	16.660.947	11.375.079	5.285.868
30	320	11.986	3.418	8.230	9.706.725	3.552.469	6.154.256	58.490.351	37.918.334	20.572.017
31	319	22.064	14.148	7.838	24.340.501	18.285.598	6.054.903	179.630.220	123.668.666	55.961.554
32	52	4.583	4.076	499	6.191.448	5.717.797	473.651	394.291.879	373.058.991	21.232.885
33	644	23.767	9.696	13.344	21.642.306	10.748.296	10.894.010	121.442.292	74.565.024	46.877.265
34	53	10.873	4.766	6.095	14.970.376	7.700.250	7.270.126	166.821.240	124.689.052	42.132.188
35	573	22.561	6.661	15.177	19.170.349	7.380.423	11.789.926	115.406.729	75.430.109	39.976.620
36	415	8.057	2.069	5.462	5.640.294	1.935.828	3.704.466	25.176.652	14.672.248	10.504.434
37	334	15.744	6.072	9.261	13.622.721	6.836.821	6.785.900	82.829.539	53.896.992	28.932.547
38	398	29.216	12.754	16.021	30.179.197	16.198.155	13.981.042	79.283.996	34.714.500	44.569.406
39	149	3.674	726	2.695	2.270.283	637.623	1.632.660	13.179.481	7.196.192	5.983.289
20	1.175	48.440	14.730	32.508	35.179.883	15.118.962	20.060.921	371.452.030	285.524.061	85.927.969
201	131	3.558	940	2.512	2.567.295	912.477	1.654.818	23.318.676	18.552.608	4.766.068
202	80	4.953	2.140	2.775	4.469.626	2.220.057	2.249.539	45.111.746	34.665.494	10.446.252
203	314	16.772	3.078	13.438	9.767.658	2.930.698	6.836.960	120.978.039	93.475.662	27.502.377
204	87	2.403	1.135	1.226	2.510.296	1.581.528	928.768	36.571.272	30.128.284	6.742.988
205	114	2.992	1.099	1.781	2.594.604	1.121.163	1.473.441	50.558.379	43.987.092	6.571.287
206	248	5.092	1.190	3.404	2.953.644	937.214	2.016.430	14.090.926	8.909.026	5.181.900
207	6	2.943	1.432	1.511	2.332.669	1.651.030	681.639	17.767.790	11.645.036	6.122.754
208	66	3.010	781	2.161	2.151.811	821.416	1.330.395	17.462.092	12.142.672	5.319.420
209	129	6.717	2.935	3.700	5.832.280	2.943.349	2.888.931	45.293.110	32.018.187	13.274.923
21	199	11.377	6.625	4.562	10.852.657	7.679.602	3.173.055	79.996.009	50.192.909	29.803.100
211	53	1.880	757	1.051	1.528.915	738.541	790.374	13.607.433	8.062.819	5.541.614
212	62	2.467	1.044	1.395	2.082.230	1.120.737	961.493	21.497.910	14.973.425	6.524.485
213	12	3.052	2.385	667	3.717.054	3.194.015	523.039	22.218.385	12.945.111	9.273.274
214	72	3.978	2.439	1.451	3.524.458	2.626.309	898.149	22.672.281	14.211.554	8.460.727
22	74	8.559	5.521	7.033	6.754.729	1.769.954	4.984.775	64.611.324	49.861.614	14.749.710
221	58	4.967	607	4.355	3.527.723	659.999	2.867.724	40.974.010	33.254.062	7.719.948
222	16	3.592	914	2.675	3.227.006	1.109.955	2.117.051	23.637.314	16.607.552	7.029.762
23	934	58.144	10.859	46.308	44.169.142	11.172.740	32.996.402	275.528.110	172.576.182	102.951.928
231	127	4.254	761	3.349	2.872.727	704.653	2.168.044	17.370.996	11.523.781	5.847.215
232	196	21.724	4.452	17.200	18.417.705	4.924.765	13.482.940	133.917.955	89.871.664	44.046.291
233	37	2.678	569	2.070	2.259.000	604.302	1.654.698	13.348.020	8.417.045	4.930.975
234	72	5.236	1.199	4.005	3.979.374	1.150.807	2.828.567	20.502.946	12.414.829	8.088.117
235	5	748	65	652	629.125	112.746	516.379	3.122.699	1.692.423	1.430.276
236	359	15.861	2.228	13.115	9.929.863	2.022.341	7.907.522	55.309.076	30.577.056	24.732.021
237	64	3.208	758	2.326	2.869.212	855.534	2.013.678	12.373.563	6.344.918	6.028.645
238	33	2.195	354	1.807	1.518.801	329.367	1.198.434	9.030.064	5.405.398	3.624.666
239	41	2.243	436	1.774	1.693.335	466.595	1.226.449	10.552.791	6.329.068	4.223.727
24	1.407	42.955	3.753	36.905	22.933.011	2.928.297	20.004.714	93.641.790	51.737.735	41.904.055
241	312	8.133	570	7.038	4.962.871	480.797	4.482.074	21.062.304	12.673.177	8.389.127
242	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
243	1.042	33.828	3.025	29.120	17.377.658	2.301.281	15.076.377	67.806.480	35.939.997	31.866.48
244	53	994	158	747	592.482	146.219	446.263	4.773.006	3.124.561	1.648.441
25	299	7.141	1.578	5.098	5.025.113	1.771.760	3.253.353	28.173.244	18.067.366	10.105.878
251	82	4.550	1.410	3.057	3.857.372	1.639.072	2.218.300	22.279.562	14.586.316	7.693.24
252	106	1.214	91	931	585.240	78.425	506.815	2.746.558	1.648.477	1.098.08
253	60	730	25	603	280.111	19.026	261.085	1.224.271	808.52	808.52
259	51	647	52	507	302.390	35.237	267.153	1.114.326	608.302	506.02
26	407	6.671	856	5.120	3.635.858	714.483	2.921.375	14.884.113	8.238.213	6.645.900
261	337	5.091	489	4.034	2.588.760	373.385	2.215.375	9.890.578	5.346.869	4.543.71
262	70	1.550	376	1.056	1.047.098	341.098	706.000	4.993.535	2.891.344	2.102.16
27	133	8.486	3.248	5.108	7.831.064	3.758.688	4.072.376	50.619.021	37.723.396	12.895.62
271	32	4.518	2.165	2.437	4.594.953	2.488.638	2.106.315	24.554.509	20.116.616	4.437.86

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

1975

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

Value in thousand drachmas

Κωδικός κλάδου Code	Αριθμός καταστημάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολουμένων Remuneration of employed			Ακαθάρτη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσεως Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή : - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθοφόροι Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
272	101	3.968	1.183	2.671	3.236.111	1.270.050	1.966.061	26.064.512	17.606.780	8.457
28	272	9.570	5.336	3.863	8.191.646	5.397.048	2.794.598	31.167.150	17.499.536	13.667
281	113	5.261	3.645	1.505	4.532.878	3.419.483	1.113.395	18.032.555	9.926.071	8.106
282	159	4.309	1.691	2.358	3.658.768	1.977.565	1.681.203	13.134.595	7.573.465	5.561
29	276	4.351	338	3.492	2.486.936	381.397	2.105.539	16.660.947	11.375.079	5.285
291	35	1.301	293	963	1.168.933	355.226	813.707	10.816.024	8.144.241	2.671
292	176	2.104	11	1.749	903.622	6.462	897.160	3.942.829	2.108.623	1.834
293	65	946	34	780	414.381	19.709	394.672	1.902.094	1.122.215	779
30	320	11.986	3.418	8.230	9.706.725	3.552.469	6.154.256	58.490.351	37.918.334	20.572
301	48	2.610	772	1.797	2.666.703	1.003.593	1.663.110	14.207.980	8.527.863	5.680
302	272	9.376	2.646	6.433	7.040.022	2.548.876	4.491.146	44.282.371	29.390.471	14.891
31	319	22.064	14.148	7.838	24.340.501	18.285.598	6.054.903	179.630.220	123.668.666	55.961
311	10	4.875	3.690	1.183	7.841.102	6.458.093	1.383.009	55.416.753	39.524.601	15.892
312	20	1.146	508	633	1.062.708	547.281	515.427	13.371.313	10.836.459	2.534
313	31	1.571	1.408	163	2.187.273	2.061.086	126.187	23.500.132	15.379.986	8.120
314	40	1.522	699	804	1.312.264	728.134	584.130	11.150.971	7.800.242	3.350
315	91	6.315	3.997	2.311	5.885.753	4.321.736	1.564.017	30.410.624	20.767.986	9.642
316	46	2.658	1.779	862	2.329.663	1.794.007	535.656	11.869.055	5.463.518	6.405
317	25	2.305	1.271	1.022	2.404.053	1.625.588	778.465	22.450.314	15.447.746	7.002
319	56	1.672	796	860	1.317.685	749.673	568.012	11.461.058	8.448.128	3.012
32	52	4.583	4.076	499	6.191.448	5.717.797	473.651	39.429.879	373.058.994	21.232
321	13	3.399	3.268	131	4.741.570	4.618.550	123.020	38.764.328	368.372.185	19.270
322	39	1.184	808	368	1.449.878	1.099.247	350.631	6.649.551	4.686.809	1.962
329	39	1.184	808	368	1.449.878	1.099.247	350.631	6.649.551	4.686.809	1.962
33	644	23.767	9.696	13.344	21.642.306	10.748.296	10.894.010	121.442.292	74.565.024	46.877
331	151	4.883	1.313	3.324	3.424.380	1.174.271	2.250.109	16.569.810	10.990.411	5.579
332	35	1.589	412	1.142	1.560.182	522.488	1.037.694	6.574.254	3.504.523	3.069
333	69	3.660	859	2.713	3.252.598	1.098.374	2.154.224	10.701.083	4.739.054	5.962
334	19	5.539	3.434	2.105	7.241.636	4.568.845	2.672.791	51.047.014	31.725.609	19.321
336	165	4.368	2.708	1.548	3.651.667	2.546.146	1.104.921	22.091.898	14.830.349	7.261
337	136	2.463	580	1.689	1.513.401	486.482	1.026.919	7.213.746	3.868.637	3.345
338										
339	69	1.265	390	821	999.042	351.690	647.352	7.244.487	4.906.441	2.338
34	53	10.873	4.766	6.095	14.970.376	7.700.250	7.270.126	166.821.240	124.689.052	42.132
341	19	4.539	1.878	2.660	5.657.461	2.608.493	3.048.968	85.967.065	69.209.065	16.758
342	34	6.334	2.888	3.435	9.312.915	5.091.757	4.221.158	80.854.175	55.479.987	25.374
35	573	22.561	6.661	15.177	19.170.349	7.380.423	11.789.926	115.406.729	75.430.109	39.976
351	32	2.134	706	1.391	1.997.613	788.144	1.209.469	15.910.218	11.566.117	4.344
352	61	1.918	541	1.369	1.593.022	582.573	1.010.449	11.788.421	8.178.123	3.610
353	182	4.660	1.476	2.961	4.349.230	1.704.392	2.644.838	20.693.141	12.581.150	8.111
354	20	310	48	225	185.505	50.852	134.653	842.122	437.651	404
355	69	1.444	245	1.109	884.558	222.793	661.765	4.523.813	2.714.174	1.809
356	17	451	104	329	318.847	98.414	220.433	1.193.940	770.922	423
357	54	1.047	165	790	681.733	134.013	547.720	2.977.127	1.922.751	1.054
358	20	395	81	272	237.617	68.584	169.033	1.733.066	1.212.292	520
359	118	10.202	3.295	6.791	8.921.924	3.730.658	5.191.266	55.744.881	36.046.929	19.697
36	415	8.057	2.069	5.462	5.640.294	1.935.828	3.704.466	25.176.682	14.672.248	10.504
361	24	402	95	261	258.538	86.574	171.964	1.032.574	596.916	435
362	14	709	251	449	541.151	244.109	297.042	3.385.201	2.033.702	1.351
363	70	1.319	368	897	874.166	334.911	539.255	3.610.729	2.008.910	1.601
364	37	423	98	290	261.503	86.116	175.387	1.164.575	628.409	536
365	28	457	81	339	285.017	72.736	212.281	2.181.407	1.595.069	586
366	22	243	51	167	142.659	36.881	105.778	619.930	300.122	319
367	51	1.115	218	813	775.517	196.436	579.081	4.372.768	2.636.906	1.735
368	6	126	67	51	93.293	64.859	28.434	283.599	121.162	162
369	163	3.263	840	2.195	2.408.450	813.206	1.595.244	8.525.899	4.751.052	3.774
37	334	15.744	6.072	9.261	13.622.721	6.836.821	6.785.900	82.829.539	53.896.992	28.932
371	32	1.690	746	899	1.341.076	755.912	585.164	6.867.739	4.138.926	2.728
372	18	833	351	455	791.570	408.022	383.548	3.450.017	1.973.145	1.512
373	15	1.944	659	1.282	1.878.144	816.086	1.062.058	22.066.557	16.755.399	5.311
374	5	209	98	111	269.831	85.007	115.824	1.067.166	652.074	415
375	52	2.369	545	1.714	1.865.963	644.165	1.221.735	7.268.966	3.709.639	3.496
376	42	2.564	1.457	1.152	2.352.476	1.439.116	945.860	3.398.442	11.265.339	5.133

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

Ξία σε χιλιάδες δραχμές

Value in thousand drachmae

Κώδικας No	Αριθμός καταστη- μάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολούμενων Remuneration of employed			Ακαθόριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσεως Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή : - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
377	11	590	279	300	497.585	306.757	190.828	1.832.547	1.115.558	716.989
378	139	5.375	1.851	3.303	4.418.118	2.177.622	2.240.496	23.384.241	14.132.079	9.252.162
379	20	239	183	42	244.518	204.134	40.384	520.864	154.833	366.031
38	398	29.216	12.754	16.021	30.179.197	16.198.155	13.981.042	79.283.996	34.714.590	44.569.406
381	164	11.484	2.597	8.681	11.600.532	3.250.586	8.349.946	24.273.298	8.620.720	15.652.578
382	15	3.434	639	2.795	2.755.292	606.510	2.148.782	5.178.409	1.324.311	3.854.098
383	72	3.466	828	2.561	3.224.195	1.037.120	2.187.075	25.007.881	18.976.046	6.031.835
384	140	5.741	3.752	1.839	5.576.656	4.354.527	1.222.129	10.271.841	2.489.471	7.782.370
386	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
387	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
385	7	5.091	4.938	145	7.022.522	6.949.412	73.110	14.552.567	3.304.042	11.248.525
389	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
39	149	3.674	726	2.695	2.270.283	637.623	1.632.660	13.179.481	7.196.192	5.983.289
391	12	559	132	422	384.322	105.304	279.018	1.114.639	566.892	547.747
392	12	200	41	136	105.150	31.355	73.795	290.854	127.596	163.258
393	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
394	39	499	32	382	243.654	26.948	216.706	1.615.960	1.001.415	614.545
395	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
396	6	476	180	290	354.226	170.296	183.930	1.445.192	712.004	733.188
397	26	1.049	199	811	704.174	196.137	508.037	5.209.926	2.755.964	2.453.962
398	13	126	23	76	54.609	16.177	38.432	106.029	25.796	80.233
399	41	765	119	578	424.148	91.406	332.742	3.396.881	2.006.525	1.390.356

Πίνακας 2. Βασικά οικονομικά μεγέθη συναφή με την απασχόληση, τις αμοιβές των απασχολουμένων και την παραγωγή, κατά κλάδο βιομηχανίας. Σύνολο Χώρας - Μεγάλη βιομηχανία

Table 2. Basic economic magnitudes pertaining to employment, labour remuneration and industrial production, by manufacturing branch. Greece, total - Large-scale industry

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

1986

Value in thousand drachmas

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστημάτων Number of establishments	Μέση ετησια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολουμένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσεως Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή : - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
2-3	8.352	351.185	113.928	227.903	327.060.874	144.703.415	182.357.459	2.493.777.572	1.720.165.087	773.612.4
20	1.159	47.400	16.137	30.209	39.943.046	19.033.825	20.909.221	437.948.306	340.360.841	97.587.4
21	193	10.933	6.466	4.301	11.991.892	8.622.811	3.369.081	100.624.825	63.756.715	36.868.1
22	71	8.903	1.502	7.390	7.778.651	1.971.004	5.807.647	88.826.697	70.312.901	18.513.7
23	933	58.436	11.174	46.371	51.090.776	13.158.760	37.932.016	336.109.039	197.491.672	138.617.3
24	1.394	42.586	3.568	36.895	26.610.839	3.222.994	23.387.845	115.429.432	65.389.622	50.039.8
25	297	7.283	1.716	5.119	5.780.422	1.974.585	3.805.837	35.041.513	22.699.515	12.341.9
26	402	6.364	819	4.898	3.918.738	730.659	3.188.079	17.620.145	9.744.379	7.875.7
27	133	8.439	3.329	5.007	8.788.614	4.315.772	4.472.842	65.579.304	44.176.624	21.402.6
28	273	9.492	5.504	3.682	9.243.166	6.222.741	3.020.425	37.008.145	20.012.329	16.995.8
29	272	4.348	314	3.561	2.740.794	363.945	2.376.849	19.851.967	13.173.700	6.678.2
30	314	11.480	3.339	7.852	10.604.487	3.888.678	6.715.809	70.744.792	44.432.267	26.312.5
31	311	20.845	13.388	7.405	25.335.732	18.938.208	6.397.524	197.579.756	130.892.075	66.687.6
32	50	4.643	4.199	437	6.496.322	6.009.974	486.348	274.855.075	251.030.241	23.824.8
33	631	23.009	9.932	12.413	24.148.502	12.463.087	11.685.415	148.693.925	89.970.536	58.723.3
34	51	10.545	4.720	5.817	15.304.200	7.909.957	7.394.243	173.789.315	130.641.987	43.147.3
35	579	22.769	8.812	15.237	22.203.882	8.569.878	13.634.004	144.829.942	96.577.854	48.252.0
36	411	7.650	2.070	5.114	5.957.709	2.174.952	3.782.757	29.065.170	17.044.634	12.020.5
37	334	15.044	5.619	9.070	14.772.016	6.745.204	8.026.812	102.738.815	67.897.070	34.841.7
38	399	27.723	12.615	14.719	32.030.162	17.694.921	14.335.241	84.667.263	37.882.895	46.784.3
39	145	3.293	705	2.356	2.320.924	691.460	1.629.464	12.774.146	6.677.230	6.096.9
20	1.159	47.400	16.137	30.209	39.943.046	19.033.825	20.909.221	437.948.306	340.360.841	97.587.4
201	131	3.449	944	2.417	2.786.748	1.047.307	1.739.441	28.928.766	22.813.751	6.115.0
202	75	4.873	2.347	2.484	5.197.453	3.016.917	2.180.536	51.962.465	39.306.506	12.655.9
203	313	16.205	3.332	12.650	10.805.729	3.373.623	7.492.106	135.339.076	110.860.478	24.478.5
204	85	2.606	1.228	1.344	2.929.989	1.777.164	1.152.825	43.643.940	35.159.130	8.484.8
205	110	2.738	1.009	1.611	2.597.588	1.145.260	1.452.328	52.204.924	45.328.674	6.876.2
206	249	4.809	1.176	3.206	3.209.353	1.011.181	2.198.172	17.604.154	11.350.334	6.253.8
207	6	2.923	1.520	1.403	2.985.910	2.146.502	839.408	28.311.008	19.872.230	8.438.7
208	66	2.909	783	2.071	2.450.010	1.009.219	1.440.821	21.361.414	14.930.804	6.430.6
209	124	6.888	3.798	3.023	6.920.236	4.506.652	2.413.584	58.592.559	40.738.934	17.853.6
21	193	10.933	6.466	4.301	11.991.892	8.622.811	3.369.081	100.624.825	63.756.715	36.868.1
211	49	1.786	708	1.021	1.734.686	857.184	877.502	15.885.415	9.479.710	6.405.7
212	59	2.373	1.027	1.319	2.351.979	1.262.611	1.089.368	26.176.357	18.033.183	8.143.1
213	13	2.985	2.415	570	4.188.266	3.692.169	496.097	28.350.380	16.583.853	11.766.5
214	72	3.789	2.316	1.391	3.716.961	2.810.847	906.114	30.212.673	19.659.969	10.552.7
22	71	8.903	1.502	7.390	7.778.651	1.971.004	5.807.647	88.826.697	70.312.901	18.513.7
221	54	5.370	567	4.792	4.266.308	731.408	3.534.900	57.771.527	49.144.545	8.626.9
222	17	3.533	935	2.598	3.512.343	1.239.596	2.272.747	31.055.170	21.168.356	9.886.8
23	933	58.436	11.174	46.371	51.090.776	13.158.760	37.932.016	336.109.039	197.491.672	138.617.3
231	127	4.318	816	3.356	3.480.785	902.455	2.578.330	22.998.481	14.835.136	8.163.3
232	192	21.214	4.568	16.544	20.956.177	5.823.445	15.132.732	155.697.730	89.508.850	66.188.8
233	36	2.716	566	2.114	2.502.684	671.998	1.830.686	18.526.916	11.055.389	7.471.5
234	74	5.900	1.312	4.561	5.053.400	1.456.475	3.596.925	28.918.224	17.573.558	11.344.6
235	5	704	100	604	620.245	107.418	512.827	3.321.357	1.843.541	1.477.8
236	358	15.718	2.231	13.030	11.289.398	2.260.155	9.029.243	66.481.843	40.681.381	25.800.4
237	65	3.426	779	2.587	3.524.808	1.044.160	2.480.648	17.049.094	8.563.792	8.485.3
238	32	2.136	326	1.773	1.701.440	345.668	1.355.772	9.907.144	5.941.158	3.965.9
239	44	2.304	476	1.802	1.961.839	546.986	1.414.853	13.208.250	7.488.867	5.719.3
24	1.394	42.586	3.568	36.895	26.610.839	3.222.994	23.387.845	115.429.432	65.389.622	50.039.8
241	306	7.730	475	6.753	5.301.527	466.011	4.835.516	25.033.126	15.599.319	9.433.8
242	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
243	1.036	33.873	2.923	29.414	20.629.414	2.580.783	18.048.631	83.795.290	45.196.537	38.598.7
244	52	983	170	728	679.898	176.200	503.698	6.601.016	4.593.766	2.007.2
25	297	7.283	1.716	5.119	5.780.422	1.974.585	3.805.837	35.041.513	22.699.515	12.341.9
251	84	4.716	1.582	3.048	4.469.802	1.871.806	2.597.996	28.188.657	18.382.255	9.806.4
252	105	1.307	61	1.054	665.077	51.170	613.907	3.192.870	2.012.088	1.180.7
253	60	711	27	602	372.063	19.833	352.230	2.587.820	1.726.433	861.3
259	48	549	46	415	273.480	31.776	241.704	1.072.166	578.739	493.4
26	402	6.364	819	4.898	3.918.738	730.659	3.188.079	17.620.145	9.744.379	7.875.7
261	333	4.857	458	3.856	2.835.871	387.152	2.448.719	11.935.535	6.570.555	5.264.9
262	69	1.507	161	1.042	1.082.867	343.507	739.360	5.684.610	3.173.324	2.510.7
27	133	8.439	3.329	5.007	8.788.614	4.315.772	4.472.842	65.579.304	44.176.624	21.402.6
271	31	4.355	1.035	2.314	5.065.085	2.779.341	2.285.744	31.321.5	20.253.9	1.067.6

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

1956

Value in thousand drachmae

Κωδικός λέδου Code No	Αριθμός καταστη- μάτων Number of establishments	Μέση ετησία απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολουμένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσιμος Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή : - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
272	102	4.081	1.294	2.693	3.720.529	1.536.431	2.184.098	33.757.727	21.924.532	11.833.195
28	273	9.492	5.504	3.682	9.243.166	6.222.741	3.020.425	37.008.145	20.012.329	16.995.816
281	113	5.324	3.749	1.487	5.162.564	3.971.730	1.190.834	20.947.161	10.769.288	10.177.873
282	160	4.168	1.755	2.195	4.080.602	2.251.011	1.829.591	16.060.984	9.243.041	6.817.943
29	272	4.348	314	3.561	2.740.794	363.945	2.376.849	19.851.967	13.173.700	6.678.267
291	35	1.317	271	997	1.209.510	332.599	876.911	11.905.323	8.658.019	3.247.304
292	170	2.124	14	1.802	1.070.622	11.425	1.059.197	5.366.214	2.934.790	2.431.424
293	67	907	29	762	460.662	19.921	440.741	2.580.430	1.580.891	999.539
30	314	11.480	3.339	7.852	10.604.487	3.888.678	6.715.809	70.744.792	44.432.267	26.312.525
301	49	2.728	775	1.919	3.169.571	1.076.003	2.093.568	19.514.296	11.711.813	7.802.483
302	265	8.752	2.564	5.933	7.434.916	2.812.675	4.622.241	51.230.496	32.720.454	18.510.042
31	311	20.845	13.388	7.405	25.335.732	18.938.208	6.397.524	197.579.756	130.892.075	66.687.681
311	10	4.467	3.529	938	7.672.207	6.479.200	1.193.007	51.792.934	34.930.019	16.862.915
312	21	1.242	526	711	1.407.752	766.604	641.148	12.647.362	4.816.319	4.816.319
313	29	1.316	1.171	145	1.946.380	1.818.304	128.076	19.534.703	13.082.289	6.452.414
314	40	1.492	696	790	1.450.872	789.686	661.186	13.989.873	9.521.242	4.468.631
315	59	5.975	3.830	2.141	6.236.865	4.590.171	1.646.694	37.750.444	24.939.982	12.810.462
316	45	2.439	1.589	841	2.449.766	1.849.330	600.436	15.094.045	7.282.008	7.812.037
317	24	2.335	1.301	1.018	2.741.286	1.863.628	877.658	28.909.313	19.108.168	9.801.145
319	53	1.579	746	821	1.430.604	781.255	649.319	13.044.763	9.381.005	3.663.758
32	50	4.643	4.199	437	6.496.322	6.009.974	486.348	274.855.075	251.030.241	23.824.834
321	13	3.542	3.425	117	4.978.118	4.833.838	144.280	267.048.234	245.552.315	21.495.919
322	37	1.101	774	320	1.518.204	1.176.136	342.068	7.806.841	5.477.926	2.328.915
329										
33	631	23.009	9.932	12.413	24.148.502	12.463.087	11.685.415	148.693.925	89.970.536	58.723.389
331	145	4.445	1.549	2.661	3.861.418	1.480.273	2.381.145	19.939.408	11.918.300	8.021.108
332	35	2.104	502	1.573	2.375.499	759.444	1.616.055	10.221.875	5.322.306	4.899.569
333	62	3.411	740	2.582	3.469.825	1.076.871	2.392.954	13.448.148	5.746.694	7.701.454
334	18	5.459	3.428	2.031	7.761.503	5.308.572	2.452.931	59.872.650	37.736.561	22.136.089
336	168	4.194	2.775	1.321	3.963.486	2.820.247	1.143.239	28.441.819	18.817.378	9.624.441
337	134	2.214	521	1.522	1.583.393	528.734	1.054.659	3.066.764	4.424.167	3.642.597
338										
335	69	1.182	417	723	1.133.378	488.946	644.432	8.703.261	6.005.130	2.698.131
339										
34	51	10.545	4.720	5.817	15.304.200	7.909.957	7.394.243	173.789.315	130.641.987	43.147.328
341	19	4.731	1.957	2.774	6.499.264	3.011.902	3.487.362	97.068.181	74.562.371	22.505.810
342	32	5.814	2.763	3.043	8.804.936	4.898.055	3.906.881	76.721.134	56.079.616	20.641.518
35	579	22.769	6.812	15.287	22.203.882	8.569.578	13.634.004	144.829.942	96.577.854	48.252.088
351	31	1.921	638	1.249	2.068.613	867.545	1.201.068	15.493.480	11.512.157	3.981.323
352	63	1.894	517	1.328	1.788.553	632.606	1.155.947	14.361.512	9.588.644	4.772.868
353	183	4.801	1.318	3.289	4.819.513	1.755.514	3.060.999	24.328.860	15.005.772	9.323.088
354	19	204	13	152	114.341	5.910	105.431	456.921	179.236	277.685
355	68	1.435	256	1.086	1.031.394	254.752	776.642	6.283.139	3.705.020	2.578.119
356	16	306	54	239	219.304	50.551	168.753	836.389	463.781	372.608
357	54	1.091	174	805	787.289	201.053	586.236	4.124.115	2.713.545	1.410.570
358	23	780	216	529	702.167	262.732	439.435	4.180.147	2.545.525	1.634.622
359	122	10.337	3.626	6.610	10.672.708	4.533.215	6.139.493	74.765.379	50.864.174	23.901.205
36	411	7.650	2.070	5.114	5.987.709	2.174.952	3.782.757	29.065.170	17.044.634	12.020.536
361	24	386	90	253	285.929	107.888	178.041	1.730.998	1.037.935	693.063
362	13	684	230	451	556.045	234.865	321.180	3.697.620	2.209.795	1.487.825
363	68	1.163	370	746	846.675	355.561	491.114	3.583.290	1.956.217	1.627.073
364	36	469	125	313	391.012	155.107	235.905	2.092.835	1.198.803	894.032
365	28	443	85	330	333.129	86.760	246.369	2.262.287	1.497.239	765.048
366	22	232	44	163	156.567	38.866	117.701	738.107	434.774	303.333
367	51	1.033	211	750	801.483	215.455	586.028	4.857.471	3.031.816	1.825.655
368	6	110	58	45	102.785	67.239	35.546	327.291	131.652	195.639
369	163	3.130	857	2.063	2.484.084	913.211	1.570.873	9.775.271	5.546.403	4.228.868
37	334	15.044	5.619	9.070	14.772.016	6.745.204	8.026.812	102.738.815	67.897.070	34.841.745
371	31	1.466	679	751	1.316.018	753.458	562.560	6.687.333	4.365.275	2.302.055
372	18	806	350	438	859.008	484.562	404.446	4.217.357	2.292.997	1.924.560
373	15	1.801	647	1.152	1.951.422	576.058	1.075.364	23.897.313	18.851.705	5.046.108
374	5	204	95	106	219.472	127.242	92.230	1.299.773	789.954	509.819
375	53	2.327	609	1.688	2.032.546	721.819	1.310.727	9.550.737	5.401.290	4.449.447
376	43	2.624	1.371	1.220	2.565.932	1.538.593	1.027.339	22.528.740	15.173.990	7.354.750

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

Value in thousand drachmae

Κωδικός Code No	Αριθμός καταστη- μάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολουμένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσεως Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή : - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
377	9	558	309	243	523.617	365.830	157.787	2.211.061	1.355.671	855.390
378	137	4.820	1.189	3.422	4.809.568	1.464.063	3.345.505	30.949.625	19.344.558	11.605.067
379	23	438	370	50	464.433	413.579	50.854	1.096.176	301.627	794.549
38	399	27.723	12.615	14.719	32.030.162	17.694.921	14.335.241	84.667.263	37.882.895	46.784.368
381	162	10.498	2.376	7.950	11.496.716	3.228.685	8.268.031	24.531.915	9.666.361	14.865.554
382	15	3.448	656	2.792	3.570.491	749.710	2.820.781	6.741.759	1.765.690	4.976.069
383	70	2.864	695	2.095	2.745.115	937.687	1.807.428	25.365.212	19.578.522	5.786.690
384	144	5.892	3.960	1.794	6.512.484	5.125.769	1.386.715	12.692.831	3.196.933	9.495.898
386	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
387	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
385	8	5.021	4.928	88	7.705.356	7.653.070	52.286	15.335.546	3.675.389	11.660.157
389										
39	145	3.293	705	2.356	2.320.924	691.460	1.629.464	12.774.146	6.677.230	6.096.916
391	12	462	119	343	406.338	112.333	294.005	1.329.516	650.862	678.654
392	13	207	40	144	118.035	32.058	85.977	333.423	154.855	178.568
393	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
394	38	490	46	358	260.521	39.105	221.416	2.077.405	1.188.899	888.506
395	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
396	6	439	170	266	402.384	179.244	223.140	1.829.329	995.858	833.471
397	24	937	183	724	679.321	212.546	466.775	4.750.929	2.298.246	2.452.683
398	13	123	51	50	67.473	34.965	32.508	132.720	33.198	99.522
399	39	635	96	471	386.852	81.209	305.643	2.320.824	1.355.312	965.512

Πίνακας 2. Βασικά οικονομικά μεγέθη συναφή με την απασχόληση, τις αμοιβές των απασχολουμένων και την παραγωγή, κατά κλάδο βιομηχανίας. Σύνολο Χώρας - Μεγάλη βιομηχανία

Table 2. Basic economic magnitudes pertaining to employment, labour remuneration and industrial production, by manufacturing branch. Greece, total - Large-scale industry

Αξία σε χιλιάδες δραχμές 1987

Value in thousand drachmae

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστημάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολούμενων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσεως Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
2-3	8.417	358.294	124.033	225.838	372.866.502	174.010.053	198.856.449	2.741.614.639	1.861.668.868	879.945.771
20	1.169	48.626	18.190	29.315	46.882.476	22.885.145	23.997.331	493.346.545	378.873.856	114.472.689
21	192	10.383	6.484	3.773	12.994.491	9.796.572	3.197.919	112.695.593	69.620.221	43.075.372
22	87	7.725	1.534	6.186	7.508.939	2.120.022	5.388.917	76.319.612	54.238.930	22.080.682
23	833	58.112	11.235	46.324	56.066.939	14.563.067	41.503.872	354.812.311	237.011.491	147.800.820
24	1.504	47.635	4.387	41.134	32.695.904	4.377.060	28.318.844	150.900.171	84.570.330	66.229.841
25	244	6.965	1.852	4.762	6.481.821	2.406.400	4.075.421	37.129.237	23.482.899	13.646.338
26	468	7.334	917	5.663	5.034.477	902.089	4.132.388	22.948.728	12.566.165	10.382.563
27	147	9.010	3.633	5.264	10.039.023	4.953.615	5.085.408	76.544.881	51.607.446	24.937.435
28	251	9.338	5.394	3.691	10.250.048	6.904.631	3.345.417	47.876.602	25.487.488	22.389.114
29	293	4.254	359	3.462	3.052.635	453.213	2.599.422	27.181.016	18.965.999	8.215.017
30	335	11.732	3.336	8.153	12.463.092	4.495.701	7.967.391	52.458.150	51.711.107	30.747.043
31	339	21.272	13.735	7.488	28.464.742	21.253.627	7.211.115	212.346.524	136.794.169	75.552.355
32	60	4.792	4.309	464	7.785.044	7.280.558	504.466	350.124.226	252.706.840	27.417.386
33	631	23.960	10.208	13.155	28.586.689	14.765.402	13.821.287	167.133.853	95.154.396	71.979.457
34	65	9.801	4.445	5.343	16.668.196	8.611.300	8.056.896	178.134.677	134.544.202	43.640.475
35	515	20.509	6.487	13.483	22.496.725	9.542.297	12.954.428	134.180.815	89.409.508	44.771.307
36	411	9.576	3.737	5.454	9.706.158	4.525.673	5.180.485	42.053.018	23.431.152	18.621.866
37	332	14.751	6.810	7.692	16.380.479	9.376.830	7.003.649	104.905.629	67.881.477	37.024.152
38	390	29.047	16.119	12.618	36.404.909	23.799.089	12.605.820	54.762.789	44.747.718	50.015.071
39	151	3.472	862	2.414	2.903.715	997.762	1.905.953	15.810.262	8.863.474	6.946.678
20	1.169	48.626	18.190	29.315	46.882.476	22.885.145	23.997.331	493.346.545	378.873.856	114.472.689
201	121	3.741	1.210	2.445	3.474.306	1.429.716	2.044.590	37.075.090	28.622.682	8.452.408
202	73	5.758	2.636	3.076	6.529.680	3.555.285	2.974.395	62.827.316	46.030.686	16.796.630
203	336	14.513	3.545	10.767	11.786.229	4.084.194	7.702.035	144.396.668	117.117.651	27.279.017
204	69	2.750	1.465	1.245	3.437.894	2.277.542	1.160.352	47.226.556	39.513.577	7.712.979
205	100	2.642	1.009	1.558	2.966.721	1.314.837	1.651.884	53.293.751	50.804.226	8.489.525
206	235	5.220	1.552	3.165	3.886.182	1.443.512	2.442.670	20.547.499	12.949.917	7.597.582
207	8	2.710	1.499	1.211	3.145.899	2.199.580	946.319	25.568.951	18.932.354	7.636.597
208	77	3.040	801	2.139	3.006.775	1.193.853	1.812.922	26.631.688	17.789.726	8.841.962
209	150	8.252	4.473	3.709	8.648.790	5.386.626	3.262.164	65.779.026	47.113.037	21.665.989
21	192	10.383	6.484	3.773	12.994.491	9.796.572	3.197.919	112.695.593	69.620.221	43.075.372
211	45	1.707	752	927	1.859.888	981.410	878.478	15.245.462	9.321.039	6.924.423
212	60	2.520	1.320	1.174	2.878.436	1.506.622	1.071.814	25.977.824	17.331.099	9.646.725
213	13	2.690	2.401	289	4.581.607	4.308.478	273.129	34.094.954	18.740.994	15.353.960
214	74	3.466	2.011	1.383	3.674.560	2.700.062	974.498	35.377.353	24.227.089	11.150.264
22	87	7.725	1.534	6.186	7.508.939	2.120.022	5.388.917	76.319.612	54.238.930	22.080.682
221	71	4.274	632	3.637	3.694.833	850.627	2.844.206	44.511.406	35.577.617	8.933.789
222	16	3.451	902	2.549	3.814.106	1.269.395	2.544.711	31.308.206	18.661.313	13.146.893
23	833	58.112	11.235	46.324	56.066.939	14.563.067	41.503.872	354.812.311	237.011.491	147.800.820
231	83	3.521	705	2.741	3.084.346	797.061	2.287.285	19.587.233	12.320.465	7.266.768
232	196	22.114	4.928	17.113	23.767.780	6.837.534	16.930.246	175.733.036	109.905.476	65.877.560
233	32	1.983	359	1.597	2.194.400	528.632	1.665.768	15.080.872	9.626.305	6.454.567
234	51	4.478	1.129	3.338	4.312.856	1.350.271	2.962.585	23.131.161	14.541.322	8.589.839
235	6	660	103	557	592.412	130.063	462.349	2.531.983	1.562.554	1.269.429
236	307	16.466	2.085	14.094	12.940.747	2.339.122	10.601.625	31.311.410	50.320.974	30.990.436
237	70	4.108	992	3.068	4.807.037	1.491.008	3.316.029	42.264.925	24.347.389	15.917.536
238	37	2.385	437	1.925	2.133.150	484.094	1.649.056	11.973.829	6.712.047	5.266.782
239	51	2.397	497	1.891	2.234.211	605.282	1.628.929	13.542.362	7.674.959	6.167.903
24	1.504	47.635	4.387	41.134	32.695.904	4.377.060	28.318.844	150.900.171	84.570.330	66.229.841
241	305	7.917	472	6.898	5.711.164	518.304	5.192.860	31.033.649	19.615.430	11.468.219
242	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
243	1.142	38.351	3.690	33.169	25.895.446	3.601.525	22.293.921	195.964.739	58.283.281	51.681.458
244	57	1.367	225	1.067	1.089.294	257.231	832.063	9.751.783	6.671.619	3.080.164
25	244	6.965	1.852	4.762	6.481.821	2.406.400	4.075.421	37.129.237	23.482.899	13.646.338
251	80	4.362	1.523	2.750	4.784.081	2.130.108	2.653.973	27.184.223	17.211.746	9.972.477
252	73	1.287	208	974	873.642	167.745	705.897	5.435.588	3.530.009	1.905.579
253	45	574	31	466	328.953	31.981	296.972	2.393.830	1.611.174	782.656
259	46	742	90	572	495.145	76.566	418.579	2.115.596	1.129.970	985.626
26	468	7.334	917	5.663	5.034.477	902.089	4.132.388	22.948.728	12.566.165	10.382.563
261	417	6.008	623	4.700	3.918.060	570.959	3.347.101	16.316.833	9.063.656	7.253.177
262	51	1.326	294	963	1.116.417	331.130	785.287	5.631.895	3.502.509	3.129.386
27	147	9.010	3.633	5.264	10.039.023	4.953.615	5.085.408	76.544.881	51.607.446	24.937.435
271	38	4.292	2.142	2.137	5.326.611	3.016.251	2.310.360	35.544.898	24.558.761	10.986.137

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

87

Value in thousand drachms

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστημάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολουμένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσεως Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή: - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
272	109	4.713	1.491	3.127	4.712.412	1.937.364	2.775.048	40.999.983	27.048.685	13.951
28	251	9.338	5.394	3.691	10.250.048	6.904.631	3.345.417	47.876.602	25.487.488	22.389*
281	108	5.910	4.399	1.434	7.035.685	5.633.158	1.402.527	29.892.211	15.053.982	14.838
282	143	3.428	995	2.257	3.214.363	1.271.473	1.942.890	17.984.391	10.433.506	7.550*
29	293	4.254	359	3.462	3.052.635	453.213	2.599.422	27.181.016	18.965.999	8.215
291	37	1.127	252	840	1.270.038	365.626	904.412	13.130.995	9.481.305	3.649*
292	189	2.145	28	1.830	1.226.114	23.352	1.202.762	11.110.371	7.743.699	3.366
293	67	982	79	792	556.483	64.235	492.248	2.939.650	1.740.995	1.198
30	335	11.732	3.336	8.153	12.463.092	4.495.701	7.967.391	82.458.150	51.711.107	30.747
301	44	2.489	668	1.780	3.474.905	1.186.768	2.288.137	20.463.488	11.839.921	8.623
302	291	9.243	2.668	6.373	8.988.187	3.308.933	5.679.254	61.994.662	39.871.186	22.123
31	339	21.272	13.735	7.488	28.464.742	21.253.627	7.211.115	212.346.524	136.794.169	75.552
311	14	4.372	3.411	958	7.846.594	6.572.819	1.273.775	51.937.810	33.859.798	18.078
312	15	1.151	520	631	1.411.783	788.865	622.918	17.160.995	13.143.818	4.017
313	33	1.460	1.223	236	2.378.149	2.103.927	274.222	23.677.381	16.293.687	7.383
314	49	2.033	954	1.065	2.187.087	1.230.125	956.962	20.374.315	13.577.469	6.796
315	93	5.936	3.819	2.112	7.204.692	5.360.618	1.844.074	41.323.649	26.359.515	14.964
316	51	2.536	1.634	889	3.045.342	2.276.854	768.488	17.361.706	7.501.975	9.859
317	33	2.170	1.332	831	2.744.471	1.917.114	827.357	21.781.044	17.036.563	10.744
319	51	1.614	842	766	1.646.624	1.003.305	643.319	12.729.624	9.021.344	3.708
32	60	4.792	4.309	464	7.785.044	7.280.558	504.486	280.124.226	252.706.840	27.417
321	17	3.684	3.577	104	6.211.087	6.097.177	113.910	271.976.742	247.508.767	24.467
322	43	1.108	732	360	1.573.957	1.183.381	390.576	8.147.484	5.198.073	2.949
329										
33	631	23.960	10.208	13.155	28.586.689	14.765.402	13.821.287	167.133.853	95.154.396	71.979
331	112	2.576	704	1.731	2.260.209	771.253	1.488.956	10.732.958	5.782.656	4.950
332	37	2.092	500	1.561	2.579.952	803.232	1.776.720	12.436.206	6.250.965	6.185
333	69	3.225	705	2.430	3.796.889	1.118.542	2.678.347	13.278.230	5.489.644	7.788
334	19	5.293	3.430	1.863	9.177.858	6.392.775	2.785.083	65.222.117	35.025.548	30.196
336	212	4.603	3.110	1.361	4.917.972	3.583.463	1.334.509	36.974.955	25.533.907	11.441
337	126	2.671	605	1.906	2.102.967	643.865	1.459.122	11.220.521	5.851.202	5.369
338										
335	56	3.500	1.154	2.303	3.750.822	1.452.272	2.298.550	17.268.863	11.220.474	6.048
339										
34	65	9.801	4.445	5.343	16.668.196	8.611.300	8.056.896	178.184.677	134.544.202	43.640
341	21	4.298	1.840	2.450	6.774.989	3.194.023	3.580.966	92.205.361	72.943.150	19.262
342	44	5.503	2.605	2.893	9.893.207	5.417.277	4.475.930	85.979.316	61.601.052	24.378
35	515	20.509	6.487	13.483	22.496.725	9.542.297	12.954.428	134.180.815	89.409.508	44.771
351	44	2.042	652	1.359	2.430.632	997.210	1.433.422	18.556.876	14.455.143	4.101
352	62	1.887	540	1.299	1.943.173	761.722	1.181.451	12.893.685	8.339.860	4.553
353	147	3.523	966	2.353	3.519.019	1.325.768	2.193.251	20.109.340	11.906.827	8.202
354	23	360	52	269	288.343	74.087	214.256	1.279.096	642.972	636
355	49	1.028	134	844	832.284	139.329	692.955	4.863.590	2.762.392	2.101
356	13	179	10	100	94.106	11.119	82.987	476.250	295.305	180
357	33	788	168	576	618.327	179.411	438.916	3.663.858	2.133.312	1.530
358	14	615	257	348	681.418	353.159	328.259	3.497.814	2.263.343	1.234
359	130	10.127	3.708	6.335	12.089.423	5.700.492	6.388.931	68.840.306	46.610.354	22.229
36	411	9.576	3.737	5.454	9.706.158	4.525.673	5.180.485	42.053.018	23.431.152	18.621
361	29	1.131	824	271	1.093.779	888.919	204.860	3.140.861	1.506.626	1.634
362	26	583	199	359	471.196	204.179	267.017	2.579.960	1.584.261	995
363	72	1.190	363	740	1.011.260	413.093	598.167	4.922.549	2.759.926	2.162
364	30	939	678	255	1.173.828	964.936	208.892	3.568.868	1.638.880	1.929
365	21	387	44	326	328.007	47.116	280.891	2.311.615	1.334.449	977
366	9	115	16	89	86.489	14.996	71.493	302.310	176.103	126
367	45	880	194	655	796.524	217.480	579.044	4.308.305	2.621.575	1.686
368	7	72	24	42	59.681	29.176	30.505	365.109	203.119	161
369	172	4.279	1.395	2.717	4.685.394	1.745.778	2.939.616	20.553.441	11.606.213	8.947
37	332	14.751	6.810	7.692	16.380.479	9.376.830	7.003.649	104.905.629	67.881.477	37.024
371	21	883	552	322	1.041.272	753.043	288.229	4.541.102	2.693.758	1.847
372	16	780	335	423	914.633	491.373	423.260	4.112.013	2.282.251	1.829
373	19	1.741	689	1.049	2.067.938	985.880	1.082.058	25.595.042	19.363.663	6.531
374	4	134	58	73	178.225	114.592	63.633	995.176	568.342	426
375	62	2.699	786	1.880	2.575.110	998.910	1.576.200	13.516.173	7.661.051	5.855
376	53	2.303	1.353	924	2.679.686	1.705.815	973.871	17.396.478	12.309.992	5.586

87 Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

Value in thousand drachmae

δικός όδου No	Αριθμός καταστη- μάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολουμένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσιμης Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή: - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
377	6	86	40	44	103.544	60.757	42.787	308.520	122.612	185.908
378	128	5.469	2.554	2.764	6.143.289	3.736.374	2.406.915	33.862.194	20.429.559	13.432.635
379	23	656	443	213	676.782	530.086	146.696	3.778.931	2.450.249	1.328.682
38	390	29.047	16.119	12.618	36.404.909	23.799.089	12.605.820	94.762.789	44.747.718	50.015.071
381	123	10.446	2.548	7.806	12.946.924	3.750.062	9.196.862	27.427.989	10.870.323	16.557.666
382	11	2.608	2.608	—	2.874.140	2.874.140	—	3.427.172	1.293.033	2.134.139
383	57	2.805	723	2.038	2.942.061	1.000.032	1.942.029	28.230.477	22.463.104	5.767.373
384	182	7.978	5.154	2.662	8.663.642	7.283.806	1.379.836	17.672.108	5.163.066	12.509.042
385										
386	17	5.210	5.086	112	8.978.142	8.891.049	87.093	18.005.043	4.958.192	13.046.851
387										
389										
39	151	3.472	862	2.414	2.903.715	997.762	1.905.953	15.810.262	8.863.474	6.946.788
392	10	163	34	115	117.558	34.198	83.360	365.238	162.195	203.043
393										
394	47	726	123	533	533.377	123.721	409.656	3.453.599	2.145.674	1.307.925
396	8	440	185	252	487.922	283.290	204.632	2.015.656	1.151.980	863.676
397	30	807	169	603	674.423	209.651	464.772	4.479.764	2.392.473	2.087.291
391										
398	18	684	243	427	625.269	237.769	387.500	2.674.642	1.447.326	1.227.316
395										
399	38	652	108	484	465.166	109.133	356.033	2.821.363	1.563.826	1.257.537

Πίνακας 2. Βασικά οικονομικά μεγέθη συναφή με την απασχόληση, τις αμοιβές των απασχολούμενων και την παραγωγή, κατά κλάδο βιομηχανίας.
 Σύνολο Χώρας - Μεγάλη βιομηχανία 1988
 Table 2. Basic economic magnitudes pertaining to employment, labour remuneration and industrial production, by manufacturing branch.
 Greece, total - Large-scale industry

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

Value in thousand drachmae

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστημάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολούμενων Remuneration of employed			Αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσιμης Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτήν - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομισθια Wage earners						
2-3	8.420	357.242	127.749	221.300	445.093.243	211.974.600	233.118.643	3.177.816.731	2.129.585.447	1.048.231.284
20	1.163	48.749	18.499	29.199	56.088.270	27.493.401	28.594.869	557.777.768	442.278.610	135.499.158
21	189	10.509	6.869	3.494	15.337.795	11.704.972	3.632.823	141.106.586	85.871.735	55.234.851
22	87	8.329	1.577	6.742	10.093.999	2.890.388	7.203.611	96.117.889	67.641.577	28.476.312
23	825	56.116	11.854	43.751	65.179.002	18.341.389	46.837.613	339.097.217	252.929.924	146.167.293
24	1.520	48.108	4.725	41.446	39.309.803	5.517.218	33.792.585	172.843.014	96.560.131	76.282.883
25	242	6.867	1.852	4.609	7.471.563	2.868.842	4.602.721	43.026.526	27.547.570	15.478.956
26	472	7.336	960	5.605	5.858.955	1.102.386	4.756.569	27.055.291	15.215.092	11.843.199
27	147	8.848	3.763	5.019	11.918.557	6.050.199	5.868.358	84.598.462	57.014.694	27.583.768
28	253	9.797	5.705	3.877	12.718.268	8.566.545	4.151.723	59.976.502	31.725.712	28.250.790
29	296	4.090	378	3.261	3.372.896	584.309	2.788.587	27.039.062	18.717.597	8.321.465
30	331	11.323	3.314	7.768	14.352.706	5.350.430	9.002.276	96.494.464	59.450.275	37.044.189
31	336	21.757	14.141	7.563	35.160.229	26.519.171	8.641.058	249.748.899	158.543.353	91.205.546
32	61	4.884	4.387	476	8.966.322	8.391.143	575.179	284.191.258	252.569.022	31.622.236
33	634	24.167	10.584	12.972	33.854.263	18.224.149	15.630.114	192.459.095	107.730.669	84.728.426
34	63	4.287	4.450	5.222	20.629.192	10.858.798	9.770.394	269.053.093	189.188.601	79.864.402
35	513	19.777	6.455	12.814	25.962.492	11.033.571	14.928.921	165.457.848	110.531.510	54.926.338
36	414	9.703	3.883	5.104	10.738.419	5.362.734	5.375.685	45.549.872	28.416.941	20.132.931
37	329	14.645	6.633	7.763	19.080.060	10.866.303	8.213.757	125.444.801	81.064.586	44.380.218
38	392	29.000	16.781	11.876	45.441.837	28.951.926	16.489.911	120.375.944	56.922.250	63.453.694
39	153	3.550	936	2.419	3.558.615	1.296.726	2.261.889	17.400.227	9.665.598	7.734.629
20	1.163	48.749	18.499	29.199	56.088.270	27.493.401	28.594.869	557.777.768	442.278.610	135.499.158
201	120	3.869	1.318	2.450	4.245.929	1.732.979	2.512.950	42.041.548	33.031.796	9.009.752
202	73	6.064	2.782	3.236	8.533.598	4.616.922	3.916.676	80.655.359	58.147.367	22.507.992
203	332	14.296	3.583	10.543	13.539.903	4.701.219	8.838.684	161.080.633	128.779.775	32.300.858
204	66	2.728	1.436	1.246	4.062.959	2.702.504	1.360.455	55.987.751	46.522.308	9.465.443
205	101	2.573	1.010	1.492	3.445.277	1.578.099	1.867.178	65.132.364	56.031.897	9.100.467
206	236	5.330	1.601	3.271	4.720.586	1.848.703	2.871.883	24.567.307	14.473.612	10.093.695
207	8	2.593	1.478	1.115	3.210.699	2.310.544	900.155	19.306.422	12.990.394	6.316.028
208	78	3.132	894	2.141	3.868.864	1.565.395	2.303.469	31.099.347	20.166.415	10.932.932
209	149	8.164	4.397	3.795	10.460.455	6.437.036	4.023.419	77.967.037	52.135.046	25.771.991
21	189	10.509	6.869	3.494	15.337.795	11.704.972	3.632.823	141.106.586	85.871.735	55.234.851
211	44	1.658	732	895	2.094.697	1.051.373	1.043.324	17.900.963	10.548.523	7.352.440
212	60	2.586	1.377	1.180	3.610.653	2.286.938	1.323.715	34.341.759	21.139.968	13.201.791
213	13	2.747	2.438	309	5.143.250	4.789.411	353.839	38.760.580	20.974.016	17.786.564
214	72	3.518	2.322	1.110	4.489.195	3.577.250	911.945	50.103.254	33.209.228	16.894.056
22	87	8.329	1.577	6.742	10.093.999	2.890.388	7.203.611	96.117.889	67.641.577	28.476.312
221	71	5.027	631	4.386	5.264.427	974.938	4.289.489	57.482.549	45.647.978	11.834.571
222	16	3.302	946	2.356	4.829.572	1.915.450	2.914.122	38.635.340	21.993.599	16.641.741
23	825	56.116	11.854	43.751	65.179.002	18.341.389	46.837.613	339.097.217	252.929.924	146.167.293
231	83	3.339	689	2.581	3.432.004	899.202	2.532.802	20.165.516	13.034.617	7.130.899
232	193	21.297	5.319	15.914	27.280.682	8.856.116	18.424.566	184.561.979	123.176.906	61.385.073
233	35	1.998	401	1.582	2.720.429	670.033	2.050.396	16.852.499	10.120.053	6.732.446
234	48	4.082	1.050	3.018	4.738.639	1.528.945	3.209.694	21.579.132	13.943.559	7.935.573
235	6	703	107	596	819.008	157.123	661.885	4.334.563	2.684.014	1.650.849
236	306	15.980	2.222	13.194	15.502.103	2.968.139	12.533.964	83.993.441	49.448.342	34.455.099
237	68	4.165	1.139	2.970	5.732.260	1.982.501	3.749.759	10.462.682	25.119.440	15.343.242
238	37	2.359	163	1.878	2.554.011	622.420	1.931.591	13.469.852	7.563.626	5.906.226
239	49	2.193	464	1.718	2.292.656	656.910	1.742.956	13.467.253	7.839.367	5.627.886
24	1.520	48.108	4.725	41.446	39.309.803	5.517.218	33.792.585	172.843.014	96.560.131	76.282.883
241	307	7.473	515	6.502	6.474.057	679.265	5.794.792	36.019.053	22.937.922	13.081.161
242	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
243	1.153	39.216	3.949	33.873	31.526.337	4.505.264	27.021.073	125.895.472	66.804.127	59.091.345
244	60	1.419	261	1.071	1.309.409	332.689	976.720	10.925.459	6.818.082	4.110.377
25	242	6.867	1.852	4.609	7.471.563	2.868.842	4.602.721	43.026.526	27.547.570	15.478.956
251	79	4.181	1.482	2.615	5.420.857	2.438.674	2.982.183	31.997.412	19.888.118	11.209.294
252	72	1.377	250	1.096	1.146.269	312.362	833.907	7.121.066	4.673.471	2.447.595
253	45	575	24	470	372.139	29.132	343.007	2.555.216	1.768.157	787.059
259	46	734	96	518	532.298	88.674	443.624	2.252.830	1.217.824	1.035.006
26	427	7.336	960	5.605	5.858.955	1.102.386	4.756.569	27.058.291	15.215.092	11.843.199
261	418	5.962	623	4.641	4.447.716	649.379	3.798.337	19.105.555	10.837.602	8.268.253
262	54	1.374	337	964	1.411.239	453.007	958.232	7.952.436	4.377.490	3.574.946
27	147	8.848	3.763	5.019	11.918.557	6.050.199	5.868.358	84.598.462	57.014.694	27.583.768
271	39	4.476	2.265	2.201	6.574.130	3.750.834	2.823.296	39.566.986	26.965.198	12.900.898

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

Value in thousand drachmae

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστη- μάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολούμενων Remuneration of employed			Αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσεως Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή: - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθοί Salaried employees	Ημερομίσθια Wage earners						
272	108	4.372	1.498	2.815	5.344.427	2.299.365	3.045.062	44.732.366	30.049.496	14.682.670
28	253	9.797	5.705	3.877	12.718.268	8.566.545	4.151.723	59.976.502	31.725.712	28.250.790
281	107	6.236	4.672	1.519	8.579.778	6.900.878	1.678.900	37.761.673	18.699.673	19.062.000
282	146	3.561	1.033	2.358	4.138.490	1.665.667	2.472.823	22.214.829	13.026.039	9.188.790
29	296	4.090	378	3.261	3.372.896	584.309	2.788.587	27.039.062	18.717.597	8.321.465
291	37	1.106	260	809	1.513.437	450.826	1.062.611	14.615.952	10.802.789	3.813.163
292	190	1.922	28	1.572	1.157.034	47.224	1.109.810	8.716.930	5.772.582	2.944.348
293	69	1.062	90	880	702.425	86.259	616.166	3.706.180	2.142.226	1.563.954
30	331	11.323	3.314	7.768	14.352.706	5.350.430	9.002.276	96.494.464	59.450.275	37.044.189
301	44	2.433	658	1.744	4.388.883	1.507.543	2.881.340	22.404.303	12.294.665	10.109.638
302	287	8.890	2.656	6.024	9.963.823	3.842.887	6.120.936	74.090.161	47.155.610	26.934.551
31	336	21.757	14.141	7.563	35.160.229	26.519.171	8.641.058	349.748.899	158.543.353	91.205.546
311	14	4.380	3.439	938	9.682.284	8.154.380	1.527.904	55.813.025	36.716.492	19.096.533
312	16	1.132	519	610	1.661.382	945.530	716.352	19.669.736	15.429.921	4.479.815
313	33	1.488	1.193	294	2.868.507	2.502.567	365.940	28.337.973	19.436.296	8.901.677
314	48	1.705	813	879	2.200.583	1.274.698	925.855	19.559.324	12.572.677	7.007.647
315	91	6.066	3.961	2.100	8.740.921	6.625.212	2.115.712	51.730.913	31.901.078	19.829.835
316	50	2.709	1.707	989	3.844.261	2.862.456	981.805	20.957.011	8.607.988	12.349.023
317	34	2.680	1.674	999	4.133.929	2.924.137	1.209.792	37.578.062	22.660.763	15.217.299
319	50	1.597	835	754	2.027.859	1.230.191	797.668	15.541.555	11.218.138	4.323.717
32	61	4.884	4.387	476	8.966.322	8.391.143	575.179	284.191.258	252.569.022	31.622.236
321	18	3.766	3.667	96	7.146.859	7.021.100	125.759	275.847.542	247.087.963	28.759.579
322	43	1.115	720	380	1.819.463	1.370.043	449.420	8.343.716	5.481.059	2.862.657
329										
33	634	24.167	10.584	12.972	33.854.263	18.224.149	15.630.114	192.459.095	107.730.669	84.728.426
331	113	2.701	757	1.800	2.815.721	1.003.848	1.811.873	14.739.871	7.308.581	7.431.290
332	37	2.063	489	1.558	3.044.801	896.199	2.148.604	13.771.861	6.942.580	6.232.281
333	69	3.093	725	2.270	4.112.849	1.410.305	2.702.544	13.723.624	5.531.386	8.192.238
334	19	5.258	3.530	1.722	11.127.912	8.000.776	3.127.136	72.842.571	36.626.868	36.215.703
336	212	4.854	3.275	1.436	6.074.744	4.448.997	1.625.747	44.470.998	31.060.127	13.410.869
337	129	3.008	675	2.162	2.750.999	820.950	1.930.049	15.431.570	7.891.705	7.539.855
338										
339	55	3.191	1.127	2.024	3.927.235	1.643.074	2.284.161	18.075.552	12.369.422	5.706.160
34	63	9.687	4.450	5.222	20.629.192	10.858.798	9.770.394	269.053.003	189.188.601	79.864.402
341	20	4.092	1.762	2.318	7.984.366	3.885.909	4.098.457	11.755.438	89.186.786	28.063.649
342	45	5.595	2.688	2.904	12.644.826	6.972.889	5.671.937	15.797.516	102.001.815	51.795.753
35	513	19.777	6.455	12.814	25.962.492	11.033.571	14.928.921	165.457.548	110.531.510	54.926.338
351	42	1.877	590	1.250	2.900.046	1.248.556	1.651.490	20.700.348	24.499.882	6.200.466
352	62	1.926	562	1.314	2.352.256	945.128	1.407.128	11.760.124	9.558.711	5.207.413
353	147	3.660	1.049	2.441	4.421.690	1.719.133	2.702.557	27.559.717	16.642.543	10.947.174
354	24	345	55	244	336.057	99.606	236.451	2.027.653	1.226.914	800.769
355	49	1.050	138	866	1.023.864	180.505	843.359	5.894.530	3.083.829	2.510.701
356	13	188	13	162	108.109	13.513	154.596	829.160	438.475	390.685
357	33	881	200	635	849.239	258.916	590.323	4.534.027	2.585.788	1.718.239
358	14	653	300	341	938.196	483.152	455.044	4.224.846	2.690.575	1.534.021
359	129	9.197	3.548	5.561	12.973.035	6.085.062	6.887.973	75.421.603	49.804.793	25.616.870
36	414	9.703	3.883	5.404	10.738.419	5.362.734	5.375.685	48.549.872	28.416.941	20.132.931
361	29	1.129	816	277	1.249.445	1.003.004	246.441	4.514.696	2.228.432	2.286.264
362	26	540	192	325	509.005	222.568	286.437	2.242.238	1.380.301	861.937
363	74	1.205	377	729	1.194.803	510.765	684.038	6.155.724	3.455.770	2.689.954
364	30	990	710	269	1.442.609	1.192.151	250.458	4.725.455	2.336.112	2.389.373
365	20	354	54	257	340.595	61.868	278.727	2.070.204	1.178.220	918.044
366	9	101	16	75	89.804	16.799	73.005	328.459	200.698	127.761
367	45	976	202	721	974.696	271.795	702.901	5.589.924	3.718.764	1.871.150
368	7	102	39	45	99.519	61.661	37.855	922.580	295.308	227.272
369	174	4.306	1.477	2.670	4.837.943	2.022.123	2.815.820	22.387.412	13.623.336	8.761.176
37	329	14.645	6.633	7.763	19.080.060	10.866.303	8.213.757	125.444.804	81.064.586	44.380.218
371	20	864	567	256	1.442.136	1.119.085	323.051	5.639.917	3.093.441	2.546.476
372	16	765	332	411	1.078.777	592.766	486.011	4.946.136	2.719.376	2.196.760
373	19	1.833	713	1.112	2.571.271	1.281.866	1.289.411	37.763.493	29.296.762	8.464.431
374	3	129	60	67	183.750	115.499	65.251	61.713	564.822	452.241
375	63	2.623	817	1.775	3.089.666	1.307.939	1.781.727	5.227.753	8.304.791	6.922.262
376	53	2.591	1.562	1.111	3.122.532	2.098.759	1.223.773	2.211.214	13.678.802	7.525.414

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

757

Value in thousand drachmae

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός εγκαταστημάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολημένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσιμης Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτήν: - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
377	7	96	49	44	126.261	74.975	51.286	398.176	165.137	233.039
378	125	4.985	2.114	2.725	6.418.421	3.652.184	2.766.237	35.047.564	20.788.534	14.259.030
379	23	757	419	338	847.246	612.685	234.561	4.233.496	2.452.921	1.780.575
38	392	29.000	16.784	11.876	45.441.837	28.951.926	16.489.911	120.375.944	56.922.250	63.453.694
381	123	11.002	2.825	8.105	17.938.164	5.458.891	12.479.273	39.157.364	18.455.923	20.701.441
382	11	2.594	2.591	—	3.176.345	3.176.345	—	5.834.109	1.426.267	4.407.842
383	57	2.867	743	2.071	3.446.391	1.142.457	2.303.934	31.665.948	24.701.995	6.963.953
384	184	7.305	5.581	1.521	10.377.439	8.835.577	1.541.862	22.057.451	6.156.959	15.900.492
385	6	74	29	39	63.423	26.632	36.791	504.361	360.833	143.528
386	3	46	27	17	48.499	36.701	11.798	709.934	567.908	142.026
387	3	5.039	4.969	70	10.324.418	10.257.956	66.462	20.058.503	5.013.450	15.015.053
389	5	73	16	53	67.158	17.367	49.791	388.274	238.915	149.359
39	153	3.550	936	2.439	3.558.615	1.296.726	2.261.889	17.400.227	9.665.598	7.734.629
392	10	153	32	109	133.122	37.508	95.614	358.810	165.506	193.304
393	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
394	48	786	147	571	678.590	173.199	505.391	3.763.088	2.293.469	1.469.619
396	8	377	177	200	571.802	351.781	220.021	2.012.191	1.071.698	940.493
397	30	811	191	596	759.970	246.613	513.357	4.269.849	2.334.581	1.935.268
391	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
398	19	764	270	478	848.550	348.089	500.461	3.720.957	1.901.804	1.819.153
395	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
399	38	659	119	485	566.581	139.536	427.045	3.275.332	1.898.540	1.376.792

Ύψακας 2. Βασικά οικονομικά μεγέθη συναρή με την απασχόληση, τις αμοιβές των απασχολομένων και την παραγωγή, κατά κλάδο βιομηχανίας.
Σύνολο Χώρας - Μεγάλη βιομηχανία

Table 2. Basic economic magnitudes pertaining to employment, labour remuneration and industrial production, by manufacturing branch.
Greece, total - Large-scale industry

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

1989

Value in thousand drachmae

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός εγκαταστάσεων Number of establishments	Μέση ετηρία απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολομένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλωσίμων Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθοεπίδοτοι Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
2-3	8.357	358.763	130.690	219.723	546.409.188	266.590.466	279.818.722	3.748.602.100	2.513.305.018	1.235.297.082
20	1.138	50.542	19.313	30.141	69.647.088	34.268.089	35.378.999	671.544.787	503.680.215	167.864.572
21	188	10.635	7.060	3.452	18.711.096	14.438.117	4.272.979	157.070.771	97.318.945	59.751.826
22	83	8.769	1.597	7.167	12.661.963	3.362.477	9.299.486	108.965.642	78.159.171	30.806.471
23	816	54.400	12.269	41.602	75.886.475	22.725.300	53.161.175	423.036.814	273.458.006	149.578.808
24	1.509	48.171	4.716	41.416	47.715.254	6.532.704	41.182.550	197.174.413	107.703.760	89.470.653
25	244	6.924	2.007	4.548	9.330.875	3.941.147	5.389.728	53.414.769	32.746.873	20.667.896
26	471	7.866	1.220	5.965	7.757.033	1.720.417	6.036.616	35.173.304	18.764.365	16.408.939
27	149	9.246	4.764	4.395	15.165.985	9.614.405	5.551.580	97.978.760	66.494.671	31.484.089
28	249	9.635	5.343	4.076	15.479.094	10.401.111	5.077.983	72.724.165	36.113.922	36.610.243
29	290	4.149	433	3.163	4.000.055	678.071	3.321.984	31.285.094	22.545.038	8.740.056
30	327	11.452	3.359	7.900	17.618.343	6.533.983	11.084.360	117.436.919	73.278.615	44.158.304
31	336	22.944	14.637	7.795	44.434.503	33.566.151	10.868.352	293.395.189	182.962.840	110.432.349
32	60	5.461	4.991	452	12.599.406	11.854.457	744.949	348.203.567	304.583.284	43.620.283
33	630	23.511	11.018	11.895	40.491.192	22.660.635	17.830.557	223.459.656	124.981.748	98.477.908
34	63	9.557	4.464	5.075	26.416.560	14.145.219	12.271.341	331.950.905	238.746.580	93.204.325
35	518	19.291	6.055	12.694	30.193.615	12.780.515	17.413.109	195.590.188	134.003.059	61.587.129
36	408	9.467	3.960	5.107	13.242.808	6.939.226	6.303.582	58.423.451	34.033.833	24.389.618
37	327	14.048	6.234	7.550	22.868.084	12.768.361	10.099.723	157.093.859	103.538.092	53.555.857
38	398	29.313	16.276	12.688	57.572.137	35.957.047	21.615.090	154.228.601	69.106.252	85.122.349
39	153	3.532	974	2.642	4.617.622	1.703.034	2.914.588	20.151.246	11.055.539	9.065.407
20	1.138	50.542	19.313	30.141	69.647.088	34.268.089	35.378.999	671.544.787	503.680.215	167.864.572
201	119	4.056	1.406	2.565	5.322.476	2.167.381	3.155.095	51.296.522	40.457.591	10.835.631
202	74	6.815	3.170	3.585	10.466.590	5.482.446	4.984.144	102.315.990	73.890.705	28.425.284
203	315	14.951	3.518	11.246	17.040.769	5.793.873	11.246.896	200.727.721	158.135.122	42.592.599
204	69	2.788	1.130	1.312	4.977.475	3.273.610	1.703.865	65.661.440	53.675.549	11.985.891
205	98	2.505	1.037	1.390	4.024.851	1.872.325	2.152.526	72.801.980	61.590.811	11.211.169
206	237	5.673	1.707	3.399	6.198.883	2.490.331	3.708.552	29.892.755	17.555.530	12.337.235
207	6	2.234	1.430	804	3.679.749	2.812.059	867.690	24.177.595	18.494.016	5.683.559
208	74	3.166	927	2.158	4.862.873	2.117.397	2.745.476	36.107.675	22.361.548	13.746.127
209	146	8.354	4.508	3.682	13.073.422	8.258.667	4.814.755	88.563.109	57.519.032	31.014.077
21	188	10.635	7.060	3.452	18.711.096	14.438.117	4.272.979	157.070.771	97.318.945	59.751.826
211	46	1.661	819	831	2.488.613	1.365.887	1.122.726	17.867.172	10.670.018	7.197.154
212	59	2.640	1.457	1.168	4.488.920	2.940.010	1.548.910	39.146.708	24.352.045	14.794.663
213	10	2.473	2.210	263	5.933.699	5.537.872	395.825	38.145.033	20.045.453	18.096.580
214	73	3.861	2.553	1.190	5.799.864	4.594.348	1.205.516	61.911.858	42.248.429	19.663.429
22	83	8.769	1.597	7.167	12.661.963	3.362.477	9.299.486	108.965.642	78.159.171	30.806.471
221	68	5.254	543	4.706	6.826.937	1.053.022	5.773.915	69.755.049	56.721.211	13.033.838
222	15	3.515	1.054	2.461	5.835.026	2.309.455	3.525.571	39.210.593	21.437.960	17.772.633
23	816	54.400	12.269	41.602	75.886.475	22.725.300	53.161.175	423.036.814	273.458.006	149.578.808
231	78	2.616	571	1.982	3.213.550	903.729	2.310.121	18.928.046	13.031.379	5.896.667
232	184	20.652	5.727	14.868	32.031.580	11.319.415	20.712.165	191.463.888	132.115.825	59.348.063
233	34	1.962	387	1.563	3.369.685	836.821	2.532.864	19.323.893	11.752.721	7.541.172
234	49	3.547	959	2.572	4.767.240	1.576.918	3.190.322	20.555.821	13.556.345	7.029.473
235	6	774	124	650	1.044.019	209.139	834.880	5.282.126	2.984.454	2.297.642
236	310	16.377	2.354	13.746	18.988.244	3.727.619	15.260.625	97.414.826	57.482.478	39.932.348
237	72	4.249	1.256	2.925	6.944.945	2.634.245	4.310.700	40.629.799	26.123.066	14.496.733
238	37	2.393	463	1.907	3.152.593	761.928	2.390.665	15.666.858	8.794.337	6.872.021
239	46	1.830	428	1.389	2.374.319	758.486	1.615.833	13.741.557	7.576.865	6.164.689
24	1.509	48.171	4.716	41.416	47.715.254	6.532.704	41.182.550	197.174.413	107.703.760	89.470.653
241	305	7.042	442	6.128	7.157.379	672.391	6.484.988	35.971.445	23.746.841	14.324.604
242	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
243	1.144	39.581	3.997	34.105	38.753.833	5.493.527	33.260.306	146.159.061	75.462.124	70.696.937
244	60	1.548	277	1.183	1.744.042	459.786	1.284.256	12.943.907	8.494.795	4.449.112
25	244	6.924	2.007	4.548	9.330.875	3.941.147	5.389.728	53.414.769	32.746.873	20.667.896
251	79	4.272	1.617	2.557	6.880.796	3.355.540	3.525.256	38.799.870	23.421.854	15.378.016
252	73	1.395	237	1.030	1.423.708	412.456	1.011.252	9.292.591	6.182.750	3.108.841
253	46	605	55	474	439.513	60.409	379.104	2.914.903	1.828.674	1.089.229
259	46	652	98	487	586.858	112.742	474.116	2.407.405	1.315.595	1.091.810
26	471	7.866	1.220	5.965	7.757.033	1.720.417	6.036.616	35.173.304	18.764.365	16.408.939
261	419	6.337	816	4.883	5.845.523	1.023.994	4.821.529	24.253.224	13.193.769	11.089.455
262	52	1.529	404	1.082	1.911.510	696.423	1.215.087	10.920.080	5.579.596	5.349.484
27	149	9.246	4.764	4.395	15.165.985	9.614.405	5.551.580	97.978.760	66.494.671	31.484.089
271	35	4.878	3.194	1.666	8.627.433	6.612.484	2.014.949	46.628.993	31.781.579	14.847.414

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

89

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

Value in thousand drachm.

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστη- μάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολούμενων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσιμα Total consumption	Προστίθετο αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθοδοτού Salaried employees	Ημερομισθίου Wage earners						
272	111	4.368	1.570	2.729	6.538.552	3.001.921	3.536.631	51.349.767	34.713.092	16.630
28	249	9.635	5.343	4.076	15.479.094	10.401.111	5.077.983	72.724.165	36.113.922	36.610
281	109	6.041	4.288	1.688	10.407.489	8.308.851	2.098.638	46.578.891	21.065.583	25.51
282	140	3.594	1.055	2.388	5.071.605	2.092.260	2.979.345	26.145.274	15.048.339	11.09
29	290	4.149	433	3.163	4.000.055	678.071	3.321.984	31.285.094	22.545.038	8.74
292	5	1.002	257	717	1.629.319	473.776	1.155.573	14.545.729	11.062.464	3.48
293	186	2.120	40	1.664	1.532.315	54.839	1.477.476	12.623.615	9.102.420	3.52
293	68	1.027	136	780	838.391	149.456	688.935	4.115.750	2.380.154	1.72
30	327	11.452	3.359	7.900	17.618.343	6.533.983	11.084.360	117.436.919	73.278.615	44.12
301	43	2.391	625	1.730	5.093.045	1.633.717	3.459.328	25.268.792	14.298.010	10.9
302	284	9.061	2.734	6.164	12.525.298	4.900.266	7.625.032	92.168.127	58.980.605	33.11
31	336	22.494	14.637	7.795	44.434.503	33.566.151	10.868.352	293.395.189	182.962.840	110.42
311	14	4.225	3.328	894	11.775.235	9.908.118	1.867.117	63.459.402	41.751.963	21.70
312	15	1.119	519	600	1.920.624	1.125.418	795.206	23.547.992	17.318.546	6.2
313	32	1.501	1.217	284	3.709.675	3.256.137	453.538	32.669.172	21.671.830	10.9
314	48	1.761	831	917	2.677.187	1.494.507	1.182.680	24.796.789	15.820.625	8.9
315	93	6.275	4.220	2.047	10.749.034	8.246.496	2.502.508	60.584.439	37.468.437	23.1
316	48	2.671	1.795	857	4.717.046	3.690.131	1.026.915	23.307.233	9.365.589	14.0
317	34	2.826	1.683	1.137	5.459.914	3.843.509	1.616.405	43.950.823	24.734.361	19.2
319	52	2.116	1.044	1.059	3.425.818	2.001.835	1.423.983	21.079.339	14.891.489	6.1
32	60	5.461	4.991	452	12.599.406	11.854.457	744.949	348.203.567	304.583.284	43.6
321	17	4.322	4.224	95	10.271.059	10.109.586	161.473	338.123.249	298.290.275	39.8
322	43	1.139	767	357	2.328.347	1.744.871	583.476	10.080.318	6.293.009	3.7
329	43	1.139	767	357	2.328.347	1.744.871	583.476	10.080.318	6.293.009	3.7
33	630	23.511	11.018	11.895	40.491.192	22.660.635	17.830.557	223.459.656	124.981.748	98.40
331	114	3.588	1.180	2.268	4.891.051	1.752.270	3.138.781	29.021.904	16.062.719	12.9
332	37	2.026	531	1.470	3.613.234	1.140.140	2.473.094	14.284.685	7.625.047	6.0
333	68	3.069	690	2.274	4.888.473	1.583.970	3.304.503	16.945.442	6.801.603	10.7
334	19	5.302	3.668	1.634	13.819.679	10.229.020	3.590.659	81.493.567	40.334.404	40.3
336	212	5.188	3.682	1.506	7.645.749	5.880.685	1.765.064	52.757.000	37.108.270	15.0
337	127	3.014	754	2.109	3.443.960	1.094.958	2.349.002	17.534.000	9.545.873	8.2
338	53	1.324	513	764	2.189.046	979.592	1.209.454	11.422.989	7.503.832	3.0
339	63	9.557	4.464	5.075	26.416.560	14.145.219	12.271.341	331.950.905	238.746.580	93.2
341	20	3.744	1.563	2.167	9.555.539	4.559.386	4.996.175	163.978.211	125.390.817	38.2
342	43	5.813	2.901	2.908	16.861.001	9.585.833	7.275.168	167.972.694	113.355.763	54.1
35	518	19.291	6.055	12.694	36.123.615	12.780.515	17.413.100	195.890.188	134.003.059	61.1
351	43	1.959	604	1.309	3.493.551	1.457.043	2.036.508	41.487.355	32.523.010	8.2
352	60	1.812	532	1.217	2.730.834	1.111.245	1.619.589	20.714.149	14.224.003	6.0
353	149	3.656	942	2.502	5.159.598	1.907.042	3.252.556	34.695.472	22.780.938	11.1
354	24	374	81	251	493.680	182.938	310.742	3.212.695	2.175.584	1.1
355	46	940	100	798	1.094.413	160.471	933.972	6.727.771	4.259.349	2.2
356	13	234	17	209	213.307	35.884	207.423	1.273.508	574.667	1.1
357	37	1.016	238	733	1.274.468	396.383	878.085	6.249.491	3.647.196	2.2
358	13	600	74	354	1.090.437	508.241	582.196	4.976.046	2.838.029	2.2
359	133	8.700	3.000	5.321	14.613.297	7.021.268	7.592.029	76.545.741	50.980.283	26.1
36	408	9.467	3.960	5.107	13.242.808	6.939.226	6.303.582	58.423.451	34.033.833	24.1
361	28	1.026	742	248	1.468.729	1.226.789	241.940	3.223.967	1.146.977	1.1
362	24	470	143	308	578.222	233.445	344.777	3.051.522	1.938.660	1.1
363	72	1.207	350	776	1.386.109	534.108	852.001	7.135.663	4.163.082	1.1
364	29	918	629	267	1.612.766	1.301.605	311.161	4.983.026	2.259.809	1.1
365	23	438	117	302	503.885	165.143	338.742	1.195.946	2.037.349	1.1
366	9	86	14	68	95.542	17.612	77.940	377.878	202.116	1.1
367	47	1.062	249	774	1.357.215	346.655	1.010.560	8.249.040	5.144.284	1.1
368	6	89	42	35	101.273	61.276	39.997	565.403	316.357	1.1
369	170	4.171	1.674	2.329	6.139.057	3.052.593	3.086.464	27.640.946	16.825.199	1.1
37	327	14.048	6.234	7.550	22.868.084	12.768.361	10.099.723	157.093.859	103.538.002	5.1
371	22	1.134	698	425	2.274.750	1.623.831	650.949	11.255.067	6.475.321	1.1
372	19	1.802	672	1.127	3.376.096	1.739.608	1.636.488	54.374.432	43.279.443	1.1
373	61	2.436	695	1.702	3.115.630	1.788	1.937.851	14.135.253	7.948.442	1.1
374	52	2.520	1.457	1.059	4.170.576	2.086	1.551.690	30.156.877	18.419.868	1.1
375	25	553	367	462	1.533.732	558.293	725.459	6.579.284	3.718.952	1.1

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια —

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

1959

Value in thousand drachmae

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστημάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολημένων Remuneration of employed			Αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσεως Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	απο αυτή - thereof:		Σύνολο Total	Μισθία Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
378	124	4.668	1.764	2.737	7.147.350	3.594.591	3.552.759	39.336.424	23.338.943	15.997.481
379	24	635	578	48	1.199.891	1.155.364	44.527	1.253.522	357.033	896.489
38	398	29.313	16.276	12.688	57.572.137	35.957.047	21.615.090	154.228.601	69.106.252	85.122.349
381	129	11.839	3.042	8.728	24.160.182	7.786.409	16.373.773	53.474.338	21.606.006	31.868.332
382	12	2.535	2.535	—	4.374.686	4.374.656	—	7.987.731	1.920.674	6.067.057
383	58	2.951	735	2.174	4.692.491	1.551.072	3.141.419	40.312.315	30.504.729	9.807.586
384	182	6.699	4.850	1.646	11.731.927	9.728.565	1.953.362	25.257.114	7.075.877	18.181.237
385	17	5.289	5.114	140	12.612.851	12.466.315	146.536	27.197.103	7.998.966	19.198.137
386										
387										
389										
39	153	3.832	974	2.642	4.617.622	1.703.034	2.914.588	20.151.246	11.085.839	9.065.407
392	10	136	27	99	141.893	41.133	100.760	332.448	142.783	189.665
393	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
394	46	920	150	678	941.978	224.858	717.120	4.691.541	2.676.897	2.014.644
396	8	363	154	209	717.900	436.649	281.251	2.244.788	1.235.888	1.008.900
397	31	896	228	636	1.010.666	345.831	664.835	4.676.792	2.582.047	2.094.745
391	19	791	303	471	1.051.471	490.083	591.388	4.359.610	2.245.639	2.113.971
398										
395										
399										
399	39	726	112	549	723.714	164.480	559.234	3.846.067	2.202.585	1.643.482

Πίνακας 2. Βασικά οικονομικά μεγέθη συναφή με την απασχόληση, τις αμοιβές των απασχολούμενων και την παραγωγή, κατά κλάδο βιομηχανίας. Σύνολο Χώρας - Μεγάλη βιομηχανία

Table 2. Basic economic magnitudes pertaining to employment, labour remuneration and industrial production, by manufacturing branch Greece, total - Large-scale industry

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

Value in thousand drachm.

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστημάτων Number of establishments	Μήσια επί της απασχόλησης Average annual employment			Αμοιβές απασχολούμενων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production Value	Σύνολο αναλώσεως Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτούς : - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομίσθια Wage earners						
2-3	8.370	353.387	131.672	213.340	653.104.489	326.620.641	326.483.848	4.401.898.424	2.942.546.489	1.459.351
20	1.145	49.618	19.149	29.368	83.123.795	41.916.384	41.207.411	812.955.552	605.484.738	207.470
21	189	10.323	6.659	3.542	23.129.541	17.871.294	5.258.247	192.171.543	118.303.532	73.868
22	81	9.303	1.788	7.507	16.993.437	4.496.893	12.496.544	156.969.608	114.959.381	42.010
23	784	48.273	11.313	36.403	81.277.285	25.345.372	55.931.913	472.312.977	305.174.621	167.138
24	1.542	48.129	4.899	41.211	56.542.884	8.299.026	48.243.858	241.493.969	133.893.434	107.600
25	248	7.413	2.105	4.969	11.705.130	4.827.954	6.877.176	65.591.092	39.631.102	25.959
26	468	7.952	1.341	5.896	9.534.924	2.353.508	7.181.416	42.185.393	22.069.414	20.115
27	149	9.140	4.776	4.291	17.568.590	11.091.413	6.477.177	112.102.452	69.422.123	42.680
28	252	10.109	5.892	3.987	19.559.828	13.450.171	6.109.657	86.984.796	41.492.626	45.492
29	284	3.378	334	2.558	3.641.685	594.299	3.047.386	31.991.605	21.417.793	10.573
30	334	12.041	3.693	8.147	21.975.238	8.388.839	13.586.399	137.992.068	84.856.131	53.135
31	334	22.501	15.285	7.162	54.934.493	42.852.843	12.081.650	332.227.096	199.463.816	132.763
32	60	5.745	5.219	503	16.142.721	15.255.121	887.600	461.406.812	410.622.775	50.784
33	638	23.705	11.079	12.609	49.431.959	28.100.136	21.331.823	271.851.190	152.496.652	119.354
34	67	9.542	4.387	5.138	31.885.608	16.988.870	14.896.798	347.926.976	257.759.027	90.167
35	523	20.539	6.535	13.419	38.191.465	16.415.283	21.776.182	266.847.915	135.545.097	71.302
36	404	8.760	3.544	4.817	14.232.159	7.371.367	6.860.792	61.253.222	34.465.093	26.788
37	320	14.546	6.719	7.575	28.422.920	16.272.778	12.150.142	169.736.124	104.594.864	65.141
38	396	29.011	16.151	12.485	70.220.087	43.282.680	26.937.407	175.181.752	77.915.145	97.266
39	153	3.359	804	2.353	4.590.680	1.446.410	3.144.270	22.715.882	12.979.125	9.736
20	1.145	49.618	19.149	29.368	83.123.795	41.916.384	41.207.411	812.955.552	605.484.738	207.470
201	122	4.228	1.456	2.665	6.827.251	2.733.319	4.093.932	62.696.693	46.890.610	15.206
202	74	6.301	2.857	3.387	12.347.187	6.482.733	5.864.454	126.841.288	92.024.900	34.809
203	314	14.612	3.596	10.839	19.633.689	6.935.773	12.697.916	223.316.693	177.010.422	46.306
204	73	2.828	1.618	1.175	6.186.902	4.374.132	1.812.770	78.589.965	64.594.390	13.995
205	98	2.601	1.131	1.390	4.920.130	2.365.790	2.554.340	84.389.185	70.110.880	14.278
206	238	5.636	1.911	3.238	7.558.673	3.139.219	4.419.451	35.192.009	20.091.519	15.100
207	6	2.603	1.481	1.119	5.143.887	3.718.655	1.425.232	46.181.400	37.146.778	9.034
208	74	3.170	1.008	2.085	5.684.119	2.634.254	3.049.865	12.112.406	25.041.044	17.071
209	146	7.639	4.088	3.470	14.821.957	9.532.509	5.289.448	114.212.913	72.574.195	41.668
21	189	10.323	6.659	3.542	23.129.541	17.871.294	5.258.247	192.171.543	118.303.532	73.868
211	47	1.633	777	836	2.877.546	1.563.330	1.314.216	20.696.635	12.669.087	8.027
212	58	2.667	1.190	1.156	5.415.907	3.581.484	1.834.423	45.834.369	28.661.361	17.173
213	10	2.292	2.018	274	7.399.534	6.929.072	470.462	47.723.573	24.584.145	23.139
214	74	3.731	2.374	1.276	7.436.554	5.797.408	1.639.146	77.916.966	52.388.939	25.528
22	81	9.303	1.788	7.507	16.993.437	4.496.893	12.496.544	156.969.608	114.959.381	42.010
221	66	5.994	643	5.343	9.991.436	1.464.044	8.527.392	109.071.341	89.561.354	19.459
222	15	3.309	1.145	2.164	7.002.001	3.032.849	3.969.152	47.948.264	25.398.027	22.550
23	784	48.273	11.313	36.403	81.277.285	25.345.372	55.931.913	472.312.977	305.174.621	167.138
231	73	2.470	538	1.864	3.632.011	1.014.559	2.617.452	19.444.971	12.776.336	6.668
232	172	17.357	5.318	11.987	32.695.677	12.733.361	19.962.316	217.473.232	152.979.968	64.493
233	34	1.940	1.547	1.547	4.012.392	980.071	3.033.321	22.242.791	12.991.689	9.251
234	42	2.514	614	1.870	4.446.747	1.348.997	3.097.750	15.361.787	9.912.707	5.449
235	7	697	130	567	1.106.031	260.587	845.444	5.146.599	2.750.716	2.395
236	299	15.608	2.307	13.011	21.924.193	4.502.153	17.422.040	116.145.178	69.424.474	47.020
237	76	3.991	1.276	2.681	7.941.813	3.143.038	4.798.775	18.553.108	27.115.861	18.437
238	37	2.238	427	1.786	3.230.067	717.673	2.512.394	17.729.684	10.193.606	7.535
239	44	1.458	325	1.120	2.87.084	644.933	1.642.121	12.915.967	7.029.264	5.886
24	1.542	48.129	4.899	41.211	56.542.884	8.299.026	48.243.858	241.493.969	133.893.434	107.600
241	299	6.526	448	5.633	7.793.548	817.320	6.976.228	41.335.062	25.787.058	15.558
242	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
243	1.180	39.713	4.100	34.127	46.214.671	6.807.042	39.407.629	181.786.199	96.130.416	85.655
244	63	1.890	351	1.451	2.534.665	674.664	1.860.001	18.362.708	11.975.960	6.386
25	248	7.413	2.105	4.969	11.705.130	4.827.954	6.877.176	65.591.092	39.631.102	25.959
251	81	4.517	1.723	2.711	8.772.508	4.249.655	4.522.853	46.681.191	27.196.224	19.484
252	75	1.545	256	1.180	1.624.805	403.573	1.221.232	11.730.587	8.032.699	3.697
253	45	689	47	567	628.688	66.978	561.710	4.314.072	2.872.722	1.441
259	47	662	79	511	679.129	107.748	571.381	2.865.242	1.529.457	1.335
26	468	7.952	1.341	5.896	9.534.924	2.353.508	7.181.416	42.185.393	22.069.414	20.115
261	414	6.333	871	4.504	7.128.862	1.434.768	5.694.094	29.672.431	15.817.486	13.854
262	54	1.619	470	1.092	2.406.062	918.740	1.487.322	12.512.962	6.251.928	6.261
27	149	9.140	4.776	4.291	17.568.590	11.091.413	6.477.177	112.102.452	69.422.123	42.680
271	36	4.468	3.013	1.442	9.303.773	7.167.892	2.135.881	86.086.279	30.104.721	19.981
272	113	4.672	1.763	2.859	8.264.817	3.923.521	4.341.296	67.696.173	39.317.402	22.698

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

90

Value in thousand drachmae

Αριθμός Λόγος Code No	Αριθμός καταστή- μάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολημένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλωσίως Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
28	252	10.109	5.892	3.987	19.559.828	13.450.171	6.109.657	86.984.796	41.492.626	45.492.170
281	111	6.477	4.698	1.706	13.314.113	10.692.787	2.621.326	55.167.599	23.506.816	31.660.783
282	141	3.632	1.197	2.281	6.245.715	2.757.384	3.488.331	31.817.197	12.985.810	13.831.387
29	284	3.378	334	2.558	3.641.685	594.299	3.047.386	31.991.605	21.417.793	10.573.812
291	32	726	168	527	1.419.368	381.867	1.037.501	14.862.603	10.861.098	4.001.505
292	183	1.605	42	1.215	1.200.012	49.249	1.150.763	11.728.892	7.266.756	4.462.136
293	69	1.047	124	816	1.022.305	163.183	859.122	5.400.110	3.289.939	2.110.171
30	334	12.841	3.693	8.147	21.975.238	8.388.839	13.586.399	137.992.068	84.856.131	53.135.937
301	45	2.385	628	1.725	5.732.533	1.867.337	3.865.196	27.249.347	15.620.834	11.628.513
302	289	9.656	3.065	6.422	16.242.705	6.521.502	9.721.203	110.742.721	69.235.297	41.507.424
31	334	22.581	15.285	7.162	54.934.493	42.852.843	12.081.650	332.227.496	199.463.816	132.763.680
311	14	4.053	3.195	856	13.948.861	11.762.632	2.186.229	69.955.110	43.894.369	26.060.741
312	13	705	389	316	1.973.387	1.293.896	679.491	22.263.532	15.750.902	6.512.630
313	31	1.642	1.341	301	4.943.498	4.431.505	511.993	36.771.550	24.112.635	12.658.915
314	48	1.755	829	912	3.253.436	1.825.444	1.427.992	28.407.592	17.576.165	10.831.427
315	94	6.950	4.817	2.130	14.494.066	11.425.903	3.068.163	79.519.128	47.696.153	31.822.975
316	47	2.569	1.946	605	5.486.350	4.612.488	873.862	25.593.819	10.656.271	14.937.578
317	33	2.531	1.502	1.024	6.087.699	4.464.684	1.623.015	44.851.340	24.205.958	20.645.382
319	54	2.296	1.266	1.018	4.747.196	3.036.291	1.710.905	24.865.395	15.571.363	9.294.032
32	60	5.745	5.219	503	16.142.721	15.255.121	887.600	461.406.812	410.622.775	50.784.037
321	17	4.632	4.466	163	13.431.017	13.133.038	297.979	450.513.527	403.249.229	47.264.298
322										
329	43	1.113	753	340	2.711.704	2.122.083	589.621	10.893.285	7.373.546	3.519.739
33	638	23.705	11.079	12.009	49.431.959	28.100.136	21.331.823	271.851.190	152.496.652	119.354.538
331	116	3.513	1.126	2.226	5.980.919	2.268.016	3.712.903	34.486.351	18.379.913	16.106.438
332	36	1.894	502	1.357	4.083.916	1.336.844	2.747.072	15.633.891	8.183.372	7.450.519
333	69	3.090	715	2.267	5.910.070	1.983.268	3.926.802	19.175.867	7.816.470	11.359.447
334	19	5.236	3.655	1.581	16.830.418	12.638.035	4.192.383	100.463.027	51.720.368	48.742.659
336	215	5.434	3.802	1.519	9.860.034	7.525.838	2.334.196	67.249.475	46.865.239	20.384.236
337	130	3.206	768	2.299	4.501.592	1.342.877	3.158.715	23.915.153	12.366.478	11.578.675
335										
338	53	1.332	511	760	2.265.010	1.005.258	1.259.752	10.897.426	7.164.862	3.732.564
339										
34	67	9.542	4.387	5.138	31.885.668	16.988.870	14.896.798	347.926.976	257.759.027	90.167.949
341	23	3.840	1.608	2.218	11.616.868	5.360.529	6.256.339	160.915.858	125.654.145	35.261.713
342	44	5.702	2.779	2.920	20.268.800	11.628.341	8.640.459	187.011.118	132.104.882	54.906.236
35	522	20.539	6.535	13.419	38.191.465	16.415.283	21.776.182	206.847.915	135.545.097	71.302.818
351	41	1.827	561	1.218	3.980.619	1.697.469	2.283.150	35.931.882	27.003.958	8.927.924
352	59	1.868	549	1.262	3.260.421	1.325.443	1.934.978	23.456.197	15.895.518	7.560.979
353	150	3.510	862	2.427	5.320.710	1.877.033	3.443.677	25.768.966	15.846.787	9.922.179
354	24	430	77	304	625.555	202.465	423.090	3.398.978	1.973.597	1.425.381
355	46	996	102	843	1.330.966	205.095	1.125.871	8.610.654	5.224.527	3.386.127
356	14	220	42	165	309.928	69.457	240.471	1.853.887	1.150.791	703.096
357	38	1.039	252	741	1.529.997	475.527	1.054.470	8.717.785	5.719.494	2.998.291
358	12	581	209	358	1.207.187	514.499	692.688	6.120.256	3.322.138	2.798.118
359	138	10.068	3.881	6.101	20.626.082	10.048.295	10.577.787	92.989.010	59.408.287	33.580.723
36	404	8.760	3.544	4.817	14.232.159	7.371.367	6.860.792	61.253.222	34.465.093	26.788.129
61	28	996	714	236	1.715.753	1.421.464	294.289	4.888.697	2.172.127	2.716.570
62	26	504	138	345	691.376	217.278	474.098	3.849.308	2.491.581	1.357.727
63	67	960	185	708	1.300.451	303.877	996.574	6.225.296	3.663.105	2.562.191
64	30	829	463	352	1.488.157	1.029.355	458.802	5.598.642	2.790.004	2.808.638
65	23	390	102	270	600.546	203.607	396.939	3.973.707	2.501.008	1.472.699
66	10	144	19	115	169.976	29.403	140.573	544.945	248.989	295.956
67	49	1.150	290	805	1.658.137	478.079	1.180.058	9.906.510	6.149.015	3.757.495
68	6	87	47	34	148.348	89.901	58.447	656.004	335.057	320.947
69	165	3.700	1.586	1.952	6.459.415	3.598.403	2.861.012	25.610.113	14.114.207	11.495.906
37	320	14.546	6.719	7.575	28.422.920	16.272.778	12.150.142	169.736.124	104.594.864	65.141.260
71	21	1.037	592	433	2.584.478	1.772.595	811.883	10.903.903	6.129.156	4.774.747
73	20	1.844	677	1.164	4.014.584	1.961.503	2.053.081	54.974.903	40.996.114	13.978.789
75	62	2.772	872	1.870	4.534.107	1.870.396	2.663.711	19.660.411	10.673.084	8.987.330
76	46	2.776	1.801	952	5.616.207	3.827.299	1.788.908	32.456.539	17.846.745	14.609.794
78	124	4.700	1.891	2.657	8.498.580	4.554.398	3.944.182	43.159.386	24.619.588	18.539.798
79	23	548	495	44	1.279.877	1.230.637	49.240	1.218.824	350.756	868.068
72										
4	24	869	391	455	1.895.087	1.085.950	839.137	7.362.155	3.979.421	3.382.734
7										

Πίνακας 2. Βασικά οικονομικά μεγέθη συναφή με την απασχόληση, τις αμοιβές των απασχολούμενων και την παραγωγή, κατά κλάδο βιομηχανίας - Μεγάλη βιομηχανία

Table 2. Basic economic magnitudes pertaining to employment, labour remuneration and industrial production, by manufacturing Greece, total - Large-scale industry

Λεία σε χιλιάδες δραχμές

1991

Value in thousand c

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός εγκαταστάσεων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολούμενων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσιμης Total consumption	Περίοδος Period
		Σύνολο Total	από αυτή : - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθιοι Wages			
			Μισθολογούμενοι Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
2-3	8.269	333.622	127.215	198.111	735.116.968	380.602.138	354.514.830	4.881.198.066	3.179.461.020	1
20	1.140	47.861	18.711	28.122	96.286.173	49.763.173	46.523.000	941.968.411	678.655.317	
21	187	10.051	6.601	3.320	26.440.106	20.871.525	5.568.581	221.353.896	129.526.587	
22	67	9.481	1.757	7.712	19.522.747	5.315.729	14.207.018	188.494.060	143.236.147	
23	768	43.016	10.332	32.151	85.061.625	28.135.445	56.926.180	507.335.936	329.392.874	
24	1.509	45.139	4.669	38.448	61.092.067	9.167.783	51.924.284	254.465.330	138.510.719	
25	247	7.054	2.093	4.646	13.592.440	5.791.230	7.801.210	75.105.393	44.441.597	
26	464	7.615	1.306	5.563	10.939.162	2.854.849	8.084.313	47.926.143	24.754.690	
27	146	8.222	4.430	3.715	19.999.166	13.119.510	6.879.656	125.487.329	74.943.872	
28	251	10.112	6.055	3.806	23.393.271	16.455.721	6.935.550	95.452.755	45.802.817	
29	287	3.624	329	2.850	4.339.050	703.694	3.635.356	35.014.707	22.734.210	
30	331	11.259	3.539	7.520	24.052.443	9.836.059	14.216.384	148.917.090	88.777.570	
31	339	22.157	15.450	6.648	65.187.516	51.634.062	13.553.454	363.206.051	213.317.872	
32	60	5.143	4.571	542	17.962.046	16.819.475	1.142.571	477.528.223	385.924.522	
33	639	22.441	10.777	11.027	56.409.052	32.961.373	23.444.679	306.405.993	172.245.224	
34	67	9.136	4.097	5.021	35.008.353	18.630.690	16.377.663	352.349.675	270.902.563	
35	514	18.360	6.232	11.600	40.051.154	18.250.582	21.800.572	224.432.929	147.784.710	
36	400	7.903	3.139	4.355	15.383.725	8.194.484	7.189.241	63.404.201	34.352.458	
37	312	13.356	5.930	7.167	31.754.335	17.912.776	13.841.559	209.150.995	124.134.192	
38	392	28.589	16.420	11.779	83.529.088	52.478.923	31.050.165	216.642.859	95.021.023	
39	146	3.103	777	2.119	5.113.449	1.700.055	3.413.394	26.556.090	15.002.056	
20	1.140	47.861	18.711	28.122	96.286.173	49.763.173	46.523.000	941.968.411	678.655.317	
201	124	4.236	1.489	2.768	7.869.205	3.220.272	4.648.933	69.234.138	50.198.595	
202	75	6.203	2.875	3.268	15.501.249	8.610.313	6.890.936	150.328.911	101.360.881	
203	310	12.791	3.295	9.326	20.639.500	7.617.796	13.021.704	239.735.891	188.084.741	
204	73	2.710	1.576	1.103	7.234.254	5.299.276	1.934.978	96.787.148	76.976.362	
205	97	2.545	1.119	1.345	5.457.952	2.708.877	2.749.075	97.433.680	81.997.383	
206	237	5.617	1.875	3.257	9.169.911	3.995.469	5.174.442	47.187.408	26.522.047	
207	6	2.717	1.475	1.242	6.472.693	4.699.023	1.773.670	42.633.286	34.057.616	
208	74	3.038	967	2.006	6.272.154	2.844.194	3.427.960	47.523.183	28.314.649	
209	144	7.904	4.040	3.807	17.669.255	10.767.953	6.901.302	151.104.766	91.143.043	
21	187	10.051	6.601	3.320	26.440.106	20.871.525	5.568.581	221.353.896	129.526.587	
211	46	1.375	667	688	3.327.481	1.971.930	1.355.554	21.428.855	12.702.815	
212	58	2.660	1.389	1.250	6.035.135	3.922.834	2.112.301	52.104.094	33.072.176	
213	8	2.158	1.959	199	8.016.201	7.683.992	332.212	56.282.099	26.402.397	
214	75	3.858	2.586	1.183	9.061.286	7.292.769	1.768.517	91.538.848	57.349.199	
22	67	9.481	1.757	7.712	19.522.747	5.315.729	14.207.018	188.494.060	143.236.147	
221	52	6.383	593	5.778	11.566.925	1.566.691	10.000.234	122.200.350	103.446.378	
222	15	3.098	1.164	1.934	7.955.822	3.749.038	4.206.784	66.293.710	39.789.769	
23	768	43.016	10.332	32.151	85.061.625	28.135.445	56.926.180	507.335.936	329.392.874	
231	68	1.968	408	1.489	3.341.245	880.435	2.460.813	19.057.346	11.524.902	
232	170	15.332	4.877	10.415	35.063.780	14.804.129	20.259.651	233.090.126	166.397.103	
233	34	1.659	368	1.278	3.572.047	964.355	2.607.692	20.061.408	12.090.829	
234	41	1.275	358	593	2.335.003	813.830	1.521.173	12.365.166	7.827.798	
235	7	642	141	501	1.401.828	390.651	1.011.177	6.029.449	3.247.213	
236	291	15.066	2.221	12.548	24.651.093	5.135.905	19.515.178	133.499.002	79.628.171	
237	75	3.748	1.249	2.443	8.635.819	3.530.340	5.105.479	51.532.870	32.009.248	
238	35	1.977	402	1.545	3.520.618	873.996	2.646.622	18.409.465	10.073.986	
239	44	1.349	308	1.031	2.540.199	741.804	1.798.395	13.291.104	6.593.624	
24	1.502	45.139	4.669	38.448	61.092.067	9.167.783	51.924.284	254.465.330	138.510.719	
241	292	5.823	413	4.953	8.059.908	879.531	7.180.377	40.104.272	24.435.575	
242	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
243	1.155	37.447	3.899	32.071	50.216.593	7.475.361	42.741.232	194.357.309	101.238.870	
244	62	1.869	357	1.424	2.815.566	812.891	2.002.675	19.703.749	12.836.274	
25	247	7.054	2.093	4.646	13.592.440	5.791.230	7.801.210	75.105.393	44.441.597	
251	80	4.156	1.644	2.440	9.829.610	4.924.760	4.904.850	51.207.674	30.195.047	
252	71	1.427	274	1.040	2.015.427	590.990	1.424.437	13.512.342	8.278.667	
253	46	723	57	597	819.679	108.772	710.907	5.892.405	3.357.827	
259	47	748	118	569	927.724	166.708	761.016	4.492.972	2.610.056	
26	464	7.615	1.306	5.563	10.939.162	2.854.849	8.084.313	47.926.143	24.754.690	
261	410	6.142	886	4.568	8.253.020	1.804.916	6.448.104	32.966.988	17.423.824	
262	54	1.473	420	995	2.686.142	1.049.933	1.636.209	14.959.155	7.330.866	
27	146	8.222	4.430	3.715	19.999.166	13.119.510	6.879.656	125.487.329	74.943.872	
271	35	3.824	2.722	1.089	10.347.542	8.187.736	2.159.806	54.892.210	32.545.839	
272	111	4.398	1.708	2.626	9.651.621	4.931.774	4.719.850	70.595.119	42.398.033	

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

Ίξια σε χιλιάδες δραχμές

91

Value in thousand drachmae

Κωδός ιδρυ le No	Αριθμός καταστή- μάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολούμενων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο ανάλωσης Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή: - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
28	251	10.112	6.055	3.806	23.393.271	16.457.721	6.935.550	95.452.755	45.802.817	49.649.938
281	111	6.546	4.570	1.589	16.088.094	13.271.006	2.817.088	59.423.734	25.966.741	33.456.993
282	140	3.566	1.185	2.217	7.305.177	3.186.715	4.118.462	36.029.021	19.836.076	16.192.945
29	287	3.624	329	2.850	4.339.050	703.694	3.635.356	35.014.707	22.734.210	12.280.497
291	33	744	172	543	1.635.344	472.150	1.163.194	15.152.494	10.241.613	4.910.881
292	185	1.942	32	1.613	1.693.785	52.724	1.641.061	14.626.500	9.358.683	5.237.817
293	69	938	125	694	1.009.921	178.820	831.101	5.235.713	3.103.914	2.131.799
30	334	11.259	3.539	7.520	24.052.443	9.836.059	14.216.384	148.917.090	88.777.570	60.139.520
301	44	1.960	583	1.344	5.315.639	1.998.939	3.316.700	26.149.936	14.372.402	11.777.534
302	290	9.299	2.956	6.176	18.736.804	7.837.120	10.899.684	122.767.154	74.406.168	48.361.986
31	339	22.157	15.450	6.648	65.187.516	51.634.062	13.553.454	363.206.051	213.317.872	149.888.179
311	15	3.735	2.895	836	15.470.037	12.887.493	2.582.544	67.654.618	43.278.905	24.375.713
312	13	1.027	722	300	3.611.896	2.964.462	647.434	36.382.474	25.624.978	10.757.496
313	30	1.122	872	250	3.731.935	3.167.666	564.269	18.367.761	9.765.860	8.601.901
314	49	1.731	822	895	3.996.185	2.286.416	1.709.769	33.540.665	20.750.574	12.790.091
315	96	7.057	5.115	1.940	18.134.184	14.793.432	3.340.752	92.097.874	55.195.860	36.902.014
316	48	2.645	2.138	489	7.192.019	6.263.077	928.942	29.653.719	11.623.068	18.030.651
317	34	2.539	1.562	972	7.414.103	5.525.734	1.888.369	52.357.864	26.770.987	25.586.877
319	54	2.301	1.324	906	5.637.157	3.745.782	1.891.375	33.151.076	20.307.640	12.843.436
32	60	5.143	4.571	542	17.962.046	16.819.475	1.142.571	477.528.223	385.924.524	91.603.699
321	17	4.112	3.869	235	14.866.807	14.436.552	430.255	463.635.540	376.922.032	86.733.508
322	43	1.031	702	304	3.095.239	2.382.923	712.316	13.872.683	9.002.492	4.870.191
329	639	22.441	10.777	11.027	56.409.052	32.964.373	23.444.679	306.405.993	172.245.222	134.160.771
331	116	3.597	1.223	2.198	6.638.221	2.564.752	4.073.469	37.095.580	19.715.228	17.380.352
332	36	1.648	413	1.191	3.846.147	1.221.004	2.625.143	16.463.386	8.672.184	7.791.202
333	66	2.744	618	1.988	6.061.309	2.016.985	4.044.324	18.845.999	7.406.465	11.439.594
334	19	5.103	3.763	1.340	21.080.541	15.899.944	5.180.597	112.648.722	58.036.517	54.611.904
336	221	5.153	3.640	1.399	11.513.972	8.553.556	2.660.416	85.263.869	59.205.918	26.057.952
337	128	3.045	700	2.206	5.017.577	1.459.897	3.557.680	25.257.245	12.875.448	12.381.797
338	53	1.151	390	705	2.251.285	918.235	1.333.050	10.831.192	6.333.222	4.497.970
339	67	9.136	4.097	5.021	35.008.353	18.630.690	16.377.663	352.349.675	270.902.563	81.447.112
341	23	3.679	1.543	2.123	12.846.512	6.175.008	6.671.504	15.529.045	121.654.084	29.874.961
342	44	5.457	2.554	2.898	22.161.841	12.455.682	9.706.159	200.820.630	199.248.479	51.572.151
35	514	18.360	6.232	11.600	40.051.154	18.250.582	21.800.572	224.432.929	147.784.710	76.648.219
351	40	1.734	602	1.096	4.638.528	2.075.961	2.562.567	41.663.285	32.157.106	9.506.179
352	58	1.768	575	1.125	3.993.151	1.722.940	2.270.211	23.703.724	15.225.447	8.478.277
353	147	3.504	894	2.406	6.443.833	2.440.648	4.003.185	32.194.757	20.324.150	11.870.607
354	23	392	62	291	703.293	215.860	487.433	3.948.292	2.489.319	1.458.973
355	47	899	146	707	1.437.515	327.348	1.110.167	8.126.564	4.765.048	3.361.516
356	14	222	49	161	330.846	73.913	256.933	1.758.341	1.044.684	713.657
357	37	921	242	634	1.524.744	526.557	998.187	7.728.821	4.845.177	2.883.644
358	12	527	194	319	1.090.448	484.792	605.656	6.259.101	3.418.838	2.840.263
359	136	8.393	3.468	4.845	19.888.796	10.382.563	9.506.233	99.050.044	63.514.941	35.535.103
36	400	7.903	3.139	4.355	15.383.725	8.194.484	7.189.241	63.404.201	34.352.458	29.051.743
361	28	955	687	226	2.169.746	1.842.237	327.509	5.409.143	2.111.879	3.297.264
362	26	508	156	334	798.710	315.836	482.874	3.836.908	2.224.050	1.612.858
363	66	846	166	607	1.257.006	326.634	930.372	6.470.665	3.927.640	2.543.045
364	29	589	243	350	1.246.454	715.186	531.268	5.152.872	2.877.155	2.275.717
365	74	456	112	324	799.015	235.948	563.067	5.374.548	3.145.074	2.229.474
366	9	114	19	84	139.371	27.127	112.244	506.809	236.870	269.939
367	48	1.017	268	699	1.724.620	543.047	1.181.573	9.653.825	5.805.261	3.848.564
368	7	115	53	56	262.843	133.469	129.374	1.464.034	666.019	798.015
369	163	3.303	1.435	1.695	6.985.960	4.055.000	2.930.960	25.535.377	13.358.510	12.176.867
37	312	13.356	5.930	7.167	31.754.335	17.912.776	13.841.559	209.150.995	124.134.192	85.016.803
371	21	1.056	627	416	3.183.333	2.297.524	885.809	13.270.976	7.327.346	5.943.630
372	20	1.711	634	1.074	4.543.621	2.163.062	2.380.559	54.586.240	38.815.912	15.770.328
373	60	2.408	834	1.540	4.974.345	2.368.546	2.605.799	20.750.812	10.607.537	10.143.275
376	45	3.194	1.985	1.199	8.162.084	5.764.519	2.397.565	65.261.400	37.222.257	28.039.143
378	121	3.864	1.261	2.453	8.010.193	3.561.732	4.448.461	45.707.558	25.481.409	20.226.149
379	21	332	242	73	603.155	505.412	97.743	1.291.165	310.185	980.980
372										
374	24	791	347	421	2.277.604	1.251.981	1.025.623	8.282.844	4.369.546	3.913.298
377										

Πίνακας 2. Β'

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

Αριθμός καταστη- μάτων No of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment				Αμοιβές απασχολημένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσιμης Total consumption	Προ- σ- α
	Σύνολο Total	από αυτή : - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages				
		Μισθοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners							
38	392	28.589	16.420	11.779	83.529.088	52.478.923	31.050.165	216.642.859	95.021.023	1
381	127	11.533	2.923	8.523	36.478.021	11.036.598	25.441.423	79.739.101	31.222.692	
382	12	2.412	2.412	—	6.654.230	6.654.230	—	12.145.025	2.920.871	
383	56	2.762	1.256	1.466	6.200.207	3.574.932	2.625.275	59.485.806	44.003.927	
384	180	6.334	4.465	1.642	14.883.031	12.106.963	2.776.068	31.007.846	8.694.029	
385	17	5.548	5.364	148	19.313.599	19.106.200	207.399	34.265.081	8.179.504	
386										
387										
389										
39	146	3.103	777	2.119	5.113.449	1.700.055	3.413.394	26.556.090	15.002.056	
392	9	122	32	79	162.728	61.643	101.085	458.293	223.012	
393	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
394	44	805	146	575	1.196.630	291.415	905.215	6.346.617	3.717.826	
396	7	170	49	121	408.719	141.423	267.296	1.619.047	849.529	
397	29	619	143	444	1.022.415	325.770	696.645	7.073.435	4.149.833	
398	8	86	59	13	88.790	73.701	15.089	232.526	50.079	
399	38	607	114	430	872.816	242.255	630.561	4.800.603	2.846.903	
391	11	694	231	457	1.361.351	563.848	797.503	6.025.569	3.164.874	
395										

Πίνακας 2. Βασικά οικονομικά μεγέθη συναφή με την απασχόληση, τις αποδοχές των απασχολημένων και την παραγωγή, κατά κλάδο βιομηχανία
Σύνολο Χώρας - Μεγάλη βιομηχανία

Table 2 Basic economic magnitudes pertaining to employment, labour remuneration and industrial production, by manufacturing branch, Greece, total - Large-scale industry

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

Value in thousand drachmae

Κωδικός κλάσσης Code No	Αριθμός επιχειρήσεων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αποδοχές απασχολημένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλωσίμων Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτήν - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Προσποσότητες Wage earners			
			Μισθοφόροι Salaried employees	Προσποσούμετοι Wage earners						
2-3	8.346	323.767	124.624	191.048	806.130.989	422.435.278	383.675.711	5.281.462.706	3.307.806.221	1.973.656.485
20	1.146	48.926	19.908	27.985	111.762.187	60.969.346	50.792.841	1.056.408.356	721.624.871	334.783.485
21	186	9.689	6.505	3.073	32.911.668	26.492.905	6.418.763	265.137.018	146.376.620	118.769.398
22	64	9.568	1.859	7.703	22.469.997	6.547.983	15.922.014	165.545.555	95.051.266	70.494.289
23	772	39.636	8.956	30.198	86.616.451	26.766.680	59.849.771	491.794.836	295.999.454	195.795.382
24	1.532	43.572	4.647	36.944	66.476.880	10.195.510	56.281.370	295.470.731	163.735.167	131.735.564
25	247	6.919	2.082	4.483	15.011.850	6.483.369	8.528.481	83.291.977	50.135.410	33.156.567
26	468	7.580	1.443	5.463	12.355.467	3.465.772	8.889.695	56.285.455	28.908.724	27.376.731
27	150	7.891	4.162	3.654	21.763.514	14.083.240	7.680.274	139.322.866	79.129.337	60.193.529
28	257	10.417	6.633	3.541	28.138.238	20.668.193	7.530.045	115.740.916	51.909.798	63.831.148
29	288	3.139	352	2.324	4.566.224	878.167	3.688.057	39.801.987	25.460.045	14.341.942
30	339	11.183	3.664	7.310	26.376.493	11.151.430	15.225.063	163.970.468	92.554.141	71.416.327
31	341	20.751	14.709	5.994	69.098.511	55.678.737	13.419.774	399.914.793	231.696.374	168.218.419
32	61	5.101	4.509	568	20.765.689	19.194.887	1.570.802	493.192.645	388.612.276	104.780.369
33	646	21.451	10.667	10.189	60.869.165	37.178.267	23.699.898	331.708.516	191.242.417	140.466.099
34	70	8.879	3.976	4.885	39.530.880	21.544.836	17.986.044	367.796.608	284.167.416	83.629.192
35	531	18.054	5.996	11.522	44.382.086	19.175.033	23.907.053	251.718.807	159.195.293	92.523.514
36	397	7.265	2.881	3.988	15.580.180	7.856.797	7.723.383	69.104.083	37.948.932	31.155.151
37	310	13.016	5.817	6.937	34.877.619	19.990.269	14.887.350	211.561.554	144.801.381	96.760.173
38	495	25.746	15.118	12.257	88.063.636	52.136.977	35.976.659	224.974.335	103.724.088	121.249.727
39	146	2.961	710	2.030	5.511.254	1.796.880	3.714.374	28.521.170	15.532.691	12.988.479
20	1.146	48.926	19.908	27.985	111.762.187	60.969.346	50.792.841	1.056.408.356	721.624.871	334.783.485
201	125	4.540	1.595	2.842	9.690.438	4.201.324	5.489.124	85.487.361	61.921.139	23.566.222
202	76	6.719	3.524	3.172	17.725.716	11.245.750	6.479.966	173.401.848	114.618.375	58.783.473
203	303	12.277	3.118	8.991	22.443.106	8.523.327	13.919.779	254.642.278	190.907.095	63.735.183
204	72	2.593	1.631	934	8.322.806	6.433.916	1.888.890	92.924.435	65.653.801	27.270.634
205	92	2.339	1.032	1.251	6.095.217	3.191.602	2.903.615	108.490.042	86.769.359	21.720.683
206	244	6.184	2.116	3.186	11.179.300	5.963.382	6.115.921	68.783.456	36.589.170	29.194.286
207	6	2.479	1.023	6.807.428	5.269.389	1.533.048	37.651.679	31.003.456	16.651.223	
208	75	3.011	1.032	1.959	7.187.857	3.598.751	3.889.106	54.783.978	31.352.310	23.431.668
209	153	8.750	4.365	4.327	22.010.306	13.438.881	8.571.422	173.240.309	102.810.166	70.430.143
21	186	9.689	6.505	3.073	32.911.668	26.492.905	6.418.763	265.137.018	146.376.620	118.769.398
211	41	1.519	662	648	4.023.729	2.574.627	1.449.102	26.217.487	15.599.856	10.617.631
212	57	2.428	1.178	1.033	6.922.707	4.828.889	2.143.818	59.253.959	31.878.716	27.375.243
213	8	2.972	1.787	285	9.198.180	8.573.368	927.812	71.084.421	31.015.891	40.038.530
214	77	3.570	2.678	1.117	12.417.052	10.516.021	1.901.031	198.581.151	67.882.157	40.698.994
22	64	9.568	1.859	7.703	22.469.997	6.547.983	15.922.014	165.545.555	95.051.266	70.494.289
221	49	6.208	529	5.613	13.055.677	1.812.796	11.242.881	88.617.820	50.960.621	37.657.199
222	15	3.360	1.570	2.090	9.144.320	4.765.182	4.709.133	36.927.735	44.090.645	32.837.090
23	772	39.636	8.956	30.198	86.616.451	26.766.680	59.849.771	491.794.836	295.999.454	195.795.382
231	61	1.789	491	1.329	3.513.839	1.118.011	2.395.828	21.213.346	13.572.595	7.640.751
232	169	12.738	3.750	8.918	31.197.965	12.024.201	19.173.764	156.657.825	115.659.610	70.998.215
233	31	1.287	336	1.141	3.660.166	1.096.526	2.663.640	20.286.945	12.861.786	7.425.159
234	41	1.483	333	1.131	2.925.775	876.725	2.049.050	36.950.000	10.632.241	6.317.759
235	7	562	103	389	1.359.118	319.749	5.696.874	3.205.408	2.491.466	
236	299	15.164	2.291	12.608	28.653.804	6.121.147	22.522.657	169.140.450	100.496.798	65.543.652
237	80	3.288	1.023	2.196	8.591.423	3.112.769	4.613.532	24.121.285	20.492.247	
238	38	1.574	478	1.131	4.925.743	1.125.867	2.800.176	18.411.575	9.594.280	8.817.295
239	43	1.221	289	925	2.508.622	758.982	1.749.640	11.924.289	5.855.451	6.068.838
24	1.532	43.572	4.647	36.944	66.476.880	10.195.510	56.281.370	295.470.731	163.735.167	131.735.564
241	299	6.001	506	5.021	9.290.145	1.097.161	8.192.984	48.779.975	29.569.731	19.210.244
242	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
243	1.168	35.811	3.792	30.665	54.168.093	8.288.350	45.879.743	275.808.390	120.901.978	104.937.412
244	65	1.760	349	1.318	3.018.342	809.690	2.208.653	20.882.366	13.260.458	7.621.988
25	247	6.919	2.082	4.483	15.011.850	6.483.369	8.528.481	83.291.977	50.135.410	33.156.567
251	81	3.173	1.661	2.419	10.932.213	5.567.909	5.364.302	57.951.306	34.967.155	22.682.151
252	76	1.501	266	1.117	2.132.781	631.578	1.501.203	15.897.108	9.397.089	6.503.319
253	44	574	42	466	704.229	108.934	595.295	4.745.023	3.013.480	1.731.543
254	46	673	114	181	942.627	171.948	770.679	4.698.240	2.757.686	1.940.554
26	468	7.580	1.443	5.463	12.355.467	3.465.772	8.889.695	56.285.455	28.908.724	27.376.731
261	415	6.220	1.052	4.519	9.501.901	2.468.077	7.136.824	39.290.557	21.005.064	18.285.493
262	53	1.360	391	914	2.850.566	1.097.695	1.752.871	16.994.898	7.903.660	9.091.278
27	150	7.891	4.162	3.654	21.763.514	14.083.240	7.680.274	139.322.866	79.129.337	60.193.529
271	33	3.039	2.252	766	9.681.582	7.904.936	1.776.646	53.955.918	30.604.424	23.351.524
272	117	2.852	1.910	2.888	13.678.942	6.178.303	5.900.639	85.366.918	48.521.913	36.822.095

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

Value in thousand drachm

Κωδικός επίσης Code No	Αριθμός καταστη- μάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολούμενων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσιμης Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή : - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομισθία Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομισθίται Wage earners						
28	257	10.417	6.633	3.541	28.138.238	20.608.193	7.530.045	115.740.946	51.909.798	63.831
281	115	6.648	5.215	1.362	19.476.302	16.387.004	3.089.298	73.252.883	28.657.475	44.591
282	142	3.769	1.418	2.179	8.661.936	4.221.189	4.440.747	42.488.063	23.252.323	19.231
29	288	3.139	352	2.324	4.566.224	878.167	3.688.057	39.801.987	25.460.045	14.341
291	34	799	195	559	1.972.448	613.950	1.358.498	17.494.497	11.473.987	6.021
292	185	1.490	40	1.149	1.482.429	67.182	1.415.247	16.128.997	10.451.368	5.671
293	69	850	117	616	1.111.347	197.035	914.312	6.178.493	3.534.690	2.642
30	339	11.183	3.664	7.310	26.376.493	11.151.430	15.225.063	163.970.468	92.554.141	71.416
301	40	1.523	431	1.056	4.493.399	1.633.306	2.860.093	24.986.674	12.611.282	12.375
302	299	9.660	3.233	6.254	21.883.094	9.518.124	12.364.970	138.983.794	79.942.859	59.040
31	341	20.754	14.709	5.994	69.098.511	55.618.737	13.479.774	399.914.793	231.696.374	168.218
311	14	2.833	2.278	551	13.185.723	10.996.696	2.189.027	53.744.453	30.357.456	23.386
312	15	1.095	805	288	4.378.974	3.683.363	695.611	36.308.098	26.658.529	9.649
313	28	1.014	764	250	3.690.922	3.107.624	583.298	21.921.213	11.720.071	10.201
314	48	1.797	842	944	4.712.871	2.689.959	2.022.912	38.206.994	23.867.235	14.339
315	102	7.038	5.121	1.916	21.513.740	17.728.428	3.785.312	112.998.263	69.330.438	43.667
316	47	2.530	2.069	440	7.475.800	6.691.927	783.873	34.364.029	13.996.745	20.367
317	34	2.525	1.701	821	8.620.187	6.853.452	1.766.735	62.615.497	30.899.739	31.713
319	53	1.922	1.129	784	5.520.294	3.867.288	1.653.006	39.758.246	24.866.161	14.892
32	61	5.101	4.509	568	20.765.689	19.194.887	1.570.802	493.392.645	388.612.276	104.780
321	17	4.109	3.868	235	17.276.267	16.576.878	699.389	478.456.815	379.974.797	98.482
322*										
329*	44	992	641	333	3.489.422	2.618.009	871.413	14.938.830	8.637.479	6.298
33	646	21.481	10.667	10.189	60.869.165	37.178.267	23.690.898	331.708.516	191.242.417	140.466
331	117	3.154	989	2.004	6.330.679	2.507.985	3.822.694	30.550.209	16.525.125	14.025
332	36	1.331	366	921	3.029.063	1.090.288	1.938.775	15.881.018	8.295.259	7.585
333	66	2.539	643	1.792	6.485.530	2.329.155	4.156.375	21.351.612	8.446.848	12.904
334	19	5.038	3.760	1.278	23.828.687	18.287.678	5.541.009	126.061.102	66.841.751	59.219
336	226	5.314	3.778	1.408	13.154.354	10.257.302	2.897.052	95.253.241	67.635.144	27.618
337	131	3.183	811	2.224	6.063.434	1.881.546	4.181.888	31.237.415	16.322.670	14.914
338*										
339*	51	922	320	562	1.977.418	824.313	1.153.105	11.373.919	7.175.620	4.198
34	70	8.879	3.976	4.885	39.530.880	21.544.836	17.986.044	367.796.608	284.167.416	83.629
341	24	3.410	1.405	1.991	14.660.681	7.335.082	7.325.599	151.651.571	122.160.884	29.490
342	46	5.469	2.571	2.894	24.870.199	14.209.754	10.660.445	216.145.637	162.006.532	54.138
35	531	18.054	5.996	11.522	43.382.086	19.475.033	23.907.053	251.718.807	159.195.293	92.523
351	40	1.339	360	941	3.435.016	1.289.223	2.145.793	31.897.340	22.578.878	9.318
352	60	1.667	549	1.066	4.328.925	1.882.524	2.446.401	25.810.811	16.101.418	9.709
353	153	2.551	1.005	2.726	8.081.781	2.845.775	5.236.506	47.087.081	28.110.696	18.946
354	24	388	66	284	815.872	265.717	550.155	5.022.025	3.001.325	2.020
355	48	993	186	754	1.769.481	439.110	1.330.371	9.875.508	5.870.687	4.004
356	14	260	27	219	459.633	60.550	399.083	2.868.366	1.781.943	1.084
357	37	938	233	661	1.675.817	546.382	1.129.435	7.405.343	4.354.415	3.050
358	10	222	95	119	516.827	285.060	231.767	4.867.350	2.820.767	2.016
359	145	8.316	3.475	4.752	22.298.734	11.861.192	10.437.542	116.914.983	74.573.164	42.341
36	397	7.265	2.881	3.988	15.580.180	7.856.797	7.723.383	69.104.083	37.948.932	31.155
361	27	884	652	194	1.850.282	1.501.292	348.990	4.355.409	1.406.037	2.929
362	25	432	146	270	849.215	369.426	479.789	4.091.123	2.468.088	1.623
363	65	856	150	617	1.495.018	327.271	1.167.747	8.196.322	5.008.115	3.188
364	30	602	236	346	1.443.288	808.018	635.270	5.990.241	3.283.705	2.706
365	22	431	112	304	944.299	303.626	640.673	5.685.163	3.058.142	2.000
366	9	86	22	57	146.827	38.158	108.669	633.569	292.988	340
367	49	936	256	619	1.826.349	566.238	1.260.111	10.395.134	6.072.262	4.322
368	7	114	65	44	273.027	160.847	112.180	1.475.112	650.269	824
369	163	2.924	1.242	1.517	6.751.875	3.781.921	2.969.984	28.929.010	15.709.326	13.219
37	310	13.016	5.817	6.937	34.877.619	19.990.269	14.887.350	241.561.554	144.801.381	96.760
371	21	1.040	607	415	3.189.660	2.177.943	1.011.717	14.347.431	7.963.386	6.384
373	19	1.566	604	962	5.264.776	2.579.546	2.685.240	62.695.779	45.075.343	17.620
375	59	2.281	800	1.450	5.406.269	2.628.179	2.778.090	22.929.990	11.794.669	11.135
376	43	2.977	1.853	1.096	8.225.205	5.982.598	2.242.607	77.935.388	45.307.175	32.628
377*										
374*	23	703	337	343	2.285.751	1.320.025	965.726	9.291.070	4.923.991	4.367
378	124	4.085	1.363	2.572	9.746.546	4.681.198	5.065.348	52.816.552	29.990.643	24.425
379	21	364	253	94	759.412	620.780	138.632	1.525.555	326.172	1.799

92

Πίνακας — Table 2. Συνέχεια — Continued

Αξία σε χιλιάδες δραχμές

Value in thousand drachmae

Κωδικός κλάδου Code No	Αριθμός καταστη- μάτων Number of establishments	Μέση ετήσια απασχόληση Average annual employment			Αμοιβές απασχολημένων Remuneration of employed			Ακαθάριστη αξία παραγωγής Gross production value	Σύνολο αναλώσιμος Total consumption	Προστιθέμενη αξία Value added
		Σύνολο Total	από αυτή : - thereof:		Σύνολο Total	Μισθοί Salaries	Ημερομίσθια Wages			
			Μισθωτοί Salaried employees	Ημερομίσθιοι Wage earners						
38	395	27.736	15.118	12.257	88.063.636	52.136.977	35.926.659	224.974.335	103.724.608	121.249.727
381	129	11.253	2.820	8.344	39.404.432	11.831.930	27.572.502	61.306.163	22.903.145	38.403.018
382	12	2.398	2.398	—	5.562.672	5.562.672	—	10.912.737	2.604.435	8.308.302
383	57	2.838	760	2.041	7.502.878	2.755.835	4.747.043	78.886.486	56.571.876	22.314.610
384	181	5.921	3.979	1.740	14.708.806	11.328.471	3.380.335	33.711.155	10.869.153	22.842.002
385*	16	5.326	5.161	132	20.884.848	20.658.069	226.779	40.157.794	10.775.999	29.381.795
386*										
387*										
389*										
39	146	2.961	740	2.030	5.514.254	1.796.880	3.717.374	28.521.170	15.532.691	12.988.479
392	9	119	31	78	177.826	61.153	116.673	518.737	239.474	279.263
393	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
394	44	816	137	598	1.355.322	298.745	1.056.577	7.888.911	4.697.046	3.191.865
391*	11	650	214	433	1.449.430	603.740	845.690	6.728.911	3.512.676	3.216.235
395*										
396										
396	7	166	51	115	413.473	176.035	237.438	1.820.183	939.924	880.259
397	29	470	120	320	937.428	291.112	646.316	5.584.231	2.887.393	2.696.838
398	8	94	73	8	116.264	107.521	8.743	301.771	66.990	234.781
399	38	646	114	478	1.064.511	258.574	805.937	5.678.426	3.189.188	2.489.238

Πίνακας 9. Μέσοι ετήσιοι όροι μηνιαίας απασχόλησης υπαλλήλων και εργατών στη βιομηχανία, κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας και φύλο. Έτη 1993 - 1997

Κλάδος	1993				1994				1995				1996				1997			
	Υπάλληλοι		Εργάτες		Υπάλληλοι		Εργάτες		Υπάλληλοι		Εργάτες		Υπάλληλοι		Εργάτες		Υπάλληλοι		Εργάτες	
	Άρρενες	Θήλειες	Άρρενες	Θήλειες	Άρρενες	Θήλειες	Άρρενες	Θήλειες	Άρρενες	Θήλειες	Άρρενες	Θήλειες	Άρρενες	Θήλειες	Άρρενες	Θήλειες	Άρρενες	Θήλειες	Άρρενες	Θήλειες
11	235	167	5.163	1	233	253	5.799	1	240	279	5.618	1	236	304	5.531	2	197	317	5.324	1
12	1.036	129	388	35	1.002	135	372	35	949	135	311	27	888	130	297	19	761	105	205	14
13	196	70	78	13	189	67	74	14	189	71	75	15	193	71	68	17	191	71	68	15
14	1.962	236	2.556	22	1.957	239	2.414	16	1.849	221	2.270	20	1.989	209	2.021	22	2.042	230	1.853	16
15	1.197	223	1.098	133	1.279	268	915	121	1.424	318	783	118	1.188	315	512	114	1.387	392	578	94
16	58	8	56	3	65	7	75	5	57	8	54	3	51	10	58	4	54	12	46	3
1	4.683	832	9.338	206	4.724	969	9.650	191	4.707	1.032	9.111	185	4.544	1.039	8.488	177	4.632	1.126	8.073	142
20	15.454	4.891	15.396	15.459	15.181	4.703	15.029	14.843	14.880	4.800	14.742	14.422	15.181	5.089	13.890	13.153	15.123	5.104	12.987	11.832
21	4.751	1.110	1.955	818	4.693	1.147	1.997	761	4.678	1.190	2.019	765	4.774	1.197	1.848	693	4.796	1.202	1.855	659
22	1.817	571	3.022	4.274	1.937	651	3.002	5.503	2.053	677	2.965	5.023	2.076	682	2.450	3.568	2.133	686	1.761	2.878
23	5.517	2.483	9.807	16.347	5.400	2.255	9.709	15.216	5.696	2.338	9.740	15.896	5.677	2.347	9.278	15.321	5.298	2.294	8.694	14.793
24	2.337	3.229	7.430	29.996	2.617	3.156	7.047	26.147	2.192	2.792	5.925	21.393	2.102	2.761	5.509	18.187	1.999	2.421	5.571	16.787
25	1.204	292	2.913	637	1.121	272	2.914	593	1.070	260	2.809	565	1.085	269	2.795	521	1.067	259	2.615	471
26	946	701	4.697	331	894	700	4.492	308	834	710	4.143	302	916	709	3.962	308	964	661	4.238	284
27	3.729	980	2.681	1.187	3.816	1.046	3.036	1.164	3.880	1.075	3.110	1.107	3.937	1.069	3.175	1.099	3.902	1.106	3.241	1.096
28	4.480	2.093	2.246	1.004	4.583	2.241	2.104	999	4.484	2.250	1.921	991	4.423	2.273	1.906	912	4.372	2.253	1.930	917
29	217	144	1.409	946	220	154	1.309	1.007	219	174	889	643	214	169	921	651	201	156	803	549
30	3.221	1.231	5.959	3.745	3.279	3.078	5.525	4.004	3.187	1.421	5.330	3.967	3.027	1.242	5.264	3.526	3.379	1.245	5.375	3.407
31	10.625	4.199	3.707	3.474	10.629	4.277	3.659	3.331	10.591	4.419	3.555	3.282	10.816	4.561	3.411	3.226	10.645	4.571	3.143	2.973
32	4.368	526	657	53	4.441	537	650	45	4.344	536	560	41	3.993	487	462	38	3.925	476	404	38
33	8.087	1.344	8.383	1.109	7.821	1.297	7.683	1.011	7.774	1.293	7.501	963	7.937	1.318	7.353	897	8.003	1.348	6.995	799
34	3.243	352	4.497	207	3.185	364	4.186	181	3.136	380	4.314	164	3.158	384	4.229	166	3.064	390	4.000	154
35	4.653	1.488	9.548	2.364	4.693	1.608	9.243	2.198	5.273	1.714	9.415	2.196	5.407	1.686	9.643	2.177	5.206	1.658	9.784	1.881
36	2.495	719	5.247	410	2.357	746	4.960	353	2.406	782	5.016	330	2.366	819	5.615	420	2.426	762	5.531	517
37	4.977	1.662	5.327	1.990	4.914	1.641	4.999	1.855	5.311	1.820	5.351	2.053	5.159	1.720	5.380	1.863	5.267	1.696	5.322	1.762
38	12.037	1.651	11.548	259	11.671	1.605	11.278	242	11.641	1.731	12.808	241	11.356	1.776	12.280	247	10.632	1.772	11.990	221
39	384	275	1.077	862	407	282	1.073	898	398	277	1.133	904	425	296	1.220	942	425	293	1.177	880
3	94.539	29.940	107.504	85.468	93.857	31.760	103.891	80.658	94.046	30.637	103.243	75.244	94.025	30.851	100.591	67.912	92.824	30.351	97.414	62.897
41	15.816	2.633	192	6	16.598	4.160	190	6	17.263	5.092	180	6	17.014	5.185	171	6	16.595	5.196	164	6
42	2.510	849	1.510	27	2.626	881	1.489	21	2.762	931	1.393	27	2.961	1.154	1.449	34	2.978	1.223	1.360	30
4	18.325	3.481	1.702	33	19.223	5.040	1.679	27	20.025	6.023	1.573	33	19.975	6.339	1.620	40	19.574	6.419	1.524	36
5	117.547	34.253	118.544	85.706	117.804	37.769	115.219	80.876	118.778	37.691	113.926	75.461	118.544	38.228	110.698	68.129	117.030	37.895	107.011	63.074

48α. Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν και εθνικό εισόδημα

Gross domestic product and national income

(Σε σταθερές τιμές του έτους 1970 — At 1970 prices)

Million drachmas

1981	1982	1983	1984	1985(α)	1986(β)	% 1986	Sectors and branches
59.516	60.940	55.518	59.394	60.133	62.250	13,9	I. Primary sector (Agriculture)
57.217	58.647	53.180	57.051	57.849	...	...	Crops and animal breeding
1.093	1.129	1.217	1.159	1.169	...	...	Forestry
1.206	1.164	1.121	1.184	1.115	...	...	Fishing
133.441	130.388	130.615	132.244	137.318	137.650	30,7	II. Secondary sector
109.240	108.099	107.590	110.354	114.664	115.550	25,8	A. Industry
6.226	6.537	6.982	7.827	7.976	8.000	1,8	1. Mining and quarrying
14.149	14.616	15.172	16.052	17.079	17.500	3,9	2. Electricity, gas, water
88.865	86.946	85.436	86.475	89.609	90.050	20,1	3. Manufacturing
17.415	17.740	17.833	18.773	20.041	19.480	4,3	Food, beverages and tobacco
15.978	14.665	14.366	14.340	14.866	15.930	3,6	Textiles
7.046	6.869	6.303	6.203	6.420	6.400	1,4	Clothing and footwear
3.682	3.730	2.863	2.540	2.551	2.320	0,5	Wood and furniture
3.512	3.475	3.652	4.008	4.444	4.660	1,0	Paper and printing
11.596	11.505	12.090	12.579	13.225	12.870	2,9	Chemicals
7.466	7.310	7.059	7.120	6.926	7.330	1,6	Non-metallic minerals
4.986	4.477	4.880	4.987	5.067	4.890	1,1	Basic metal industries
10.856	10.822	10.320	9.725	9.958	10.200	2,3	Metal manufactures, machinery and electrical goods
4.293	4.302	3.975	3.889	3.581	3.870	0,9	Transport equipment
2.035	2.051	2.095	2.311	2.530	2.100	0,5	Other
24.201	22.289	23.025	21.890	22.654	22.100	4,9	E. Construction
225.314	229.313	236.218	243.088	251.259	255.100	57,0	III. Tertiary sector (Services)
41.277	41.510	42.971	45.936	48.674	49.150	11,0	1. Transportation-communications
3.324	3.291	3.297	3.548	3.640	...	...	Sea transportation
555	513	562	605	608	...	...	Railroads
21.774	22.238	22.513	23.390	24.719	...	...	Other transport and storage
15.624	15.466	16.599	16.393	19.707	...	...	Communications
50.360	51.388	53.238	53.238	54.835	63.800	15,4	2. Trade
10.462	10.406	11.756	12.074	12.608	...	...	3. Banking, insurance etc.
39.697	41.086	42.400	43.630	44.764	45.950	10,3	4. Ownership of dwellings
38.090	39.110	40.068	41.060	42.020	...	...	5. Public administration and defence
22.630	23.200	23.450	24.140	24.790	...	...	Administration
15.460	15.910	16.618	16.920	17.230	63.200	> 14,1	Defence
17.814	18.289	18.729	19.315	19.932	...	...	6. Health and education
6.521	6.721	6.855	7.000	7.180	...	...	Health
11.293	11.568	11.874	12.315	12.752	...	...	Education
27.594	27.524	27.054	27.635	28.426	28.000	6,2	7. Other services
418.271	420.641	422.351	434.726	448.710	455.000	101,6	Gross domestic product
10.488	8.238	3.747	185	-3.753	-7.127	-1,6	Income from abroad (net)
428.759	428.879	426.098	434.911	444.957	447.873	100,0	Gross national income
35.102	36.153	37.896	38.794	39.848	40.607	9,1	Minus depreciation
393.657	392.726	388.202	396.117	405.109	407.266	90,9	Net national income

data.

ry of National Economy, National Accounts of Greece

AUGUST 1987

49a. Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν και εθνικό εισόδημα

Gross domestic product and national income

(Σε σταθερές τιμές του έτους 1970 - At 1970 prices)

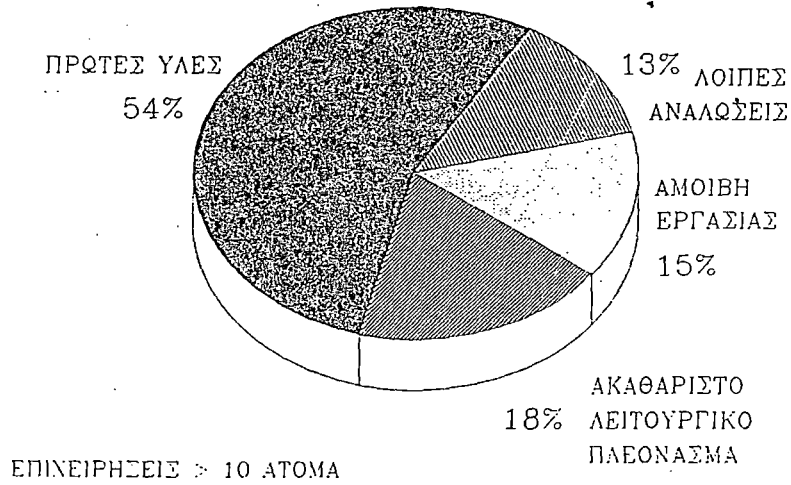
Million

1989	1990	1991	1992	1993(a)	1994(β)	1995(β)	Sectors and bran
63.225	53.523	62.883	61.082	60.223	63.749	61.176	I. Primary sector
60.827	51.156	60.415	58.427	57.493	61.058	58.560	Agriculture
1.007	975	1.019	923	930	911	891	Forestry
1.391	1.392	1.449	1.732	1.800	1.780	1.725	Fishing
149.886	148.234	147.950	146.732	143.100	144.470	145.453	II. Secondary sector
123.199	120.048	120.725	120.482	117.193	119.599	120.885	A. Industry
9.372	9.185	8.841	9.023	8.761	8.761	8.724	1. Mining and quarrying
20.624	20.102	21.805	22.766	23.512	24.899	25.113	2. Electricity, gas, water
93.203	90.761	90.079	88.693	84.920	85.939	87.048	3. Manufacturing
21.086	20.002	21.034	22.256	22.092	22.900	23.636	Food, beverages and tob
15.245	15.016	13.539	12.560	11.801	11.964	10.833	Textiles
5.725	5.559	5.740	5.528	5.551	4.940	4.375	Clothing and footwear
2.638	2.637	2.558	2.415	2.256	2.075	2.312	Wood and furniture
4.833	4.419	4.522	4.531	4.252	4.460	4.519	Paper and printing
15.634	15.359	14.383	14.077	14.266	14.700	15.577	Chemicals
7.337	7.657	6.762	6.401	6.358	6.670	6.658	Non-metallic minerals
5.273	5.170	5.422	5.536	5.259	5.580	5.781	Basic metal industries
9.207	8.420	8.629	8.965	8.807	8.700	9.219	Metal products, machiner and electrical equipmer
4.328	4.616	4.972	5.049	3.267	3.040	3.186	Transport equipment
1.897	1.866	2.320	1.375	1.011	910	952	Other manufacturing
26.687	28.166	27.225	26.250	25.907	24.871	24.568	B. Construction
281.881	286.540	293.911	300.867	302.938	305.254	317.113	III. Tertiary sector (Services)
55.591	56.262	57.151	60.275	63.100	63.921	68.310	1. Transport-communication
4.726	4.946	4.573	5.053	5.205	5.413	5.596	Sea transport
636	571	559	546	541	530	335	Railways
25.892	25.808	24.932	25.849	26.301	27.238	28.651	Other transport and stor
24.336	24.937	26.757	28.827	31.053	30.740	34.026	Communication
62.410	62.765	64.953	65.000	62.000	61.814	63.055	2. Trade
14.853	16.517	16.449	20.976	20.304	20.446	22.324	3. Banking, insurance etc.
49.750	51.243	52.729	54.047	55.052	56.344	58.176	4. Dwellings
44.857	44.179	45.274	42.459	41.678	41.561	40.096	5. Public administration and
22.719	22.661	23.217	21.876	20.581	20.527	20.890	Administration
22.136	21.518	22.057	20.583	21.097	21.034	19.206	Defence
24.040	24.332	24.810	25.393	26.147	26.061	26.763	6. Health and education
8.225	8.341	8.450	8.462	8.521	8.493	8.417	Health
15.815	15.991	16.360	16.931	17.626	17.568	18.345	Education
30.380	31.222	30.455	32.717	33.757	35.107	37.860	7. Other services
494.992	488.297	504.744	508.681	506.261	513.473	523.742	Gross domestic product
-6.968	-3.465	-2.823	-3.333	3.000	4.850	2.926	income from abroad (net
488.024	494.832	501.921	505.348	509.261	518.323	526.668	Gross national income
42.639	44.156	45.397	46.799	48.060	48.845	48.846	Minus depreciation
445.385	440.676	456.524	458.549	461.201	469.478	477.822	Net national income

data.

1. National Accounts

ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ (1989)

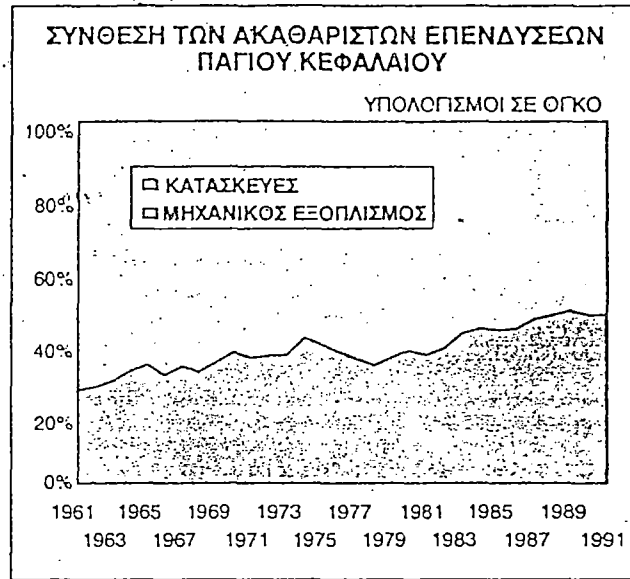
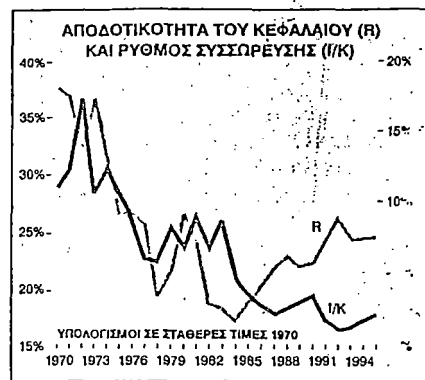
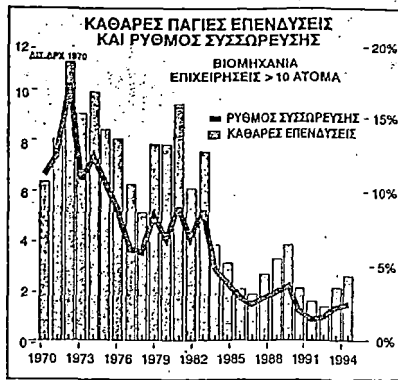
ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ

	ΓΑΛΛΙΑ			ΓΕΡΜΑΝΙΑ		
	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	32.7	31.7	5.6	28.0	67.4	4.6
ΣΙΔΗΡΟΥΡΓΙΑ	23.4	70.0	6.6	13.1	83.8	3.1
ΥΛΙΚΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ	33.7	48.3	18.0	27.6	58.4	14.0
ΧΗΜΕΙΑ	27.1	68.2	4.7	21.4	75.6	3.0
ΜΗΧΑΝΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	46.4	49.6	4.0	39.5	59.0	1.5
ΜΗΧΑΝΕΣ ΓΡΑΦΕΙΟΥ	43.1	44.7	12.2	35.0	50.0	15.0
ΗΛΕΚΤΡΙΚ.ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ	38.1	53.3	8.5	41.7	52.1	6.2
ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕΣΑ	35.2	59.6	5.2	31.6	63.6	4.8
ΤΡΟΦΙΜΑ-ΠΟΤΑ	22.5	75.6	1.9	16.3	81.9	1.8
ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ	35.0	60.1	4.9	30.2	64.7	5.1
ΧΑΡΤΙ	32.5	64.1	3.4	27.9	69.0	3.1
ΚΑΟΥΤΣ.ΠΛΑΣΤΙΚΑ	36.9	56.0	7.1	34.0	60.9	5.1

(1) ΜΙΣΘΟΙ

(2) ΕΝΔΙΑΜΕΣΕΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΕΙΣ

(3) ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ

ΙΧ : 3. Αναθάριατες επενδύσεις κατά κλάδο μεταποίησης. Λογός καινούργιων(1) και ιδιοκαι αποκένες: 1992
 Σύνολο Χώρες. Μεγάλη μεταποιητική βιομηχανία

Δξίση και περιγραφή δραστηριότητας

Κωδικός	Κλάδοι	Γήπεδα και οικοπέδα Lots and sites	Κτίρια Buildings	Μηχανήματα και λοιπός μηχανικός εξοπλισμός Machinery and other mechanical equipment	Μεταφορικά μέσα Transport means	Έπιπλα και λοιπός εξοπλισμός Furniture and other equipment
20-39	Σύνολο	10.537	54.259	145.322	17.542	28.078
20	Ειδών διασποράς	2.361	12.973	28.731	4.692	5.487
21	Πατών	659	2.794	5.730	614	8.281
22	Κινητού	2.685	1.398	4.734	207	462
23	Υφαντικών ειδών	653	5.205	20.473	1.273	1.508
24	Ειδών ενδύσεως και υποδήματος	130	1.793	5.227	970	1.046
25	Ξύλου και γαλλού	164	2.405	3.639	357	292
26	Επίπλων	116	730	1.141	241	308
27	Χάρτων	201	1.204	4.856	514	351
28	Επιτηρώσεων και εδαφικών	119	501	3.825	387	772
29	Δέρματος	—	29	283	117	71
30	Ελαστικού και πλαστικών ειδών	231	1.893	5.921	639	591
31	Χημικών προϊόντων	137	3.124	6.112	2.370	2.521
32	Παραγούρων πετρελαίου και άνθρακα	54	2.131	4.447	155	624
33	Προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	1.231	5.241	11.300	2.271	1.397
34	Βιοτικών μεταλλουργικών προϊόντων	50	2.349	15.329	352	323
35	Προϊόντων από μέταλλο	306	4.558	11.476	1.017	1.295
36	Μηχανών και συσκευών, εκτός των ηλεκτρικών	56	317	1.068	280	172
37	Ηλεκτρικών ειδών	686	2.477	7.582	570	1.829
38	Μεταφορικών μέσων	626	2.046	2.779	423	456
39	Λοιπών ειδών	72	91	669	93	292